

BIL OMBWDSMON GWASANAETHAU CYHOEDDUS (CYMRU)

Memorandwm Esboniadol

Yn ymgorffori'r Aseiad Effaith Rheoleiddiol
a'r Nodiadau Esboniadol

Hydref 2017

BIL OMBWDSMON GWASANAETHAU CYHOEDDUS (CYMRU)

Memorandwm Esboniadol y Bil Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru)

Paratowyd y Memorandwm Esboniadol hwn gan y Pwyllgor Cyllid ac fe'i gosodir gerbron Cynulliad Cenedlaethol Cymru er mwyn bodloni'r gofyniad yn Rheol Sefydlog 26.6.

Datganiad

Yn fy marn i, byddai darpariaethau'r Bil Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru), a gyflwynwyd gennyf i ar 2 Hydref 2017, o fewn cymhwysedd deddfwriaethol Cynulliad Cenedlaethol Cymru.

Simon Thomas AC

Cadeirydd y Pwyllgor Cyllid

Yr Aelod Cynulliad sy'n gyfrifol am y Bil.

Hydref 2017

Cynnwys

RHAN 1 – MEMORANDWM ESBONIADOL	5
1. Disgrifiad o'r Bil Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru)	5
2. Cymhwysedd deddfwriaethol	6
3. Diben y ddeddfwriaeth a'r effaith y bwriedir iddi ei chael	7
Diben y bennod hon.....	7
Y cefndir.....	7
Y rheswm dros y Bil ac esboniad o'r amseru.....	8
Y prif newidiadau a wnaed i'r Bil.....	11
Llwyth achosion.....	12
Y sefyllfa bresennol.....	13
Trosolwg a bwriadau polisi'r Bil.....	14
4. Ymgynghori	23
Diben y bennod hon.....	23
Yr ymgynghoriad ar gynigion i ymestyn pwerau'r Ombwdsmon.....	23
Ystyried yr ymgynghoriad ar y Bil Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru).....	24
5. Y Bil	27
Diben y bennod hon.....	27
Derbyn cwynion llafar.....	27
Ymchwilio ar ei liwt ei hun.....	27
Ymdrin â chwynion ar draws y sector cyhoeddus.....	29
Ymchwilio i wasanaethau iechyd preifat.....	30
6. Y pŵer i wneud is-ddeddfwriaeth	31
7. Codi gwariant ar Gronfa Gyfunol Cymru	41
8. Tabl tarddiadau	42
RHAN 2 – ASESAD EFFAITH RHEOLEIDDIOL	46
9. Crynodeb – Aseiad Effaith Rheoleiddiol	46
Diben y bennod hon.....	46
Crynodeb.....	46
10. Opsiynau Polisi	49
Diben y bennod hon.....	49
Trosolwg.....	49
Y pŵer i gael cwynion llafar.....	49
Y pŵer i ymchwilio ar ei liwt ei hun.....	50
Ymestyn awdurdodaeth yr Ombwdsmon er mwyn gallu ymchwilio i wasanaethau iechyd preifat.....	51

Y pŵer i ymgymryd â rôl mewn perthynas â'r safonau a'r gweithdrefnau ar gyfer ymdrin â chwynion.....	51
11. Costau a manteision.....	53
Diben y bennod hon.....	53
Y cefndir.....	53
Tystiolaeth.....	54
Ymgysylltu â rhanddeiliaid	54
Crynodeb Gweithredol.....	55
Tybiaethau ac ansicrwydd	59
Crynodeb o'r costau a'r manteision	68
Gwneud dim	68
'Osgoi costau'.....	70
Y pŵer i dderbyn cwynion llafar.....	72
Ymchwilio ar ei liwt ei hun.....	78
Ymestyn awdurdodaeth yr Ombwdsmon er mwyn gallu ymchwilio i wasanaethau iechyd preifat.....	85
Y pŵer i ymgymryd â rôl mewn perthynas â safonau a gweithdrefnau o ran ymdrin â chwynion.....	89
12. Asesiadau Effaith Penodol.....	96
Diben y bennod hon.....	96
Dyletswyddau statudol a dyletswyddau eraill	96
Asesiad Hawliau Dynol ac Asesiad Effaith ar Gydraddoldeb	96
Yr effaith ar y Gymraeg	102
Datblygu cynaliadwy	103
Iechyd a llesiant	104
Effaith ar faterion gwledig	104
Asesu cystadleuaeth.....	104
Yr effaith ar fusnesau bach.....	104
Effaith ar y trydydd sector	105
Effaith ar breifatrwydd	105
RHAN 3 – ADOLYGIAD AR ÔL GWEITHREDU.....	106
13. Adran 72 – Adolygiad o'r Ddeddf.....	106
14. Adolygiad ar ôl gweithredu.....	106
ATODIAD A – NODIADAU ESBONIADOL.....	109
ATODIAD B – MYNEGAI O OFYNIION Y RHEOLAU SEFYDLOG.....	145

RHAN 1 – MEMORANDWM ESBONIADOL

1. Disgrifiad o'r Bil Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru)
 - 1.1. Bwriedir i'r Bil hwn ddisodli'r ddeddfwriaeth bresennol sy'n rheoli swyddogaethau Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ('yr Ombwdsmon') o dan Ddeddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2005 ('Deddf 2005').
 - 1.2. Mae'r Bil yn gwneud darpariaeth ynghylch swydd yr Ombwdsmon a swyddogaethau'r rôl o ran ymchwilio. Mae'n ei gwneud yn ofynnol hefyd i'r Ombwdsmon gyhoeddi datganiad o egwyddorion ynghylch gweithdrefnau awdurdodau rhestredig ar gyfer ymdrin â chwynion ac yn galluogi'r Ombwdsmon i gyhoeddi gweithdrefnau enghreifftiol ar gyfer ymdrin â chwynion.

2. Cymhwysedd deddfwriaethol

- 2.1. Mae gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru ('y Cynulliad') y cymhwysedd deddfwriaethol i wneud y darpariaethau yn y Bil Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) ('y Bil') yn unol â Rhan 4 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006. Mae darpariaethau perthnasol Deddf Llywodraeth Cymru 2006 wedi eu nodi yn adran 108 ac Atodlen 7.
- 2.2. Mae paragraff 14 o Atodlen 7 yn nodi cymhwysedd y Cynulliad i ddeddfu ynghylch Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru.
- 2.3. Mae paragraff 14, o'i ddarllen ynghyd ag adran 108, yn rhoi'r cymhwysedd i'r Cynulliad wneud y darpariaethau a gynhwysir yn y Bil.
- 2.4. Yn ogystal â hyn, mae darpariaethau'r Bil yn ymwneud â phynciau eraill yn Atodlen 7. Er enghraifft, mae Rhannau 3 a 5 o'r Bil yn rhoi pwerau i'r Ombwdsmon ymchwilio er mwyn gallu gwneud gwelliannau mewn pynciau datganoledig er enghraifft: trin salwch (paragraff 9) tai a digartrefedd (paragraff 11); dyletswyddau awdurdodau lleol (paragraff 12); llesiant plant a gofal personau agored i niwed (paragraff 15); rheoli perygl llifogydd (paragraff 19). Yn yr un modd, mae Rhan 4 o'r Bil yn rhoi pwerau i'r Ombwdsmon gyhoeddi gweithdrefnau enghreifftiol ar gyfer ymdrin â chwynion er mwyn gallu gwneud gwelliannau ar draws ystod eang o wasanaethau cyhoeddus datganoledig a ddarperir gan awdurdodau rhestredig.

3. Diben y ddeddfwriaeth a'r effaith y bwriedir iddi ei chael

Diben y bennod hon

3.1. Mae'r bennod hon yn rhoi trosolwg o'r darpariaethau a'r effaith y bwriedir iddynt ei chael er mwyn rhoi'r Bil yn ei gyd-destun. Mae'n nodi awdurdodaeth yr Ombwdsmon o dan y ddeddfwriaeth bresennol a'r pwerau ychwanegol a gynigir yn y Bil.

Y cefndir

3.2. Cafodd rôl Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ('yr Ombwdsmon') ei sefydlu gan Ddeddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2005 ('Deddf 2005'). Roedd Deddf 2005 yn dwyn swyddogaethau a phwerau blaenorol yr Ombwdsmon Llywodraeth Leol, Comisiynydd Gwasanaeth Iechyd Cymru, Ombwdsmon Gweinyddiaeth Cymru ac Ombwdsmon Tai Cymdeithasol Cymru at ei gilydd.

3.3. Bwriad Deddf 2005 oedd:

- peri bod gwasanaeth yr Ombwdsmon yng Nghymru ar gael yn fwy hwylus i'r cyhoedd, gan fod pobl naill ai heb wybod am wasanaeth yr Ombwdsmon neu'n drysu pa un o'r Ombwdsmon i droi ato;
- galluogi'r Ombwdsmon i ddatblygu system gynhwysfawr a chydlynol ar gyfer ymchwilio i gwynion ar draws ystod eang o gyrff cyhoeddus; a
- sefydlu atebolrwydd clir drwy ei gwneud yn ofynnol i'r Ombwdsmon lunio adroddiad blynyddol i Gynulliad Cenedlaethol Cymru ('y Cynulliad') am sut y mae ei swyddogaethau'n cael eu cyflawni.

3.4. O dan Ddeddf 2005, mae rôl yr Ombwdsmon yn ymrannu'n ddwy ran benodol:

- ystyried cwynion gan aelodau'r cyhoedd am gamweinyddu neu am fethiannau gan awdurdodau rhestredig (a rhestrir yn Atodlen 3 i Ddeddf 2005) wrth ddarparu gwasanaethau.

Mae'r awdurdodau rhestredig yn cynnwys:

- llywodraeth leol (cynghorau sir a chymuned);
- y Gwasanaeth Iechyd Gwladol yng Nghymru (gan gynnwys Meddygon Teulu a deintyddion);
- landlordiaid cymdeithasol cofrestredig (cymdeithasau tai); a
- Llywodraeth Cymru a'r gyrff a noddir ganddi.

- ystyried cwynion y gall aelodau neu weithwyr awdurdodau lleol fod wedi torri cod ymddygiad perthnasol.
- 3.5. Ym mis Tachwedd 2014, cafodd pwerau'r Ombwdsmon eu hymestyn i gynnwys cwynion am wasanaethau cymdeithasol yn y sector preifat.
- 3.6. O fis Ebrill 2016 ymlaen, diwygiwyd rôl yr Ombwdsmon yng nghyswllt cwynion Cod Ymddygiad hefyd gan:
- Orchymyn Awdurdodau Lleol (Cod Ymddygiad Enghreifftiol) (Cymru) (Diwygio) 2016; a
 - Rheoliadau Llywodraeth Leol (Pwyllgorau Safonau, Ymchwiliadau, Gollyngiadau ac Atgyfeirio) (Cymru) (Diwygio) 2016.

Y rheswm dros y Bil ac esboniad o'r amseru

- 3.7. Mae gan yr Ombwdsmon ran hollbwysig i'w chwarae wrth sicrhau bod unrhyw aelod o'r cyhoedd sy'n credu ei fod wedi dioddef anghyfiawnder drwy gamweinyddu neu drwy fethiant yng ngwasanaeth corff cyhoeddus yn gallu gwneud cwyn gyda'r sicrwydd y bydd yr Ombwdsmon yn ymdrin â'r gŵyn mewn modd teg ac annibynnol.
- 3.8. Mae Deddf 2005 wedi ei gwneud yn haws i'r cyhoedd gael gafael ar wasanaethau'r Ombwdsmon. Mae wedi galluogi anghydfodau i gael eu datrys ac wedi rhoi iawn i unigolion. Wrth ganolbwyntio ar ymdrin â chwynion yn y sector cyhoeddus, mae Deddf 2005 wedi arwain at welliannau wrth gyflwyno gwasanaethau cyhoeddus hefyd.
- 3.9. Er bod rôl gyfredol yr Ombwdsmon yn gweithio'n effeithiol ac er y barnwyd yn gyffredinol fod Deddf 2005 yn batrwm o ddeddfwriaeth ar gyfer Ombwdsmon, cafwyd galwadau ers 2013 i ymestyn ei bwerau.
- 3.10. Bu Pwyllgor Cymunedau, Cydraddoldeb a Llywodraeth Leol a Phwyllgor Cyllid y pedwerydd Cynulliad yn ystyried ehangu rôl yr Ombwdsmon. Cynhaliwyd trafodaethau am y mater hefyd gyda Llywodraeth Cymru.
- 3.11. Ym mis Mai 2013, ysgrifennodd yr Ombwdsmon ar y pryd (Peter Tyndall) at Gadeirydd y Pwyllgor Cymunedau, Cydraddoldeb a Llywodraeth Leol yn nodi ei farn ynglŷn â newidiadau i Ddeddf 2005. Pan roedd ei gyfnod yn y swydd yn dod i ben, aeth Peter Tyndall i un o gyfarfodydd y Pwyllgor Cymunedau, Cydraddoldeb a Llywodraeth Leol ar 6 Tachwedd 2013 i drafod ei adroddiad blynyddol.
- 3.12. Yn sgil y cyfarfod, ysgrifennodd y Pwyllgor Cymunedau, Cydraddoldeb a Llywodraeth Leol at y Gweinidog Llywodraeth Leol a Busnes y Llywodraeth ar y pryd, Lesley Griffiths, i ofyn am ei barn ar ddiwygio Deddf 2005. Yn ei hymateb, dywedodd y Gweinidog fod yr Ombwdsmon wedi codi pwyntiau gwerthfawr. Er hynny, roedd yn credu bod angen

ystyriaeth a thrafodaeth fanylach ar y materion, a ddylai gynnwys trafod gyda'r Ombwdsmon parhaol newydd pan gâi hwnnw ei benodi.

- 3.13. Ar 6 Tachwedd 2014, fel rhan o ystyriaethau'r Pwyllgor Cyllid ar Amcangyfrifon yr Ombwdsmon ar gyfer 2015-16, clywodd yr Aelodau gan yr Ombwdsmon newydd (Nick Bennett) ei fod yn credu bod awydd i ddiweddarau Deddf 2005. Argymhellodd adroddiad dilynol y Pwyllgor Cyllid y dylai'r Ombwdsmon a Llywodraeth Cymru weithio gyda'i gilydd ar amserlen i ddiwygio'r Ddeddf.¹
- 3.14. Wrth ymateb i'r argymhelliad i ddiweddarau Deddf 2005, nododd y Gweinidog Cyllid a Busnes y Llywodraeth ar y pryd, Jane Hutt AC, y byddai'n fwy priodol pe bai'r Cynulliad yn cymryd yr awenau ynglŷn ag unrhyw newid yn y ddeddfwriaeth, gan fod Llywodraeth Cymru yn gorff cyhoeddus yr oedd yr Ombwdsmon yn cael craffu ar ei waith. Dywedodd y Gweinidog y byddai Llywodraeth Cymru yn bwydo'i barn i unrhyw ystyriaethau ar bwerau'r Ombwdsmon ond y dylai'r sylwadau hynny gael eu hystyried ochr yn ochr â sylwadau cyrff eraill a oedd yn destun gwaith craffu gan yr Ombwdsmon.
- 3.15. Ar 11 Rhagfyr 2014, fel rhan o drafodaeth ar adroddiad blynyddol yr Ombwdsmon, clywodd y Pwyllgor Cymunedau, Cydraddoldeb a Llywodraeth Leol gan yr Ombwdsmon, er bod Deddf 2005 wedi bod yn ddarn effeithiol o ddeddfwriaeth, fod yna feysydd yr oedd angen eu cryfhau er mwyn sicrhau bod y trefniadau'n addas ar gyfer y dyfodol ac yn canolbwyntio ar ddinasyddion.
- 3.16. Yn dilyn hynny, ysgrifennodd y Pwyllgor Cymunedau, Cydraddoldeb a Llywodraeth Leol at y Pwyllgor Cyllid i ddweud bod yna rinwedd mewn adolygu'r ddeddfwriaeth ond y byddai'n anodd iddo roi'r amser angenrheidiol i hynny, a chan fod y Pwyllgor Cyllid wedi mynegi diddordeb yn y maes o'r blaen, y gallai hyn fod yn rhywbeth yr hoffai'r Pwyllgor Cyllid fynd ar ei drywydd.
- 3.17. Ar 21 Ionawr 2015, daeth yr Ombwdsmon i'r Pwyllgor Cyllid i drafod ei gynigion ar gyfer ymestyn ei bwerau, ac ar ôl hynny, cyflwynodd bapur cefndir yn rhoi ragor o wybodaeth fanwl am y cynigion hyn.²
- 3.18. Ar ôl y sesiwn hon, cytunodd y Pwyllgor Cyllid i gynnal ymchwiliad. Roedd hyn yn cynnwys:

¹ Cynulliad Cenedlaethol Cymru, y Pwyllgor Cyllid, Craffu ar Amcangyfrifon Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ar gyfer 2015-16, (Tachwedd 2014). Ar gael yn: <http://www.cynulliad.cymru/laid%20documents/cr-ld10012%20-%20report%20of%20the%20finance%20committee's%20-%20scrutiny%20of%20public%20services%20ombudsman%20for%20wales%E2%80%99%20draft%20estimates%20for%202015/cr-ld10012-w.pdf>

² Cynulliad Cenedlaethol Cymru, y Pwyllgor Cyllid, Papur yn dilyn y dystiolaeth a roddwyd gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru i Bwyllgor Cyllid Cynulliad Cenedlaethol Cymru yn ei gyfarfod ar 21 Ionawr 2015. Ar gael yn: <http://www.senedd.cynulliad.cymru/documents/s36950/FIN4-03-15%20PTN1%20Gwybodaeth%20Ychwanegol%20gan%20Ombwdsmon%20Gwasanaethau%20Cyhoeddus%20Cymru%20or%20sesiwn%20dys.pdf>

- cynnal ymgynghoriad cyhoeddus rhwng 26 Ionawr 2015 a 20 Mawrth 2015 i lywio ei waith;
- gofyn am farn Gweinidogion Cymru am sut y byddai cynigion yr Ombwdsmon yn effeithio ar sectorau penodol yng nghylch gorchwyl Llywodraeth Cymru; a
- chynnal sesiynau tystiolaeth lafar gyda nifer o dystion.

- 3.19. Ym mis Mai 2015, cyhoeddodd y Pwyllgor Cyllid ei adroddiad cychwynnol a oedd yn nodi'r argymhellion a oedd yn deillio o'r ymchwiliad.³ Roedd y rhain yn cynnwys argymhelliad y dylid cyflwyno Bil yn y Cynulliad gan fod y dystiolaeth wedi argyhoeddi'r Aelodau y dylid adolygu pwerau'r Ombwdsmon.
- 3.20. Cyhoeddodd y Pwyllgor Cyllid ymgynghoriad 12 wythnos ar strwythur a chynnwys Bil drafft. Ym mis Mawrth 2016, cyhoeddodd adroddiad ar ei ystyriaethau a'i gasgliadau ar sail yr ymatebion a gafwyd, gan gynnwys newidiadau i'r Bil drafft a gyhoeddwyd ar gyfer yr ymgynghoriad. Argymhellodd y Pwyllgor Cyllid y dylai un o bwyllgorau'r Cynulliad yn y dyfodol gyflwyno Bil Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) cyn gynted â phosibl yn y Pumed Cynulliad⁴. Argymhellodd y Pwyllgor Cyllid hefyd y dylai'r Ombwdsmon gyfrannu at Asesiad Effaith Rheoleiddiol wedi'i gostio'n llawn i gyd-fynd â'r Bil, y byddai modd olrhain ei hynt drwy'r cyllidebau a gyflwynir yn y dyfodol gan yr Ombwdsmon i'r Cynulliad. Ar 14 Rhagfyr 2016, cyflwynodd yr Ombwdsmon yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol i Gadeirydd Pwyllgor Cyllid y Pumed Cynulliad.
- 3.21. Rhoddodd yr Ombwdsmon dystiolaeth ynghylch yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol i'r Pwyllgor Cyllid yn ei gyfarfod ar 9 Mawrth 2017. Ar ôl y cyfarfod, ysgrifennodd Cadeirydd y Pwyllgor Cyllid at yr Ombwdsmon i ofyn am ragor o wybodaeth yn ymwneud yn benodol ag amcangyfrif o'r gost debygol i'r cyrff cyhoeddus eraill y mae darpariaethau'r Bil yn effeithio arnynt (neu gostau 'anuniongyrchol'). Darparodd yr Ombwdsmon y wybodaeth hon i Gadeirydd y Pwyllgor Cyllid ar 28 Ebrill 2017. Darparodd yr Ombwdsmon ragor o wybodaeth⁵ mewn ymateb i

³ Ystyried Pwerau: Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, Pwyllgor Cyllid Cynulliad Cenedlaethol Cymru, Mai 2015. Ar gael yn:

<http://www.cynulliad.cymru/laid%20documents/cr-ld10200/cr-ld10200-w.pdf>

⁴ Trafod yr ymgynghoriad ar y Bil Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) drafft, Pwyllgor Cyllid Cynulliad Cenedlaethol Cymru, Mawrth 2016. Ar gael yn:

<http://www.cynulliad.cymru/laid%20documents/cr-ld10644/cr-ld10644-w.pdf>

⁵ Llythyr oddi wrth Cadeirydd Pwyllgor Cyllid Cynulliad Cenedlaethol Cymru at Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru - 24 Mai 2017:

<http://senedd.cynulliad.cymru/documents/s65395/Letter%20from%20the%20Chair%20to%20the%20Public%20Services%20mbudsman%20for%20Wales%2024%20May%202017.pdf>

lythyr oddi wrth Gadeirydd y Pwyllgor⁶ yn dilyn trafodaethau'r Pwyllgor Cyllid ar y Bil yn ei gyfarfod ar 17 Mai 2017. Bu'r Pwyllgor Cyllid yn trafod y Bil yn ei gyfarfodydd ar 5 a 19 Gorffennaf 2017 hefyd.

Y prif newidiadau a wnaed i'r Bil

3.22. Yn Nhabl 1 nodir y prif newidiadau a wnaed yn sgil trafodaethau'r Pwyllgor Cyllid ynghylch y Bil drafft. Mae'r cyfeiriadau yn Nhabl 1 yn cyfeirio at yr adrannau yn y Bil fel y'i cyflwynwyd. Nid yw'r tabl yn cynnwys mân newidiadau drafftio.

Tabl 1: Y prif wahaniaethau rhwng y Bil drafft a'r Bil fel y'i cyflwynwyd

Adran	Y newid a wnaed a'r rheswm
Adran 5	Er mwyn rhoi'r meini prawf ar gyfer ymchwiliadau'r Ombwdson ar ei liwt ei hun o dan adran 5 ar wyneb y Bil (gan ddefnyddio'r meini prawf a nodir yn llythyr yr Ombwdsmon dyddiedig 7 Mehefin 2017), gyda phŵer i Weinidogion Cymru wneud rheoliadau i ddiwygio'r meini prawf (yn amodol ar y weithdrefn gadarnhaol).
Adran 16(2)	Er mwyn cyfyngu ar ddisgresiwn yr Ombwdsmon yn adran 16(2) fel nad oes yn rhaid paratoi cynnig ymchwilio o dan amgylchiadau cyfyngedig (h.y. nid oes angen unrhyw gynnig ymchwilio pan fo cysylltiad sylweddol rhwng ymchwiliad newydd ar ei liwt ei hun ac unrhyw ymchwiliad blaenorol).
Adran 65	Er mwyn diwygio adran 65 i'w gwneud yn glir bod yn rhaid i'r Ombwdsmon hysbysu ac ymgynghori â'r personau a bennir yn adran 65(2) (sy'n cynnwys comisiynwyr a chynghorwyr statudol a gaiff eu creu gan y Cynulliad yn y dyfodol) pa bryd bynnag y bydd mater y gallai'r Ombwdsmon a'r person a bennir ymchwilio iddo. O ran y comisiynwyr penodol sydd eisoes yn bodoli, mae pŵer i gydweithio ar faterion hefyd.
Adran 72	Er mwyn rhoi'r ddyletswydd am adolygu gweithrediad y Ddeddf yn adran 72 ar y Cynulliad, yn hytrach nag ar Weinidogion Cymru.

⁶ Llythyr oddi wrth Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru at Gadeirydd Pwyllgor Cyllid Cynulliad Cenedlaethol Cymru - 7 Mehefin 2017:
<http://senedd.cynulliad.cymru/documents/s65396/Letter%20from%20the%20Public%20Services%20Ombudsman%20for%20Wales%20to%20the%20Chair%207%20June%202017.pdf>

Adran	Y newid a wnaed a'r rheswm
	Gellir cynnal adolygiad unrhyw bryd, ac mae'n rhaid cynnal adolygiad ar ôl y pum mlynedd gyntaf.
Atodlen 5	Mae'r diwygiadau canlyniadol yn Atodlen 5 wedi cael eu hailddrafftio er mwyn symleiddio ac egluro'r darpariaethau o ran cydweithio a chydlafurio. Mae yna hefyd ddiwygiad canlyniadol newydd i Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 er mwyn egluro y gall yr Ombwdsmon a Chomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol gydweithio.
Atodlen 1	Mae'r paragraff 21 newydd yn egluro y bydd y person sy'n Ombwdsmon y diwrnod cyn i'r Ddeddf gael ei phasio yn parhau i fod yn Ombwdsmon ar ôl i'r Ddeddf gael ei phasio (ac ni fydd toriad yn nhymor y swydd, sef saith mlynedd).

Llwyth achosion

- 3.23. Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau a Phwyllgor Cyllid y Pumed Cynulliad sy'n craffu ar waith yr Ombwdsmon ac ystyriaethau ariannol ei swydd. Mae angen Amcangyfrifon i nodi'r adnoddau sydd eu hangen er mwyn i'r Ombwdsmon gyflawni ei swyddogaethau statudol, ac eithrio cyflog yr Ombwdsmon ei hun (a chostau cysylltiedig), a godir yn uniongyrchol ar Gronfa Gyfunol Cymru.
- 3.24. Wrth graffu ar yr Amcangyfrif ar gyfer 2017-18, nododd y Pwyllgor Cyllid fod llwyth gwaith yr Ombwdsmon yn parhau i gynyddu.⁷ Rhwng 2010-11 a 2015-16, nododd fod cyfanswm y llwyth achosion – yn cynnwys Ymholiadau, Cwynion am Gyrrff Cyhoeddus a Chwynion Cod Ymddygiad – wedi cynyddu 112 y cant, gyda chynnydd o 4 y cant o ran achosion yn ystod y flwyddyn rhwng 2014-15 a 2015-16. Mae Ffigur 1 yn dangos y cynnydd o flwyddyn i flwyddyn.
- 3.25. Nododd y Pwyllgor Cyllid hefyd ei fod yn rhagweld cynnydd o 10 i 12 y cant yn nifer y cwynion yn 2016-17 a rhwng pump a chwech y cant y flwyddyn ddilynol.⁸ Mae'r ffigurau gwirioneddol, sydd i'w gweld yn Ffigur 1, yn dangos cynnydd o 13 y cant yn llwyth achosion yr Ombwdsmon yn 2016-17 o gymharu â'r flwyddyn flaenorol. Ers mis

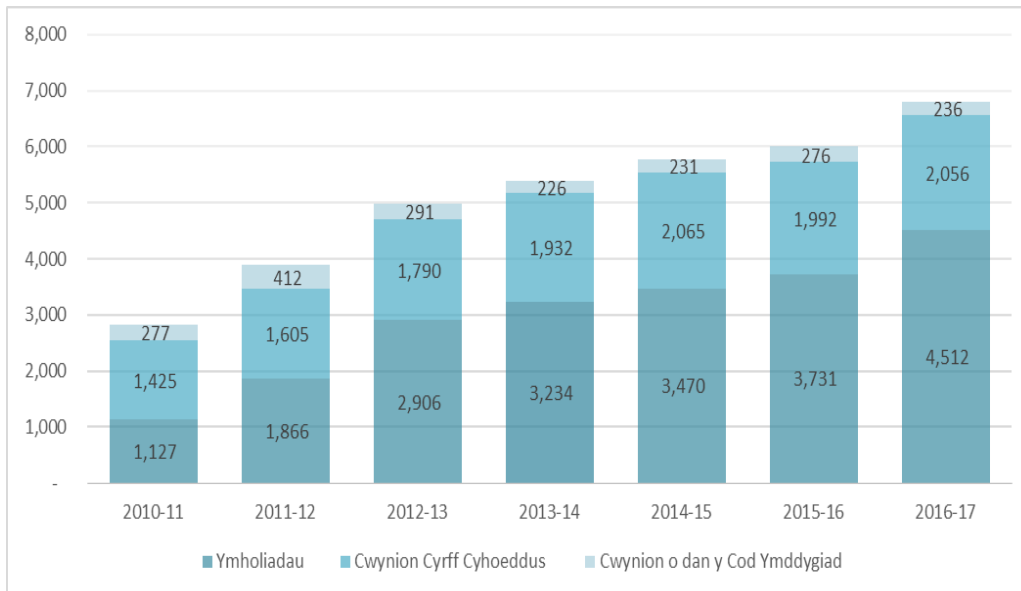
⁷ Craffu ar Amcangyfrif Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ar gyfer 2017-18, Cynulliad Cenedlaethol Cymru, y Pwyllgor Cyllid (Tachwedd 2016), ar gael yn:

<http://www.cynulliad.cymru/laid%20documents/cr-ld10815/cr-ld10815-w.pdf>

⁸ Cyfarfod Pwyllgor Cyllid Cynulliad Cenedlaethol Cymru (5 Hydref 2016, tudalen 11), mae trawsgrifiad ar gael yn: <http://senedd.cynulliad.cymru/documents/s54790/5%20October%202016.pdf>

Tachwedd 2014, mae darparwyr gofal cymdeithasol annibynnol a hosbisau wedi bod o fewn awdurdodaeth yr Ombwdsmon. Fodd bynnag, dywed yr Ombwdsmon mai dim ond effaith fach y mae'r newid hwn wedi ei chael ar ei lwyth achosion hyd yma; mae'r Ombwdsmon wedi cael cyfanswm o 29 o achosion rhwng 2014-15 a 2016-17 (yn cynnwys 5, 15 a 9 o achosion yn 2014-15, 2015-16 a 2016-17 yn y drefn honno.⁹)

Ffigur 1: Llwyth achosion yr Ombwdsmon fesul blwyddyn, 2010-11 i 2016-17 (Nifer y cwynion ac ymholiadau)

Ffynhonnell: Adroddiad Blyneddol a Chyfrifon Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru 2016-17¹⁰

Y sefyllfa bresennol

- 3.26. Ystyriwyd bod y darpariaethau o safon uchel neu'n torri tir newydd ar y pryd, ond mae arfer gorau a safonau rhyngwladol wedi symud ymlaen ers cyflwyno Deddf 2005 yng Nghymru. Mae'r datblygiadau hynny'n cynnwys atgyfnerthu pwerau'r ombwdsmon yn yr Alban a Gogledd Iwerddon.
- 3.27. Mae'n bwysig bod pwerau'r Ombwdsmon yn adlewyrchu arfer gorau, nid yn unig yng ngweddill y DU, ond yn ehangach. Mae hefyd yn hanfodol bod yr Ombwdsmon yn parhau i chwarae rhan i sicrhau bod gennym wasanaethau sy'n canolbwyntio ar ddinasyddion yng Nghymru. Mae angen i'r cyhoedd gael ffydd yn yr Ombwdsmon i ymchwilio pan fyddant yn credu eu bod wedi dioddef anghyfiawnder drwy gamweinyddu neu fethiant gwasanaeth gan awdurdod rhestredig (a restrir yn Atodlen 3 i'r

⁹ Darparwyd y data gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru (Mehefin 2017)

¹⁰ Adroddiad Blyneddol a Chyfrifon Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru 2016-17. Ar gael yn: <http://www.cynulliad.cymru/laid%20documents/agr-ld11135/agr-ld11135-w.pdf>

Bil). Bydd ailddatgan darpariaethau Deddf 2005 ac ymestyn awdurdodaeth yr Ombwdsmon yn y pedwar prif faes a nodir yn y Bil yn gwella rôl yr Ombwdsmon a ffydd y cyhoedd ynddo.

Trosolwg a bwriadau polisi'r Bil

3.28. Mae'r paragraffau a ganlyn yn rhoi trosolwg o'r Bil a'i fwriadau polisi.

Gwella cyfiawnder cymdeithasol a chyfle cyfartal

3.29. Mae adran 5 o Ddeddf 2005 yn dweud bod yn rhaid i bob cwyn i'r Ombwdsmon gael ei gwneud neu ei hatgyfeirio yn ysgrifenedig. Serch hynny, mae yna bŵer dewisol o dan adran 2(4) sy'n caniatáu i'r Ombwdsmon dderbyn cwyn heblaw cwyn ysgrifenedig os yw hynny'n briodol, ar sail yr achos unigol. Wrth arfer y disgrisiwn hwn, bydd y tîm sy'n cynghori ar gwynion yn swyddfa'r Ombwdsmon yn trawsgrifio cwyn sydd wedi'i gwneud ar lafar; ac yna'n anfon y trawsgrifiad at yr achwynydd er mwyn iddo ei lofnodi a'i ddychwelyd.

3.30. Wrth roi tystiolaeth i'r Pwyllgor Cyllid ar 21 Ionawr 2015 a 25 Mawrth 2015, nododd yr Ombwdsmon:

- fod tystiolaeth bod y lefelau llythrennedd Lefel 1 saith pwynt canran yn is yng Nghymru nac ydynt ledled y DU. Nododd fod hyn yn golygu, *mewn theori, fod yna garfan uwch o'r boblogaeth a allai deimlo'n ddigalon ac yn anghyfforddus wrth gyflwyno cwyn ysgrifenedig;*¹¹ ac
- er bod y niferoedd yn gymharol fach, nid oedd tua 50 y cant o'r rhai yr oedd ei swyddfa wedi anfon cofnod ysgrifenedig atynt wedi dychwelyd y cofnod hwnnw. Yn fwy cyffredinol, dywedodd yr Ombwdsmon fod tystiolaeth bod un person nad yw'n cwyno ar gyfer pob un sy'n barod i wneud hynny.¹²

3.31. Cymerwyd y data ar lefelau llythrennedd a nodir uchod o Arolwg Cenedlaethol o Sgiliau Oedolion yng Nghymru 2010.¹³ Mae hyn yn nodi y gofynnwyd i'r rhai a gymerodd ran yn yr arolwg a'r asesiadau a oeddent wedi cael eu geni yng Nghymru, y tu allan i Gymru ond yn y DU neu y tu allan i'r DU. Yn ôl ffynhonnell arall, nad yw'n gwahaniaethu yn dibynnu ar ble y ganwyd pobl sy'n byw yng Nghymru, nid oes gan 25 y

¹¹ Cynulliad Cenedlaethol Cymru, y Pwyllgor Cyllid, Cofnod y Trafodion, 21 Ionawr 2015, paragraff 41. Mae trawsgrifiad ar gael yn:

<http://senedd.cynulliad.cymru/documents/s35941/21%20January%202015.pdf>

¹² Cynulliad Cenedlaethol Cymru, y Pwyllgor Cyllid, Cofnod y Trafodion, 25 Mawrth 2015, paragraff 195. Mae trawsgrifiad ar gael yn:

<http://senedd.cynulliad.cymru/documents/s38637/25%20March%202015.pdf>

¹³ Llywodraeth Cymru, Arolwg Cenedlaethol o Sgiliau Oedolion Cymru 2010, paragraff 3.2.6. Ar gael yn:

<http://gov.wales/docs/caecd/research/111208NatSurvAdultSkillsWales2010cy.pdf> [fel ym mis Mehefin 2017]

cant o oedolion 16-64 oed lefel sylfaenol o lythrennedd (Lefel 1). Roedd hyn yn uwch nag unrhyw ranbarth yn Lloegr.¹⁴ Gellid dadlau felly nad yw chwarter yr oedolion yng Nghymru yn gallu defnyddio gwasanaethau'r Ombwdsmon ar hyn o bryd ac mae'n debygol na fyddai'r bobl hynny'n awyddus i ofyn am ddisgresiwn i wneud cwyn ar lafar. Fel y nodwyd uchod, dywedodd yr Ombwdsmon pan fydd ei staff yn cymryd cwyn ar lafar ac yn gofyn am gadarnhad o gywirdeb y datganiad ysgrifenedig, nad ydynt bob amser yn cael ymateb.

3.32. Byddai darpariaethau'r Bil yn cyfrannu at ymrwymiad Llywodraeth Cymru i greu Cymru deg a chyfiawn. Ni fyddai'n ofynnol i'r Ombwdsmon ddefnyddio ei ddisgresiwn mwyach a byddai'n gallu nodi mewn canllawiau sut i wneud cwynion, gan gynnwys ar lafar. Byddai hyn yn hwyluso neu'n gwella'r broses o wneud cwynion gan y rhai mwyaf bregus a difreintiedig yn y gymdeithas, fel pobl ag anawsterau dysgu a phobl ddigartref. Byddai'n cael gwared ar stigma ac yn gwella cyfiawnder cymdeithasol; gan sicrhau bod pob llais yn cael ei glywed, gan gynnwys y rhai sydd â phroblemau llythrennedd a rhifedd a galluoedd amrywiol o ran reoli gohebiaeth a thasgau gweinyddol.

3.33. Mae adran 149 o Ddeddf Cydraddoldeb 2010 yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau cyhoeddus roi sylw dyledus i'r angen i ddileu gwahaniaethu, hybu cyfle cyfartal a lleihau anfantais wrth gyflawni eu swyddogaethau. Yn ei thystiolaeth ysgrifenedig i ymchwiliad y Pwyllgor Cyllid, nododd Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru y gallai mynnu bod cwyn yn cael ei gwneud mewn ysgrifenedig cyn i unrhyw gamau gael eu cymryd fod yn rhwystr i rai pobl hŷn a phobl eraill â nodweddion gwarchoddedig:

I would hope that in accordance with the principles and requirements of the Equality Act 2010, that reasonable adjustments could be made to allow people to make complaints by email, in person or by telephone that could later be confirmed in writing or through alternative means e.g. with support from an advocate or where relevant an interpreter.¹⁵

3.34. Drwy gael gwared ar y gofyniad i wneud cwyn yn ysgrifenedig, mae'r Bil hefyd yn sicrhau mynediad i wasanaethau'r Ombwdsmon yn y dyfodol ac yn caniatáu i'w swyddfa ddatblygu canllawiau i ymateb i ddatblygiadau yn y dyfodol, fel newidiadau i dulliau cyfathrebu electronig a datblygiadau ym maes technoleg.

¹⁴ Arolwg Cenedlaethol o Sgiliau Oedolion Cymru 2004 ac Arolwg Skills for Life 2002/03. Ar gael yn: <http://www.poverty.org.uk/w59/index.shtml> [fel ym mis Mehefin 2017]

¹⁵ Cynulliad Cenedlaethol Cymru, y Pwyllgor Cyllid, tystiolaeth ysgrifenedig Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru 04, Chwefror 2015. Ar gael yn: <http://www.senedd.cynulliad.cymru/documents/s37908/PSOW%2004%20-%20Older%20Peoples%20Commissioner%20for%20Wales.pdf>

Amddiffyn y rhai sydd fwyaf agored i niwed

- 3.35. Mae amcanestyniadau y Swyddfa Ystadegau Gwladol yn dangos bod disgwyl i gyfanswm poblogaeth Cymru gynyddu tua 188,000 (neu 6 y cant) o ganol 2014 i ganol 2039.¹⁶ Fodd bynnag, disgwylir i gyfansoddiad y boblogaeth newid yn sylweddol yn ystod y cyfnod hwnnw:
- yn nhermau absoliwt, gyda'r disgwyliad y bydd nifer y bobl dros 65 oed yn cynyddu 22 y cant o ganol 2014 i ganol 2039 (gan gynyddu o 669,000 i 814,000 o ganol 2014 i ganol 2039); ac
 - erbyn canol 2039, bydd nifer y bobl oedran pensiwn yn adlewyrchu cyfran gynyddol o boblogaeth Cymru. Er y disgwylir i gyfran y boblogaeth sy'n blant aros yn weddol gyson dros yr un cyfnod, bydd cyfran y bobl oedran gweithio yn gostwng o 60.4 y cant i 57.9 y cant. Bydd cyfran y bobl oedran pensiwn yn cynyddu i bron un o bob pedwar (neu 25 y cant o gyfanswm poblogaeth Cymru).
- 3.36. Mae'r cynnydd yn nifer y bobl hŷn yn arwyddocaol gan fod oes hirach yn golygu y bydd llawer mwy o bobl ag anghenion gofal a chymorth, yn deillio o gyfuniad o gyflyrau iechyd corfforol ac iechyd meddwl, gan gynnwys dementia a gwendid oherwydd eu henaint.¹⁷ Efallai bod ystyriaethau eraill ar waith hefyd, er enghraifft ofn ynglŷn â'r ôl-ffeithiau ar ôl gwneud cwyn, gan gynnwys poeni y bydd y gŵyn yn arwain at chwalu'r berthynas â darparwyr gofal neu golli gofal preswyl, yn enwedig os bydd llai o leoedd ar gael. Oherwydd yr amodau a'r ystyriaethau hyn, nid yw rhai pobl yn gallu neu'n dymuno gwneud cwyn ar eu pen eu hunain.
- 3.37. Mae pwerau'r Ombwdsmon i ymchwilio i gwynion am awdurdodau rhestredig wedi'u cynnwys yn Rhan 2 o Ddeddf 2005. Dim ond os oes cwyn wedi'i gwneud iddo neu wedi'i hatgyfeirio ato y caiff yr Ombwdsmon ymchwilio ar hyn o bryd. Mae darpariaethau'r Bil yn caniatáu i'r Ombwdsmon ymchwilio i fater pa un a fydd cwyn wedi ei gwneud ai peidio. Bydd y disgresiwn i'r Ombwdsmon ymchwilio ar ei liwt ei hun yn sicrhau bod awdurdodaeth yr Ombwdsmon yn unol â'r arfer gorau. Y tu allan i'r DU, dim ond pum aelod o Gyngor Ewrop (Gwlad Belg, Lwcsembwrg, Azerbaijan, Kyrgyzstan a Liechtenstein) sydd ag

¹⁶ Ffynhonnell: Y Swyddfa Ystadegau Gwladol, Tabl A1-5, Prif Amcanestyniad - Crynodeb Cymru (Rhyddhawyd Hydref 2015), Ar gael yn:

<https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/populationandmigration/populationprojections/datasets/tablea15principalprojectionwalessummary> [fel ym mis Mehefin 2017]

¹⁷ The King's Fund, Social Care for Older People, Medi 2016, tudalen 6. Ar gael yn:

<https://www.kingsfund.org.uk/publications/social-care-older-people> [fel ym mis Mehefin 2017]

ombwdsmyrn nad oes ganddynt bwerau i gynnal ymchwiliadau ar eu liwt eu hunain.¹⁸

3.38. Bydd y pŵer hwn i'r Ombwdsmon ymchwilio ar ei liwt ei hun yn ffordd o amddiffyn y rhai sydd fwyaf agored i niwed a rhoi sylw i urddas unigolion, gan gynnwys pobl sydd ag anawsterau dysgu, problemau iechyd meddwl a'r henoed. Byddai hyn yn cael ei gyflawni drwy arfer y pwerau mewn sefyllfaoedd fel y rhai a ganlyn:

- pan fo gwybodaeth wedi dod i'r amlwg yn ystod ymchwiliad sy'n awgrymu y dylid hefyd adolygu camau gweithredu corff gwasanaeth cyhoeddus arall sydd o fewn awdurdodaeth. Er enghraifft, efallai y bydd ymchwiliad i fwrdd iechyd yn arwain at gwestiynau ynghylch camau gweithredu Meddyg Teulu. O dan Ddeddf 2005, byddai angen i'r achwynydd wneud cwyn ar wahân i'r Ombwdsmon.¹⁹
- pan fo'r gŵyn yn deillio o fethiannau gan un corff gwasanaeth cyhoeddus sy'n codi pryderon y gallai'r un methiannau systemig fodoli mewn cyrff eraill yn yr un sector(au) (neu rai eraill) yn y gwasanaeth cyhoeddus. O dan y ddeddfwriaeth bresennol, mae'r Ombwdsmon yn cyhoeddi ei argymhellion o dan adran 16 o Ddeddf 2005 ac mae'n rhaid i gyrff cyhoeddus sicrhau nad yw'r un methiannau systemig i'w gweld mewn mannau eraill. Byddai'r ddarpariaeth yn y Bil yn galluogi'r Ombwdsmon i fod yn rhagweithiol yn hyn o beth. Er enghraifft, efallai y bydd ymchwiliad i gŵyn am fwrdd iechyd yn arwain at bryderon bod y dull a fabwysiadwyd gan y bwrdd yn rhy gyfyngedig; arfer y gallai byrddau iechyd eraill yng Nghymru ei fabwysiadu hefyd. Byddai cael y pŵer i ymchwilio ar ei liwt ei hun yn galluogi'r Ombwdsmon i fod yn rhagweithiol ac ymchwilio i weld a oedd hyn yn wir ai peidio.²⁰
- pan fo'r Ombwdsmon wedi cael cwyn ddiennw, yn rhoi tystiolaeth o gamweinyddu/methiant gwasanaeth tebygol gan gorff gwasanaeth cyhoeddus.

¹⁸ Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol ar gyfer y Bil Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) drafft, Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, Rhagfyr 2016, paragraff 4.3. Ar gael yn: <http://senedd.cynulliad.cymru/documents/s60322/FIN5-08-17%20P1%20OB3%20Research%20-%20Regulatory%20Impact%20Assessment%20for%20the%20Draft%20Public%20Services%20Ombudsman%20.pdf>

¹⁹ Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol ar gyfer y Bil Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) drafft, Gwybodaeth atodol, Atodiad A, tudalen 14. Ar gael yn: <http://www.senedd.cynulliad.cymru/documents/s64291/Llythyr%20gan%20yr%20Ombwdsmon%20Gwasanaethau%20Cyhoeddus%20at%20y%20Cadeirydd%20-%20Asesiad%20Effaith%20Rheoleiddiol%20-%2028%20E.pdf>

²⁰ Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol ar gyfer y Bil Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) drafft, Gwybodaeth atodol, Atodiad A, tudalen 15. Ar gael yn: <http://www.senedd.cynulliad.cymru/documents/s64291/Llythyr%20gan%20yr%20Ombwdsmon%20Gwasanaethau%20Cyhoeddus%20at%20y%20Cadeirydd%20-%20Asesiad%20Effaith%20Rheoleiddiol%20-%2028%20E.pdf>

- pan fo'r Ombwdsmon yn cael gwybod am bryderon am gyflwyno gwasanaethau ar gyfer sector cyfan, neu ran o sector, yn y gwasanaeth cyhoeddus yng Nghymru, heb gael cwynion uniongyrchol. Gallai hyn fod oherwydd bregusrwydd y bobl sy'n defnyddio'r gwasanaeth.

- 3.39. Ni fyddai'r Ombwdsmon yn defnyddio ei bwerau i ymchwilio ar ei liwt ei hun oni bai bod sail a rhesymeg gadarn dros gynnal ymchwiliad. Mae hyn yn arbennig o wir ar gyfer unrhyw ymchwiliadau eang y mae'r Ombwdsmon yn dymuno eu cynnal ar ei liwt ei hun. Bydd risg i'w enw da yn ffactor sylfaenol i unrhyw ombwdsmon; ni fyddai unrhyw ombwdsmon am beryglu ei enw da drwy fynd ar hynt ymchwiliad proffil uchel heb gael tystiolaeth gadarn yn gyntaf bod yna faterion o bryder y mae angen ymchwilio iddynt.
- 3.40. Mae adran 5 o'r Bil yn cynnwys mesurau i ddiogelu yn erbyn defnyddio'r pŵer yn adran 4 i ddechrau ymchwiliad. Cyn iddo gychwyn ymchwiliad o dan adran 4, mae'n rhaid i'r Ombwdsmon fod yn fodlon bod defnyddio'r pŵer yn adran 4 er budd y cyhoedd, yn unol ag adran 5. Mae'n rhaid i'r Ombwdsmon hefyd fod yn fodlon bod o leiaf un o'r meini prawf yn adran 5(2) wedi'i fodloni. Mae hynny'n golygu bod yn rhaid i'r Ombwdsmon fod yn fodlon naill ai: (a) bod person hyglwyf neu dan anfantais yn debygol o ddioddef anghyfiawnder neu galedi, a neu (b) bod tebygolrwydd o fethiant systemig a all achosi i unrhyw berson ddioddef anghyfiawnder neu galedi.
- 3.41. At hynny, mae adran 16 yn nodi gofynion gweithdrefnol penodol sy'n berthnasol i ymchwiliadau'r Ombwdsmon ar ei liwt ei hun. Er enghraifft, mae yna ofyniad i roi gwybod i'r awdurdod rhestredig perthnasol am yr ymchwiliad a rhoi cyfle i'r awdurdod rhestredig wneud sylwadau ar yr ymchwiliad.
- 3.42. Yn unol â Deddf 2005, mae'r Bil yn rhoi gofyniad ar yr Ombwdsmon i ymgynghori a chydweithredu ag ombwdsmon eraill. Os gallai mater hefyd fod yn destun ymchwiliad gan eraill, fel comisiynwyr, cynghorwyr statudol neu reoleiddwyr yng Nghymru, mae'r Bil yn ei gwneud yn ofynnol i'r Ombwdsmon hysbysu ac ymgynghori â'r personau hynny, ac, mewn rhai achosion, iddo gydweithio/cydlafurio â'r personau hynny.

Bod yn fwy ymatebol i ddinasyddion

- 3.43. Mae'r pŵer i'r Ombwdsmon ymchwilio ar ei liwt ei hun nid yn unig yn ffordd o amddiffyn y rhai sy'n agored i niwed, ond mae'n cynnig manteision ehangach hefyd. Mae'n effeithio ar amseriad a chwmpas gwaith yr Ombwdsmon er budd dinasyddion Cymru. Mae'n galluogi'r

Ombwdsmon i edrych ar fethiannau systemig cyn i unigolion gyflwyno cwynion. Drwy gael gwared ar yr heriau o ran cadw'r gwaith o fewn union bamedrau cwyn, mae'n caniatáu i'r Ombwdsmon fod yn fwy ymatebol i ddinasyddion, gan ei fod yn caniatáu iddo ymchwilio i'r gwasanaeth (neu'r gwasanaethau) yn ehangach. Mae ymestyn y pwerau hyn hefyd yn galluogi'r Ombwdsmon i ymchwilio i faterion a gyfeirir ato yn ddiennw gan unigolion sydd wedi bod yn dyst i fethiant difrifol mewn gwasanaeth. Mae'r manteision hyn rhoi llais cryfach i ddinasyddion ac yn sicrhau bod gwaith yr Ombwdsmon yn canolbwyntio arnynt.

- 3.44. Mae pwerau'r Ombwdsmon yn cael eu hymestyn hefyd i sicrhau na fydd ei ymchwiliadau'n cael eu cyfyngu i sector neu faes penodol a'u bod yn rhydd i ddilyn trywydd y dinesydd. O dan Ddeddf 2005, mae gan yr Ombwdsmon awdurdodaeth i ymchwilio pan fo'r GIG yn comisiynu triniaeth feddygol breifat i gleifion ond nid oes gan yr Ombwdsmon awdurdodaeth pan fo triniaeth o'r fath yn cael ei chomisiynu gan gleifion eu hunain. Pan fydd cleifion yn comisiynu triniaeth feddygol breifat, mae'n rhaid i unigolion wneud cwynion ar wahân ar hyn o bryd i'r Ombwdsmon a'r darparwr iechyd preifat yn eu tro ar gyfer elfennau cyhoeddus ac elfennau preifat y driniaeth neu'r gofal dan sylw. Wrth roi tystiolaeth i'r Pwyllgor Cyllid yn ei gyfarfod ar 9 Mawrth 2017, cyfeiriodd yr Ombwdsmon at gŵyn a gafodd yn ddiweddar. Roedd aelod o'r cyhoedd wedi cysylltu â'i swyddfa ynghylch y driniaeth a roddwyd i'w diweddar wr, a oedd wedi cael triniaeth gan y GIG, ac yna driniaeth breifat cyn dychwelyd i'r gwasanaeth iechyd. Dywedodd yr Ombwdsmon fod yr aelod o'r cyhoedd *wedi gorfod aros pum mlynedd a hanner i gael ymateb*.²¹
- 3.45. Nid yw hyn yn foddhaol ar gyfer dinasyddion yng Nghymru, yn enwedig o ystyried bod gwasanaethau iechyd a gwasanaethau gofal cymdeithasol yn cael eu hintegreiddio fwyfwy er mwyn trin poblogaeth sy'n heneiddio.
- 3.46. Mae'r Bil yn caniatáu i'r Ombwdsmon ymchwilio i faterion yn ymwneud â'r elfen gwasanaethau iechyd preifat (sy'n cynnwys triniaeth feddygol a gofal nyrsio) o gŵyn yn y llwybr gofal cyhoeddus/preifat. Bydd hyn yn galluogi'r Ombwdsmon i edrych ar gŵyn yn ei chyfanrwydd o dan amgylchiadau o'r fath, gan olygu bod y broses gwyno yn dilyn y dinesydd ac nid y sector.

²¹ Cynulliad Cenedlaethol Cymru, y Pwyllgor Cyllid, Cofnod y Trafodion, 9 Mawrth 2017, paragraff 103. Trawsgrifiad ar gael yn:
<http://senedd.cynulliad.cymru/documents/s60762/9%20March%202017.pdf>

Hybu gwelliannau mewn gwasanaethau cyhoeddus ac wrth ddelio â chwynion

- 3.47. Mae polisi cwynion enghreifftiol ar waith yng Nghymru i helpu i sicrhau cysondeb ym mhob rhan o'r gwasanaethau cyhoeddus. Er ei fod yn cael ei annog yn gryf, mae mabwysiadu'r polisi cwynion enghreifftiol yn wirfoddol. Mae'r Ombwdsmon wedi nodi, er bod y sefyllfa yn gwella, nad yw'r polisi'n cael ei fabwysiadu'n gyson ar draws y sector.²²
- 3.48. Bydd darpariaethau'r Bil yn darparu sail statudol ar gyfer unrhyw ganllawiau a roddir gan yr Ombwdsmon, a thrwy hynny'n cefnogi gwelliannau o ran ymdrin â chwynion yn y sector cyhoeddus. Mae'r Bil yn ei gwneud yn ofynnol i'r Ombwdsmon gyhoeddi datganiad o egwyddorion ynghylch gweithdrefnau'r awdurdodau rhestredig o ran ymdrin â chwynion. Mae hefyd yn galluogi'r Ombwdsmon i gyhoeddi gweithdrefn enghreifftiol o ran ymdrin â chwynion ar gyfer awdurdodau rhestredig.
- 3.49. Rhoddodd Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus yr Alban dystiolaeth i Bwyllgor Cyllid y Pedwerydd Cynulliad yn ystod ei ymchwiliad. Yn ei dystiolaeth, soniodd am y cynnydd a wnaed yn yr Alban ers sefydlu'r Awdurdod Safonau Cwynion:
- in the year and a half, two years, that we've been operating the Complaints Standards Authority standardised procedures, the number of premature complaints coming to my office, and that is people who are coming to me who should have gone to a local authority, or to a health board, or to a university or wherever, has fallen from 54% to 31%."²³
- 3.50. Mae'r darpariaethau yn y Bil yn cynnig dull gweithredu tebyg i'r un sydd ar waith yn yr Alban ac felly, byddant yn darparu manteision cyfatebol i Gymru. Y fantais fwyaf arwyddocaol fyddai'r ffaith y byddai data rheolaidd, dibynadwy a chymaradwy ar gael – am y tro cyntaf – am gwynion o bob rhan o'r sector cyhoeddus. Bydd hyn yn ysgogi atebolrwydd a gwelliannau i wasanaethau cyhoeddus, tryloywder wrth gyflwyno adroddiadau ac yn grymuso'r broses graffu y mae data a gwybodaeth yn hanfodol iddi. Byddant hefyd yn fanteisiol i enw da sefydliadau.
- 3.51. Rhoddodd yr Ombwdsmon wybod fod trafodaethau â byrddau iechyd lleol yng Nghymru yn awgrymu bod cefnogaeth i rôl safonau cwynion os yw'n arwain at fwy o gysondeb. Roedd barn gyffredinol hefyd y byddai darpariaethau'r Bil yn helpu pobl i ddysgu a gwella wrth ymdrin â chwynion ledled Cymru.

²² Cynulliad Cenedlaethol Cymru, y Pwyllgor Cyllid, Ystyried Pwerau: Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, Mai 2015, paragraff 125. Ar gael yn: <http://www.cynulliad.cymru/laid%20documents/cr-ld10200/cr-ld10200-w.pdf>

²³ Cynulliad Cenedlaethol Cymru, y Pwyllgor Cyllid, Ystyried Pwerau: Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, Mai 2015, paragraff 130. Ar gael yn: <http://www.cynulliad.cymru/laid%20documents/cr-ld10200/cr-ld10200-w.pdf>

3.52. Ym mis Mawrth 2017, cyhoeddodd yr Ombwdsmon ei adroddiad thematig, Rhoi Diwedd ar yr Un Hen Gân Beunyddiol: Dysgu Gwersi o Ddelio'n Wael â Chwynion.²⁴ Dywedodd yr Ombwdsmon fod Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru wedi dweud, ar adeg yr adroddiad hwn, y byddai'r Bil yn arwain at fwy o gysondeb a gwelliannau o ran ymdrin â chwynion.

Cyfrannu at gyflawni nodau llesiant

3.53. Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn rhoi dyletswydd ar gyrff cyhoeddus penodol i weithio i wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru.²⁵

3.54. Er nad yw'r Ombwdsmon yn ddarostyngedig i ofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru), mae darpariaethau'r Bil yn cyfrannu at rai o'r amcanion a nodir yn y Ddeddf (y 'nodau llesiant'):

- Cymru iachach – bydd y ffocws ar ddysgu'n ehangach o gwynion yn berthnasol i bob agwedd ar ddarparu gwasanaethau cyhoeddus ac ymdrin â chwynion. Gan fod dros un ran o dair o'r cwynion a wnaed i'r Ombwdsmon ynghylch cyrff cyhoeddus yn 2016-17 yn ymwneud â gwasanaethau iechyd,²⁶ bydd y gwaith o ran safonau cwynion ac ymchwiliadau'r Ombwdsmon ar ei liwt ei hun yn cyfrannu'n gadarnhaol at wella gwasanaethau iechyd yng Nghymru.
- Cymru sy'n fwy cyfartal – bydd derbyn cwynion llafar yn golygu y bydd y rhai na allant gwyno'n ysgrifenedig yn cael mynediad priodol i'r Ombwdsmon ac mae hyn yn cefnogi mynediad priodol i'r holl wasanaethau cyhoeddus. Byddai defnyddio pwerau i gynnal ymchwiliadau ar ei liwt ei hun yn galluogi'r Ombwdsmon i ymchwilio i wahaniaethau o ran safon gwasanaethau ledled Cymru a helpu i roi sylw i hyn. Bydd data sy'n cymharu perfformiad wrth ymdrin â chwynion yn cefnogi hyn.
- Cymru o gymunedau cydlynus – bydd safon gyson o ran gwasanaethau ac ymdrin â chwynion ledled Cymru yn cyfrannu at y nod hwn.

²⁴ Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, Rhoi Diwedd ar yr Un Hen Gân Beunyddiol: Dysgu Gwersi o Ddelio'n Wael â Chwynion, Mawrth 2017. Ar gael yn: http://www.ombudsman-wales.org.uk/~media/Files/Thematic%20Reports/22624%20Thematic%20report_GroundhogDay_welsh_Final%20FOR%20ISSUE.ashx

²⁵ Llywodraeth Cymru, Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015: Yr Hanfodion, tudalen 5. Ar gael yn: <http://gov.wales/docs/dsjlg/publications/150623-guide-to-the-fg-act-cy.pdf> [fel ym mis Mehefin 2017]

²⁶ Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, Adroddiad Blynnyddol a Chyfrifon 2016-17, tudalen 21. Ar gael yn: <http://www.cynulliad.cymru/laid%20documents/agr-ld11135/agr-ld11135-w.pdf>

- Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu – byddai cwynion llafar yn cael eu clywed yn Gymraeg, gan gefnogi'r rhai sy'n hyderus ac yn hapus i siarad Cymraeg ond nid i ysgrifennu'n Gymraeg; ac mae'r Bil yn ei gwneud yn ofynnol i'r Ombwdsmon gyhoeddi strategaeth ar gyfer y Gymraeg.

3.55. Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn ei gwneud yn ofynnol *i gyrff cyhoeddus ystyried yr effaith y gallent ei chael ar bobl sy'n byw eu bywydau yng Nghymru yn y dyfodol wrth wneud penderfyniadau.*²⁷ Mae'r Bil yn gyson â'r disgwyliadau y dylai cyrff cyhoeddus:

- gydweithio yn well – bydd gwaith yr Ombwdsmon ar ei liwt ei hun a gwaith o ran safonau cwynion yn hyrwyddo dysgu ar y cyd a chydweithio er mwyn cyflawni safonau a dulliau gweithredu cyffredin. Yn benodol, bydd y rôl safonau cwynion yn cynnwys dod â staff o bob rhan o Gymru at ei gilydd i rannu a dysgu.
- cynnwys pobl, gan adlewyrchu amrywiaeth ein cymunedau – mae'r pŵer i glywed cwynion llafar yn cefnogi'r rhai na allant wneud cwyn ysgrifenedig a hefyd y rhai sy'n dymuno gwneud cwyn yn y Gymraeg ond na allant wneud hynny'n ysgrifenedig.
- edrych i'r tymor hir, yn ogystal â chanolbwyntio ar y presennol – bydd y darpariaethau yn y Bil yn gweithio tuag at symud y ffocws i wella ac atal yn hytrach nag ymchwiliadau unigol a chanfyddiadau ar ôl y digwyddiad.
- cymryd camau i atal problemau rhag gwaethygu – bydd darpariaethau'r Bil yn gwella atal. Bydd data ar ymdrin â chwynion a phwerau i'r Ombwdsmon ymchwilio ar ei liwt ei hun yn cefnogi hyn drwy nodi materion cwynion yn gynnar a chefnogi ymchwiliadau rhagweithiol mewn meysydd sy'n peri pryder heb orfod aros am gŵyn benodol. Gellir annog pobl i weithredu ledled Cymru ac fe wneir hynny.

²⁷ Llywodraeth Cymru: Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, gwefan. Ar gael yn: <http://gov.wales/topics/people-and-communities/people/future-generations-act/?lang=cy> [fel ym mis Mehefin 2017]

4. Ymgynghori

Diben y bennod hon

4.1. Mae'r bennod hon yn nodi canlyniadau'r ymgynghoriad a gynhaliwyd â rhanddeiliaid ar gynigion i ymestyn pwerau'r Ombwdsmon a'r Bil drafft.

Yr ymgynghoriad ar gynigion i ymestyn pwerau'r Ombwdsmon

4.2. Rhwng 26 Ionawr 2015 a 20 Mawrth 2015, cynhaliodd Pwyllgor Cyllid y Pedwerydd Cynulliad ymgynghoriad cyhoeddus i lywio ei ymchwiliad i'r cynigion i ymestyn pwerau'r Ombwdsmon. Daeth 43 o ymatebion ysgrifenedig i law.

4.3. Ysgrifennodd y Pwyllgor at holl Weinidogion Cymru hefyd i ofyn eu barn am sut y byddai'r cynigion yn effeithio ar sectorau penodol yng nghylch gorchwyl Llywodraeth Cymru. At hynny, cynhaliodd y Pwyllgor sesiynau tystiolaeth lafar gyda thystion o 13 o sefydliadau a chydag Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ar 21 Ionawr 2015 a 25 Mawrth 2015.

4.4. Ym mis Mai 2015, yn dilyn ymgynghoriad cyhoeddus i lywio ei waith, cyhoeddodd y Pwyllgor ei adroddiad cychwynnol²⁸. Roedd yr adroddiad yn nodi bod y dystiolaeth a gyflwynwyd yn ystod yr ymgynghoriad wedi argyhoeddi'r Aelodau y dylai pwerau'r Ombwdsmon gael eu diwygio.

4.5. Argymhellodd y Pwyllgor Cyllid y dylid cyflwyno Bil i'r Cynulliad. Byddai'r Bil yn adlewyrchu'r rhan fwyaf o'r materion a ystyriwyd yn ystod yr Ymchwiliad, ond nid pob un ohonynt. Yn fwyaf nodedig, ni fyddai'r Bil yn cynnwys darpariaethau yn ymwneud â'r cysylltiadau â'r llysoedd y gwnaeth Comisiwn y Gyfraith argymhellion mewn perthynas â hwy, sy'n berthnasol i rôl yr Ombwdsmon, yn ei adroddiad ym mis Gorffennaf 2011, *Public Services Ombudsmen*.²⁹ Roedd argymhellion Comisiwn y Gyfraith yn cynnwys gwella mynediad at yr Ombwdsmon drwy addasu'r 'bar statudol', gan greu pŵer newydd i ohirio cais am adolygiad barnwrol a chaniatáu i'r Ombwdsmon gyfeirio pwynt cyfreithiol i'r llysoedd. O ran hynny, argymhellodd y Pwyllgor y dylai Llywodraeth Cymru ystyried y materion hyn gyda Llywodraeth y DU fel rhan o'r trafodaethau ar ddatganoli yn y dyfodol.

4.6. Er mwyn sicrhau ei fod yn ymgysylltu ag aelodau o'r cyhoedd a chyrrff cyhoeddus y mae'r ddeddfwriaeth a'r bwriadau polisi yn effeithio arnynt,

²⁸ Cynulliad Cenedlaethol Cymru, y Pwyllgor Cyllid, Ystyried Pwerau: Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, Mai 2015. Ar gael yn:

<http://www.cynulliad.cymru/laid%20documents/cr-ld10200/cr-ld10200-w.pdf>

²⁹ Comisiwn y Gyfraith, Adroddiad, 'Public Services Ombudsmen', Gorffennaf 2011. Ar gael yn:

<http://www.lawcom.gov.uk/project/public-services-ombudsmen/#public-services-ombudsmen> [fel ym mis Mehefin 2017]

argymhellodd y Pwyllgor Cyllid y dylid cynnal ymarfer ymgynghori ar ddrafft cynnar o Fil.

Ystyried yr ymgynghoriad ar y Bil Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru)

- 4.7. Ym mis Hydref 2015, cyhoeddodd y Pwyllgor gais am dystiolaeth mewn perthynas â drafft cynnar o'r Bil Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) (y Bil).³⁰ Roedd yr ymgynghoriad yn gofyn am sylwadau ar strwythur a chynnwys y Bil drafft. Daeth yr ymgynghoriad i ben ym mis Ionawr 2016. Cafwyd 34 o ymatebion gan ystod o ymatebwyr, gan gynnwys sefydliadau mewn gwahanol rannau o'r sector cyhoeddus (Llywodraeth Cymru, cyrff a noddir gan Lywodraeth Cymru, llywodraeth leol a GIG Cymru), y sector addysg uwch, cyrff cynrychiadol, cynghorau tref a chymuned a'r cyhoedd. Roeddent hefyd yn cynnwys ymatebion gan nifer o'r cyrff cyhoeddus y mae'r cynigion yn effeithio arnynt (fel Archwilydd Cyffredinol Cymru, Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru ac Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru), yn ogystal ag Ombwdsmon yr Alban a Gogledd Iwerddon.
- 4.8. Ym mis Mawrth 2016, cyflwynodd y Pwyllgor Cyllid ei gasgliadau a'i argymhellion.³¹ Dywedodd fod y rhai a ymatebodd yn cefnogi darpariaethau'r Bil drafft yn gyffredinol.
- 4.9. Roedd rhai o'r ymatebion yn nodi awgrymiadau i wella'r ddeddfwriaeth. Ystyriodd y Pwyllgor Cyllid y rhain, ac o ganlyniad, cytunodd i wneud y newidiadau a ganlyn i'r Bil drafft:
- Mewn perthynas â phob ymchwiliad:
 - o rhoi pŵer i'r Ombwdsmon weithio gyda rheoleiddwyr (fel Arolygiaeth Gofal Iechyd Cymru ac Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru) a holl gomisiynwyr ac ymgynghorwyr statudol y dyfodol a gaiff eu creu gan Ddeddfau'r Cynulliad, er mwyn sicrhau gwaith effeithiol a chydlynol ar faterion; a
 - o rhoi hawl i'r Ombwdsmon gynnal ymchwiliad ar ei liwt ei hun pa un a yw'n ymwneud â chymau a gymerwyd cyn i'r Bil gael Cydsyniad Brenhinol neu ar ôl hynny.
 - Mewn perthynas ag ymchwilio i wasanaethau iechyd preifat:

³⁰ Cynulliad Cenedlaethol Cymru, y Pwyllgor Cyllid, cais am dystiolaeth a gyhoeddwyd ar 21 Hydref 2015. Ar gael yn: <http://www.senedd.cynulliad.cymru/documents/s45205/Consultation%20letter.pdf>

Mae'r ymatebion i'r ymgynghoriad ar gael yn:

<http://www.senedd.cynulliad.cymru/mgConsultationDisplay.aspx?ID=204>

³¹ Cynulliad Cenedlaethol Cymru, y Pwyllgor Cyllid, Ystyried Pwerau: Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, Mawrth 2016. Ar gael yn:

<http://www.cynulliad.cymru/laid%20documents/cr-ld10644/cr-ld10644-w.pdf>

- dylid ehangu'r diffiniad o 'wasanaethau iechyd preifat' i gynnwys triniaeth feddygol a gofal nyrsio; a
- dylid cynnwys adran newydd, *Pŵer i fynnu costau oddi wrth ddarparwyr gwasanaethau iechyd preifat*, er mwyn caniatáu i'r Ombwdsmon roi hysbysiad adennill costau i ddarparwr gofal iechyd preifat fel ffordd o adennill y costau ychwanegol yr aeth yr Ombwdsmon iddynt pan fo'r darparwr wedi rhwystro'r Ombwdsmon.
- Mewn perthynas â'r awdurdodau rhestredig o dan Atodlen 3 i'r Bil:
 - dylai'r rheolau ar ddiwygio'r rhestr o dan Atodlen 3 fod yr un fath â'r rhai a nodir ar hyn o bryd yn Neddf 2005 (h.y. y gofynion y mae'n rhaid eu bodloni cyn y gellir ychwanegu person at y rhestr yn Atodlen 3);
 - dylid cynnwys y cyrff a ganlyn fel awdurdodau a restrir yn Atodlen 3:
 - Byrddau Cadwraethwyr Coity Walia;
 - Awdurdodau harbwr;
 - Awdurdodau porthladd;
 - Cymwysterau Cymru;
 - Bwrdd Cadwraethwyr Towyn Trewan;
 - Swyddfa Archwilio Cymru;
 - Pwyllgor Gwasanaethau Iechyd Arbenigol Cymru; ac
 - Awdurdod Refeniw Cymru.
- Dylai cyfnod anghymhwysu'r Ombwdsmon (neu'r Ombwdsmon dros dro) o restr o rolau amrywiol barhau tan ddiwedd y flwyddyn ariannol ar ôl y flwyddyn ariannol y peidiodd yr Ombwdsmon â dal y swydd.
- O ran y Gymraeg ac adolygu effeithiolrwydd y ddeddfwriaeth, cytunodd y Pwyllgor Cyllid ar y newidiadau a ganlyn i destun y Bil drafft:
 - adran newydd i roi dyletswydd ar yr Ombwdsmon i baratoi a chyhoeddi strategaeth ar gyfer y Gymraeg; ac
 - adran newydd sy'n rhoi dyletswydd ar Weinidogion Cymru i gynnal adolygiad o'r ddeddfwriaeth ar ôl pum mlynedd o'r dyddiad y cafodd y Ddeddf Gydsyniad Brenhinol, ac adolygiadau pellach ar ôl hynny, fel y gwêl Gweinidogion Cymru yn dda.

4.10. Er bod yr ymatebion i'r ymgynghoriad yn gryf o blaid dod â gofal cymdeithasol a lliniarol o fewn y broses ymchwilio brif ffrwd, ar ôl ystyried a thrafod ymhellach, penderfynodd Pwyllgor Cyllid y Pedwerydd Cynulliad gadw gofal cymdeithasol a lliniarol fel cyfundrefn ar ei phen ei hun. Y rheswm am hyn oedd natur benodol gofal cymdeithasol a lliniarol, a'r ffaith y byddai uno'r ddwy gyfundrefn yn creu un gyfundrefn gymhleth a dyrys iawn. Felly, roedd yn well gan Bwyllgor Cyllid y Pedwerydd Cynulliad y dull a fabwysiadwyd yn y Bil drafft a oedd yn darparu ar gyfer dwy gyfundrefn ymchwilio clir ar wahân.

- 4.11. Gan nad oedd digon o amser yn y Pedwerydd Cynulliad i gyflwyno Bil, argymhellodd y Pwyllgor Cyllid y dylid bwrw ymlaen â'r ddeddfwriaeth cyn gynted ag y bo modd yn y Pumed Cynulliad. Argymhellodd y Pwyllgor Cyllid hefyd y dylai'r Ombwdsmon gyfrannu at Aseiad Effaith Rheoleiddiol wedi'i gostio'n llawn i gyd-fynd â Bil drafft, y gellid ei olrhain mewn cyllidebau a gyflwynir gan yr Ombwdsmon i Gynulliad Cenedlaethol Cymru yn y dyfodol.
- 4.12. Mae newidiadau wedi'u gwneud i'r Bil drafft i adlewyrchu ystyriaethau'r Pwyllgor Cyllid yn ystod y Pumed Cynulliad. Mae'r prif newidiadau i'w gweld yn Nhabl 1. Nid yw'r tabl yn cynnwys mân newidiadau drafftio.

5. Y Bil

Diben y bennod hon

- 5.1. Diben y bennod hon yw rhoi trosolwg o'r Bil.
- 5.2. Mae'r Bil wedi'i rannu'n saith rhan sy'n cynnwys 80 o adrannau a phum Atodlen. Mae'r Bil yn ailddatgan Deddf 2005 ac yn nodi pwerau newydd mewn pedwar prif faes, gan alluogi'r Ombwdsmon i wneud y canlynol:
 - derbyn cwynion llafar;
 - ymchwilio ar ei liwt ei hun;
 - ymchwilio i driniaeth feddygol breifat gan gynnwys gofal nyrsio ('gwasanaethau iechyd preifat') mewn llwybr iechyd cyhoeddus / preifat; ac
 - ymgymryd â rôl mewn perthynas â safonau a gweithdrefnau o ran ymdrin â chwynion.

Derbyn cwynion llafar

- 5.3. Mae adran 8 o'r Bil yn nodi'r gofynion y mae'n rhaid eu bodloni er mwyn i gŵyn gael ei 'gwneud yn briodol'. Mae adran 8(1)(a) yn nodi bod yn rhaid i'r gŵyn fod ar ffurf a bennir gan yr Ombwdsmon mewn canllawiau. Mae adran 8(2) yn ei gwneud yn ofynnol i'r Ombwdsmon gyhoeddi'r canllawiau hyn.
- 5.4. Mae adran 8(4) o'r Bil yn nodi'r hyn y mae'n rhaid i'r Ombwdsmon ei wneud os gwneir cwyn ar lafar sy'n bodloni'r gofynion yn y canllawiau a gyhoeddwyd. Rhaid i'r Ombwdsmon:
 - a) esbonio i'r person a dramgwyddwyd fod cwyn wedi'i gwneud yn briodol yn unol â'r Ddeddf hon, a'r goblygiadau o wneud cwyn o'r fath; a*
 - b) gofyn i'r person a dramgwyddwyd a yw'n awyddus i'r gŵyn barhau i gael ei thrin yn gŵyn a wnaed yn briodol.*
- 5.5. Mae adran 8(9) yn ei gwneud yn ofynnol i'r Ombwdsmon gadw cofrestr o'r holl gwynion llafar.

Ymchwilio ar ei liwt ei hun

Adran 4 – Pŵer i ymchwilio ar ei liwt ei hun

- 5.6. Mae adran 4 o'r Bil yn nodi pŵer yr Ombwdsmon i gynnal ymchwiliadau ar ei liwt ei hun. Byddai'r pŵer hwn yn galluogi'r Ombwdsmon i gychwyn

ymchwiliadau i fater pa un a oes cwyn wedi'i gwneud ai peidio. Felly, mae'n caniatáu i'r Ombwdsmon gychwyn ymchwiliad. Fodd bynnag, yn yr un modd â'r pŵer i ymchwilio o dan adran 3, dim ond i ymchwilio i faterion o fewn awdurdodaeth yr Ombwdsmon y gellir defnyddio'r pŵer newydd yn adran 4 o'r Bil drafft. Mae adrannau 10 i 14 yn nodi'r materion y caniateir ymchwilio iddynt.

Adran 5 – Meini prawf ar gyfer ymchwilio ar ei liwt ei hun

5.7. Mae adran 5 o'r Bil yn nodi'r meini prawf y mae'n rhaid eu bodloni cyn y gellir defnyddio'r pŵer yn adran 4 er mwyn ymchwilio i fater. Wrth benderfynu a ddylid defnyddio'r pŵer yn adran 4, mae'r Bil yn darparu bod yn rhaid i'r Ombwdsmon fodloni'r meini prawf yn adran 5.

Ymchwiliadau'r Ombwdsmon ar ei liwt ei hun: gweithdrefn

5.8. Mae adran 16(2) o'r Bil yn nodi'r weithdrefn i'w dilyn pan fydd yr Ombwdsmon yn defnyddio'r pŵer yn adran 4 i gychwyn ymchwiliad. Mae'r weithdrefn yn ei gwneud yn ofynnol i'r Ombwdsmon baratoi cynnig ymchwilio, hynny yw, cynnig sy'n cynnwys y rhesymau am yr ymchwiliad a'r modd y bodlonir y meini prawf yn adran 5. Rhoddir disgrisiwn i'r Ombwdsmon fel nad oes yn rhaid iddo baratoi cynnig ymchwiliad o dan yr amgylchiadau cyfyngedig a nodir yn adrannau 16(3) ac 16(4).

5.9. O dan adrannau 16(6) ac 16(7), mae'n rhaid i'r Ombwdsmon bennu gofynion gweithdrefnol pellach i'w dilyn pan fydd yr Ombwdsmon yn defnyddio'r pŵer yn adran 4 i gychwyn ymchwiliad. Mae'n rhaid i'r cyfryw ofynion gynnwys gweithdrefnau sy'n rhoi cyfle i'r rhai yr ymchwilir iddynt wneud sylwadau.

Adrannau 64 i 67 – Cydlafurio ag ombwdsmyrn, comisiynwyr, cyngorwyr statudol a/neu reoleiddwyr eraill

5.10. Mae adran 64 o'r Bil yn nodi'r gofynion ar gyfer ymgynghori a chydweithredu ag ombwdsmyrn eraill os bydd testun cwyn neu ymchwiliad a wnaed i'r Ombwdsmon yn destun ymchwiliad gan unrhyw un o'r ombwdsmyrn a grybwyllir yn adran 64(7).

5.11. Mae'r Bil hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i'r Ombwdsmon hysbysu ac ymgynghori â phersonau a nodir yn adran 65(2) os bydd mater y mae ganddo hawl i ymchwilio iddo hefyd yn destun archwiliad gan unrhyw un o'r personau hynny. Mae adran 65 yn caniatáu i'r Ombwdsmon a phersonau a bennir gydweithio ar rai materion.

- 5.12. Mae adran 66 yn nodi beth y mae angen i'r Ombwdsmon ei wneud os bydd yn gweld y gallai mater fod yn destun archwiliad gan Gomisiynwyr penodol ac mae'n caniatáu i'r Ombwdsmon a'r Comisiynwyr hynny gydlafulio.
- 5.13. Mae adran 67 yn caniatáu i'r Ombwdsmon ac Archwilydd Cyffredinol Cymru gydweithio, pan fo hynny'n briodol.

Ymdrin â chwynion ar draws y sector cyhoeddus

Adran 35 – Ymdrin â chwynion: datganiad o egwyddorion

- 5.14. Mae adran 35 o'r Bil yn ei gwneud yn ofynnol i'r Ombwdsmon gyhoeddi datganiad o egwyddorion sy'n ymwneud â gweithdrefnau'r awdurdodau rhestredig yn Atodlen 3 ar gyfer ymdrin â chwynion (ac eithrio darparwyr gwasanaethau iechyd preifat). Mae'n rhaid i'r Ombwdsmon ymgynghori ar y datganiad cyntaf o'r fath ac unrhyw newidiadau perthnasol a rhaid cael cymeradwyaeth y Cynulliad cyn cyhoeddi'r rheini.
- 5.15. Yn ôl adran 35(12) ystyr 'gweithdrefnau ymdrin â chwynion' yw *gweithdrefnau awdurdodau rhestredig sy'n archwilio cwynion neu'n adolygu penderfyniadau mewn perthynas â chamau gweithredu a gymerwyd gan awdurdod rhestredig pan fo'r mater o dan sylw yn un y gellir gwneud cwyn i'r Ombwdsmon yn ei gylch a'i ymchwilio o dan adran 3 [o'r Bil].*
- 5.16. Mae adran 35(2) yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau rhestredig fod â gweithdrefn (neu weithdrefnau) ymdrin â chwynion a rhaid i'r gweithdrefnau hynny gydymffurfio â'r datganiad o egwyddorion a gyhoeddwyd. Mae adran 35(3) hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdod rhestredig sydd â chyfrifoldeb statudol am weithdrefn ymdrin â chwynion mewn perthynas ag awdurdod rhestredig arall, neu a weithredir gan awdurdod rhestredig arall, i sicrhau bod y gweithdrefnau hyn yn cydymffurfio â'r datganiad o egwyddorion.

Adrannau 36 i 41 - Gweithdrefn enghreifftiol ar gyfer ymdrin â chwynion

- 5.17. Mae adran 36 yn galluogi'r Ombwdsmon i gyhoeddi gweithdrefn enghreifftiol o ran ymdrin â chwynion ('gweithdrefn enghreifftiol') ar gyfer awdurdodau rhestredig. Rhaid i weithdrefnau enghreifftiol hefyd gydymffurfio â'r datganiad o egwyddorion a gyhoeddwyd gan yr Ombwdsmon.

- 5.18. Mae adrannau 37 i 41 yn gwneud darpariaethau pellach o ran gweithdrefnau enghreifftiol ar gyfer ymdrin â chwynion, gan gynnwys yr amgylchiadau pan na fyddant yn gymwys i awdurdodau rhestredig.

Ymchwilio i wasanaethau iechyd preifat

Adran 10 – Materion y caniateir ymchwilio iddynt

- 5.19. Mae adrannau 10(1)(d) a (2) yn caniatáu i'r Ombwdsmon ymchwilio i faterion penodol sy'n ymwneud â gwasanaethau iechyd preifat. Mae hyn yn cael effaith sylweddol ar ddehongliad y Bil oherwydd y gall unrhyw gyfeiriadau at 'ymchwiliad' yn Rhan 3 o'r Bil gynnwys ymchwiliad i wasanaethau iechyd a ddarperir gan ddarparwyr preifat. Er enghraifft, byddai'r ddyletswydd i gyhoeddi adroddiad o ymchwiliadau o dan adran 20 yn gymwys pe byddai'r Ombwdsmon wedi ymchwilio i ddarparwr gwasanaethau iechyd preifat.
- 5.20. Mae adran 10(2) o'r Bil yn diffinio'r amgylchiadau lle caiff yr Ombwdsmon ymchwilio i wasanaethau iechyd preifat. Yr amgylchiadau hynny yw:
- rhaid i'r person fod wedi cael triniaeth feddygol ar ffurf camau gweithredu perthnasol (a ddiffinnir yn adran 10(4)) gan awdurdod rhestredig ac eithrio darparwr gwasanaethau iechyd preifat;
 - rhaid i'r person hefyd fod wedi cael gwasanaethau iechyd preifat; ac
 - ni all yr Ombwdsmon ymchwilio i'r camau gweithredu perthnasol yn effeithiol nac yn gyflawn heb iddo hefyd ymchwilio i'r gwasanaethau iechyd preifat.
- 5.21. Felly, mae adran 10(2) yn gweithredu fel ffrwyn ar y pŵer i ymchwilio i wasanaethau iechyd preifat, gan ei bod yn cyfyngu ar yr amgylchiadau lle y caniateir i'r Ombwdsmon ymchwilio i wasanaethau iechyd preifat.
- 5.22. Mae adrannau 11 i 14 yn gosod cyfyngiadau pellach ar y materion y caniateir i'r Ombwdsmon ymchwilio iddynt.

6. Y pŵer i wneud is-ddeddfwriaeth

6.1 Mae'r Bil yn rhoi pwerau i Weinidogion Cymru wneud is-ddeddfwriaeth ar ffurf rheoliadau. Mae Tabl 2 yn nodi:

- a) disgrifiad o'r pwerau yn y Bil;
- b) pam ei bod yn briodol i'r pŵer gael ei ddirprwyo i Weinidogion Cymru;
- c) gweithdrefn y Cynulliad sy'n berthnasol i'r pŵer dirprwyedig; a
- d) pham ei bod yn briodol i'r pŵer dirprwyedig ddilyn gweithdrefn y Cynulliad.

Tabl 2: Y pŵer i wneud is-ddeddfwriaeth

Disgrifiad o'r pŵer	A yw'n briodol ei ddirprwyo?	Gweithdrefn	Pa mor briodol yw'r weithdrefn?
Adran 5: mae'r adran hon yn rhoi pŵer i Weinidogion Cymru wneud rheoliadau i newid y meini prawf ar gyfer ymchwiliadau'r Ombwdsmon ar ei liwt ei hun.	<p>Mae'n addas dirprwyo'r pŵer hwn gan ei fod yn caniatáu i Weinidogion Cymru wneud newidiadau priodol i'r meini prawf, fel bod ymchwiliadau'r Ombwdsmon ar ei liwt ei hun bob amser yn cynnig ateb effeithiol i'r anghyfiawnder a'r caledi a ddioddefir gan bobl.</p> <p>Mae'r Bil yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r Ombwdsmon ac unrhyw bersonau eraill sy'n briodol yn eu barn hwy cyn gwneud rheoliadau o dan yr adran hon.</p>	Cadarnhaol	<p>Pŵer yw hwn i ddiwygio deddfwriaeth sylfaenol ac i ddylanwadu ar y cwmpas o ran pryd y gellir cynnal ymchwiliadau.</p> <p>Felly, dylid dwyn y rheoliadau a wneir o dan yr adran hon i sylw'r Cynulliad a'u trafod yn briodol gan ddilyn y weithdrefn gadarnhaol.</p>
Adran 13: mae'r adran hon yn rhoi pŵer i Weinidogion Cymru wneud rheoliadau i newid y rhestr o	Mae'n addas dirprwyo'r pŵer hwn gan ei fod yn caniatáu i Weinidogion Cymru wneud newidiadau priodol i'r rhestr o faterion na chaiff yr Ombwdsmon	Cadarnhaol	Pŵer yw hwn i ddiwygio deddfwriaeth sylfaenol ac i newid y cwmpas o ran y materion y caiff yr Ombwdsmon ymchwilio iddynt.

Disgrifiad o'r pŵer	A yw'n briodol ei ddirprwyo?	Gweithdrefn	Pa mor briodol yw'r weithdrefn?
<p>faterion na chaiff yr Ombwdsmon ymchwilio iddynt o dan Ran 3 o'r Bil.</p>	<p>ymchwilio iddynt.</p> <p>Mae'r pŵer hwn wedi bod ar gael o'r dechrau yn Neddf 2005 ac fe'i defnyddiwyd unwaith yn unig mewn ffordd gul.</p> <p>Mae'r Bil yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r Ombwdsmon cyn gwneud rheoliadau o dan yr adran hon.</p>		<p>Felly, dylid dwyn y rheoliadau a wneir o dan yr adran hon i sylw'r Cynulliad a'u trafod yn briodol gan ddilyn y weithdrefn gadarnhaol.</p> <p>Mae'n fesur diogelu ychwanegol y tu hwnt i'r hyn a geir yn y Bil i'w gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r Ombwdsmon.</p>
<p>Adran 30: mae'r adran hon yn rhoi pŵer i Weinidogion Cymru wneud rheoliadau i newid y rhestr o awdurdodau rhestredig.</p>	<p>Mae'n addas dirprwyo'r pŵer hwn gan ei fod yn caniatáu i Weinidogion Cymru wneud newidiadau priodol i'r rhestr o awdurdodau rhestredig.</p> <p>Os bydd y Cynulliad yn creu corff newydd a ddylai fod o fewn cylch gwaith yr Ombwdsmon, mae hyn yn golygu y gellid ei gynnwys yn gyflym fel awdurdod rhestredig. Hefyd, os bydd awdurdod rhestredig yn dod i ben, gellid dileu'r cofnod hwnnw'n gyflym o'r rhestr.</p> <p>Os bydd rheoliadau'n ychwanegu person fel awdurdod rhestredig, mae adran 30(3) o'r Bil yn caniatáu i'r rheoliadau hynny addasu'r ffordd y cymhwysir y Ddeddf i'r</p>	<p>Cadarnhaol</p>	<p>Pŵer yw hwn i ddiwygio deddfwriaeth sylfaenol ac i newid y rhestr o awdurdodau y caiff yr Ombwdsmon ymchwilio iddynt.</p> <p>Felly, dylid dwyn y rheoliadau a wneir o dan yr adran hon i sylw'r Cynulliad a'u trafod yn briodol gan ddilyn y weithdrefn gadarnhaol.</p> <p>Mae'n fesur diogelu ychwanegol y tu hwnt i'r hyn a geir yn y Bil i'w gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r Ombwdsmon (ynghyd â'r cyfyngiadau eraill ar y pŵer hwn yn adran 31).</p>

Disgrifiad o'r pŵer	A yw'n briodol ei ddirprwyo?	Gweithdrefn	Pa mor briodol yw'r weithdrefn?
	<p>person hwnnw a ychwanegwyd. Mae hyn yn rhoi hyblygrwydd i Weinidogion Cymru deilwra rhannau penodol o'r Ddeddf ar gyfer y person sydd newydd gael ei ychwanegu.</p> <p>Mae'r pŵer hwn wedi bod ar gael o'r dechrau yn Neddf 2005 ac fe'i defnyddiwyd unwaith yn unig mewn ffordd gul (ond nid yw'r pŵer wedi cael ei ddefnyddio erioed i deilwra Deddf 2005 ar gyfer awdurdod rhestredig sydd newydd gael ei ychwanegu).</p> <p>Mae'r Bil yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r Ombwdsmon cyn gwneud rheoliadau o dan yr adran hon.</p> <p>Mae'r pŵer yn yr adran hon hefyd yn ddarostyngedig i'r cyfyngiadau a bennir yn adran 31. Er enghraifft, ni ellir defnyddio'r pŵer yn adran 30 i hepgor Llywodraeth Cymru na Chomisiwn Cynulliad Cenedlaethol Cymru (gweler adran 31(1)).</p>		
Adran 42: mae'r adran hon yn rhoi pŵer i	Mae'r pŵer hwn yn adlewyrchu'r pŵer yn adran 13, felly mae'r un	Cadarnhaol	Pŵer yw hwn i ddiwygio deddfwriaeth sylfaenol ac i newid y

Disgrifiad o'r pŵer	A yw'n briodol ei ddirprwyo?	Gweithdrefn	Pa mor briodol yw'r weithdrefn?
<p>Weinidogion Cymru wneud rheoliadau i newid y rhestr o faterion na chaiff yr Ombwdsmon ymchwilio iddynt o dan Ran 5 o'r Bil.</p>	<p>rhesymau yn berthnasol o ran dirprwyo'r pŵer i Weinidogion Cymru.</p> <p>Mae'r pŵer hwn wedi bod ar gael o dan Ddeddf 2005 ers iddo gael ei fewnosod yn y Ddeddf gan Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014. Felly, mae'r Cynulliad wedi craffu ar y pŵer hwn yn ddiweddar.</p> <p>Nid yw'r pŵer hwn wedi cael ei ddefnyddio ers iddo gael ei gynnwys yn Neddf 2005.</p>		<p>cwmpas o ran y materion y caiff yr Ombwdsmon ymchwilio iddynt.</p> <p>Felly, dylid dwyn y rheoliadau a wneir o dan yr adran hon i sylw'r Cynulliad a'u trafod yn briodol gan ddilyn y weithdrefn gadarnhaol.</p> <p>Mae'n fesur diogelu ychwanegol y tu hwnt i'r hyn a geir yn y Bil i'w gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r Ombwdsmon.</p>
<p>Adran 45: mae'r adran hon yn rhoi pŵer i Weinidogion Cymru wneud rheoliadau i newid y meini prawf ar gyfer ymchwiliadau'r Ombwdsmon ar ei liwt ei hun.</p>	<p>Mae'n addas dirprwyo'r pŵer hwn gan ei fod yn caniatáu i Weinidogion Cymru wneud newidiadau priodol i'r meini prawf, fel bod ymchwiliadau'r Ombwdsmon ar ei liwt ei hun bob amser yn cynnig ateb effeithiol i'r anghyfiawnder a'r caledi a ddioddefir gan bobl.</p> <p>Mae'r Bil yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r Ombwdsmon ac unrhyw bersonau eraill sy'n briodol yn eu barn hwy cyn gwneud rheoliadau o dan yr adran hon.</p>	Cadarnhaol	<p>Pŵer yw hwn i ddiwygio deddfwriaeth sylfaenol ac i ddylanwadu ar y cwmpas o ran pryd y gellir cynnal ymchwiliadau.</p> <p>Felly, dylid dwyn y rheoliadau a wneir o dan yr adran hon i sylw'r Cynulliad a'u trafod yn briodol gan ddilyn y weithdrefn gadarnhaol.</p>

Disgrifiad o'r pŵer	A yw'n briodol ei ddirprwyo?	Gweithdrefn	Pa mor briodol yw'r weithdrefn?
<p>Adran 64: mae'r adran hon yn rhoi pŵer i Weinidogion Cymru wneud rheoliadau i newid y rhestr o ombwdsmyrn y mae'n rhaid i'r Ombwdsmon ymgynghori â hwy ac y caiff gydweithio â hwy.</p>	<p>Mae'n addas dirprwyo'r pŵer hwn gan ei fod yn caniatáu i Weinidogion Cymru wneud newidiadau priodol i'r rhestr o ombwdsmyrn eraill y mae'n rhaid i'r Ombwdsmon ymgynghori â hwy ac y caiff gydweithio â hwy.</p> <p>Mae hyn yn golygu, er enghraifft, os bydd un o'r ombwdsmyrn presennol yn newid enw neu'n peidio â bodoli, gellir diwygio'r rhestr yn adran 64(7) yn unol â hynny. Fel arall, os caiff ombwdsmon newydd ei greu a bod gan yr ombwdsmon hwnnw swyddogaethau sy'n ymwneud ag ymchwilio i gwynion, yna dylid ychwanegu'r ombwdsmon newydd yn gyflym at y rhestr o ombwdsmyrn eraill y mae'n rhaid i'r Ombwdsmon ymgynghori â hwy.</p> <p>Mae'r pŵer hwn wedi bod ar gael o dan Ddeddf 2005 ers iddo gael ei fewnosod yn y Ddeddf gan Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014. Felly, mae'r Cynulliad wedi craffu ar y pŵer hwn yn ddiweddar.</p> <p>Nid yw'r pŵer hwn wedi</p>	<p>Cadarnhaol</p>	<p>Pŵer yw hwn i ddiwygio deddfwriaeth sylfaenol ac i newid y rhestr o ombwdsmyrn y mae'n rhaid i'r Ombwdsmon ymgynghori â hwy ac y caiff gydweithio â hwy.</p> <p>Felly, dylid dwyn y rheoliadau a wneir o dan yr adran hon i sylw'r Cynulliad a'u trafod yn briodol gan ddilyn y weithdrefn gadarnhaol.</p> <p>Mae'n fesur diogelu ychwanegol y tu hwnt i'r hyn a geir yn y Bil i sicrhau na ellir ychwanegu person at y rhestr oni bai fod ganddo swyddogaethau sy'n ymwneud ag ymchwilio i gwynion.</p>

Disgrifiad o'r pŵer	A yw'n briodol ei ddirprwyo?	Gweithdrefn	Pa mor briodol yw'r weithdrefn?
	cael ei ddefnyddio ers iddo gael ei gynnwys yn Neddf 2005.		
<p>Adran 65: mae'r adran hon yn rhoi pŵer i Weinidogion Cymru wneud rheoliadau i newid y rhestr o bersonau y mae'n rhaid i'r Ombwdsmon ymgynghori â hwy a chomisiynwyr y caiff yr Ombwdsmon gydweithio â hwy.</p>	<p>Mae'n addas dirprwyo'r pŵer hwn gan ei fod yn caniatáu i Weinidogion Cymru wneud newidiadau priodol i'r rhestr o bersonau y mae'n rhaid i'r Ombwdsmon ymgynghori â hwy a chomisiynwyr y caiff yr Ombwdsmon gydweithio â hwy.</p> <p>Er enghraifft, os bydd y Cynulliad yn creu comisiynydd neu rheoleiddiwr newydd, gellir ychwanegu'r comisiynydd neu'r rheoleiddiwr newydd hwnnw yn gyflym at y rhestr fel y gellir sicrhau cydweithrediad ac effeithlonrwydd.</p> <p>Mae'r pŵer hwn wedi bod ar gael o dan Ddeddf 2005 ers iddo gael ei fewnosod yn y Ddeddf gan Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014. Felly, mae'r Cynulliad wedi craffu ar y pŵer hwn yn ddiweddar.</p> <p>Nid yw'r pŵer hwn wedi cael ei ddefnyddio ers iddo gael ei gynnwys yn Neddf 2005.</p>	Cadarnhaol	<p>Pŵer yw hwn i ddiwygio deddfwriaeth sylfaenol a newid y rhestr o bersonau y mae'n rhaid i'r Ombwdsmon ymgynghori â hwy a chomisiynwyr y caiff yr Ombwdsmon gydweithio â hwy.</p> <p>Felly, dylid dwyn y rheoliadau a wneir o dan yr adran hon i sylw'r Cynulliad a'u trafod yn briodol gan ddilyn y weithdrefn gadarnhaol.</p>

Disgrifiad o'r pŵer	A yw'n briodol ei ddirprwyo?	Gweithdrefn	Pa mor briodol yw'r weithdrefn?
<p>Adran 75: mae'r adran hon yn rhoi'r pŵer i Weinidogion Cymru ddod â'r Ddeddf i rym.</p>	<p>Mae'n addas dirprwyo'r pŵer hwn gan ei fod yn caniatáu i'r Ddeddf ddod i rym ar yr adeg iawn, sy'n bwysig o ystyried y pwerau newydd a geir yn y Bil (ac i ganiatáu i Weinidogion Cymru wneud unrhyw drefniadau trosiannol sydd eu hangen wrth symud o gyfundrefn Deddf 2005 i'r drefn newydd hon).</p>	<p>Dim gweithdrefn</p>	<p>Mae'n arferol peidio â chael unrhyw weithdrefn ar gyfer gorchmynion cychwyn.</p>
<p>Adran 76(1): mae'r adran hon yn rhoi pŵer i Weinidogion Cymru ddiffinio "tribiwnlys perthnasol" mewn rheoliadau.</p>	<p>Mae hyn yn caniatáu i reoliadau nodi swyddogaethau gweinyddol tribiwnlysoedd penodol yng Nghymru at ddibenion cul adran 10(7), fel y'i darllennir gydag adran 10(4)(e).</p>	<p>Cadarnhaol</p>	<p>Er bod cwmpas y pŵer hwn yn gul, mae'n dal yn rhoi'r pŵer i newid deddfwriaeth sylfaenol.</p> <p>Felly, dylid dwyn y rheoliadau a wneir o dan yr adran hon i sylw'r Cynulliad a'u trafod yn briodol gan ddilyn y weithdrefn gadarnhaol.</p> <p>Mae'n fesur diogelu ychwanegol y tu hwnt i'r hyn a geir yn y Bil i'w gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r cyfryw bersonau sy'n briodol yn eu barn hwy.</p>
<p>Adran 76(3): mae'r adran hon yn rhoi'r pŵer i Weinidogion Cymru ddiwygio telerau penodol sydd wedi'u diffinio yn y Bil,</p>	<p>Mae'n addas dirprwyo'r pŵer hwn gan ei fod yn caniatáu i Weinidogion Cymru wneud newidiadau priodol i'r diffiniadau hyn, er enghraifft, pan fydd newid i'r drefn o ran</p>	<p>Cadarnhaol</p>	<p>Pŵer yw hwn i ddiwygio rhai o'r diffiniadau mewn deddfwriaeth sylfaenol.</p> <p>Felly, dylid dwyn y rheoliadau a wneir o</p>

Disgrifiad o'r pŵer	A yw'n briodol ei ddirprwyo?	Gweithdrefn	Pa mor briodol yw'r weithdrefn?
<p>gan gynnwys y diffiniadau o "darparwr gwasanaeth iechyd teulu yng Nghymru", "darparwr annibynnol yng Nghymru" a "landlord cymdeithasol yng Nghymru".</p>	<p>contractau gwasanaethau meddygol cyffredinol neu os bydd newid yn y ffordd y darperir gwasanaethau meddygol sylfaenol o dan Ddeddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Cymru) 2006.</p> <p>Mae'r pŵer hwn wedi bod ar gael o'r dechrau yn Neddf 2005 ac fe'i defnyddiwyd mewn ffordd gul iawn (er enghraifft, diwygiwyd y diffiniad o "darparwr gwasanaeth iechyd teulu yng Nghymru" er mwyn sicrhau ei fod yn unol â'r newidiadau a wnaed i Ddeddf Comisiynwyr y Gwasanaeth Iechyd 1993).</p> <p>Mae'r Bil yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru ymgynghori â phersonau priodol cyn gwneud rheoliadau o dan yr adran hon.</p>		<p>dan yr adran hon i sylw'r Cynulliad a'u trafod yn briodol gan ddilyn y weithdrefn gadarnhaol.</p> <p>Mae'n fesur diogelu ychwanegol y tu hwnt i'r hyn a geir yn y Bil i'w gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r cyfryw bersonau sy'n briodol yn eu barn hwy.</p>
<p>Adran 77: mae'r adran hon yn rhoi'r pŵer i Weinidogion Cymru addasu'r ffordd y cymhwysir y Ddeddf i gyn-ddarparwyr gofal iechyd, cyn-landlordiaid cymdeithasol,</p>	<p>Mae'n addas dirprwyo'r pŵer hwn gan ei fod yn caniatáu i Weinidogion Cymru addasu'n briodol y ffordd y cymhwysir y Ddeddf os bydd cwyn yn cael ei gwneud yn erbyn person a oedd, ar yr adeg berthnasol, yn ddarparwr gwasanaeth iechyd teulu yng</p>	<p>Cadarnhaol</p>	<p>Pŵer yw hwn i ddiwygio rhai o'r diffiniadau mewn deddfwriaeth sylfaenol.</p> <p>Felly, dylid dwyn y rheoliadau a wneir o dan yr adran hon i sylw'r Cynulliad a'u trafod yn briodol gan ddilyn y weithdrefn</p>

Disgrifiad o'r pŵer	A yw'n briodol ei ddirprwyo?	Gweithdrefn	Pa mor briodol yw'r weithdrefn?
<p>cyn-ddarparwyr gofal cymdeithasol a chyn-ddarparwyr gofal lliniarol.</p>	<p>Nghymru, yn ddarparwr annibynnol yng Nghymru neu'n landlord cymdeithasol yng Nghymru, ond sydd wedi peidio â bod yn awdurdod rhestredig o'r fath ers hynny.</p> <p>Er enghraifft, efallai y bydd angen addasu adrannau'r Ddeddf sy'n ymwneud â rhoi cyhoeddusrwydd i adroddiadau yn eu cais i'r darparwyr hyn.</p> <p>Cafodd y pŵer hwn ei gynnwys yn Neddf 2005 yn wreiddiol ac mae wedi cael ei ymestyn ers hynny gan Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014, felly mae'r Cynulliad wedi craffu ar y pŵer estynedig hwn yn ddiweddar.</p> <p>Nid yw'r pŵer yn yr adran hon wedi cael ei ddefnyddio.</p>		<p>gadarnhaol.</p>
<p>Adran 78: mae'r adran hon yn rhoi pŵer i Weinidogion Cymru wneud darpariaethau canlyniadol, trosiannol ac ati.</p>	<p>Mae'n addas dirprwyo'r pŵer hwn gan ei fod yn caniatáu i Weinidogion Cymru wneud darpariaeth ganlyniadol ac ati yn yr amgylchiadau a nodir yn adran 78(1).</p>	<p>Cadarnhaol</p>	<p>Mae'n briodol craffu'n iawn ar bwerau o'r fath.</p> <p>Felly, dylid dwyn y rheoliadau a wneir o dan yr adran hon i sylw'r Cynulliad a'u trafod yn briodol gan ddilyn y weithdrefn gadarnhaol.</p>

Disgrifiad o'r pŵer	A yw'n briodol ei ddirprwyo?	Gweithdrefn	Pa mor briodol yw'r weithdrefn?
<p>Atodlen 5, paragraff 1: mae'r atodlen hon yn rhoi pŵer i Weinidogion Cymru wneud gorchymyn o dan Ddeddf Safonau Gofal 2000, sy'n darparu y caiff yr Ombwdsmon a Chomisiynydd Plant Cymru gydweithio.</p>	<p>Mae'n addas dirprwyo'r pŵer hwn gan ei fod yn caniatáu i Weinidogion Cymru wneud darpariaethau wedi'u teilwra a fydd yn caniatáu i'r Ombwdsmon a Chomisiynydd Plant Cymru weithio gyda'i gilydd yn effeithiol.</p>	<p>Cadarnhaol</p>	<p>Pŵer yw hwn i ymestyn cwmpas y gwaith a wneir ar y cyd rhwng yr Ombwdsmon a Chomisiynydd Plant Cymru.</p> <p>Felly, dylai'r gorchymyn gael ei ddwyn i sylw'r Cynulliad a'i drafod yn briodol gan ddilyn y weithdrefn gadarnhaol.</p>

7. Codi gwariant ar Gronfa Gyfunol Cymru

7.1 Yn unol â Rheol Sefydlog 26.6(xi), pan fo'r Bil yn cynnwys unrhyw ddarpariaeth sy'n codi gwariant ar Gronfa Gyfunol Cymru, mae'n ofynnol bod y Memorandwm Esboniadol yn cynnwys adroddiad gan Archwilydd Cyffredinol Cymru sy'n nodi ei farn ynghylch a yw'r gwariant a godir yn briodol ai peidio.

7.2 Wrth roi tystiolaeth i Ymchwiliad y Pwyllgor Cyllid i ystyried pwerau'r Ombwdsmon, dywedodd Archwilydd Cyffredinol Cymru:

O ran Rheol Sefydlog 26.6 (viii) [(xi)], nid wyf yn credu y dylai fod yn angenrheidiol nac yn debygol i gynigion yr Ombwdsmon beri iddi fod yn ofynnol gwneud darpariaeth i godi tâl yn uniongyrchol ar y Gronfa. Fel y gwyddoch, mae'r darpariaethau codi tâl uniongyrchol yn sicrhau bod modd talu arian heb fod angen cymeradwyaeth bellach gan y Cynulliad (ar ffurf cynigion cyllidebol), ac maent yn briodol i roi sicrwydd o ran talu, er enghraifft am indemniadau a chyflogau swyddi o bwys cyfansoddiadol (fel swydd y Llywydd). Nid yw'n ymddangos bod cynigion yr Ombwdsmon yn gysylltiedig â mater o'r fath. "Awdurdod Safonau Cwynion" yw un o'r pum maes a gynigiwyd ganddo, ond deallaf mai brand ar gyfer y gwaith ar y polisi cwyno enghreifftiol arfaethedig yw hwn yn hytrach na chynnig i greu corff cyhoeddus newydd y gallai fod yn ofynnol gwneud darpariaeth ar ei gyfer o ran taliadau uniongyrchol.³²

7.3 Yn unol â'r cyngor, nid yw'r Memorandwm Esboniadol hwn yn cynnwys adroddiad gan Archwilydd Cyffredinol Cymru mewn perthynas â phriodoldeb y gwariant a godir ar Gronfa Gyfunol Cymru.

³² Cynulliad Cenedlaethol Cymru, y Pwyllgor Cyllid, tystiolaeth ysgrifenedig ynghylch Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru 07 - Archwilydd Cyffredinol Cymru, 19 Chwefror 2015. Ar gael yn: <http://senedd.cynulliad.cymru/documents/s37911/PSOW%2007%20-%20Archwilydd%20Cyffredinol%20Cymru.pdf>

8. Tabl tarddiadau

- 8.1 Mae'r bennod hon yn rhoi canllaw i darddiad pob adran o'r Bil.
- 8.2 Mae'r rhan fwyaf o adrannau'r Bil yn deillio o Ddeddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2005 ('Deddf 2005'). Mae rhai adrannau yn deillio o Ddeddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus yr Alban 2002 ('Deddf 2002') a Deddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Gogledd Iwerddon) 2016 ('Deddf 2016'). Mae rhai o'r adrannau yn newydd.
- 8.3 Pan fydd adran o'r Bil deillio o Ddeddf 2005, Deddf 2002 neu Ddeddf 2016 a'i bod wedi'i haddasu'n arwyddocaol, nodir hynny yn Nhabl 3.

Tabl 3: Tabl Tarddiadau

Adran o'r Bil	Yn tarddu o
RHAN 1	
Trosolwg	Newydd
RHAN 2	
2 Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru	Newydd
RHAN 3	
3 Pŵer i ymchwilio i gwynion	Adran 2 o Ddeddf 2005
4 Pŵer i ymchwilio ar ei liwt ei hun	Adran 8 o Ddeddf 2016, ond gyda newidiadau sylweddol
5 Meini prawf ar gyfer ymchwilio ar ei liwt ei hun	Adran 9 o Ddeddf 2016, ond gyda newidiadau sylweddol
6 Dulliau amgen o ddatrys materion	Adran 3 o Ddeddf 2005
7 Pwy sy'n cael cwyno	Adran 4 o Ddeddf 2005
8 Gofynion: cwynion a wneir i'r Ombwdsmon	Adran 5 o Ddeddf 2005, ond gyda newidiadau sylweddol
9 Gofynion: cwynion a atgyfeirir at yr Ombwdsmon	Adran 6 o Ddeddf 2005, ond gyda newidiadau sylweddol
10 Materion y caniateir ymchwilio iddynt	Adran 7 o Ddeddf 2005, ond gyda newidiadau sylweddol
11 Eithrio: materion nad ydynt yn ymwneud â Chymru	Adran 8 o Ddeddf 2005
12 Eithrio: rhwymedïau eraill	Adran 9 o Ddeddf 2005
13 Materion eithriedig eraill	Adran 10 o Ddeddf 2005
14 Penderfyniadau a wnaed heb gamweinyddu	Adran 11 o Ddeddf 2005
15 Penderfyniadau i beidio ag ymchwilio neu i ddod ag ymchwiliad i ben	Adran 12 o Ddeddf 2005
16 Gweithdrefn ymchwilio	Adran 13 o Ddeddf 2005, ond gyda newidiadau sylweddol
17 Gwybodaeth, dogfennau,	Adran 14 o Ddeddf 2005

Adran o'r Bil	Yn tarddu o
tystiolaeth a chyfleusterau	
18 Rhwystro a dirmygu	Adran 15 o Ddeddf 2005
19 Pŵer i fynnu costau oddi wrth ddarparwyr gwasanaethau iechyd preifat	Newydd
20 Adroddiadau ar ymchwiliadau	Adran 16 o Ddeddf 2005
21 Rhoi cyhoeddusrwydd i adroddiadau	Adran 17 o Ddeddf 2005
22 Rhoi cyhoeddusrwydd i adroddiadau: darparwyr gofal iechyd	Adran 18 o Ddeddf 2005
23 Camau gweithredu ar ôl cael adroddiad: ymchwiliad i awdurdod rhestredig	Adran 19 o Ddeddf 2005
24 Camau gweithredu ar ôl cael adroddiad: ymchwiliad i ddarparwr gwasanaethau iechyd preifat	Newydd
25 Diffyg gweithredu ar ôl cael adroddiad	Adran 20 o Ddeddf 2005
26 Adroddiadau: gweithdrefn amgen	Adran 21 o Ddeddf 2005
27 Adroddiadau arbennig	Adran 22 o Ddeddf 2005
28 Adroddiadau arbennig: atodol	Adran 23, ond gyda newidiadau sylweddol
29 Adroddiadau arbennig sy'n ymwneud â Llywodraeth Cymru a Chomisiwn Cynulliad Cenedlaethol Cymru	Adran 24 o Ddeddf 2005
30 Awdurdodau rhestredig	Adran 28 o Ddeddf 2005
31 Cyfyngiadau ar bŵer i ddiwygio Atodlen 3	Adran 29 o Ddeddf 2005
32 Darpariaethau mewn rheoliadau sy'n ychwanegu personau at Atodlen 3	Adran 30 o Ddeddf 2005, ond gyda newidiadau sylweddol
33 Pŵer i ddyroddi canllawiau	Adran 31 o Ddeddf 2005
34 Digolledu'r person a dramgwyddwyd	Adran 34 o Ddeddf 2005
RHAN 4	
35 Ymdrin â chwynion: datganiad o egwyddorion	Adran 16A o Ddeddf 2002
36 Gweithdrefn enghreifftiol ar gyfer ymdrin â chwynion	Adran 16B o Ddeddf 2002
37 Gweithdrefnau enghreifftiol ar gyfer ymdrin â chwynion: manyleb awdurdodau rhestredig	Adran 16C o Ddeddf 2002
38 Datganiadau o beidio â chydymffurfio	Adran 16D o Ddeddf 2002
39 Cyflwyno disgrifiad o weithdrefnau ymdrin â chwynion:	Adran 16E o Ddeddf 2002

Adran o'r Bil	Yn tarddu o
cyffredinol	
40: Gweithdrefnau ymdrin â chwynion: hybu arferion gorau etc	Adran 16G o Ddeddf 2002
41: Gweithdrefnau ymdrin â chwynion: cymhwyso a dehongli	Adran 16F o Ddeddf 2002
RHAN 5	
42 Materion y mae'r Rhan hon yn gymwys iddynt	Adran 34A o Ddeddf 2005
43 Pŵer i ymchwilio i gwynion	Adran 34B o Ddeddf 2005
44 Pŵer i ymchwilio ar ei liwt ei hun	Adran 8 o Ddeddf 2016, ond gyda newidiadau sylweddol
45 Meini prawf ar gyfer ymchwilio ar ei liwt ei hun	Adran 9 o Ddeddf 2016, ond gyda newidiadau sylweddol
46 Dulliau amgen o ddatrys materion	Adran 34C o Ddeddf 2005
47 Pwy sy'n cael cwyno	Adran 34D o Ddeddf 2005
48 Gofynion: cwynion a wneir i'r Ombwdsmon	Adran 34E o Ddeddf 2005, ond gyda newidiadau sylweddol
49 Gofynion: cwynion a atgyfeirir at yr Ombwdsmon	Adran 34F, ond gyda newidiadau sylweddol
50 Penderfyniadau i beidio ag ymchwilio i gwynion neu i ddod ag ymchwiliadau i ben	Adran 34G o Ddeddf 2005
51 Gweithdrefn ymchwilio	Adran 34H, ond gyda newidiadau sylweddol
52 Gwybodaeth, dogfennau, tystiolaeth a chyfleusterau	Adran 34I o Ddeddf 2005
53 Rhwystro a dirmygu	Adran 34J o Ddeddf 2005
54 Adroddiadau am ymchwiliadau	Adran 34K o Ddeddf 2005
55 Cyhoeddusrwydd pellach i adroddiadau am ymchwiliadau	Adran 34L o Ddeddf 2005
56 Camau gweithredu ar ôl i adroddiadau am ymchwiliadau ddod i law	Mae adran 34M o Ddeddf 2005
57 Adroddiadau: gweithdrefn amgen	Adran 34N o Ddeddf 2005
58 Amgylchiadau lle caiff adroddiadau arbennig eu paratoi	Adran 34O o Ddeddf 2005
59 Adroddiadau arbennig	Adran 34P o Ddeddf 2005
60 Cyhoeddusrwydd pellach i adroddiadau arbennig	Adran 34Q o Ddeddf 2005
61 Ystyr "cartref gofal" a "darparwr cartref gofal"	Adran 34R o Ddeddf 2005
62 Ystyr "gofal cartref " a "darparwr gofal cartref"	Adran 34S o Ddeddf 2005
63 Ystyr "gwasanaeth gofal lliniarol" a "darparwr gofal lliniarol annibynnol"	Adran 34T o Ddeddf 2005
RHAN 6	

Adran o'r Bil	Yn tarddu o
64 Ymgynghori a chydweithredu ag ombwdsmyrn eraill	Adran 34U o Ddeddf 2005
65 Cydweithio â phersonau a bennir	Adran 34V o Ddeddf 2005, ond gyda newidiadau sylweddol
66 Cydlafurio â Chomisiynwyr	Adran 34W, ond gyda newidiadau sylweddol
67 Gweithio gydag Archwilydd Cyffredinol Cymru	Newydd
68 Datgelu gwybodaeth	Adran 34X o Ddeddf 2005
69 Datgeliad niweidiol i ddiogelwch Gwladol neu yn groes i fudd y cyhoedd	Adran 34Y o Ddeddf 2005
70 Diogelu rhag hawliadau difenwi	Adran 34Z o Ddeddf 2005
RHAN 7	
71 Strategaeth ar gyfer y Gymraeg	Newydd
72 Adolygiad o'r Ddeddf	Newydd
73 Ymchwiliadau a gychwynnir cyn y daw adrannau 3, 4, 43 a 44 i rym	Newydd
74 Diddymiadau a diwygiadau canlyniadol	Newydd
75 Cychwyn	Newydd
76 Dehongli	Adran 41 o Ddeddf 2005
77 Cyn-ddarparwyr gofal iechyd, cyn-landlordiaid cymdeithasol, cyn-ddarparwyr gofal cymdeithasol a chyn-ddarparwyr gofal lliniarol: addasiadau	Adran 42 o Ddeddf 2005
78 Darpariaethau canlyniadol, trosiannol etc	Adran 43 o Ddeddf 2005
79 Rheoliadau a chyfarwyddydau	Adran 44 o Ddeddf 2005
80 Enw byr	Newydd
Atodlen 1 (Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru: Penodi etc)	Atodlen 1 i Ddeddf 2005
Atodlen 2 (materion eithriedig: Rhan 3)	Atodlen 2 i Ddeddf 2005
Atodlen 3 (awdurdodau rhestredig)	Atodlen 3 i Ddeddf 2005
Atodlen 4 (materion eithriedig: Rhan 5)	Atodlen 3A i Ddeddf 2005
Atodlen 5 (diwygiadau canlyniadol)	Newydd

RHAN 2 – ASESIAID EFFAITH RHEOLEIDDIOL

9. Crynodeb – Aseiad Effaith Rheoleiddiol

Diben y bennod hon

9.1. Mae'r Aseiad Effaith Rheoleiddiol yn cyflwyno costau a manteision ddarpariaethau'r Bil.

Crynodeb

Yr opsiwn a ffeifrir: Cyflwyno Bil sy'n ailddatgan Deddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2005 ('Deddf 2005'), sydd eisoes yn bodoli, gan nodi pwerau newydd mewn pedwar prif faes, gan alluogi'r Ombwdsmon i wneud y canlynol: <ul style="list-style-type: none">- derbyn cwynion llafar;- ymchwilio ar ei liwt ei hun;- ymchwilio i driniaeth feddygol breifat gan gynnwys gofal nyrsio ('gwasanaethau iechyd preifat') mewn llwybr iechyd cyhoeddus/preifat; ac- ymgymryd â rôl mewn perthynas â safonau a gweithdrefnau o ran ymdrin â chwynion.		
Costau presennol, 2017-18 (Deddf 2005) Cyllideb Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru (Gwariant Net ar Adnoddau) 2017-18: ³³ £4,248,000		
Gwneud dim: Effaith bosibl ar yr Ombwdsmon yn sgil cost y cynnydd rhagamcanol mewn llwyth achosion o dan Ddeddf 2005 (Blynyddoedd 1-5): ¹	'Osgoi costau': Yr arian y gallai'r Ombwdsmon ei arbed trwy liniaru'r cynnydd yn y llwyth achosion o ganlyniad i ddarpariaethau'r Bil	Costau ychwanegol: Costau sy'n gysylltiedig â'r pwerau newydd yn y Bil (Blynyddoedd 1-5):

³³ Cynulliad Cenedlaethol Cymru, y Pwyllgor Cyllid, Craffu ar Amcangyfrif Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ar gyfer 2017-18, Tachwedd 2016. Ar gael yn: <http://www.cynulliad.cymru/laid%20documents/cr-ld10815/cr-ld10815-w.pdf>

£2,870,229 i £8,076,621.	(o'u cymharu â'r rhai o dan Ddeddf 2005) (Blynyddoedd 1-5): £2,634,258	Cyfanswm y gost: £1,825,400 i £1,951,910 ac o'r costau hynny mae £1,644,303 yn gostau ychwanegol i'r Ombwdsmon (sef costau 'uniongyrchol').
--------------------------	--	---

Nodiadau

Mae'n ofynnol i'r Ombwdsmon gynnwys unrhyw geisiadau am adnoddau ychwanegol i fodloni'r cynnydd a ragwelir mewn llwyth achosion ar ffurf cyllidebau blynyddol a osodir gerbron y Pwyllgor Cyllid.

Costau

Bydd y pwerau newydd yn y Bil yn arwain at gostau ychwanegol i swyddfa'r Ombwdsmon ('costau uniongyrchol'). Mae cyrff eraill sydd o fewn awdurdodaeth yr Ombwdsmon yn debygol o wynebu costau ychwanegol hefyd o ganlyniad i'r ddarpariaeth ('costau anuniongyrchol')

Costau uniongyrchol

Costau parhaus (neu gostau rheolaidd): Bydd swyddfa'r Ombwdsmon yn wynebu costau parhaus ychwanegol o ganlyniad i ddarpariaethau'r Bil o ran:

- y cynnydd yng nghostau gweinyddol swyddfa'r Ombwdsmon yn sgil cwynion llafar ac ymchwilio i wasanaethau iechyd preifat mewn llwybr iechyd cyhoeddus /preifat; a
- chost yr adnoddau ychwanegol fydd eu hangen ar yr Ombwdsmon i ymchwilio ar ei liwt ei hun ac i ymgymryd â'i rôl ymdrin â chwynion.

Mae'r costau'n cynnwys:

- costau cyflogi, gan gynnwys argostau, megis Cyfraniadau'r Cyflogwr at Yswiriant Gwladol a chyfraniadau pensiwn;
- ffioedd proffesiynol, gan gynnwys cost cyngor arbenigol;
- costau swyddfa, gan gynnwys argraffu, offer swyddfa a TG; a
- chostau eraill, megis costau hyfforddi, teithio a chynhaliaeth.

Costau pontio: Mae'r rhain yn ymwneud â chostau untro sy'n gysylltiedig ag aelodau ychwanegol o staff ar gyfer swyddfa'r Ombwdsmon. Maent yn cynnwys y

gost ddisgwyliedig ar gyfer recriwtio, dodrefn a gosodiadau swyddfa ac offer TG.

Costau anuniongyrchol (neu gost i gyrff eraill)

Bydd darpariaethau yn y Bil yn effeithio ar awdurdodau rhestredig (fel y'u rhestrir yn Atodlen 3 o'r Bil) ac felly maent hwythau hefyd yn debygol o wynebu costau ychwanegol. Mae'r awdurdodau rhestredig yn cynnwys Llywodraeth Cymru a'r gyrff a noddir ganddi, awdurdodau lleol (gan gynnwys cyngorau tref a chymuned), y Gwasanaeth Iechyd Gwladol, awdurdodau parciau cenedlaethol, darparwyr gwasanaeth iechyd annibynnol (neu 'breifat') a landlordiaid cymdeithasol cofrestredig (cymdeithasau tai). Mae'r costau 'anuniongyrchol' hyn yn ymwneud â'r cynnydd a amcangyfrifir yn nifer yr achosion a wneir i'r Ombwdsmon ac oddi wrth bwy y gofynnir am wybodaeth cyn ac yn ystod ymchwiliadau.

Costau pontio uniongyrchol: £25,000	Costau parhaus uniongyrchol: £1,619,303	Costau pontio anuniongyrchol: £10,362 i £31,020	Costau parhaus anuniongyrchol: £170,735 i £276,587
--	--	--	---

Gwerth a manteision

Mae'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol wedi nodi ystod o fanteision posibl i aelodau'r cyhoedd a chyrrff cyhoeddus o fewn yr awdurdodaeth sy'n deillio o ddarpariaethau'r Bil. Mae'r manteision nas cyfrifwyd wedi'u nodi yn yr adran Opsiynau Polisi yn yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol.

Effeithiau a chanlyniadau anuniongyrchol

Er nad ydynt wedi cael eu cyfrifo, mae gwybodaeth am yr effeithiau a chanlyniadau anuniongyrchol wedi'u nodi yn yr adran Costau a Manteision yn yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol.

Tystiolaeth allweddol, tybiaethau ac ansicrwydd

Mae mwy o fanylion wedi'u nodi yn yr adran ar Gostau a Manteision y cynigion.

10. Opsiynau Polisi

Diben y bennod hon

- 10.1. Mae'r bennod hon yn nodi'r opsiynau polisi ar gyfer pwerau newydd a nodir yn y Bil fel y'u hystyriwyd yn yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol.

Trosolwg

- 10.2. Mae'r Bil yn ailddatgan Deddf 2005 gan nodi hefyd bwerau newydd mewn pedwar prif faes. Mae'r adran hon yn cyflwyno'r opsiynau a ystyriwyd mewn perthynas â'r pwerau newydd.
- 10.3. Yr opsiwn a ffefrir yw cyflwyno deddfwriaeth i ymestyn pwerau'r Ombwdsmon i gynnwys:
- derbyn cwynion llafar (Opsiwn 2);
 - ymchwilio ar ei liwt ei hun (Opsiwn 2);
 - ymestyn awdurdodaeth yr Ombwdsmon i ymchwilio i'r elfen o driniaeth feddygol breifat, gan gynnwys gofal nyrsio ('gwasanaethau iechyd preifat) mewn llwybr gwasanaethau iechyd cyhoeddus/preifat (Opsiwn 2); ac
 - ymgymryd â rôl mewn perthynas â safonau a gweithdrefnau o ran ymdrin â chwynion (Opsiwn 3).

Y pŵer i gael cwynion llafar

- 10.4. Ystyriwyd dau opsiwn. Opsiwn 2 yw'r un a ffefrir:

Opsiwn 1: Gwneud dim

- 10.5. Byddai darpariaethau Deddf 2005 yn parhau; mae adran 5 yn dweud bod yn rhaid i bob cwyn i'r Ombwdsmon gael eu gwneud neu eu cyfeirio mewn ysgrifen. Fodd bynnag, mae Adran 2(4) o Ddeddf 2005 yn gosod pŵer dewisol sy'n caniatáu i'r Ombwdsmon dderbyn cwyn nad yw'n ysgrifenedig os credir bod hynny'n briodol ar sail achos wrth achos.

Opsiwn 2: Diwygio'r ddeddfwriaeth bresennol i alluogi'r Ombwdsmon i dderbyn cwynion llafar yn rhai sydd wedi'u gwneud yn briodol (yr opsiwn a ffefrir)

- 10.6. Diwygio'r ddeddfwriaeth bresennol i alluogi'r Ombwdsmon i dderbyn cwynion a wneir ar lafar neu'n ysgrifenedig, gan gynnwys drwy ddulliau

electronig, a gweithredu ar y cwynion hynny. Byddai hyn yn ei gwneud yn haws cysylltu â'r Ombwdsmon.

Y pŵer i ymchwilio ar ei liwt ei hun

10.7. Ystyriwyd dau opsiwn. Opsiwn 2 yw'r un a ffefrir:

Opsiwn 1: Gwneud dim

10.8. Byddai darpariaethau Deddf 2005 yn parhau. Byddai'r Ombwdsmon ond yn gallu ymchwilio i'r cwynion sy'n cael eu gwneud a byddai cwmpas yr ymchwiliadau hynny'n cael ei gyfyngu i'r gŵyn benodol honno.

Opsiwn 2: Diwygio'r ddeddfwriaeth bresennol i alluogi'r Ombwdsmon i gynnal ymchwiliadau ar ei liwt ei hun (yr opsiwn a ffefrir)

10.9. Diwygio'r ddeddfwriaeth bresennol i roi pŵer i'r Ombwdsmon ymchwilio ar ei liwt ei hun. Drwy gyflwyno'r pŵer hwn byddai rôl yr Ombwdsmon yn gyson â mwyafrif helaeth y cynlluniau ombwdsmon eraill ledled Ewrop ac yn rhyngwladol. Disgwylir i'r pŵer hwn gael ei ddefnyddio mewn pedwar senario:

- ymestyn ymchwiliad i gŵyn i gynnwys corff cyhoeddus arall heb fod angen cwyn newydd gan yr achwynydd (Senario A);
- canfyddiadau o ymchwiliad i gŵyn yn esgor ar ymchwiliad i gyrff eraill i sefydlu a oes methiannau tebyg i'w cael mewn mannau eraill (Senario B);
- ymchwilio i gŵyn ddiennw (Senario C); ac
- ymchwilio, oherwydd pryderon, i sector cyfan, neu ran o sector, sy'n darparu gwasanaeth (Senario D).

10.10. Mae'r Ombwdsmon yn debygol o gynnal ymchwiliadau ar ei liwt ei hun fel y rhai a ddisgrifir yn Senario D, gan wneud hynny yn achlysurol yn unig; mae'r ymchwiliadau a ddisgrifir yn Senarios A, B ac C yn debygol o gael eu cynnal yn amlach. Rhoddir rhagor o fanylion ym mharagraffau 11.89 hyd at 11.93.

Ymestyn awdurdodaeth yr Ombwdsmon er mwyn gallu ymchwilio i wasanaethau iechyd preifat

10.11. Ystyriwyd tri opsiwn. Opsiwn 2 yw'r un a ffefrir:

Opsiwn 1: Gwneud dim

10.12. Byddai darpariaethau Deddf 2005 yn parhau ac ni fyddai'r Ombwdsmon yn gallu ystyried cwynion am driniaeth feddygol breifat a gofal nyrsio oni bai bod y GIG wedi comisiynu hynny yng Nghymru.

Opsiwn 2: Ymestyn awdurdodaeth yr Ombwdsmon i ganiatáu iddo ymchwilio i gwynion mewn llwybr gwasanaethau iechyd cyhoeddus/preifat (yr opsiwn a ffefrir)

10.13. Diwygio'r ddeddfwriaeth i ymestyn awdurdodaeth yr Ombwdsmon i gynnwys ymchwilio i'r gwasanaeth iechyd preifat pan fo'r claf wedi cael triniaeth feddygol gan gynnwys gofal nyrsio gan ddarparwyr o'r sector cyhoeddus ac o'r sector preifat, a chan gynnwys achosion lle bo'r claf wedi comisiynu'r gwasanaeth iechyd preifat. Byddai hyn felly yn caniatáu i'r Ombwdsmon ymchwilio i gwyn gyfan, gan ddileu'r angen i aelodau'r cyhoedd wneud cwynion ar wahân (i'r Ombwdsmon a'r darparwr gofal iechyd preifat yn eu trefn) os oeddent wedi cael triniaeth iechyd neu ofal nyrsio yn y sector cyhoeddus, ac wedi comisiynu gwasanaethau o'r fath gan ddarparwyr preifat.

Opsiwn 3: Ymestyn awdurdodaeth yr Ombwdsmon - yr holl ddarparwyr gofal iechyd preifat

10.14. Diwygio'r ddeddfwriaeth i ymestyn awdurdodaeth yr Ombwdsmon i gynnwys ymchwilio i gwynion am yr holl ddarparwyr gwasanaethau iechyd preifat sydd wedi'u cofrestru ag Arolygiaeth Gofal Iechyd Cymru.

Y pŵer i ymgymryd â rôl mewn perthynas â'r safonau a'r gweithdrefnau ar gyfer ymdrin â chwynion.

10.15. Ystyriwyd tri opsiwn. Opsiwn 3 yw'r un a ffefrir.

Opsiwn 1: Gwneud dim

10.16. Byddai'r trefniadau presennol yn parhau; byddai mabwysiadu'r model presennol ar gyfer y polisi cwynion yng Nghymru yn wirfoddol. Mae'r problemau ynglŷn â phrinder data am gwynion, neu'r anghysondeb yn y data a gedwir gan gyrff cyhoeddus yng Nghymru yn debygol o barhau.

At hynny, ni fyddai unrhyw waith craffu yn cael ei wneud yn sector cyhoeddus Cymru a byddai'r diffyg tryloywder sy'n deillio o hynny yn parhau.

Opsiwn 2: Diwygio'r ddeddfwriaeth bresennol - 'data yn unig'

10.17. Diwygio'r ddeddfwriaeth i roi pŵer i'r Ombwdsmon ymgymryd â rôl 'data yn unig'. Byddai hyn yn cyfyngu ar y rôl safonau cwynion, a'r unig bŵer fyddai gan yr Ombwdsmon yn hyn o beth fyddai gorfodi awdurdodau cyhoeddus i gasglu data yn gyson.

Opsiwn 3: Diwygio'r ddeddfwriaeth bresennol i gryfhau rôl yr Ombwdsmon wrth sicrhau yr ymdrinnir â chwynion yn effeithiol ar draws y sector cyhoeddus yng Nghymru (yr opsiwn a ffefrir).

10.18. Diwygio'r ddeddfwriaeth i roi pŵer i'r Ombwdsmon ymgymryd â rôl yn dylunio, gweithredu, a goruchwylio cwynion ynghyd â chasglu data. Byddai hyn yn cynnwys:

- cyhoeddi datganiad o egwyddorion;
- cyhoeddi polisi enghreifftiol ar gyfer ymdrin â chwynion ar gyfer awdurdodau rhestredig y mae angen iddynt ymgynghori'n rheolaidd â rhanddeiliaid perthnasol;
- ei gwneud yn ofynnol i gyrff cyhoeddus gasglu a dadansoddi data ynghylch cwynion. Wrth wneud hynny, sicrhau bod cyrff cyhoeddus yn defnyddio'r un iaith wrth gasglu data er mwyn hwyluso'r gwaith o gymharu ar draws sector(au).

11. Costau a manteision

Diben y bennod hon

- 11.1. Mae'r bennod hon yn cyflwyno asesiad o'r costau a'r manteision sy'n gysylltiedig â'r opsiynau a nodwyd ym mhennod 10. Mae wedi'i strwythuro i nodi gwybodaeth ynglŷn â'r meysydd a ganlyn:
- y cefndir i'r amcangyfrif o'r costau a'r manteision (paragraffau 11.2 ac 11.3);
 - y dystiolaeth y seilir yr amcangyfrifon arnynt (paragraffau 11.4 ac 11.5);
 - ymgysylltiad â rhanddeiliaid wrth gyfrifo'r amcangyfrifon (paragraffau 11.6 ac 11.7);
 - crynodeb gweithredol (paragraffau 11.8 hyd at 11.20);
 - y rhagdybiaethau a'r pwyntiau o ansicrwydd sydd ynghlwm wrth yr amcangyfrifon (paragraffau 11.21 hyd at 11.58); a
 - chrynodeb o'r costau a'r manteision sy'n cynnwys manylion am y dull o gyfrifo'r costau a'r manteision (paragraffau 11.59 hyd at 11.140).

Y cefndir

- 11.2. Mae'r adran hon yn rhoi gwybodaeth gefndir ynglŷn â'r amcangyfrifon o gostau a manteision y Bil. Yn ei adroddiad ar ganlyniadau ei ymgynghoriad ar y Bil Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) drafft, argymhellodd y Pwyllgor Cyllid ym mis Mawrth 2016 y dylai'r Ombwdsmon gyfrannu at Asesiad Effaith Rheoleiddiol wedi'i gostio'n llawn i gyd-fynd â'r Bil drafft.³⁴ Byddai hyn yn cyfrannu at y drafodaeth ar y Bil a byddai'n gyfle i'w ddarpariaethau gael eu holrhain yn y cyllidebau a gyflwynir gan yr Ombwdsmon i'r Cynulliad yn y dyfodol. Cyflwynodd yr Ombwdsmon yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol i Gadeirydd y Pwyllgor Cyllid ar 14 Rhagfyr 2016³⁵.
- 11.3. Rhoddodd yr Ombwdsmon dystiolaeth ynghylch yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol i'r Pwyllgor Cyllid yn ei gyfarfod ar 9 Mawrth 2017. Ar ôl y cyfarfod, ysgrifennodd Cadeirydd y Pwyllgor Cyllid at yr Ombwdsmon i

³⁴ Cynulliad Cenedlaethol Cymru, y Pwyllgor Cyllid, Trafod yr ymgynghoriad ar y Bil Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) drafft, Mawrth 2016. Ar gael yn: <http://www.cynulliad.cymru/laid%20documents/cr-ld10644/cr-ld10644-w.pdf>

³⁵ Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, Asesiad Effaith Rheoleiddiol ar gyfer y Bil Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru), Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, Rhagfyr 2016. Ar gael yn: <http://senedd.cynulliad.cymru/documents/s60322/FIN5-08-17%20P1%20OB3%20Research%20-%20Regulatory%20Impact%20Assessment%20for%20the%20Draft%20Public%20Services%20Ombudsman%20.pdf>

ofyn am ragor o wybodaeth, yn benodol am y amcangyfrif o'r costau tebygol i gyrff cyhoeddus eraill y mae darpariaethau'r Bil yn effeithio arnynt (neu gostau 'anuniongyrchol'). Rhoddodd yr Ombwdsmon y wybodaeth hon i Gadeirydd y Pwyllgor ar 28 Ebrill 2017.³⁶ Rhoddodd yr Ombwdsmon ragor o wybodaeth mewn ymateb i gais Cadeirydd y Pwyllgor yn dilyn trafodaethau'r Pwyllgor Cyllid ar y Bil yn ei gyfarfod ar 17 Mai 2017.

Tystiolaeth

- 11.4. Mae'r adran hon yn rhoi gwybodaeth am y dystiolaeth y seiliwyd yr amcangyfrifon o gostau a manteision y Bil arni. Comisiynodd yr Ombwdsmon gwmni ymchwil, OB3, i gynorthwyo â'r gwaith o lunio'r fersiwn ddrafft gyntaf o'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol ar gyfer y Bil. Er iddo nodi'r cyfyngiadau o ran data ar gyfer cyfrifo'r costau a'r manteision,³⁷ aeth OB3 ati i baratoi'r amcangyfrifon ar y cyd â'r Ombwdsmon ac yng ngoleuni trafodaethau ag ambell gorff cyhoeddus yr effeithir arno gan ddarpariaethau'r Bil.
- 11.5. Mae'r asesiad o'r costau a'r manteision yn y bennod hon yn adeiladu ar y wybodaeth a roddodd yr Ombwdsmon ym mis Rhagfyr 2016, ac yn cynnwys rhagor o wybodaeth a gafwyd ganddo ym mis Ebrill 2017 a mis Mehefin 2017 mewn ymateb i geisiadau'r Pwyllgor Cyllid.

Ymgysylltu â rhanddeiliaid

- 11.6. Mae'r adran hon yn disgrifio'r ymgysylltiad â rhanddeiliaid wrth gyfrifo'r amcangyfrifon o gostau a manteision y Bil. Wrth ymgymryd â'r gwaith o gasglu gwybodaeth ar gyfer paratoi'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol aeth staff yr Ombwdsmon ac OB3 ati i ymgysylltu â rhanddeiliaid, gan gynnwys rhai cyrff cyhoeddus yr effeithir arnynt gan ddarpariaethau'r Bil.³⁸ Mae'r swyddogion wedi:

³⁶ Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, Yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol ar gyfer y Bil Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) drafft, Gwybodaeth Atodol. Ar gael yn: <http://senedd.cynulliad.cymru/documents/s64291/Letter%20from%20the%20Public%20Services%20Ombudsman%20for%20Wales%20-%20Regulatory%20Impact%20Assessment%20-%2028%20April%202017.pdf>

³⁷ Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, Asesiad Effaith Rheoleiddiol ar gyfer y Bil Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru), Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, Rhagfyr 2016, Pennod 5. Ar gael yn: <http://senedd.cynulliad.cymru/documents/s60322/FIN5-08-17%20P1%20OB3%20Research%20-%20Regulatory%20Impact%20Assessment%20for%20the%20Draft%20Public%20Services%20Ombudsman%20.pdf>

³⁸ Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, Asesiad Effaith Rheoleiddiol ar gyfer y Bil Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru), Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, Rhagfyr 2016, Pennod 5, a'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol ar gyfer y Bil Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru), Gwybodaeth Atodol, paragraff 2. Ar gael yn:

<http://senedd.cynulliad.cymru/documents/s60322/FIN5-08-17%20P1%20OB3%20Research%20-%20Regulatory%20Impact%20Assessment%20for%20the%20Draft%20Public%20Services%20Ombudsman%20.pdf>

- trafod a chyfnewid negeseuon e-bost â'r Pennaeth Polisi (Gwelliant a Llywodraethiant) yng Nghymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, Pennaeth Grŵp Cwynion Corfforaethol Cymru a Chyfarwyddwr Cynorthwyol dros dro Profiad Cwsmeriaid ym Mwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro er mwyn archwilio ffynonellau data a chynhyrchu'r amcangyfrifon gorau;
- gofyn am wybodaeth gan swyddogion cwynion 22 awdurdod lleol Cymru drwy Gadeirydd Grŵp Cwynion Corfforaethol Cymru;
- gofyn am wybodaeth gan sefydliadau GIG Cymru drwy Grŵp Gwranddo a Dysgu o Adborth GIG Cymru;
- gofyn am sylwadau yng nghyfarfod Grŵp Cwynion Corfforaethol Cymru ar 26 Ebrill 2017 mewn perthynas â'r amcangyfrifon gorau o'r costau anuniongyrchol tebygol sy'n deillio o ddarpariaethau'r Bil;
- gofyn am fewnbwn gan Archwilydd Cyffredinol Cymru mewn perthynas â chostau a manteision uniongyrchol ac anuniongyrchol; ac
- adolygu canlyniadau'r gwaith ymchwil a wnaed gan Wasanaeth Ymchwil a Gwybodaeth Cynulliad Gogledd Iwerddon i oblygiadau cost Bil Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Gogledd Iwerddon.

11.7. Mae swyddogion hefyd wedi adolygu'r ymatebion i ymchwiliad ac ymgynghoriad y Pwyllgor Cyllid yn y Pedwerydd Cynulliad mewn perthynas ag ystyried pwerau'r Ombwdsmon.³⁹

Crynodeb Gweithredol

11.8. Mae'r crynodeb gweithredol yn darparu trosolwg o'r costau sy'n gysylltiedig â gwneud dim a gweithredu'r opsiynau a ystyriwyd yn yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol, fel y'u nodwyd ym Mhennod 10. Mae rhagor o fanylion yn y crynodeb o'r costau a'r manteision ym mharagraffau 11.59 hyd at 11.140. Rhoddir crynodeb o'r amcangyfrif o gyfanswm y costau a'r manteision ym Mhennod 9 hefyd.

Ar gael yn:

<http://senedd.cynulliad.cymru/documents/s64291/Letter%20from%20the%20Public%20Services%20Ombudsman%20for%20Wales%20-%20Regulatory%20Impact%20Assessment%20-%2028%20April%202017.pdf>

³⁹ Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, Asesiad Effaith Rheoleiddiol ar gyfer y Bil Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru), Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, Rhagfyr 2016, paragraff 5.2. Ar gael yn: <http://senedd.cynulliad.cymru/documents/s60322/FIN5-08-17%20P1%20OB3%20Research%20-%20Regulatory%20Impact%20Assessment%20for%20the%20Draft%20Public%20Services%20Ombudsman%20.pdf>

Gwneud dim

- 11.9. Roedd Amcangyfrif yr Ombwdsmon ar gyfer 2017-18 yn gofyn am wariant net o £4,248,000 ar adnoddau, ac roedd angen arian parod o £4,460,000 i *ddarparu lefel bresennol y gwasanaeth*.⁴⁰
- 11.10. Lluniwyd amcangyfrif o'r gost o beidio ag ymestyn pwerau'r Ombwdsmon drwy ddefnyddio amcanestyniadau'r Ombwdsmon o'i lwyth achosion a'r gwariant a nodwyd ganddo yn ei Adroddiad Blyneddol 2015-16. Mae'r amcangyfrif o gyfanswm y gost uniongyrchol gysylltiedig ar gyfer y pum mlynedd hyd at 2022-23 yn amrywio o £2,870,229 i £8,076,621.

'Osgoi costau'

- 11.11. Disgwylir y bydd darpariaethau'r Bil yn lliniaru'r cynnydd yn llwyth achosion yr Ombwdsmon. Yr amcangyfrif o gost y gostyngiad yn y llwyth achosion (neu 'osgoi costau') dros bum mlynedd yw £2,634,258.

Costau uniongyrchol (neu'r costau sy'n wynebu'r Ombwdsmon a'i swyddfa)

Costau uniongyrchol - Costau parhaus (neu gostau rheolaidd)

- 11.12. Disgwylir i'r darpariaethau newydd yn y Bil gynyddu llwyth achosion yr Ombwdsmon, hynny yw, nifer yr ymholiadau a/neu gwynion a wnaed iddo. Hefyd, bydd angen adnoddau ychwanegol yn sgil y pŵer i ymgymryd â rôl mewn perthynas â safonau a gweithdrefnau ar gyfer ymdrin â chwynion.
- 11.13. Mae'r costau refeniw parhaus, neu'r 'costau uniongyrchol', i'r Ombwdsmon yn cynnwys cyflogau aelodau ychwanegol o staff ac arian ar gyfer uwchraddio'r swyddi presennol i adlewyrchu'r cyfrifoldebau ychwanegol ar ddeiliaid y swyddi. Maent hefyd yn cynnwys costau swyddfa a chostau gweinyddol, megis ffioedd proffesiynol, cyngor arbenigol, costau cymorth ar gyfer hyfforddiant, teithio a chynhaliadau, offer swyddfa a TG.
- 11.14. Mae costau parhaus uniongyrchol yr opsiynau a ffefrir ar gyfer y pwerau newydd yn y Bil i'w gweld yn Nhabl 4.

⁴⁰ Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru: Amcangyfrif 2017/18, Hydref 2016, paragraff 5.10. Ar gael yn: <http://www.senedd.cynulliad.cymru/documents/s54586/FIN5-07-16%20P1%20Public%20Services%20Ombudsman%20for%20Wales%20Estimate%20for%20the%20Financial%20Year%202017-18.pdf>

Tabl 4: Costau refeniw uniongyrchol parhaus sy'n deillio o'r Bil (opsiynau a ffefrir), Blynyddoedd 1 i 5 (£)

Darpariaeth	Blwyddyn	Blwyddyn	Blwyddyn	Blwyddyn	Blwyddyn	Blynyddoedd 1-
	1	2	3	4	5	5
	£	£	£	£	£	£
Derbyn cwynion llafar	41,000	41,350	41,703	42,060	42,421	208,534
Galluogi ymchwiliadau ar ei liwt ei hun	137,000	138,150	139,312	140,485	141,670	696,617
Ymestyn awdurdodaeth i ymchwilio i'r elfen gwasanaeth iechyd preifat mewn llwybr gwasanaeth cyhoeddus/preifat	3,507	3,507	3,507	3,507	3,507	17,535
Rôl o ran dyluniad cwynion, goruchwyllo gweithrediad a chasglu data	137,000	138,150	139,312	140,485	141,670	696,617
Cyfanswm y costau uniongyrchol ychwanegol	318,507	321,157	323,834	326,537	329,268	1,619,303

Costau uniongyrchol - pontio

11.15. Disgwylir i'r Ombwdsmon wynebu costau pontio, neu gostau untro, o tua £25,000. Mae'r rhain yn gysylltiedig â chostau untro ar gyfer recriwtio aelodau ychwanegol o staff i swyddfa'r Ombwdsmon. Maent yn cynnwys y gost ddisgwyliedig o recriwtio, dodrefn a gosodiadau swyddfa ac offer TG. Tybir y bydd angen gwario ar y rhain yn y flwyddyn gyntaf ar ôl i'r ddeddfwriaeth ddod i rym.

Costau uniongyrchol - crynodeb

11.16. Ar y cyfan, mae'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol yn awgrymu mai £1,644,303 fydd cyfanswm y gost uniongyrchol i'r Ombwdsmon yn sgil darpariaethau'r Bil dros y cyfnod o bum mlynedd (gan gynnwys costau pontio a chostau parhaus).

Costau anuniongyrchol – costau parhaus (neu gostau rheolaidd)

11.17. Costau anuniongyrchol yw'r costau hynny yr eir iddynt gan gyrff cyhoeddus eraill yr effeithir arnynt gan ddarpariaethau'r Bil. Mae'r costau parhaus a'r costau pontio yn gysylltiedig ag amser y staff hynny a fydd yn ymateb i geisiadau'r Ombwdsmon am wybodaeth ynghylch cwynion, a chostau yn ystod yr ymchwiliadau a gynhelir. Mae disgwyl i gostau anuniongyrchol y pwerau arfaethedig i alluogi'r Ombwdsmon i dderbyn cwynion llafar yn gwynion sydd wedi'u gwneud yn briodol ac i gynnal ymchwiliadau ar ei liwt ei hun arwain at gostau parhaus i'r cyrff cyhoeddus yr effeithir arnynt gan y Bil. Mae natur y cwynion, ac unrhyw ymchwiliadau sy'n codi, yn amrywio. O'r herwydd, mae'r amser a

gymerir gan y staff i ymdrin â hynny hefyd yn amrywio. O ystyried hyn, gwnaed amcangyfrif o ystod yr amser ychwanegol, a'r gost barhaus gysylltiedig, sy'n debygol o wynebu cyrff cyhoeddus o ganlyniad i ddarpariaethau'r Bil. Cyfrifwyd y bydd hyn rhwng £33,471 a £54,222 y flwyddyn, a rhwng £170,735 a £276,587 am bum mlynedd. Fel y nodwyd ym mharagraff 11.57, nid yw cost yr effaith ar ddarparwyr gwasanaethau iechyd preifat yn hysbys.

Costau anuniongyrchol - costau pontio

11.18. Mae'r cynnig a ffefrir i ddiwygio'r ddeddfwriaeth i roi rôl i'r Ombwdsmon yn y safonau a'r gweithdrefnau ar gyfer ymdrin â chwynion hefyd yn debygol o arwain at gostau ychwanegol i'r cyrff cyhoeddus o fewn ei awdurdodaeth. Mae'r rhain, fodd bynnag, yn debygol o fod yn gostau pontio, neu gostau untro, i dalu am yr amser a gymerir gan y staff i newid y cronfeydd data perthnasol i allu casglu data am gwynion mewn modd mwy cyson. Amcangyfrifwyd y bydd cyfanswm y gost i'r holl gyrff cyhoeddus a chymdeithasau tai rhwng £10,362 a £31,020.

Crynodeb - Costau uniongyrchol ac anuniongyrchol (costau parhaus a chostau pontio)

11.19. Mae Tabl 5 yn dangos crynodeb o'r amcangyfrif o gyfanswm cost y cynigion a ffefrir ar gyfer y cyfnod o bum mlynedd. Mae hyn yn cynnwys amcangyfrif o'r gost i'r Ombwdsmon (neu'r costau 'uniongyrchol') a'r costau a wynebir gan gyrff eraill y bydd darpariaethau yn y Bil yn effeithio arnynt (neu gostau 'anuniongyrchol').

Tabl 5: Cyfanswm y costau parhaus sy'n deillio o'r Bil (opsiynau a ffefrir), Blynnyddoedd 1 i 5 (£)

Darpariaeth	Costau uniongyrchol ^a Parhaus (5 mlynedd)		Costau anuniongyrchol ^b Ongoing (5 mlynedd)				Costau uniongyrchol ac anuniongyrchol ^c CYFANSWM	
	£	Pontio	Costau uned isel	Costau uned uchel	Costau uned isel	Costau uned uchel	Costau uned isel	Costau uned uchel
			£	£	£	£	£	£
Derbyn cwynion llafar	208,534	5,000	82,437	111,544	-	-	295,971	325,078
Galluogi ymchwiliadau ar ei liwt ei hun	696,617	10,000	88,298	165,043	-	-	794,915	871,660
Ymestyn awdurdodaeth i ymchwilio i'r elfen gwasanaeth iechyd preifat mewn llwybr gwasanaeth cyhoeddus/preifat	17,535	-	-	-	-	-	17,535	17,535
Rôl o ran dyluniad cwynion, goruchwyllo gweithrediad a chasglu data	696,617	10,000	-	-	10,362	31,020	716,979	737,637
Cyfanswm	1,619,303	25,000	170,735	276,587	10,362	31,020	1,825,400	1,951,910

Nodiadau

a Costau uniongyrchol yw'r rhai a wynebir gan yr Ombwdsmon yn sgil darpariaethau yn y Bil

b Costau anuniongyrchol yw'r rhai a wynebir gan gyrff eraill y mae darpariaethau yn y Bil yn effeithio arnynt

c Amcangyfrif o gyfanswm cost y cynigion a ffefrir i gyflwyno deddfwriaeth i ymestyn pwerau'r Ombwdsmon (fel y'i nodir ym Mhennod 10).

Gwerth a manteision

11.20. Er nad yw'r gwerthoedd a'r manteision i'r awdurdodau rhestredig wedi cael eu cyfrifo, mae'n bosibl y gallai'r darpariaethau yn y Bil arwain at arbedion ariannol gwirioneddol i'r sector cyhoeddus yn ehangach. Disgwylir i'r rhan fwyaf o'r arbedion a amcangyfrifir ddeillio o'r darpariaethau yn y Bil sy'n gyrru gwelliant mewn gwasanaethau cyhoeddus. Nid yw gwerth yr arbedion yn hysbys.

Tybiaethau ac ansicrwydd

11.21. Mae'r adran hon yn nodi'r rhagdybiaethau a'r pwyntiau o ansicrwydd sy'n gysylltiedig â'r amcangyfrif o gostau a manteision y Bil. Dylai'r costau a'r manteision a gyfrifwyd gael eu hystyried fel yr amcangyfrifon gorau o'r costau a ddisgwylir yn sgil y pwerau yn y Bil. Yn y paragraffau a ganlyn, ceir disgrifiad o'r prif dybiaethau a wnaed yn y cyfrifon.

11.22. Mae'r holl ffigurau wedi cael eu cyfrifo i'r bunt agosaf.

11.23. At ddibenion yr Aseiad Effaith Rheoleiddiol, mae'r cyfrifiadau wedi'u seilio ar ddyddiad cychwyn o 1 Ebrill 2018 ac ar y dybiaeth y bydd

costau pontio (neu gostau untro) yn y flwyddyn gyntaf ar ôl i'r ddeddf ddod i rym.

- 11.24. Mae'r costau wedi'u pennu dros gyfnod o bum mlynedd oherwydd gellir bod yn weddol sicr wrth lunio amcangyfrifon ar gyfer y cyfnod hwn. Mae'r Ombwdsmon yn disgwyl cyrraedd cyflwr sefydlog o ran costau a manteision y pwerau newydd dair blynedd ar ôl y dyddiad y daw'r darpariaethau i rym. Bydd y costau parhaus (neu'r costau rheolaidd) yn parhau y tu hwnt i'r cyfnod o bum mlynedd.
- 11.25. Nid oes ffactor chwyddiant cyffredinol wedi'i gymhwyso ar gyfer y cyfnod o bum mlynedd y darparwyd y costau a'r manteision ar ei gyfer. Nid oes cyfradd ddisgownt wedi'i chymhwyso i'r amcangyfrifon presennol yn nhermau'r gwerthoedd presennol.
- 11.26. Ar gyfer costau staff, cafodd cyfradd cyfraniadau'r cyflogwr i Yswiriant Gwladol a phensiynau yn 2017-18 eu defnyddio i lunio amcangyfrifon y cyfnod pum mlynedd.

Gwneud dim

- 11.27. Mae Pwyllgor Cyllid y Pumed Cynulliad yn craffu ar waith yr Ombwdsmon ac ystyriaethau ariannol ei swyddfa. Mae gofyn i'r amcangyfrifon bennu pa adnoddau sydd eu hangen ar yr Ombwdsmon i gyflawni ei ddyletswyddau statudol, ac eithrio cyflog yr Ombwdsmon ei hun (a chostau cysylltiedig) sy'n cael ei dalu'n uniongyrchol o Gronfa Gyfunol Cymru.
- 11.28. Roedd Amcangyfrif 2017-18 yn nodi bod Pwyllgor Cyllid y Pedwerydd Cynulliad wedi gofyn i'r Ombwdsmon beidio â newid y meini prawf ar gyfer derbyn cwynion oherwydd y cynnydd yn nifer y cwynion a'r cyfyngiadau ar y gyllideb.⁴¹ Roedd Amcangyfrif 2017-18 yn gofyn am wariant net o £4,248,000 ar adnoddau, ac roedd angen arian parod o £4,460,000 i *ddarparu lefel bresennol y gwasanaeth*.⁴² Yn amodol ar y sylwadau a'r argymhellion yn ei adroddiad,⁴³ roedd y Pwyllgor Cyllid yn cefnogi'r cais cyffredinol am adnoddau.
- 11.29. Cyfrifwyd yr amcangyfrif o'r gost o beidio ag ymestyn pwerau'r Ombwdsmon drwy ddefnyddio amcanestyniadau'r Ombwdsmon ar gyfer

⁴¹ Cynulliad Cenedlaethol Cymru, y Pwyllgor Cyllid, Craffu ar Amcangyfrif Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ar gyfer 2017-18, Tachwedd 2016, paragraff 7. Ar gael yn:

<http://www.cynulliad.cymru/laid%20documents/cr-ld10815/cr-ld10815-w.pdf>

⁴² Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru: Amcangyfrif 2017/18, Paragraff 5.10. Ar gael yn:

<http://www.senedd.cynulliad.cymru/documents/s54586/FIN5-07-16%20P1%20Public%20Services%20Ombudsman%20for%20Wales%20Estimate%20for%20the%20Financial%20Year%202017-18.pdf>

⁴³ Cynulliad Cenedlaethol Cymru, y Pwyllgor Cyllid, Craffu ar Amcangyfrif Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ar gyfer 2017-18, Tachwedd 2016. Ar gael yn:

<http://www.cynulliad.cymru/laid%20documents/cr-ld10815/cr-ld10815-w.pdf>

y llwyth achosion hwn a'r gwariant a nodwyd yn ei Gyfrifon Blynyddol 2015-16.

- 11.30. Mae'r amcanestyniadau ar gyfer llwyth achosion yr Ombwdsmon yn tybio y bydd cynnydd o 12 y cant y flwyddyn. Mae hyn yn cymharu â'r gyfradd flynyddol gyfartalog o 17 y cant y flwyddyn dros y cyfnod o 2010-11 i 2015-16. Mae Adroddiad a Chyfrifon Blynyddol yr Ombwdsmon ar gyfer 2016-17 yn dangos cynnydd o 13 y cant o gymharu â'r flwyddyn flaenorol, sef 2015-16. Er bod yr Ombwdsmon yn dweud nad oes tystiolaeth y bydd llai o lwyth achosion,⁴⁴ mae'r amcangyfrion hefyd yn nodi nifer a chost berthnasol cynnydd o 5 y cant y flwyddyn yn y llwyth achosion, y cyfeiriodd Amcangyfrif yr Ombwdsmon 2017-18 ato.⁴⁵
- 11.31. Mae'r amcangyfrif o gost y cynnydd yn y llwyth achosion yn tybio y byddai'r Ombwdsmon yn adlewyrchu'r costau ychwanegol yn yr amcangyfrif blynyddol a gyflwynir i'r Cynulliad. Fodd bynnag, yn ôl yr Ombwdsmon, ni fu'n arferol cysylltu'r cynnydd yn ei gyllideb flynyddol â'r cynnydd yn ei lwyth achosion yn ffordd gymesur hon.⁴⁶ Yn ei Amcangyfrif ar gyfer y Flwyddyn Ariannol 2017-18, mae'r Ombwdsmon yn nodi bod y costau fesul uned wedi gostwng 65 y cant yn y cyfnod rhwng 2010-11 a 2015-16, er bod y llwyth achosion wedi cynyddu 112 y cant yn ystod yr un cyfnod.⁴⁷ Dywed yr Ombwdsmon ei fod yn parhau i adolygu arferion gweithio a strwythur y sefydliad i ymdopi â'r cynnydd yn y llwyth achosion. Mae'r Ombwdsmon hefyd yn nodi ei ymrwymiad i gyfyngu adnoddau ariannol ei swyddfa i 0.03 y cant o floc arian Cymru.⁴⁸

'Osgoi costau'

- 11.32. Drwy nodi materion a phryderon yn fuan ac ymestyn ei ymchwiliadau, dywed yr Ombwdsmon y gall atal rhagor o fethiannau a fyddai'n arwain at ragor o gwynion. Dywed yr Ombwdsmon fod hyn yn gymwys yn lleol neu ar lefel Cymru gyfan. Mae hyn yn rhoi mwy o sylw ar wella ac atal yn hytrach na cheisio gwneud iawn am bethau ar ôl iddynt fynd o chwith.

⁴⁴ Gwybodaeth a ddarparwyd gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, Mehefin 2017

⁴⁵ Cynulliad Cenedlaethol Cymru, y Pwyllgor Cyllid, Craffu ar Amcangyfrif Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ar gyfer 2017-18, Tachwedd 2016, paragraff 10. Ar gael yn: <http://www.cynulliad.cymru/laid%20documents/cr-ld10815/cr-ld10815-w.pdf>

⁴⁶ Gwybodaeth a ddarparwyd gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru (Awst 2017)

⁴⁷ Amcangyfrif Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ar gyfer 2017-18, Hydref 2016, paragraff 5.2. Ar gael yn: <http://www.senedd.cynulliad.cymru/documents/s54586/FIN5-07-16%20P1%20Public%20Services%20Ombudsman%20for%20Wales%20Estimate%20for%20the%20Financial%20Year%202017-18.pdf>

⁴⁸ Amcangyfrif Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ar gyfer 2017-18, Hydref 2016, paragraff 5.5. Ar gael yn: <http://www.senedd.cynulliad.cymru/documents/s54586/FIN5-07-16%20P1%20Public%20Services%20Ombudsman%20for%20Wales%20Estimate%20for%20the%20Financial%20Year%202017-18.pdf>

- 11.33. Mae'r Ombwdsmon yn rhagweld y bydd gwella'r modd yr ymdrinir â chwynion (yn bennaf drwy'r safonau cwynion) ynghyd â dysgu'n ehangach, yn gyflymach ac yn gynharach o gwynion (yn bennaf yn sgil y pŵer i ymchwilio ar ei liwt ei hun) hefyd yn osgoi rhyw gymaint o'r cynnydd a ragwelir yn y llwyth achosion.
- 11.34. Mae'r Ombwdsmon wedi paratoi amcanestyniadau o'i lwyth achosion o dan y Bil. Mae'r amcanestyniadau hyn yn seiliedig ar brofiad staff yr Ombwdsmon a'r gwaith ymchwil a wnaed ganddynt, gan gynnwys ystyried effaith cynlluniau ombwdsmon eraill. Mae'r amcanestyniadau yn adlewyrchu'r disgwyliad y cyrhaeddir 'cyflwr sefydlog' ar ôl tair blynedd ac felly mae'r amcanestyniadau o'r llwyth gwaith yn dangos yr effaith raddol a gaiff cyflwyno'r pwerau newydd. Yn 2020-21, ac erbyn diwedd y Pumed Cynulliad, mae'r Ombwdsmon yn amcangyfrif gostyniad yn y llwyth achosion yn sgil y pŵer i gynnal ymchwiliadau ar ei liwt ei hun ac yn sgil y rôl ymdrin â chwynion a fydd gyfwerth â 5 y cant a 10 y cant, yn eu trefn, o'r cwynion a wnaed yn 2015-16. Mae'r Ombwdsmon yn rhagweld twf parhaus yn effaith y pwerau newydd yn ystod y ddwy flynedd ddilynol.
- 11.35. Mae gwerth yr elfen 'osgoi costau' wedi'i gyfrifo drwy gymhwyso 'cost uned' i'r gostyngiad yn nifer yr achosion wrth gymharu'r amcanestyniad o gynnydd blynyddol o 12 y cant mewn cwynion o dan Ddeddf 2005 ac amcangyfrif y llwyth achosion o dan y Bil. Mae hyn yn adlewyrchu'r amcangyfrif gorau o'r effaith ar lwyth achosion yr Ombwdsmon o blith yr opsiynau a ffeffrir o ran ymdrin â chwynion a'r pŵer i ymchwilio ar ei liwt ei hun.

Costau uniongyrchol

- 11.36. Mae'r amcangyfrifon o'r costau i'r Ombwdsmon (neu'r costau 'uniongyrchol') yn adlewyrchu'r amcanestyniadau o'r llwyth achosion hyd at 2022-23, gan gynnwys effaith darpariaethau'r Bil arnynt. Maent hefyd yn cynnwys nifer o dybiaethau sydd wedi'u llunio gan ddefnyddio profiad staff yr Ombwdsmon a dadansoddiad ei swyddfa o'r llwyth achosion,⁴⁹ gan gynnwys:
- amseriad, cwmpas, cymhlethdod a graddfa cwynion a'r amser sydd ei angen i'w trin;
 - byddai 25 o gwynion ychwanegol yn cael eu gwneud bob blwyddyn yn sgil y ddarpariaeth arfaethedig i'r Ombwdsmon allu cael cwynion llafar, a byddai ymchwiliad yn cael ei gynnal mewn perthynas â

⁴⁹ Gwybodaeth a ddarparwyd gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru (Mai 2017)

chwarter y rhain (neu chwe ymchwiliad bob blwyddyn). Mae rhagor o fanylion ym mharagraff 11.73;

- bydd yr Ombwdsmon yn cynnal rhwng 10 a 15 ymchwiliad ar ei liwt ei hun bob blwyddyn. Cynhelir un neu ddau o'r rhain i ymchwilio i'r ddarpariaeth gyfan, neu ran o'r ddarpariaeth, yn sgil pryderon am wasanaeth;
- mae'r gost uned fesul cwyn o ran costau reffeniw uniongyrchol yn adlewyrchu'r gwariant a nodwyd yng Nghyfrifon Blynyddol yr Ombwdsmon ar gyfer 2015-16.

- 11.37. At ddiben amcangyfrif costau, cymerwyd yn ganiataol y bydd y darpariaethau mewn grym o 1 Ebrill 2018 ymlaen.
- 11.38. Mae'r costau wedi'u pennu dros gyfnod o bum mlynedd oherwydd gellir bod yn weddol sicr wrth lunio amcangyfrifon ar gyfer y cyfnod hwn. Bydd y costau parhaus (neu'r costau rheolaidd), fodd bynnag, yn parhau y tu hwnt i'r cyfnod o bum mlynedd.
- 11.39. Caiff cyflogau a chostau cysylltiedig eu seilio ar ganolbwynt yr ystod gyflogau berthnasol. Mae costau'r staff yn cynnwys cyfraniadau Yswiriant Gwladol y Cyflogwr (yn seiliedig ar 13.8 y cant⁵⁰). Gweithredir dau gynllun pensiwn gan yr Ombwdsmon ar ran y staff presennol: Prif Gynllun Pensiwn y Gwasanaeth Sifil (PCSPS); a Chronfa Bensiwn Caerdydd a Bro Morgannwg.⁵¹ Tybir y bydd y staff a gaiff eu recriwtio i swyddi newydd yn aelodau o gynllun pensiwn PCSPS ac mae'r costau cyflog felly yn cynnwys cyfraniadau perthnasol y cyflogwr. Mae cyfradd cyfraniad y cyflogwr ar gyfer cyflog pensiynadwy aelodau cynllun PCSPS ar gyflogau o £22,001 i £74,500 rhwng 20.9 y cant a 22.1 y cant.⁵²
- 11.40. Mae canran o 35 y cant o ran cyfraniadau Yswiriant Gwladol a phensiwn gan y cyflogwyr wedi cael ei gynnwys wrth lunio'r amcangyfrifon o'r costau.
- 11.41. Mae cyflogau staff yn gysylltiedig â'r dyfarniadau cyflog a wneir ar gyfer gweithwyr Llywodraeth Leol yng Nghymru a Lloegr.⁵³ Cafodd cynnydd blynyddol o un y cant, i adlewyrchu'r cynnydd yn y 'costau byw', ei gynnwys yn yr amcangyfrif o'r costau cyflog ar gyfer yr ail flwyddyn hyd at y bumed flwyddyn. Mae hyn yn adlewyrchu'r dyfarniad cyflog blynyddol i Lywodraeth Leol yng Nghymru a Lloegr yn 2014-15, a oedd

⁵⁰ Cyllid a Thollau EM, Cyfraddau a Iwfansau: Cyfraniadau Yswiriant Gwladol, Tabl 2.1. Ar gael yn: <https://www.gov.uk/government/publications/rates-and-allowances-national-insurance-contributions/rates-and-allowances-national-insurance-contributions> [fel ym mis Mehefin 2017]

⁵¹ Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, Cyfrifon Blynyddol 2015-16, tudalen 54. Ar gael yn: http://www.ombudsman-wales.org.uk/~media/Files/AnnualAccounts_cy/Annual%20Accounts%20201516%20W.ashx

⁵² Pensiynau'r Gwasanaeth Sifil, EPN389 - Cyfraddau Cyfraniad Cyflogwyr o fis Ebrill 2015. Ar gael yn: <http://www.civilservicepensionscheme.org.uk/employers/employer-pension-notices/epn389/> [fel ym mis Mehefin 2017]

⁵³ Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, Cyfrifon Blynyddol 2015-16, tudalen 29. Ar gael yn: http://www.ombudsman-wales.org.uk/~media/Files/AnnualAccounts_cy/Annual%20Accounts%20201516%20W.ashx

yn cwmpasu cyfnod o ddwy flynedd rhwng mis Ebrill 2014 a mis Mawrth 2016. Nid yw'r amcangyfrifon yn adlewyrchu unrhyw newidiadau posibl eraill yn y cyfraddau cyflog.

- 11.42. Bydd yr Ombwdsmon yn rhoi cyhoeddusrwydd i'r newidiadau a achosir gan y Bil fel rhan o'i waith rheolaidd. Bydd yr hysbysiadau yn cael eu cynnwys yn y cyfathrebiadau a'r deunyddiau presennol, ac felly bydd braidd ddim costau. Caiff y rhain eu gwneud gyda'r adnoddau presennol.

Costau anuniongyrchol

- 11.43. Bydd y darpariaethau yn y Bil yn effeithio ar awdurdodau rhestredig (fel y'u nodir yn Atodlen 3 o'r Bil) ac felly, maent hwythau hefyd yn debygol o wynebu costau ychwanegol. Mae'r awdurdodau rhestredig yn cynnwys Llywodraeth Cymru a'r cyrff a noddir ganddi, awdurdodau lleol (gan gynnwys cynghorau tref a chymuned), y Gwasanaeth Iechyd Gwladol, awdurdodau parciau cenedlaethol, darparwyr gwasanaeth iechyd annibynnol (neu 'breifat'). Mae'r costau, y cyfeirir atynt fel 'costau anuniongyrchol' yn gysylltiedig â'r cynnydd a amcangyfrifir yn nifer yr achosion a wneir i'r Ombwdsmon, a fyddai'n gofyn am wybodaeth gan yr awdurdodau rhestredig yn ystod ymchwiliadau ac ar eu hôl.
- 11.44. Mae'r paragraffau a ganlyn yn nodi'r prif dybiaethau a wnaed wrth amcangyfrif y costau ar gyfer cyrff cyhoeddus eraill a darparwyr gwasanaeth iechyd preifat yr effeithir arnynt gan ddarpariaethau'r Bil (neu gostau 'anuniongyrchol').
- 11.45. Nodir yr amcangyfrif o'r costau anuniongyrchol i gyrff cyhoeddus eraill yn Nhablau 13, 17 ac 19. Dywed yr Ombwdsmon eu bod wedi'u cyfrifo'n seiliedig ar waith gyda chynrychiolwyr byrddau iechyd ac awdurdodau lleol, a bod y cyfrifon yn adlewyrchu'r consensws eang o ran yr effaith debygol. Dywed yr Ombwdsmon fod awdurdodau lleol a chyrff y GIG yng Nghymru, rhyngddynt, yn cynrychioli 86 y cant o'r holl gwynion.⁵⁴
- 11.46. Nid yw'n bosibl rhagweld pa gyrff cyhoeddus y bydd y cynnydd mewn llwyth achosion yn y dyfodol yn berthnasol iddynt. O'r herwydd, tybir y bydd y cynnydd yn cael ei ddosbarthu'n gyfartal ymysg y darparwyr gwasanaethau cyhoeddus o fewn awdurdodaeth yr Ombwdsmon, a'r costau anuniongyrchol cysylltiedig yn yr un modd.

⁵⁴ Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, Yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol ar gyfer y Bil Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) drafft, Gwybodaeth Atodol, tudalen 4. Ar gael yn: <http://senedd.cynulliad.cymru/documents/s64291/Letter%20from%20the%20Public%20Services%20Ombudsman%20for%20Wales%20-%20Regulatory%20Impact%20Assessment%20-%2028%20April%202017.pdf>

- 11.47. Tybir y bydd cyrff cyhoeddus eraill o fewn awdurdodaeth yr Ombwdsmon yn ysgwyddo'r costau parhaus a'r costau pontio - hynny yw, byddai'r staff presennol yn ymgymryd â'r gwaith ychwanegol sy'n deillio o ddarpariaethau'r Bil ac ni ddarperir adnoddau na chyllid ychwanegol. Er nad yw'n bosibl dweud pa rai o'r awdurdodau rhestredig a fyddai'n cael eu cynnwys, nodar Ombwdsmon fod y gwaith ymgynghori a wnaed gan OB3 gyda staff hawliadau'r byrddau iechyd a'r awdurdodau lleol yn cefnogi'r farn y gellid gwneud y gwaith ychwanegol, ar y cyfan, gan ddefnyddio'r adnoddau presennol.⁵⁵
- 11.48. Fel yn achos y costau refeniw uniongyrchol, mae'r amcangyfrifon o gostau'r staff yn adlewyrchu cynnydd blynyddol o un y cant ar gyfer y cynnydd yn y 'costau byw'. Nid yw'r amcangyfrifon yn cynnwys unrhyw gostau anuniongyrchol (costau parhaus neu gostau pontio) a fyddai'n gysylltiedig â chyrff cyhoeddus yn cyflogi staff ychwanegol i ymgymryd â'r gwaith cynyddol sy'n deillio o'r dyletswyddau ynghlwm wrth gwynion ac ymchwiliadau yn sgil darpariaethau'r Bil.
- 11.49. Nodir gwybodaeth ynglŷn â'r costau anuniongyrchol i ddarparwyr gwasanaeth iechyd preifat ym mharagraff 11.57.

Costau anuniongyrchol - pŵer i dderbyn cwynion llafar ac i ymchwilio ar ei liwt ei hun

- 11.50. Mae'r amcangyfrif gorau o'r costau anuniongyrchol sy'n gysylltiedig â'r pwerau newydd arfaethedig wedi cael ei lywio gan brofiad yr Ombwdsmon a chan sgysiau a gafwyd â rhanddeiliaid. Mae'r amcangyfrif wedi'i gyfrifo gan ddefnyddio 'cost uned' ar gyfer cwyn. Mae'r gost uned hon yn adlewyrchu'r tybiaethau a ganlyn:
- nid yw'r cwynion a wneir i'r Ombwdsmon yn union yr un fath. Nid yw'r ymchwiliadau a wneir gan yr Ombwdsmon yr un fath ychwaith.
 - mae'r cwynion yn ymwneud â gwahanol feysydd cyfrifoldeb, ac mae'r amser sydd ei angen i ymdrin â'r cwynion yn amrywio'n fawr. Er enghraifft, mae cwynion sy'n ymwneud ag iechyd, gwasanaethau cymdeithasol, addysg a chynllunio gan amlaf yn cymryd mwy o amser i'w prosesu ac i ymdrin â hwy na'r rheini sy'n ymwneud â gwasanaethau eraill. O'r herwydd, mae amcangyfrifon o'r costau yn adlewyrchu 'cyfartaledd' yr amser sydd ei angen i ymdrin â chwyn neu ymchwiliad.

⁵⁵ Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, Yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol ar gyfer y Bil Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) drafft, Gwybodaeth Atodol. Ar gael yn: <http://senedd.cynulliad.cymru/documents/s64291/Letter%20from%20the%20Public%20Services%20Ombudsman%20for%20Wales%20-%20Regulatory%20Impact%20Assessment%20-%2028%20April%202017.pdf>

- mae teitlau swyddi'n amrywio ymysg cyrff o fewn awdurdodaeth yr Ombwdsmon. Bwriad teitlau'r swyddi yn yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol yw cynrychioli'n fras lefel y swyddogion sy'n ymgymryd â'r gwaith o ymdrin â chwynion ac ymchwiliadau.
- mae'r cyflogau'n cyfateb i'r amcangyfrif gorau ar sail staff amser llawn sy'n gweithio 260 diwrnod a thâl y flwyddyn, a phum diwrnod yr wythnos gan weithio 7.4 awr y dydd (37 awr yr wythnos).
- mae'r amcangyfrifon yn nodi'r costau ar sail cyflogau gros. Tybir y bydd y staff yn aelodau o'r cynllun pensiwn ac felly mae'r amcangyfrif o gostau'r staff yn cynnwys cyfraniadau perthnasol y cyflogwr o ran Yswiriant Gwladol a phensiwn (neu 'argostau'). Yn yr un modd â chostau uniongyrchol, cymhwyswyd cyfradd sengl o 35 y cant i'r costau cyflogau gros ar gyfer argostau.
- cafodd cynnydd blynyddol o un y cant i adlewyrchu'r cynnydd yn y 'costau byw' ei gynnwys yn yr amcangyfrif o'r costau cyflog ar gyfer yr ail flwyddyn hyd at y bumed flwyddyn.

Costau anuniongyrchol – rôl safonau cwynion

- 11.51. Mae'r costau anuniongyrchol i gyrff o fewn awdurdodaeth yr Ombwdsmon sy'n deillio o rôl safonau cwynion yr Ombwdsmon yn debygol o fod yn gysylltiedig â'r amser a dreulia'r swyddogion yn addasu'r cronfeydd data a'r systemau technoleg gwybodaeth (TG) presennol. Mae'r dystiolaeth a gasglwyd i baratoi ar gyfer yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol yn awgrymu bod y goblygiadau o ran amser ar gyfer gwneud newidiadau o'r fath yn rhesymol iawn.⁵⁶
- 11.52. Tybiwyd y byddai angen rhwng diwrnod a thridiau o amser swyddog i addasu'r cronfeydd data perthnasol a'r systemau TG i dderbyn data ynghylch cwynion mewn modd mwy cyson. At hynny, byddai'r aelod staff sy'n gyfrifol am oruchwylio systemau rheoli cwynion, sef Rheolwr y Tîm Cwynion fel arfer, yn ymgymryd â thasgau cysylltiedig. Tybiwyd y bydd cyflog gros Rheolwr y Tîm Cwynion yn £30,000 y flwyddyn. Fel yn achos yr amcangyfrifon ar gyfer costau staff ychwanegol mewn perthynas ag agweddau eraill ar y Bil, tybiwyd y byddai Cyfraniadau'r Cyflogwr ar gyfer Yswiriant Gwladol a phensiwn (neu 'argostau') yn 35 y cant o werth y cyflog gros.

⁵⁶ Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, Yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol ar gyfer y Bil Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) drafft, Gwybodaeth Atodol. Ar gael yn: <http://senedd.cynulliad.cymru/documents/s64291/Letter%20from%20the%20Public%20Services%20Ombudsman%20for%20Wales%20-%20Regulatory%20Impact%20Assessment%20-%2028%20April%202017.pdf>

- 11.53. Yn seiliedig ar wybodaeth a phrofiad y staff, mae'r Ombwdsmon yn amcangyfrif y byddai angen i 36 o'r cyrff cyhoeddus sydd o fewn ei awdurdodaeth ymgymryd â'r gwaith hwn. Nodir rhagor o wybodaeth ym mharagraff 11.129.
- 11.54. Tybiwyd y byddai'r gost fesul cymdeithas dai yr un fath â chyrrff cyhoeddus eraill o fewn awdurdodaeth yr Ombwdsmon ac y byddai'r costau'n gymwys i un o bob tair cymdeithas dai, hynny yw, 30 o'r 90 cymdeithas dai yng Nghymru.

Costau uniongyrchol ac anuniongyrchol - gwasanaethau iechyd preifat

- 11.55. Dywed yr Ombwdsmon nad yw ei swyddfa ar hyn o bryd yn cadw data mewn perthynas â chwynion sy'n cynnwys elfen o wasanaeth iechyd preifat pan fo'r claf wedi cael triniaeth feddygol gan gynnwys gofal nyrsio gan ddarparwyr o'r sector cyhoeddus ac o'r sector preifat. Mae'r Ombwdsmon yn amcangyfrif bod achosion o'r fath yn cynrychioli un y cant o gwynion y sector cyhoeddus neu saith o achosion y flwyddyn. Mae'r Ombwdsmon yn tybio y gall y gost uniongyrchol sy'n gysylltiedig ag ymdrin â'r achosion hyn gael ei hysgwyddo gan ddefnyddio'r adnoddau presennol sydd ar gael i'w swyddfa ac, o'r herwydd, na fyddai ceisiadau ychwanegol am adnoddau.⁵⁷ Fodd bynnag, ceir amcangyfrif o gost y ddarpariaeth a ffefrir i'r Ombwdsmon (neu'r gost 'anuniongyrchol') ym mharagraff 11.107.
- 11.56. Dywed yr Ombwdsmon na fyddai cyrff cyhoeddus o fewn ei awdurdodaeth yn wynebu unrhyw gostau ychwanegol yn sgil yr opsiynau a ystyriwyd ar gyfer y ddarpariaeth hon.
- 11.57. Dywed yr Ombwdsmon nad oes ganddo fynediad, na'r hawl i gael mynediad at y manylion am nifer y cwynion, a'r costau sy'n gysylltiedig â hwy, a wnaed am wasanaethau iechyd preifat. Mae Gwasanaeth Annibynnol Dyfarnu ar Gwynion y Sector Gofal Iechyd (ISCAS) yn dyfarnu'n annibynnol ar gwynion cleifion ynghylch aelodau ISCAS ond nid yw hyn yn cwmpasu'r holl ddarparwyr gofal iechyd preifat. Nid yw'r wybodaeth arall sydd wedi'i chyhoeddi yn cwmpasu'r holl ddarparwyr gofal iechyd preifat. O'r herwydd, ni fu'n bosibl amcangyfrif gwerth y costau uniongyrchol pe byddai'r ddeddfwriaeth yn rhoi pwerau i'r Ombwdsmon ystyried cwynion am yr holl ddarparwyr gwasanaethau iechyd preifat. Nid yw'r effaith ar ddarparwyr gwasanaeth iechyd preifat, o ran costau, yn hysbys felly.

⁵⁷ Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, Yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol ar gyfer y Bil Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) drafft, Gwybodaeth Atodol, (gweler tudalennau 28 a 29). Ar gael yn: <http://senedd.cynulliad.cymru/documents/s64291/Letter%20from%20the%20Public%20Services%20Ombudsman%20for%20Wales%20-%20Regulatory%20Impact%20Assessment%20-%2028%20April%202017.pdf>

Gwerth a manteision

11.58. Mae'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol wedi nodi manteision posibl i aelodau'r cyhoedd a chyrff cyhoeddus o fewn awdurdodaeth yr Ombwdsmon sy'n deillio o ddarpariaethau'r Bil. Mae'r manteision nas cyfrifwyd wedi'u nodi yn yr adran Opsiynau Polisi yn yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol.

Crynodeb o'r costau a'r manteision

11.59. Mae'r adran hon yn nodi gwybodaeth fanwl am yr amcangyfrif o gostau a manteision y Bil. Fel y nodwyd ym mharagraff 11.6, mae'r data ariannol wedi cael ei lywio gan wybodaeth a ddarparwyd gan yr Ombwdsmon. Cyflwynir yr amcangyfrif o'r costau a'r manteision dros gyfnod o bum mlynedd, gan adlewyrchu'r tybiaethau ym mharagraffau 11.21 hyd at 11.58.

Gwneud dim

11.60. Mae Pwyllgor Cyllid y Pumed Cynulliad yn craffu ar waith yr Ombwdsmon ac ystyriaethau ariannol ei swyddfa. Mae gofyn i'r amcangyfrifon bennu pa adnoddau sydd eu hangen ar yr Ombwdsmon i gyflawni ei ddyletswyddau statudol, ac eithrio cyflog yr Ombwdsmon ei hun (a chostau cysylltiedig) sy'n cael ei dalu'n uniongyrchol o Gronfa Gyfunol Cymru. Roedd yr Amcangyfrif ar gyfer 2017-18 yn gofyn am wariant net o £4,248,000 ar adnoddau, ac roedd angen arian parod net o £4,460,000. Yn amodol ar y sylwadau a'r argymhellion yn ei adroddiad,⁵⁸ roedd y Pwyllgor Cyllid yn cefnogi'r cais cyffredinol am adnoddau.

11.61. Mae'r amcangyfrif o'r gost o beidio ag ymestyn pwerau'r Ombwdsmon wedi'i gyfrifo drwy ddefnyddio amcanestyniadau'r Ombwdsmon o'i lwyth achosion am y cyfnod hyd at 2022-23, a nodir yn Nhabl 6. Mae'n rhoi amcanestyniad o'r llwyth achosion gyda chynnydd o 5 y cant a 12 y cant y flwyddyn (gweler paragraff 11.30).

11.62. Yn Nhabl 7 mae amcangyfrif o'r gost sy'n gysylltiedig â'r cynnydd yn y llwyth achosion, gan ddefnyddio'r rhagamcanion yn Nhabl 6 a'r gwariant a nodir yn Adroddiad Blynyddol yr Ombwdsmon ar gyfer 2015-16.

⁵⁸ Cynulliad Cenedlaethol Cymru, y Pwyllgor Cyllid, Craffu ar Amcangyfrif Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ar gyfer 2017-18, Tachwedd 2016. Ar gael yn: <http://www.cynulliad.cymru/laid%20documents/cr-ld10815/cr-ld10815-w.pdf>

Dengys hyn fod cost cronrus y cynnydd a ragwelir yn y llwyth achosion am y pum mlynedd hyd at 2022-23 yn amrywio o £2,870,229 i £8,076,621. Fodd bynnag, fel y nodir ym mharagraff 11.31, yn ôl yr Ombwdsmon ni fu'n arferol iddo gysylltu'r cynnydd yn ei gyllideb flynyddol â'r cynnydd yn ei lwyth achosion yn ffordd gymesur hon.

Tabl 6: Llwyth achosion yr Ombwdsmon, achosion gwirioneddol ac amcanestyniadau, 2010-11 hyd at 2022-23 (nifer yr achosion)

	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
Llwyth achosion (nifer)	2,829	3,883	4,987	5,392	5,766	5,999	6,804
	2017-18	2018-19	2019-20	2020-21	2021-22	2022-23	
Llwyth achosion (nifer)							
Cynnydd o 5 y cant y flwyddyn yn y llwyth achosion ^a	7,144	7,501	7,876	8,270	8,684	9,118	
Cynnydd o 12 y cant y flwyddyn yn y llwyth achosion ^b	7,620	8,535	9,559	10,706	11,991	13,430	

Nodiadau

- a Amcangyfrif o'r cynnydd yn y llwyth achosion fel y nodir yn Amcangyfrif yr Ombwdsmon 2017-18
- b Amcanestyniadau'r Ombwdsmon o'i lwyth achosion (Gorffennaf 2017)

Tabl 7: Cost yr amcanestyniad o'r cynnydd yn llwyth achosion yr Ombwdsmon (£)

Amcangyfrif o'r costau uned fesul achos:						
Costau ymdrin â chwynion (£) ^a	3,008,000					
Llwyth achosion (nifer) ^b	5,999					
Costau uned fesul cwyn (£) ^c	501					
	2018-19	2019-20	2020-21	2021-22	2022-23	Total
Deddf 2005:						
Cynnydd o 5 y cant y flwyddyn yn y llwyth achosion						
Amcanestyniad o'r llwyth achosion (nifer achosion) ^d	7,501	7,876	8,270	8,684	9,118	41,449
Cynnydd o flwyddyn i flwyddyn (nifer achosion)	357	375	394	414	434	1,974
Amcangyfrif o'r gost ychwanegol o flwyddyn i flwyddyn (£) ^e	178,857	187,875	197,394	207,414	217,434	988,974
Amcangyfrif o'r gost gronrus ychwanegol o 2018-19 (£)	178,857	366,732	564,126	771,540	988,974	2,870,229
Cynnydd o 12 y cant y flwyddyn yn y llwyth achosion						
Amcanestyniad o'r llwyth achosion (nifer achosion) ^d	8,535	9,559	10,706	11,991	13,430	54,221
Cynnydd o flwyddyn i flwyddyn (nifer achosion)	915	1,024	1,147	1,285	1,439	5,810
Amcangyfrif o'r gost ychwanegol o flwyddyn i flwyddyn (£) ^e	458,415	513,024	574,647	643,785	720,939	2,910,810
Amcangyfrif o'r gost gronrus ychwanegol o 2018-19 (£)	458,415	971,439	1,546,086	2,189,871	2,910,810	8,076,621

Nodiadau

- a Gwariant yr aeth yr Ombwdsmon iddo yn 2015-16 ar gyfer Nod 2, *Darparu gwasanaeth ymdrin â chwynion o ansawdd uchel, sy'n ystyried ac sy'n gwneud penderfyniadau ynghylch chwynion yn drylwyr ond yn gymesur, ac sy'n cyfleu penderfyniadau'n glir.*⁵⁹
- b Llwyth achosion yr Ombwdsmon, 2015-16.⁶⁰
- c Cost uned (yn deillio o ffigurau (a) a (b) uchod)
- d Amcanestyniad o'r llwyth achosion, gan dybio cynnydd o 5 y cant yn y llwyth achosion y flwyddyn - Tabl 6.
- e Amcangyfrif o effaith bosibl cost y cynnydd yn y llwyth achosion o flwyddyn i flwyddyn. Cafwyd hwn drwy gymhwyso'r gost uned fesul cwyn i'r cynnydd mewn achosion o flwyddyn i flwyddyn.
- f Amcanestyniad o'r llwyth achosion, gan dybio cynnydd o 12 y cant yn y llwyth achosion y flwyddyn - Tabl 6.

11.63. Mae'r Ombwdsmon wedi darparu ar gyfer cynnydd mewn llwyth achosion drwy leihau'r gost uned fesul cwyn⁶¹ yn hytrach na gofyn am gynnydd cymesur mewn cyllid.

11.64. Dywed yr Ombwdsmon ei fod yn parhau i adolygu arferion gweithio a strwythur y sefydliad i ymdopi â chynnydd yn y llwyth achosion. Dywed ei fod ar hyn o bryd yn cynnal adolygiad mawr o Dechnoleg Gwybodaeth (TG), gan gynnwys y system rheoli achosion.⁶² Mae'r Ombwdsmon o'r farn na fyddai ei swyddfa'n gallu ymdopi â lefel y cynnydd a ragwelir yn y llwyth achosion heb adnoddau ychwanegol.⁶³ Dywed yr Ombwdsmon, hyd oni fydd yr adolygiad o'r system TG wedi'i gwblhau, na fydd modd amcangyfrif faint o gynnydd y gellid ymdopi ag ef gyda'r adnoddau presennol.⁶⁴ Fodd bynnag, byddai'n rhaid i'r Ombwdsmon gynnwys unrhyw geisiadau ychwanegol am adnoddau i fodloni'r cynnydd a ragwelir yn y llwyth achosion yn y cyllidebau blynyddol a gyflwynir i'r Pwyllgor Cyllid.

'Osgoi costau'

11.65. Bydd darpariaethau'r Bil yn osgoi rhan o'r cynnydd a ragwelir yn y llwyth achosion drwy ganolbwyntio ar wella ac atal yn hytrach na cheisio

⁵⁹ Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, Cyfrifon Blynyddol 2015-16, Nodyn 4, Costau Gweithredu o ran Nodau ac Amcanion, tudalen 46. Ar gael yn: http://www.ombudsman-wales.org.uk/~media/Files/AnnualAccounts_cy/Annual%20Accounts%20201516%20W.ashx [fel ym mis Mehefin 2017]

⁶⁰ Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, Cyfrifon Blynyddol 2015-16, Cyfanswm llwyth achosion, tudalen 6. Ar gael yn: http://www.ombudsman-wales.org.uk/~media/Files/AnnualAccounts_cy/Annual%20Accounts%20201516%20W.ashx

⁶¹ Cynulliad Cenedlaethol Cymru, y Pwyllgor Cyllid, Craffu ar Amcangyfrif Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ar gyfer 2017-18, Tachwedd 2016. Ar gael yn: <http://www.cynulliad.cymru/laid%20documents/cr-ld10815/cr-ld10815-w.pdf>

⁶² Gwybodaeth a ddarparwyd gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru (Awst 2017)

⁶³ Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, Asesiad Effaith Rheoleiddiol ar gyfer y Bil Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru), Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, Rhagfyr 2016, (gweler Pennod 6). Ar gael yn: <http://senedd.cynulliad.cymru/documents/s60322/FIN5-08-17%20P1%20OB3%20Research%20-%20Regulatory%20Impact%20Assessment%20for%20the%20Draft%20Public%20Services%20Ombudsman%20.pdf>

⁶⁴ Gwybodaeth a ddarparwyd gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru (Awst 2017)

gwneud iawn am bethau ar ôl y digwyddiad. Bydd hyn yn cael ei gyflawni drwy:

- nodi problemau a phryderon yn fuan ac ymestyn ymchwiliadau i helpu i atal rhagor o fethiannau a fyddai'n arwain at ragor o gwynion; a
- gwella'r modd yr ymdrinnir â chwynion (yn bennaf drwy'r rôl arfaethedig o ran dyluniad cwynion, goruchwyllo gweithrediad, a chasglu data) a dysgu ehangach, cyflymach a chynharach o'r cwynion a wneir (yn bennaf yn sgil y pŵer i ymchwilio ar ei liwt ei hun) i helpu osgoi rhan o'r cynnydd a ragwelir yn y llwyth achosion.

11.66. Yn Nhabl 8 nodir y cynnydd a ragwelir yn llwyth achosion yr Ombwdsmon o dan Ddeddf 2005 (gan dybio cynnydd blynyddol o 12 y cant). Mae hefyd yn dangos yr amcangyfrif gorau o effaith yr opsiynau a ffefrir ar y llwyth achosion yn sgil darpariaethau'r Bil ynghylch ymdrin â chwynion a'r pŵer i'r Ombwdsmon ymchwilio ar ei liwt ei hun.

Tabl 8: Amcanestyniad o llwyth achosion yr Ombwdsmon o dan Ddeddf 2005 a'r Bil, (nifer yr achosion)

	2015-16	2016-17	2017-18	2018-19	2019-20	2020-21	2021-22	2022-23
Amcanestyniad o'r llwyth achosion - Deddf	5,999	6,804	7,620	8,535	9,559	10,706	11,991	13,430
Amcanestyniad o'r llwyth achosion - y Bil ^b				8,458	9,347	9,806	10,375	10,977
Cynnydd/Gostyngiad yn y llwyth achosion (nifer achosion):				(77)	(212)	(900)	(1,616)	(2,453)
Gostyngiad yn sgil y pwerau arfaethedig a ganlyn:								
Cynnal ymchwiliadau ar ei liwt ei hun				(26)	(71)	(300)	(539)	(818)
Safonau a gweithrefnau ymdrin â chwynion				(51)	(141)	(600)	(1,077)	(1,635)

Nodiadau:

- a Llwyth achosion gwirioneddol yr Ombwdsmon 2015-16 a 2016-17 a'r amcanestyniadau ar gyfer 2017-18 i 2022-23 (Tabl 6), sy'n tybio cynnydd blynyddol o 12 y cant yn y llwyth achosion.
- b Amcanestyniadau o'r llwyth achosion a ddarparwyd gan yr Ombwdsmon i ddangos effaith bosibl darpariaethau'r Bil.

11.67. Mae Tabl 9 yn dangos amcangyfrif o'r costau a osgoir sy'n deillio o ddarpariaethau'r Bil, gan ddefnyddio'r gost uned yn Nhabl 7. Mae hyn yn dangos bod 'osgoi costau' rhwng y flwyddyn gyntaf a'r bumed flwyddyn yn werth £2,634,258.

Tabl 9: Costau a osgoir yn sgil darpariaethau'r Bil (£)

	2018-19	2019-20	2020-21	2021-22	2022-23	Total
Gostyngiad yn y llwyth achosion: Ymchwiliadau ar ei liwt ei hun a'r Awdurdod Safonau Cwynion (nifer achosion) ^a	(77)	(212)	(900)	(1,616)	(2,453)	(5,258)
Amcangyfrif o'r costau a osgoir (£) ^b Yn sgil y pwerau arfaethedig a ganlyn: Cynnal ymchwiliadau ar ei liwt ei hun (£)	38,577	106,212	450,900	809,616	1,228,953	2,634,258
Safonau a gweithrefnau ymdrin â chwynion (£)	13,026	35,571	150,300	270,039	409,818	878,754
	25,551	70,641	300,600	539,577	819,135	1,755,504

Nodiadau:

- a Lleihad yn nifer yr achosion fel y nodir yn Nhabl 8
- b Yr arbedion a gyfrifwyd o ran costau gan ddefnyddio'r costau uned fesul achos fel y nodir yn Nhabl 7

Y pŵer i dderbyn cwynion llafar

Opsiwn 1: Gwneud dim

Costau uniongyrchol

11.68. Ni fyddai'r opsiwn hwn yn arwain at unrhyw gostau uniongyrchol ychwanegol.

Costau anuniongyrchol

11.69. Ni fyddai'r opsiwn hwn yn arwain at unrhyw gostau ychwanegol i ddarparwyr gwasanaethau cyhoeddus o fewn awdurdodaeth yr Ombwdsmon.

Gwerth a manteision

11.70. Ni fyddai'r opsiwn hwn yn creu unrhyw werth ychwanegol na manteision cysylltiedig.

Effeithiau anuniongyrchol a chanlyniadau anfwriadol

11.71. Byddai anghydraddoldeb y sefyllfa bresennol yn parhau a byddai Deddf 2005 yn parhau i fod yn 'groes' i Ran 11, Pennod 1, Adran 149 o Ddeddf Cydraddoldeb 2010.

Opsiwn Dau: diwygio'r ddeddfwriaeth bresennol i alluogi'r Ombwdsmon i dderbyn cwynion a wneir ar lafar neu'n ysgrifenedig, gan gynnwys drwy ddulliau electronig, a gweithredu ar y cwynion hynny (yr opsiwn a ffefrir).

Costau uniongyrchol

- 11.72. Amcangyfrifir y bydd tua 10 y cant o'r achwynwyr am wneud y cwyn dros y ffôn. Mae'r amcangyfrif hwn yn adlewyrchu profiad y staff o ymdrin ag ymholiadau a chynghori ar y ffordd o wneud cwyn i'r Ombwdsmon.
- 11.73. Yn 2015-16, cafodd yr Ombwdsmon 2,268 o gwynion.⁶⁵ Gan ddefnyddio'r amcangyfrif y bydd 10 y cant o achwynwyr am wneud eu cwyn ar lafar, amcangyfrifir y bydd 227 o gwynion bob blwyddyn yn cael eu gwneud ar lafar. O'r rhain, amcangyfrifir y bydd 202 o gwynion y flwyddyn yn cael eu gwneud o dan y darpariaethau yn Neddf 2005; hynny yw, byddant yn cael eu gwneud yn ysgrifenedig oni fydd yr Ombwdsmon yn gallu derbyn cwynion llafar. Ni fyddent, felly, yn arwain at waith ychwanegol. Byddai'r 25 sy'n weddill yn gwynion ychwanegol bob blwyddyn, hynny yw, gan aelodau'r cyhoedd na allant gwyno'n ysgrifenedig. Mae hyn yn gyson â'r dadansoddiad o lwyth achosion yr Ombwdsmon. Yn benodol, nifer y cwynion a wneir dros y ffôn ond nad yw'r achwynwr yn dychwelyd cadarnhad ysgrifenedig o gywirdeb y datganiad a anfonwyd ato gan staff yr Ombwdsmon sy'n ymdrin â chwynion.⁶⁶
- 11.74. Byddai galluogi'r Ombwdsmon i dderbyn cwynion llafar yn arwain at gynnydd yn ei lwyth achosion. Byddai angen aelod ychwanegol o staff, ac yn sgil y llwyth gwaith ychwanegol byddai angen uwchraddio swydd aelod presennol o staff i adlewyrchu'r cyfrifoldebau cysylltiedig, a fydd yn rhai ychwanegol ac yn rhai ar lefel uwch. Mae hyn yn adlewyrchu'r amser ychwanegol i dderbyn cwyn ar lafar o gymharu â chwyn ysgrifenedig, yn enwedig pan fo cwyn wedi'i chyflwyno'n electronig. Mae derbyn cwyn ar lafar hefyd yn dasg fwy cymhleth. Mae angen i'r staff weithio gyda'r sawl ar y ffôn i sefydlu cyd-destun y gwyn a'i hunion natur, pa anghyfiawnder a achoswyd a'r canlyniad y mae'r achwynwr am ei weld. Yr aelod staff, yn hytrach na'r achwynwr, fydd â'r cyfrifoldeb o gyflawni hyn.
- 11.75. Tra byddai uwchraddio swydd aelod presennol o staff yn arwain at gostau ychwanegol o ran cyflog (gan gynnwys argostau) yn unig, byddai

⁶⁵ Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, Cyfrifon Blynnyddol 2015-16, Cyfanswm llwyth achosion, tudalen 6. Ar gael yn: http://www.ombudsman-wales.org.uk/~media/Files/AnnualAccounts_cy/Annual%20Accounts%20201516%20W.ashx [fel ym mis Mehefin 2017]

⁶⁶ Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru - gwybodaeth ychwanegol (Mai 2017)

penodi aelod ychwanegol o staff yn arwain at gostau referniw cysylltiedig. Mae'r rhain yn ymwneud â chostau parhaus o ran y swyddfa, gweinyddu a chefnogi mewn perthynas â'r swydd newydd, megis costau deunydd swyddfa, argraffu a TG. Byddai costau pontio (neu gostau untro) hefyd yn gysylltiedig â chreu'r swydd newydd, gan gynnwys cost recriwtio a chost dodrefn swyddfa. Mae amcangyfrif o'r costau pontio a'r costau untro i swyddfa'r Ombwdsmon ar gyfer yr opsiwn hwn o'r flwyddyn gyntaf hyd at y bumed flwyddyn i'w weld yn Nhabl 10.

Tabl 10: Costau referniw uniongyrchol sy'n gysylltiedig â'r pŵer i dderbyn cwynion llafar, (costau parhaus a chostau pontio) (£)

	Blwyddyn 1 £	Blwyddyn 2 £	Blwyddyn 3 £	Blwyddyn 4 £	Blwyddyn 5 £	Blynnyddoed d 1-5 £
Costau referniw parhaus:						
Costau staff						
Costau cyflog ^a :						
Uwchraddio swydd Swyddog Gwaith Achosion oherwydd y cyfrifoldebau ychwanegol ac uwch	3,000	3,030	3,060	3,091	3,122	15,303
Swydd Swyddog Gwaith Achosion newydd (lefel uwch)	32,000	32,320	32,643	32,969	33,299	163,231
Costau eraill o ran staff:						
Costau hyfforddiant, teithio a chynhaliaeth	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	5,000
Costau eraill						
Costau swyddfa, costau gweinyddol a chostau sy'n gysylltiedig â'r swydd newydd	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	25,000
Cyfanswm y costau referniw parhaus	41,000	41,350	41,703	42,060	42,421	208,534
Costau pontio (neu gostau untro)	5,000	-	-	-	-	5,000
Cyfanswm y costau uniongyrchol	46,000	41,350	41,703	42,060	42,421	213,534

Nodiadau

- a Mae'r costau cyflog yn cynnwys cyflog gros ac argostau (y tybir iddynt fod yn 35 y cant o gost y cyflog gros)

Costau anuniongyrchol – cyrff cyhoeddus eraill o fewn awdurdodaeth yr Ombwdsmon

- 11.76. Mae'r opsiwn hwn yn debygol o arwain at gostau ychwanegol ar gyfer cyrff cyhoeddus eraill o fewn awdurdodaeth yr Ombwdsmon. Byddai'r rhain yn gysylltiedig â chost amser y staff i ymateb i'r Ombwdsmon

mewn perthynas â chwynion llafar a dderbynnir yn gwynion sydd wedi'u gwneud yn briodol.

- 11.77. Mewn cyrff cyhoeddus eraill o fewn awdurdodau yr Ombwdsmon, mae swyddogion ar wahanol lefelau statws a chyflog yn rhan o'r broses ymdrin â chwynion. Mae natur a chymhlethdod cwynion yn amrywio ac felly hefyd yr amser a dreulir yn ymdrin â hwy ynghyd â'r gost gysylltiedig. Felly, ystyriwyd amrywiaeth o gwynion a gwnaed amcangyfrifon o'r amser a'r gost sy'n debygol o wynebu cyrff cyhoeddus eraill cyn cychwyn ymchwiliad llawn i'r cwynion hynny. I roi'r ystod lawn o'r costau tebygol, mae Tablau 11 a 12 yn rhoi amcangyfrif o'r costau uned isel a'r costau uned uchel. Mae'r rhain yn dangos yr amcangyfrifir bod y gost anuniongyrchol am amser y staff, cyn cychwyn ymchwiliad llawn, rhwng £231 a £357 y gŵyn.

Tabl 11: Cost anuniongyrchol - Amcangyfrif o gost staff, amser a chyflog ar gyfer y sawl sy'n ymdrin â chwynion cyn cychwyn ymchwiliad llawn. Amcangyfrif o'r Costau Uned Isel (£)

Staff dan sylw	Nifer yr oriau fesul cwyn	Cyflog gros y flwyddyn (£)	Cyflog gros yr awr (£)	Cyflog fesul cwyn (£)
Uwch-reolwr	1.0	50,000	26	26
Rheolwr Tîm	2.0	30,000	16	32
Swyddog Tîm	2.5	25,000	13	33
Rheolwr y Tîm Cwynion	5.0	30,000	16	80
Cyfanswm	10.5			171
Cyfanswm y gost fesul ymchwiliad (gan gynnwys argostau)				231

Tabl 12: Cost anuniongyrchol - Amcangyfrif o gost staff, amser a chyflog ar gyfer y sawl sy'n ymdrin â chwynion cyn cychwyn ymchwiliad llawn. Amcangyfrif o'r Costau Uned Uchel (£)

Staff dan sylw	Nifer yr oriau fesul cwyn	Cyflog gros y flwyddyn (£)	Cyflog gros yr awr (£)	Cyflog fesul cwyn (£)
Uwch-reolwrr	2.0	50,000	26	52
Rheolwr Tîm	3.0	30,000	16	48
Swyddog Tîm	4.0	25,000	13	52
Rheolwr y Tîm Cwynion	7.0	30,000	16	112
Cyfanswm	16.0			264
Cyfanswm y gost fesul ymchwiliad (gan gynnwys argostau)				357

11.78. Yn Nhabl 13 mae amcangyfrifon o'r costau anuniongyrchol cysylltiedig a ddaw yn sgil y pŵer i fwrw ymlaen â chwynion llafar a fydd yn arwain at 25 cwyn ychwanegol bob blwyddyn (gweler paragraff 11.73). Mae'r rhain wedi'u cyfrifo gan ddefnyddio'r costau isel ac uchel fesul cwyn a nodir yn Nhablau 11 a 12. Mae Tabl 13 yn dangos yr amcangyfrifir y bydd cyfanswm y gost i gyrff cyhoeddus cyn cychwyn ymchwiliad llawn rhwng £5,775 a £8,925 y flwyddyn.

11.79. Byddai cyfran o'r cwynion ychwanegol hyn, fodd bynnag, yn arwain at ymchwiliad gan olygu costau ychwanegol i gyrff cyhoeddus eraill. Gan ddefnyddio'r amcangyfrifon yn Nhablau 15 ac 16 a chan dybio y bydd yr Ombwdsmon yn bwrw ymlaen â 25 y cant o'r cwynion, mae Tabl 13 yn nodi'r costau anuniongyrchol ychwanegol i gyrff cyhoeddus eraill o ganlyniad i ymchwiliad; amcangyfrifir y bydd cyfanswm y gost i gyrff cyhoeddus eraill yn amrywio rhwng £10,386 a £12,942. O'u hystyried ar y cyd â chostau amser staff cyn cychwyn ymchwiliad, amcangyfrifir y bydd cyfanswm y costau anuniongyrchol i gyrff cyhoeddus eraill yn amrywio rhwng £16,161 a £21,867 neu rhwng £82,437 a £111,544 am bum mlynedd.

Tabl 13: Amcangyfrif o gyfanswm y costau anuniongyrchol bob blwyddyn yn sgil y pŵer i dderbyn cwynion llafar (costau uned isel a chostau uned uchel) (£)

	Costau uned isel	Costau uned uchel
Costau cyn ymchwilio:		
Cwynion ychwanegol y flwyddyn (nifer) ^a	25	25
Amcangyfrif o'r costau uned fesul cwyn (£) ^b	231	357
Cyfanswm y gost anuniongyrchol bosibl (£)	5,775	8,925
Cost yr ymchwiliad:		
Cwynion ychwanegol y flwyddyn (nifer) ^c	6	6
Amcangyfrif o'r costau uned fesul cwyn (£) ^d	1,731	2,157
Cyfanswm y gost anuniongyrchol bosibl (£)	10,386	12,942
Cyfanswm y gost anuniongyrchol bosibl y flwyddyn cyn ymchwilio ac yn ystod ymchwiliadau (£)	16,161	21,867
Cyfanswm y gost anuniongyrchol bosibl cyn ymchwilio ac yn ystod ymchwiliadau, blynyddoedd 1-5 (£)^e	82,437	111,544

Nodiadau:

- a Tybir y bydd yr Ombwdsmon yn cael 25 cwyn ychwanegol bob blwyddyn.
- b Costau uned isel a chostau uned uchel fesul cwyn fel y'u nodir yn Nhablau 11 a 12.
- c Tybir y bydd yr Ombwdsmon yn cynnal ymchwiliad llawn i 25 y cant o gwynion bob blwyddyn (hynny yw, 25 y cant o'r 25 cwyn ychwanegol, neu 6 chwyn ychwanegol y flwyddyn).
- d Mae'r costau uned isel ac uchel fesul ymchwiliad fel y'u nodir yn Nhablau 15 ac 16.
- e Mae'r amcangyfrif o gostau'r ail flwyddyn hyd at y bumed flwyddyn yn adlewyrchu cynnydd o un y cant y flwyddyn yn y costau cyflog ar gyfer costau byw.

Gwerth a manteision

- 11.80. Byddai'r ddarpariaeth hon yn galluogi'r Ombwdsmon i ddyfarnu beth sy'n cael ei gyfrif yn gwyn sydd 'wedi'i gwneud yn briodol'. Byddai hyn yn unol â gofynion Deddf Cydraddoldeb 2010. Byddai'n cael gwared ar y rhwystr cyfathrebu ac yn hwyluso mynediad at wasanaethau'r Ombwdsmon. Mae galluogi'r Ombwdsmon i bennu mewn canllawiau sut i wneud cwyn yn gwneud y ddeddfwriaeth yn gadarn at y dyfodol, gan alluogi'r Ombwdsmon i adlewyrchu newidiadau yn yr amgylchedd allanol a mewnol, fel datblygiadau mewn technoleg.
- 11.81. Byddai'r gwelliant hwn mewn hygyrchedd yn golygu na fyddai 'cwynion coll' mwyach. Ar hyn o bryd, yn aml iawn nid yw achwynwyr yn dychwelyd y ffurflen gadarhau a anfonir atynt gan swyddfa'r Ombwdsmon pan fyddant yn gwneud cwyn dros y ffôn.

Effeithiau anuniongyrchol a chanlyniadau anfwriadol

- 11.82. Os bydd yr Ombwdsmon yn gallu bwrw ymlaen â chwynion na ellid bwrw ymlaen â hwy yn flaenorol oherwydd nad oedd cadarnhad ysgrifenedig, mae amrywiaeth o fanteision anuniongyrchol posibl yn deillio o waith ymchwilio'r Ombwdsmon. Mae'r rhain yn cynnwys gwella'r gwasanaeth a ddarperir a'r posibilrwydd o'i wneud yn fwy effeithlon drwy osgoi ailadrodd camgymeriadau a chamweinyddu.

Crynodeb - yr opsiwn a ffefrir

- 11.83. Yr opsiwn a ffefrir yw diwygio'r ddeddfwriaeth bresennol i alluogi'r Ombwdsmon i dderbyn cwynion a wneir ar lafar neu'n ysgrifenedig, gan gynnwys drwy ddulliau electronig, a gweithredu ar y cwynion hynny. Dros gyfnod o bum mlynedd, amcangyfrifir y bydd cyfanswm y gost uniongyrchol yn £213,534. Mae hyn yn cynnwys costau refeniw parhaus, sy'n adlewyrchu cynnydd o un y cant yn y costau byw, a chostau pontio o £5,000.
- 11.84. Byddai'r opsiwn hwn hefyd yn arwain at gostau ychwanegol parhaus i gyrff cyhoeddus o fewn awdurdodaeth yr Ombwdsmon wrth iddynt ymdrin â'r cynnydd yn nifer y gwynion. Amcangyfrifir y bydd y costau ychwanegol hyn rhwng £16,161 a £21,867 y flwyddyn, neu rhwng £82,437 a £111,544 dros bum mlynedd.

Ymchwilio ar ei liwt ei hun

Opsiwn 1: Gwneud dim

Costau uniongyrchol

- 11.85. Yn Nhabl 7 mae amcangyfrif o gost y cynnydd a ragwelir yn llwyth achosion yr Ombwdsmon yn ystod y pum mlynedd hyd at 2022-23 o dan ddarpariaethau Deddf 2005.

Costau anuniongyrchol

- 11.86. Efallai y bydd costau anuniongyrchol nas rhagwelir yn codi o ddewis yr opsiwn 'gwneud dim'. Er enghraifft, os nad yw'r Ombwdsmon yn gallu ymestyn ymchwiliad (y tu hwnt i'r gŵyn wreiddiol) i archwilio problemau systemig neu'n ehangach, neu broblemau camweinyddu, gall y problemau hynny barhau i ddigwydd heb gael eu hadolygu. Golyga hynny y bydd cyrff cyhoeddus yn wynebu costau (llawer uwch o bosibl)

yn sgil yr ymchwiliad a'r angen i gydymffurfio a gwneud iawn yn y dyfodol.

Gwerth a manteision

11.87. Ni fyddai'r opsiwn hwn yn creu unrhyw werth ychwanegol na manteision cysylltiedig.

Effeithiau anuniongyrchol a chanlyniadau anfwriadol

11.88. Gallai'r opsiwn hwn arwain at y canlyniadau anuniongyrchol a ganlyn i aelodau'r cyhoedd neu ar draws yr awdurdodau rhestredig:

- bydd rhai pobl mewn amgylchiadau bregus yn dal i ddioddef o wasanaeth gwael neu ddiffyg gwasanaeth y mae ganddynt hawl iddo gan na fydd yr Ombwdsmon yn gallu ymestyn ymchwiliad penodol pan amheuir problemau systemig ehangach; a
- collir cyfleoedd i ymdrin â phroblemau systemig a'u gwella.

Opsiwn 2: Diwygio'r ddeddfwriaeth bresennol i roi pŵer i'r Ombwdsmon ymchwilio ar ei liwt ei hun (yr opsiwn a ffefrir).

Costau uniongyrchol

11.89. Fel y nodwyd ym mhennod 10 (gweler paragraff 10.9), disgwylir y bydd pŵer yr Ombwdsmon i ymchwilio ar ei liwt ei hun yn cael ei ddefnyddio mewn pedwar senario:

- ymestyn ymchwiliad i gŵyn i gynnwys corff cyhoeddus arall heb fod angen cwyn newydd gan yr achwynydd (Senario A);
- canfyddiadau o ymchwiliad i gŵyn yn esgor ar ymchwiliad i gyrff eraill i sefydlu a oes methiannau tebyg i'w cael mewn mannau eraill (Senario B);
- ymchwilio i gŵyn ddiennw (Senario C); ac
- ymchwilio, oherwydd pryderon, i sector cyfan, neu ran o sector, sy'n darparu gwasanaeth (Senario D).

11.90. Ni fydd yr achosion sy'n codi o dan Senario A yn arwain at unrhyw gostau uniongyrchol na chostau anuniongyrchol; bydd darpariaethau'r Bil yn darparu ffordd gynt, mwy effeithlon o ymestyn ymchwiliad i gynnwys awdurdod rhestredig ychwanegol.

11.91. Drwy gynnal ymchwiliadau yn Senarios B i D, byddai llwyth achosion yr Ombwdsmon yn cynyddu, gan arwain at gostau ychwanegol i'w swyddfa.

Disgwylir y bydd yr Ombwdsmon yn cynnal rhwng 10 a 15 o ymchwiliadau bob blwyddyn.⁶⁷ O'r rhain, dim ond un neu ddau ymchwiliad bob blwyddyn a gynhelir yn sgil pryderon mewn sector gwasanaeth cyfan, neu ran o sector, sef model Senario D.⁶⁸ Yn Senarios B ac C y byddai'r Ombwdsmon yn cychwyn y rhan fwyaf o'r ymchwiliadau o dan y ddarpariaeth hon.

- 11.92. Yn Nhabl 14 mae'r amcangyfrif gorau o'r costau parhaus a'r costau pontio (neu gostau untro) sy'n deillio o'r amcanestyniad o nifer yr ymchwiliadau y bydd yr Ombwdsmon yn eu cychwyn bob blwyddyn. Mae'r costau'n cynnwys tybiaeth ynghylch lefelau cymhlethdod, graddfa ac amser staff wrth gynnal ymchwiliadau o'r fath. Disgwylir i'r ymchwiliadau o dan Senario D ddefnyddio cryn dipyn o amser y staff.
- 11.93. Amcangyfrifir y byddai angen dau aelod ychwanegol o staff i gynnal ymchwiliadau ac ymgymryd ag unrhyw swyddogaethau eraill: un Swyddog Ymchwilio ac un Swyddog Ymchwilio a Gwella. Byddai penodi aelodau ychwanegol o staff hefyd yn arwain at gostau cysylltiedig eraill i swyddfa'r Ombwdsmon a chostau pontio (neu gostau untro).

Tabl 14: Costau refeniw uniongyrchol sy'n gysylltiedig â'r pŵer i'r Ombwdsmon ymchwilio ar ei liwt ei hun (costau parhaus a chostau pontio) (£)

⁶⁷ Amcanestyniadau Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru o nifer yr ymchwiliadau ar ei liwt ei hun, sy'n adlewyrchu nifer y problemau a'r achosion sy'n codi o'r llwyth achosion presennol

⁶⁸ Cynulliad Cenedlaethol Cymru, y Pwyllgor Cyllid, Cofnod y Trafodion, 9 Mawrth 2017, paragraff 68. Trawsgrifiad ar gael yn:

<http://senedd.cynulliad.cymru/documents/s60762/9%20March%202017.pdf>

	Blwyddyn 1	Blwyddyn 2	Blwyddyn 3	Blwyddyn 4	Blwyddyn 5	Blynyddoed d 1-5
	£	£	£	£	£	£
Costau refeiwi parhaus:						
Costau staff						
Costau cyflog ^a :						
Dwy swydd llawn amser (Swyddog Ymchwilio a Swyddog Ymchwilio a Gwella)	115,000	116,150	117,312	118,485	119,670	586,617
Costau eraill o ran staff:						
Ffioedd proffesiynol, gan gynnwys cyngor arbenigol	10,000	10,000	10,000	10,000	10,000	50,000
Costau hyfforddiant, teithio a chynhaliaeth	2,000	2,000	2,000	2,000	2,000	10,000
Costau eraill						
Costau swyddfa, gan gynnwys argraffu, deunydd swyddfa a TG	10,000	10,000	10,000	10,000	10,000	50,000
Cyfanswm y costau refeiwi parhaus	137,000	138,150	139,312	140,485	141,670	696,617
Costau pontio (neu gostau untro)	10,000	-	-	-	-	10,000
	147,000	138,150	139,312	140,485	141,670	706,617

Nodiadau

- a Mae'r costau cyflog yn cynnwys cyflog gros ac argostau (y tybir eu bod yn 35 y cant o gost y cyflog gros).

Costau anuniongyrchol

- 11.94. Mae'r opsiwn hwn yn debygol o arwain at gostau ychwanegol ar gyfer cyrff cyhoeddus eraill o fewn awdurdodaeth yr Ombwdsmon. Byddai'r rhain yn gysylltiedig â chost amser y staff i ymateb i gwestiynau a cheisiadau'r Ombwdsmon am wybodaeth yn ystod yr ymchwiliadau y bydd yn eu cynnal ar ei liwt ei hun.
- 11.95. Byddai swyddogion ar wahanol lefelau o statws a chyflog yn rhan o'r broses ymdrin ag ymchwiliad. Bydd natur a chymhlethdod yr ymchwiliadau yn amrywio ac felly hefyd yr amser a dreulir yn ymdrin â hwy, ynghyd â'r gost gysylltiedig. O ystyried hyn, gwnaed amcangyfrifon o'r amser a'r gost sy'n debygol o wynebu cyrff cyhoeddus eraill yn sgil ymchwiliad. Dywed yr Ombwdsmon fod yr amcangyfrifon yn adlewyrchu consensws eang o'r gwaith a wnaed gyda chynrychiolwyr byrddau iechyd ac awdurdodau lleol.
- 11.96. Yn Nhablau 15 ac 16 ceir amcangyfrifon o'r costau uned isel a'r costau uned uchel. Mae'r rhain yn dangos yr amcangyfrifir y bydd cost

anuniongyrchol amser y staff cyn ymchwiliad llawn rhwng £1,731 a £2,157 yr ymchwiliad.

Tabl 15: Cost anuniongyrchol - Amcangyfrif o gost staff, amser a chyflog ar gyfer y sawl sy'n ymdrin ag ymchwiliad llawn. Amcangyfrif o'r Costau Uned Isel (£)

Staff dan sylw	Nifer yr oriau fesul cwyn	Cyflog gros y flwyddyn (£)	Costau cyflog yr awr (£)	Cost fesul ymchwiliad (£)
Cyfarwyddwr	1.0	100,000	52	52
Pennaeth Gwasanaeth	7.5	75,000	39	293
Uwch-reolwr	7.5	50,000	26	195
Rheolwr Tîm	14.0	30,000	16	224
Swyddog Tîm	14.0	25,000	13	182
Rheolwr y Tîm Cwynion	21.0	30,000	16	336
Cyfanswm	65.0			1,282
Cyfanswm y gost fesul ymchwiliad, gan gynnwys argostau				1,731

Tabl 16: Cost anuniongyrchol - Amcangyfrif o gost staff, amser a chyflog ar gyfer y sawl sy'n ymdrin ag ymchwiliad llawn. Amcangyfrif o'r Costau Uned Uchel (£)

Staff dan sylw	Nifer yr oriau fesul cwyn	Cyflog gros y flwyddyn (£)	Costau cyflog yr awr (£)	Cost fesul ymchwiliad (£)
Cyfarwyddwr	2.0	100,000	52	104
Pennaeth Gwasanaeth	9.0	75,000	39	351
Uwch-reolwr	9.0	50,000	26	234
Rheolwr Tîm	17.0	30,000	16	272
Swyddog Tîm	17.0	25,000	13	221
Rheolwr y Tîm Cwynion	26.0	30,000	16	416
Cyfanswm	80.0			1,598
Cyfanswm y gost fesul ymchwiliad, gan gynnwys argostau				2,157

11.97. Fel y nodwyd ym mharagraff 11.90, ni fyddai ymchwiliadau'r Ombwdsmon a gynhelir ar ei liwt ei hun yn Senario A yn arwain at gostau ychwanegol i gyrff cyhoeddus; bwriad y newid yw cael gwared ag yr angen i achwynwyr wneud cwyn arall pan fo ail gorff cyhoeddus yn

gysylltiedig â'r mater, ac felly ni fyddai'n newid nifer y cwynion yr ymchwilir iddynt.

- 11.98. Drwy gynnal ymchwiliadau yn Senarios B i D, byddai llwyth achosion yr Ombwdsmon yn cynyddu, ac o ganlyniad byddai costau ychwanegol yn wynebu cyrff cyhoeddus yn ystod yr ymchwiliadau a gynhelir gan yr Ombwdsmon. Mae Tabl 17 yn dangos y gost debygol pe byddai'r Ombwdsmon yn cynnal 10 i 15 ymchwiliad y flwyddyn (gweler paragraff 11.91). Mae'r rhain yn adlewyrchu'r gost fesul ymchwiliad fel y'i nodir yn Nhablau 15 ac 16 ar gyfer costau uned uchel ac isel. Yn Nhabl 17 nodir bod cyfanswm tebygol y gost i gyrff cyhoeddus eraill yn amrywio o £17,310 i £32,355 y flwyddyn a rhwng £88,298 a £165,043 dros gyfnod o bum mlynedd yn dibynnu ar nifer yr ymchwiliadau y mae'r Ombwdsmon yn eu cynnal ar ei liwt ei hun bob blwyddyn.

Tabl 17: Amcangyfrif o'r costau anuniongyrchol wrth i'r Ombwdsmon ymchwilio ar ei liwt ei hun (costau uned isel a chostau uned uchel) (£)

Nifer yr ymchwiliadau ar ei liwt ei hun^a:

Senario B ac C	9
Senario D	1
Cyfanswm	10

Nifer yr ymchwiliadau ar ei liwt ei hun^b:

Senario B ac C	13
Senario D	2
Cyfanswm	15

	Low unit cost	High unit cost
Cost ymchwiliadau ar ei liwt ei hun:		
Amcangyfrif o'r costau uned fesul cwyn (£) ^c	1,731	2,157
Cyfanswm y costau anuniongyrchol posibl y flwyddyn (£):		
10 ymchwiliad ar ei liwt ei hun y flwyddyn (£)	17,310	21,570
15 ymchwiliad ar ei liwt ei hun y flwyddyn (£)	25,965	32,355
Cyfanswm y costau anuniongyrchol posibl ym mlynnyddoedd 1-5 (£):		
10 ymchwiliad ar ei liwt ei hun y flwyddyn (£)	88,298	110,029
15 ymchwiliad ar ei liwt ei hun y flwyddyn (£)	132,448	165,043

Nodiadau

- a Amcangyfrif o 10 ymchwiliad ychwanegol y flwyddyn a thybiaeth ym mha senario y mae'r rhain yn debygol o ddigwydd.
- b Amcangyfrif o 15 ymchwiliad ychwanegol y flwyddyn a thybiaeth ym mha senario y mae'r rhain yn debygol o ddigwydd.

- c Mae'r costau uned isel a'r costau uned uchel fesul ymchwiliad fel y'u nodir yn Nhablau 15 ac 16.

Gwerth a manteision

- 11.99. Mae manteision cynhwysiant cymdeithasol a manteision o ran cydraddoldeb ynghlwm wrth yr opsiwn hwn. Byddai'r ddarpariaeth hon yn galluogi'r Ombwdsmon i ymchwilio i feysydd o bryder o ran darparu gwasanaethau cyhoeddus lle bo'r bobl sy'n derbyn y gwasanaeth (neu'n cael eu hamddifadu o wasanaeth) yn llai tebygol neu'n llai abl i wneud cwyn eu hunain. Er enghraifft, gallai hyn fod oherwydd anabledd, diffyg addysg neu oherwydd eu bod ofn herio awdurdod cyhoeddus, yn enwedig os ydynt mewn amgylchiadau bregus (yn gorfforol neu'n emosiynol).

Effeithiau anuniongyrchol a chanlyniadau anfwriadol

- 11.100. Gan y bydd angen i'r Ombwdsmon allu dangos seiliau y gellir eu cyfiawnhau ar gyfer cynnal ymchwiliad ar ei liwt ei hun, mae mwy o bosibilrwydd y bydd y canfyddiadau yn esgor ar argymhellion sy'n arwain at wella'r gwasanaeth a ddarperir, ynghyd â'r posibilrwydd o arbed arian. Er enghraifft, llai o hawliadau iawndal ar gyfer y cyrff o fewn awdurdodaeth yr Ombwdsmon. Gallai camau ymchwilio o'r fath arwain at fanteision ehangach o ran effeithlonrwydd wrth i arfer gorau ledaenu ar draws y cyrff cyhoeddus yn awdurdodaeth yr Ombwdsmon. Fodd bynnag, gan nad yw'n hysbys faint yn union o arian a arbedir nac ym mha gyrff cyhoeddus y bydd hyn yn digwydd, ni fesurwyd eu gwerth.

Crynodeb

- 11.101. Yr opsiwn a ffefrir yw diwygio'r ddeddfwriaeth bresennol i roi pŵer i'r Ombwdsmon ymchwilio ar ei liwt ei hun. Dros gyfnod o bum mlynedd, amcangyfrifir y bydd cyfanswm y gost uniongyrchol yn £706,617. Mae hyn yn cynnwys costau refeniw parhaus, sy'n adlewyrchu cynnydd o un y cant yn y costau byw bob blwyddyn, a chostau pontio o £10,000.
- 11.102. Byddai'r opsiwn hwn hefyd yn arwain at gostau ychwanegol parhaus i gyrff cyhoeddus o fewn awdurdodaeth yr Ombwdsmon i ymdrin ag ymchwiliadau a gychwynnir gan yr Ombwdsmon. Amcangyfrifir y bydd y costau ychwanegol hyn yn amrywio rhwng £17,310 a £32,355 y flwyddyn. Yr amcangyfrif o'r gost ar gyfer y flwyddyn gyntaf hyd at y bumed flwyddyn, gan ddibynnu ar nifer yr ymchwiliadau a gynhelir gan

yr Ombwdsmon ar ei liwt ei hun bob blwyddyn, yw rhwng £88,298 a £165,043.

Ymestyn awdurdodaeth yr Ombwdsmon er mwyn gallu ymchwilio i wasanaethau iechyd preifat

Opsiwn 1: Gwneud dim

Costau uniongyrchol

11.103. Ni fyddai'r opsiwn hwn yn arwain at unrhyw gostau uniongyrchol ychwanegol.

Costau anuniongyrchol

11.104. Ni fyddai'r opsiwn hwn yn arwain at unrhyw gostau anuniongyrchol ychwanegol i gyrrff cyhoeddus eraill o fewn awdurdodaeth yr Ombwdsmon.

Gwerth a manteision

11.105. Ni fyddai'r opsiwn hwn yn creu unrhyw werth ychwanegol na manteision cysylltiedig.

Effeithiau anuniongyrchol a chanlyniadau anfwriadol

11.106. Gallai'r opsiwn hwn arwain at y canlyniadau a ganlyn i aelodau'r cyhoedd a darparwyr gwasanaethau iechyd preifat:

- cwestiynau heb eu hateb i'r achwynwr o ran a ydynt wedi cael triniaeth feddygol neu ofal nyrsio priodol drwy gydol eu llwybr gofal iechyd; ac
- ansicrwydd ar gyfer darparwyr gwasanaethau iechyd cyhoeddus a phreifat y gallai fod yn aneglur, pan aeth 'rhywbeth o'i le' wrth ofalu am glaf, lle yn union yr oedd y broblem a phwy sydd â'r cyfrifoldeb.

Opsiwn 2: ehangu'r ddeddfwriaeth i alluogi'r Ombwdsmon i ymchwilio i'r elfen gwasanaeth iechyd preifat mewn llwybr gwasanaeth iechyd cyhoeddus/preifat (yr opsiwn a ffefrir).

Costau uniongyrchol

11.107. Amcangyfrifir bod tua un y cant o'r cwynion a geir o'r sector iechyd (neu saith achos) bob blwyddyn yn cynnwys elfen gofal iechyd preifat. Gan

ddefnyddio'r gost uned fesul cwyn o £501 a geir yn Nhabl 7, amcangyfrifir y bydd cost uniongyrchol y llwyth gwaith ychwanegol yn £3,507 y flwyddyn neu'n £17,535 ar gyfer blwyddyn un hyd at flwyddyn pump. Fodd bynnag, ni ddisgwylir y byddai'r Ombwdsmon angen unrhyw staff ychwanegol i ymdrin â chwynion er mwyn ymgymryd â'r llwyth ychwanegol o achosion.⁶⁹

Costau anuniongyrchol

11.108. Ni fyddai'r opsiwn hwn yn arwain at gostau anuniongyrchol ychwanegol i gyrff cyhoeddus.

11.109. Er y gallai'r opsiwn hwn arwain at gostau ychwanegol ar gyfer darparwyr gwasanaethau iechyd preifat, nid oes modd darparu amcangyfrif. Fel y nodir ym mharagraff 11.57, nid oes gan yr Ombwdsmon fynediad, na hawl, i gael manylion am nifer y cwynion, a'r costau sy'n gysylltiedig â hwy, a wnaed am wasanaethau iechyd preifat. Noda'r Ombwdsmon ei bod eisoes yn ofynnol i ddarparwyr gwasanaethau iechyd preifat fod â phrosesau llywodraethu clinigol a chwynion ar waith i ymdrin ag unrhyw ymchwiliadau a gynhelir gan ei swyddfa, ac ymateb iddynt.⁷⁰ Fodd bynnag, nid yw'n hysbys faint fydd gwerth y costau ychwanegol i ddarparwyr gwasanaeth iechyd preifat o ganlyniad i'r ddarpariaeth hon.

Gwerth a manteision

11.110. Byddai'r pŵer hwn yn galluogi'r Ombwdsmon i ystyried cwyn yn llawn pan fo triniaeth wedi'i darparu gan gyfuniad o ddarparwyr gwasanaethau iechyd cyhoeddus a phreifat. Y fantais fyddai y gallai'r Ombwdsmon gynnal ymchwiliad cynhwysfawr gan ddarparu eglurhad llawn i'r achwynwr o'r hyn a ddigwyddodd neu'r hyn na ddigwyddodd yn ystod y driniaeth. Mae hyn er budd y cyhoedd gan y gellid sefydlu a fu unrhyw fethiant gan y GIG neu a fu unrhyw fethiant yn ystod y driniaeth breifat.

11.111. Canlyniad posibl a allai ddeillio o'r opsiwn hwn fyddai rhagor o alw am yr adnoddau sydd ar gael i'r Ombwdsmon ymchwilio. Fodd bynnag, caiff hyn ei liniaru gan y ddarpariaeth yn adran 19 o'r Bil sy'n rhoi pŵer i'r Ombwdsmon fynnu neu adennill costau gan ddarparwyr gwasanaethau iechyd preifat mewn amgylchiadau penodol, gan gynnwys amgylchiadau

⁶⁹ Yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol ar gyfer y Bil Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) drafft, Gwybodaeth atodol. Ar gael yn:

<http://senedd.cynulliad.cymru/documents/s64291/Letter%20from%20the%20Public%20Services%20Ombudsman%20for%20Wales%20-%20Regulatory%20Impact%20Assessment%20-%2028%20April%202017.pdf>

⁷⁰ Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, Asesiad Effaith Rheoleiddiol ar gyfer y Bil Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru), Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, Rhagfyr 2016, Pennod 6, paragraff 6.4.3. Ar gael yn: <http://senedd.cynulliad.cymru/documents/s60322/FIN5-08-17%20P1%20OB3%20Research%20-%20Regulatory%20Impact%20Assessment%20for%20the%20Draft%20Public%20Services%20Ombudsman%20.pdf>

pan fo'r darparwr gwasanaethau iechyd preifat wedi rhwystro'r Ombwdsmon rhag cyflawni'i swyddogaethau.

Effeithiau anuniongyrchol a chanlyniadau anfwriadol

11.112. Canlyniad posibl a allai ddeillio o'r opsiwn hwn fyddai rhagor o alw am yr adnoddau sydd ar gael i'r Ombwdsmon ymchwilio. Fodd bynnag, mae'r darpariaethau yn y Bil y cyfeirir atynt yn y paragraff uchod yn lliniaru hyn. Mae'r rhain yn galluogi'r Ombwdsmon i fynnu neu adennill costau gan ddarparwyr gwasanaethau iechyd preifat mewn amgylchiadau penodol.

Opsiwn 3: Diwygio'r ddeddfwriaeth i ddarparu pwerau i'r Ombwdsmon ystyried cwynion am yr holl ddarparwyr gwasanaethau iechyd preifat

Costau uniongyrchol

11.113. Fel y nodwyd ym mharagraff 11.57, nid yw'r data sydd wedi'i gyhoeddi ynghylch nifer y cwynion yn cynnwys yr holl ddarparwyr gofal iechyd preifat. O'r herwydd, ni fu'n bosibl amcangyfrif gwerth y costau uniongyrchol pe byddai'r ddeddfwriaeth yn rhoi pŵer i'r Ombwdsmon ystyried cwynion am yr holl ddarparwyr gwasanaethau iechyd preifat. Nid yw'n hysbys felly faint fydd cost y ddarpariaeth hon i ddarparwyr gwasanaethau iechyd preifat.

11.114. Ar gyfer yr opsiwn hwn byddai angen cyflwyno system ardoll gymhleth i fynnu neu adennill costau gan y sector preifat. Nid yw'r Ombwdsmon wedi meintioli'r gost ar gyfer datblygu system o'r fath at ddibenion yr Aseiad Effaith Rheoleiddiol hwn gan nad dyma'r opsiwn a ffefrir.

Costau anuniongyrchol

11.115. Ni fyddai'r opsiwn hwn yn arwain at unrhyw gostau ychwanegol i gyrff cyhoeddus yng Nghymru.

11.116. Fel y nodir ym mharagraff 11.57, nid oes gan yr Ombwdsmon fynediad, na hawl, i gael manylion am nifer y cwynion, a'r costau sy'n gysylltiedig â hwy, a wnaed am wasanaethau iechyd preifat. Hefyd, fel y nodir ym mharagraff 11.114, nid yw'r Ombwdsmon wedi meintioli'r gost o sefydlu a gweithredu system ardoll i adennill y costau o ystyried cwynion yn erbyn pob darparwr gwasanaethau iechyd preifat. Felly, er y byddai'r opsiwn hwn yn arwain at gostau ychwanegol ar gyfer darparwyr gwasanaethau iechyd preifat, nid oes modd darparu amcangyfrif. Nid

yw'n hysbys felly faint fydd cost y ddarpariaeth hon i ddarparwyr gwasanaeth iechyd preifat.

Gwerth a manteision

11.117. Byddai gan unigolion sy'n prynu gofal a thriniaeth gan sefydliadau gwasanaethau iechyd preifat cofrestredig hawl statudol i geisio iawndal. Ar hyn o bryd, gall darparwyr o'r fath ddewis a ydynt am fod yn aelodau o sefydliad amgen i ddatrys anghydfodau.

Effeithiau anuniongyrchol a chanlyniadau anfwriadol

11.118. Gallai'r opsiwn hwn arwain at fod nifer sylweddol o gwynion yn cael eu gwneud i'r Ombwdsmon am ddarparwyr gwasanaethau iechyd preifat. Gallai hyn wanhau neu newid diben rôl a swyddogaeth Ombwdsmon y sector cyhoeddus. Gallai cynnwys darparwyr megis cwmnïau tatŵ a harddwch waethygu'r broblem hon.

Crynodeb

11.119. Yr opsiwn a ffefrir yw ymestyn awdurdodaeth yr Ombwdsmon i ganiatáu iddo ymchwilio i gwynion mewn llwybr gwasanaethau iechyd cyhoeddus/preifat. Yr amcangyfrif o gost y cynnydd yn llwyth achosion yr Ombwdsmon yn sgil y newid hwn i'w awdurdodaeth yw £3,507 y flwyddyn neu £17,535 am bum mlynedd. Dywed yr Ombwdsmon y gellir cynnwys y gost ychwanegol o fewn yr adnoddau presennol. O ganlyniad, ni fyddai angen unrhyw gyllid ychwanegol. Fodd bynnag, mae'r darpariaethau a nodir yn y Bil yn galluogi'r Ombwdsmon i fynnu ac adennill costau gan ddarparwyr gwasanaethau iechyd preifat mewn amgylchiadau penodol.

11.120. Ni fyddai'r opsiwn a ffefrir yn arwain at unrhyw gostau ychwanegol i gyrff cyhoeddus eraill o fewn awdurdodaeth yr Ombwdsmon. Ni fu modd amcangyfrif effaith y Bil o ran costau ar ddarparwyr gwasanaethau iechyd preifat am nad oes gan yr Ombwdsmon fynediad, na hawl, i gael manylion am nifer y cwynion, a'r costau sy'n gysylltiedig â hwy, a wnaed am wasanaethau iechyd preifat. Nid yw'n hysbys felly faint fydd cost yr opsiwn a ffefrir i ddarparwyr gwasanaeth iechyd preifat.

Y pŵer i ymgymryd â rôl mewn perthynas â safonau a gweithdrefnau o ran ymdrin â chwynion.

Opsiwn 1: Gwneud dim

Costau uniongyrchol

11.121. Yn Nhabl 7 ceir amcangyfrif o gost y cynnydd a ragwelir yn llwyth achosion yr Ombwdsmon ar gyfer y pum mlynedd hyd at 2022-23 o dan ddarpariaethau Deddf 2005.

Costau anuniongyrchol

11.122. Ni fyddai'r opsiwn hwn yn arwain at gostau anuniongyrchol ychwanegol.

Gwerth a manteision

11.123. Ni fyddai'r opsiwn hwn yn arwain at unrhyw werth ychwanegol na manteision cysylltiedig.

Effeithiau anuniongyrchol a chanlyniadau anfwriadol

11.124. Mae'n debygol y byddai'r opsiwn hwn yn arwain at:

- barhau â'r dull anghyson o ymdrin â chwynion gan gyrrff cyhoeddus yng Nghymru;
- diffyg data cymaradwy am gwynion; a
- dim craffu ar gwynion ar draws y sector cyhoeddus yng Nghymru, gyda'r diffyg tryloywder sy'n gysylltiedig â hynny.

Opsiwn 2: Diwygio'r ddeddfwriaeth i roi swyddogaeth 'data yn unig' i'r Ombwdsmon wrth iddo ymdrin â chwynion.

Costau uniongyrchol

11.125. Byddai angen i'r Ombwdsmon benodi aelod llawn amser ychwanegol o staff yn ei swyddfa i ymgymryd â'r rôl hon. Byddai costau parhaus a chostau pontio (neu gostau untro) yn codi yn sgil hyn. Ceir amcangyfrif o'r costau hyn yn Nhabl 18.

Tabl 18: Costau referniw uniongyrchol sy'n gysylltiedig â'r rôl 'data yn unig' wrth ymdrin â chwynion (costau parhaus a chostau pontio) (£)

	Blwyddyn 1	Blwyddyn 2	Blwyddyn 3	Blwyddyn 4	Blwyddyn 5	Blynnyddoed d 1-5
	£	£	£	£	£	£
Costau referniw parhaus:						
Costau staff						
Costau cyflog ^a :						
Costau staff - un swyddog llawn amser	60,000	60,600	61,206	61,818	62,436	306,060
Costau eraill o ran staff:						
Costau hyfforddiant, teithio a chynhaliath	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	5,000
Costau eraill						
Costau swyddfa, gan gynnwys argraffu, deunydd swyddfa a TG	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	25,000
Cyfanswm y costau referniw parhaus y flwyddyn	66,000	66,600	67,206	67,818	68,436	336,060
Costau pontio (neu gostau untro)	5,000	-	-	-	-	5,000
Cyfanswm y costau uniongyrchol – Blwyddyn 1	71,000	66,600	67,206	67,818	68,436	341,060

Costau anuniongyrchol

11.126. Yn y Wybodaeth Atodol a ddarparwyd gan yr Ombwdsmon⁷¹ roedd y pwyntiau allweddol a ganlyn. Cododd y rhain mewn trafodaethau â chynrychiolwyr awdurdodau lleol a chyrrff GIG yng Nghymru mewn perthynas â safonau cwynion a systemau ymdrin â chwynion:

- ar hyn o bryd, mae anghysondeb (yn enwedig ar draws llywodraeth leol) yn y ffordd y caiff cwynion eu monitro a'r ffordd y caiff data eu casglu a'u dadansoddi. Defnyddir gwahanol systemau (a gwahanol feddalwedd) ynghyd â dulliau amrywiol;
- mae trafodaethau eisoes ar droed yn GIG Cymru ynghylch caffael platform meddalwedd ymdrin â chwynion unigol ar gyfer Cymru gyfan a fyddai'n hwyluso gwell cysondeb a chymharedd ar draws cyrrff ieched. Mae'r gwaith hwn yn cael ei ddatblygu pa un a yw'r Ombwdsmon yn cael y pŵer newydd y gofynnir amdano ai peidio;

⁷¹ Yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol ar gyfer y Bil Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) drafft, Gwybodaeth atodol. Ar gael yn: <http://senedd.cynulliad.cymru/documents/s64291/Letter%20from%20the%20Public%20Services%20Ombudsman%20for%20Wales%20-%20Regulatory%20Impact%20Assessment%20-%2028%20April%202017.pdf>

- mae'n annhebygol y bydd pob un o'r 22 awdurdod mewn sefyllfa i symud at blatfform meddalwedd safonol/cyson ar gyfer ymdrin â chwynion yn y dyfodol agos;
- mae gwahanol gyrff o fewn awdurdodaeth yr Ombwdsmon yn defnyddio gwahanol dulliau a gwahanol systemau meddalwedd. Fodd bynnag, nid oes rhaid i hyn fod yn rhwystr anorchfygol i gael rhagor o gysondeb a data o well ansawdd i reoli a chymharu perfformiad yn well. Mae hyn yn adlewyrchu'r sefyllfa yn yr Alban lle mae'r pwyslais ar y data sydd eu hangen yn hytrach na'r system a ddefnyddir i'w darparu. Mae cyrff cyhoeddus yr Alban yn defnyddio amrywiaeth o wahanol systemau a dulliau i gasglu'r data sydd eu hangen.

- 11.127. Ffocws gwaith yr Ombwdsmon yn y maes hwn fyddai gofyn i gyrff cyhoeddus o fewn ei awdurdodaeth i gasglu meysydd data cyson y gellid eu cyfuno er mwyn dadansoddi'n well ac yn ehangach gan arwain at ledaenu arfer da.
- 11.128. I grynhoi, mae'r costau anuniongyrchol ar gyfer cyrff cyhoeddus o fewn awdurdodaeth yr Ombwdsmon o ganlyniad i'r pŵer newydd dan sylw yn debygol o fod yn gysylltiedig â'r amser a dreulir gan swyddogion yn addasu'r gronfa ddata a'r systemau TG presennol. Dywedodd y swyddogion hynny yr ymgynghorodd yr Ombwdsmon â hwy wrth lunio'r amcangyfrifon o'r costau fod y goblygiadau o ran amser ar gyfer gwneud newidiadau o'r fath yn rhesymol iawn.⁷² Fodd bynnag, mae'r gost wedi'i hamcangyfrif. Fel y nodir ym mharagraff 11.52, rydym wedi tybio at ddiben yr amcangyfrif y byddai angen rhwng diwrnod a thridiau o amser swyddogion ym mhob corff cyhoeddus i wneud hyn.
- 11.129. Fel y nodir ym mharagraff 11.53, yn seiliedig ar wybodaeth a phrofiad y staff, mae'r Ombwdsmon yn amcangyfrif y byddai angen i 36 o'r cyrff cyhoeddus sydd o fewn ei awdurdodaeth ymgymryd â'r gwaith hwn. Mae Tabl 19 yn dangos amcangyfrif o'r costau pontio anuniongyrchol ar gyfer pob corff cyhoeddus. Mae hefyd yn dangos cyfanswm y costau y mae'r 36 corff cyhoeddus a ganlyn yn awdurdodaeth yr Ombwdsmon yn debygol o'u hwynebu er mwyn cyflawni gwaith i newid cronfeydd data a systemau TG perthnasol:
- 22 awdurdod lleol;

⁷² Yr Aseiad Effaith Rheoleiddiol ar gyfer y Bil Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) drafft, Gwybodaeth atodol. Ar gael yn: <http://senedd.cynulliad.cymru/documents/s64291/Letter%20from%20the%20Public%20Services%20Ombudsman%20for%20Wales%20-%20Regulatory%20Impact%20Assessment%20-%2028%20April%202017.pdf>

- 3 awdurdod parc cenedlaethol;
- 7 bwrdd iechyd;
- 3 ymddiriedolaeth GIG; a
- Llywodraeth Cymru.

11.130. Dywed yr Ombwdsmon y gallai'r gofyniad gael ei ymestyn i gynnwys cymdeithasau tai mawr.⁷³ Mae Tabl 19 yn dangos y costau tebygol a fydd yn wynebu'r sefydliadau hynny. Ar gyfer yr amcangyfrif hwn, tybiwyd y byddai'r gost fesul cymdeithas dai yr un fath â chyrff cyhoeddus o fewn awdurdodaeth yr Ombwdsmon ac y gallai'r gost fod yn gymwys i un o bob tair cymdeithas dai, hynny yw, 30 o'r 90 cymdeithas dai yng Nghymru.

11.131. Amcangyfrifir y bydd cyfanswm y costau pontio anuniongyrchol i'r holl gyrff cyhoeddus a chymdeithasau tai rhwng £10,362 a £31,020. Fel y nodwyd ym mharagraff 11.23, tybir y bydd costau pontio yn ystod y flwyddyn gyntaf ar ôl i'r ddeddfwriaeth ddod i rym.

Tabl 19: Costau pontio anuniongyrchol sy'n gysylltiedig â diwygio'r ddeddfwriaeth i roi rôl i'r Ombwdsmon mewn perthynas â dyluniad cwynion, goruchwylio gweithrediad a chasglu data (costau pontio) (£)

Staff dan sylw	Cyflog gros y flwyddyn (£)	Costau cyflog y diwrnod (£)	Cost cyflog 3 diwrnod (£)
Rheolwr y Tîm Cwynion	30,000	116	348
Costau cyflog, gan gynnwys argostau fesul corff cyhoeddus		157	470
Cyfanswm y costau cyflog, gan gynnwys argostau (£):			
Ar gyfer pob corff cyhoeddus, 36 (£)		5,652	16,920
Ar gyfer pob cymdeithas dai, 30 (£)		4,710	14,100
Ar gyfer cyrff cyhoeddus a chymdeithasau tai (£'000)		10,362	31,020

Gwerth a manteision

11.132. Gwella'r modd o gasglu data ar lefel Cymru gyfan fyddai prif fantais dewis yr opsiwn hwn.

⁷³ Yr Aseiad Effaith Rheoleiddiol ar gyfer y Bil Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) drafft, Gwybodaeth atodol. Ar gael yn: <http://senedd.cynulliad.cymru/documents/s64291/Letter%20from%20the%20Public%20Services%20Ombudsman%20for%20Wales%20-%20Regulatory%20Impact%20Assessment%20-%2028%20April%202017.pdf>

Effeithiau anuniongyrchol a chanlyniadau anfwriadol

11.133. Efallai y bydd cwmpas cyfyngedig yr opsiwn hwn yn cyfyngu ar gymharedd y data o ystyried yr angen i wella cysondeb wrth ymdrin â chwynion.

Opsiwn 3: Diwygio'r ddeddfwriaeth bresennol i gryfhau rôl yr Ombwdsmon wrth sicrhau yr ymdrinnir â chwynion yn effeithiol ar draws y sector cyhoeddus yng Nghymru (yr opsiwn a ffefrir).

Costau uniongyrchol

11.134. Amcangyfrifir y byddai angen dau aelod llawn amser ychwanegol o staff i gyflawni'r rôl hon, ac yn sgil hynny byddai costau parhaus a chostau pontio (neu gostau untro) cysylltiedig. Mae'r amcangyfrif o'r costau pontio a'r costau untro i swyddfa'r Ombwdsmon o ganlyniad i'r opsiwn hwn i'w weld yn Nhabl 20.

Tabl 20: Costau refeniw uniongyrchol sy'n gysylltiedig â diwygio'r ddeddfwriaeth i roi rôl i'r Ombwdsmon mewn perthynas â dyluniad cwynion, goruchwylio gweithrediad a chasglu data (costau parhaus a chostau pontio) (£)

	Blwyddyn 1	Blwyddyn 2	Blwyddyn 3	Blwyddyn 4	Blwyddyn 5	Blynyddoedd 1-5
	£	£	£	£	£	£
Costau refeniw parhaus:						
Costau staff						
Costau cyflog ^a :						
Dau swyddog llawn amser	115,000	116,150	117,312	118,485	119,670	586,617
Costau eraill o ran staff:						
Ffioedd proffesiynol, gan gynnwys cyngor arbenigol	10,000	10,000	10,000	10,000	10,000	50,000
Costau hyfforddiant, teithio a chynhaliaeth	2,000	2,000	2,000	2,000	2,000	10,000
Costau eraill						
Costau swyddfa, gan gynnwys argraffu, deunydd swyddfa a TG	10,000	10,000	10,000	10,000	10,000	50,000
Cyfanswm y costau refeniw parhaus y flwyddyn	137,000	138,150	139,312	140,485	141,670	696,617
Costau pontio (neu gostau untro)	10,000	-	-	-	-	10,000
Cyfanswm y costau uniongyrchol	147,000	138,150	139,312	140,485	141,670	706,617

Costau anuniongyrchol

11.135. Mae'r amcangyfrif o'r costau anuniongyrchol yr un fath ag opsiwn 2, a geir yn Nhabl 19. Amcangyfrifir y bydd cyfanswm y costau pontio anuniongyrchol i'r holl gyrff cyhoeddus a chymdeithasau tai rhwng £10,362 a £31,020.

Gwerth a manteision

11.136. Byddai rôl yr Awdurdod Safonau Cwynion yn galluogi'r Ombwdsmon i bennu beth sy'n arfer da o ran ymdrin â chwynion, ei gwneud yn ofynnol i ddata gael eu casglu mewn modd cyson a byddai'r rôl yn cynnig trosolwg o'r tueddiadau o ran cwynion cyrff cyhoeddus o fewn ei awdurdodaeth.

11.137. Mae hefyd yn bosibl gwneud arbedion ar gyfer cyrff o fewn yr awdurdodaeth o ganlyniad i ymdrin â chwynion yn well. I ddangos y posibilrwydd hwn, mae adroddiad gan Reolwr ac Archwilydd Cyffredinol y Swyddfa Archwilio Genedlaethol, *Department for Work and Pensions – Handling Customer Complaints*, yn nodi y gall cwynion a gaiff eu datrys yn llwyddiannus yn Haen 1 [yn Lloegr] fod hyd at 40 gwaith yn rhatach na'r rheini a gaiff eu datrys yn Haen 3 [sef cam yr Ombwdsmon]. Gallai lleihau nifer yr achosion sy'n cyrraedd Haen 3 o draean arbed dros £700,000 i'r Adran.⁷⁴

Effeithiau anuniongyrchol a chanlyniadau anfwriadol

11.138. Gallai'r opsiwn hwn esgor ar densiynau â chyrrff cyhoeddus mewn rhai sectorau, yn enwedig o ystyried y gofynion statudol sydd eisoes yn bodoli, megis y rheini ym meysydd iechyd a gwasanaethau cymdeithasol. Fodd bynnag, mae'r Bil yn mynd i'r afael â'r mater hwn ac yn darparu nad oes gofyn i awdurdodau rhestredig gydymffurfio â manyleb yr Ombwdsmon os yw'r dyletswyddau'n anghyson ag unrhyw ddeddf arall.

Crynodeb

11.139. Yr opsiwn a ffefrir yw diwygio'r ddeddfwriaeth bresennol i gryfhau rôl yr Ombwdsmon wrth sicrhau yr ymdrinnir â chwynion yn effeithiol ar draws y sector cyhoeddus yng Nghymru. Dros gyfnod o bum mlynedd, amcangyfrifir y bydd cyfanswm y gost uniongyrchol yn £706,617. Mae

⁷⁴ Y Rheolwr a'r Archwilydd Cyffredinol, *Department for Work and Pensions – Handling Customer Complaints*, Gorffennaf 2008. Ar gael yn: <https://www.nao.org.uk/wp-content/uploads/2008/07/n0708995.pdf> [fel ym mis Mehefin 2017]

hyn yn cynnwys costau refeniw parhaus, sy'n adlewyrchu cynnydd o un y cant yn y costau byw, a chostau pontio o £10,000.

- 11.140. Bydd yr opsiwn hwn hefyd yn arwain at gostau pontio i gyrff cyhoeddus o fewn awdurdodaeth yr Ombwdsmon wrth iddynt addasu cronfeydd data a systemau TG perthnasol i gasglu data am gwynion mewn modd mwy cyson. Amcangyfrifir y bydd y costau ychwanegol hyn rhwng £10,362 a £31,020.

12. Asesiadau Effaith Penodol

Diben y bennod hon

- 12.1. Mae'r bennod hon yn nodi canlyniadau'r asesiadau effaith penodol a gynhaliwyd fel rhan o'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol.

Dyletswyddau statudol a dyletswyddau eraill

- 12.2. Cynhaliwyd yr asesiadau effaith penodol gan roi ystyriaeth briodol i ddyletswyddau statudol cysylltiedig:
- Deddf Cydraddoldeb 2010 a'r Rheoliadau ar gyfer Dyletswyddau Cydraddoldeb sy'n Benodol i Gymru (Rheoliadau Deddf Cydraddoldeb 2010 (Dyletswyddau Statudol) (Cymru) 2011)
 - Deddf Hawliau Dynol 1998; a'r
 - Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol.

Asesiad Hawliau Dynol ac Asesiad Effaith ar Gydraddoldeb

- 12.3. Ym maes gwaith yr Ombwdsmon, mae hawliau dynol a chydaddoldeb yn gweithredu ar ddwy lefel.

Lefel anuniongyrchol – Yr effaith ar ddarparu gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru

- 12.4. Mae'r Ombwdsmon yn ystyried cwynion ynghylch darparu gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru. Wrth ystyried cwynion, bydd yr Ombwdsmon yn ystyried a yw pobl wedi cael eu trin yn annheg neu'n anystyriol, neu a ydynt wedi cael gwasanaeth gwael drwy ryw fai ar ran y darparwr gwasanaeth. Bydd yr Ombwdsmon hefyd yn ystyried a yw'r darparwr gwasanaeth wedi gweithredu yn unol â'r gyfraith.
- 12.5. Mae'n bosibl y bydd pobl sydd wedi cael eu trin yn annheg neu sydd wedi cael gwasanaeth gwael yn canfod eu bod wedi bod yn destun gwahaniaethu o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 neu yr aethpwyd yn groes i'w hawliau dynol o dan y Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol. Felly, er nad oes gan yr Ombwdsmon rôl uniongyrchol o ran pennu beth sy'n torri hawliau dynol, gall methu â rhoi ystyriaeth i gydraddoldeb a hawliau dynol arwain at gamweinyddu neu fethiant gwasanaeth. Mae'r Ombwdsmon:
- yn ceisio gwneud iawn i bobl am bethau, a all gynnwys cael gwared ar unrhyw wahaniaethu neu fethiant i ystyried hawliau dynol person, a all olygu y caiff hawliau dynol eu torri;

- yn ymgysylltu â'r darparwr gwasanaeth er mwyn sicrhau gwelliannau yn y gwasanaethau a ddarperir yn y dyfodol, i sicrhau nad oes gwahaniaethu ac na thorror hawliau dynol yn y dyfodol.

- 12.6. Er enghraifft, cwynodd rhieni dyn a oedd ag anabledd difrifol i'r Ombwdsmon fod y Cyngor, wedi i'w mab symud oddi cartref i lety a oedd yn darparu gofal, wedi methu â rhoi ystyriaeth briodol i angen eu mab i gysylltu â'i rieni gan i'r Cyngor wrthod adfer nac atgyweirio'r lifft yn eu cartref, a oedd yn hanfodol i'r mab allu cael mynediad i gartref y teulu. Daeth yr Ombwdsmon i'r casgliad fod hawl yr achwynwr i fywyd preifat a bywyd teuluol o dan Erthygl 8 y Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol yn gymwys, ac er i'r Cyngor ddweud iddo roi ystyriaeth i hawliau dynol y mab, nid oedd y dystiolaeth yn ategu hynny. Argymhellodd yr Ombwdsmon fod y Cyngor yn ymddiheuro i'r teulu, ei fod yn cydweithio â'r teulu i ddod o hyd i ateb er mwyn ei gwneud yn bosibl i'r mab ymweld â chartref y teulu, ac iddo fynd i'r afael â gwaith cynllunio trosiannol ar gyfer unigolion yn y dyfodol gan roi ystyriaeth i anghenion gofalmwr hefyd. Cytunodd y Cyngor i roi'r holl argymhellion ar waith.
- 12.7. Felly, mae gan yr Ombwdsmon rôl bwysig o ran mynd i'r afael ag anghyfiawnder a all ddigwydd yn sgil gwahaniaethu a methiant i roi ystyriaeth i hawliau dynol unigolion.
- 12.8. Effaith y Bil fydd diogelu a chryfhau'r rôl honno. Mae'r Bil yn darparu ar gyfer parhau â swyddogaethau'r Ombwdsmon sydd wedi bod ar waith ers Deddf 2005 ac sydd wedi galluogi'r Ombwdsmon i fod â rôl o ran mynd i'r afael â gwahaniaethu a methiant i roi ystyriaeth i hawliau dynol. Mae'r heriau sy'n wynebu gwasanaethau cyhoeddus yn fwy nag erioed, ac mae'n hollbwysig, felly, fod y rôl honno'n cael ei diogelu.
- 12.9. Ond mae effaith y Bil yn mynd ymhellach. Drwy roi pwerau newydd i'r Ombwdsmon, bydd ei rôl o fynd i'r afael â gwahaniaethu a methiant i roi ystyriaeth i hawliau dynol yn gryfach ac yn fwy gwerthfawr nag erioed, a bydd yn sicrhau bod gwasanaeth yr Ombwdsmon yn fwy hygyrch i'r cyhoedd.
- 12.10. Er enghraifft, bydd pŵer yr Ombwdsmon i ymchwilio ar ei liwt ei hun yn galluogi iddo ymchwilio a mynd i'r afael â methiannau systemig mewn gwasanaethau cyhoeddus. Ym mis Mawrth 2016, cyhoeddodd yr Ombwdsmon adroddiad thematig o'r enw 'Y Tu Allan i Oriau: Amser i Ofalu' a oedd yn codi pryderon difrifol ynghylch safon y gofal a gâi cleifion mewn ysbytai ledled Cymru y tu allan i oriau gwaith arferol. O dan Ddeddf 2005, nid oedd gan yr Ombwdsmon bwerau i ymchwilio i gwmpas y methiant systemig gan na allai ond edrych ar gwynion unigol

a gyflwynwyd gan ddefnyddwyr y gwasanaeth. O dan y Bil, gallai'r Ombwdsmon ymchwilio i fethiannau systemig o'r fath ar ei liwt ei hun. Bydd methiannau systemig yn aml yn arwain at wahaniaethu a phroblemau o ran hawliau dynol, ac felly bydd y pwerau newydd yn y Bil o gymorth wrth fynd i'r afael â phroblemau gwahaniaethu a hawliau dynol sy'n codi mewn gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru, a byddant yn cyfrannu at y dyletswyddau cadarnhaol ar y cyrff cyhoeddus hynny i gael gwared ar wahaniaethu a chydymffurfio â dyletswyddau hawliau dynol.

- 12.11. Mae enghraifft arall yn deillio o hyblygrwydd y Bil yn y ffordd y ceir gwneud cwynion i'r Ombwdsmon. Mae hyblygrwydd i ganiatáu i gwynion gael eu gwneud ar lafar, gan wneud y system gwynion yn hygyrch i'r rhai sy'n arbennig o agored i niwed. Yn benodol, mae perygl i bobl sy'n agored i niwed a phobl ddigartref wynebu gwahaniaethu a chael eu hawliau dynol wedi'u torri, ac felly mae'r effaith ar gydraddoldeb a hawliau dynol yn y meysydd hyn yn neilltuol bwysig.
- 12.12. O ganlyniad, mae effaith y Bil ar gydraddoldeb a hawliau dynol yn gadarnhaol a bydd yn cyfrannu fwy nag erioed at y dyletswyddau cadarnhaol ar gyrff cyhoeddus i gael gwared ar wahaniaethu a chydymffurfio â'u dyletswyddau hawliau dynol.

Lefel uniongyrchol – Y gwasanaeth a ddarperir gan yr Ombwdsmon ei hun

- 12.13. Mae'r Ombwdsmon ei hun yn ddarostyngedig i gyfraith cydraddoldeb a chyfraith hawliau dynol. Er enghraifft, mae'r Ombwdsmon yn ddarostyngedig i ddyletswydd cydraddoldeb y sector cyhoeddus o dan adran 149 o Ddeddf Cydraddoldeb 2010, ac mae'r Ombwdsmon yn awdurdod cyhoeddus at ddibenion adran 6 o Ddeddf Hawliau Dynol 1998. Felly, pan fo'r Ombwdsmon yn arfer ei swyddogaethau rhaid iddo gydymffurfio â chyfraith cydraddoldeb a chyfraith hawliau dynol.
- 12.14. Mae gan yr Ombwdsmon hanes o gydymffurfio'n wych â chyfraith cydraddoldeb a chyfraith hawliau dynol.⁷⁵ Ond, unwaith yn rhagor, mae'r Bil yn mynd ymhellach fyth.
- 12.15. Er enghraifft, mae'r Bil yn rhoi rhagor o hyblygrwydd yn y ffordd y ceir gwneud cwynion i'r Ombwdsmon. Ni fydd angen i gwyn gael ei gwneud yn ysgrifenedig rhagor. Drwy gael gwared ar y cyfyngiadau hyn, mae'r Bil yn agor y system gwynion i ystod newydd o bobl sy'n agored i niwed. Er enghraifft, bydd pobl na allant wneud cwynion ysgrifenedig yn gallu cwyno i'r Ombwdsmon - bydd y sawl heb lais bellach yn gallu lleisio

⁷⁵ Mae gwybodaeth am gydymffurfedd yr Ombwdsmon â chyfraith cydraddoldeb i'w chael yn adroddiad cydraddoldeb blynyddol yr Ombwdsmon, a gyhoeddwyd fel rhan o adroddiad blynyddol yr Ombwdsmon.

barn. Gall pobl fod heb lais am nifer o resymau, boed hynny oherwydd anabledd, oedran, ofn, digartrefedd neu unrhyw statws arall, ac mae'r Bil yn cymryd camau rhagweithiol i'w gwneud yn llawer mwy posibl i'r bobl hynny fynd at yr Ombwdsmon a dweud wrtho am driniaeth a fu'n annheg neu'n anystyriol neu wasanaeth gwael.

- 12.16. O ganlyniad, mae i'r Bil effaith gadarnhaol sylweddol ar gydraddoldeb a hawliau dynol. Bydd rhwystrau sylweddol sy'n deillio o wahaniaethu neu dorri hawliau dynol yn cael eu gwaredu, gan alluogi i'r Ombwdsmon weld yn well y problemau a wynebwr gan y bobl fwyaf agored i niwed yn ein cymdeithas.
- 12.17. Ar hyn o bryd, mae staff yr Ombwdsmon yn ceisio helpu aelodau'r cyhoedd na allant wneud cwynion ysgrifenedig, neu sy'n cael anhawster i wneud hynny, drwy wneud nodyn o'r wybodaeth a ddarparwyd dros y ffôn ac anfon y wybodaeth at yr achwynwr i'w llofnodi a'i dychwelyd fel cwyn ffurfiol. Yn aml, ni chaiff y datganiadau hyn am y cwynion eu dychwelyd. Mewn un mis er enghraifft, cafwyd dwy gwyn dros y ffôn gan bobl oedrannus; roedd un ohonynt am gwyno am ei meddyg teulu a'r llall (a oedd hefyd yn unig ofalwr am aelod o'r teulu) am gwyno am ei bwrdd iechyd lleol. Hyd yma, nid oes yr un o'r achwynwyr wedi llofnodi na dychwelyd eu datganiad am y cwynion at yr Ombwdsmon. O ganlyniad, nid yw'r Ombwdsmon wedi gallu eu helpu ymhellach.

Grwpiau Gwarchodedig

- 12.18. Gall rôl yr Ombwdsmon effeithio'n uniongyrchol ar y ffordd y darperir gwasanaethau cyhoeddus, ac o ganlyniad gallai gael effaith gadarnhaol ar amrywiaeth eang o faterion cydraddoldeb a hawliau dynol.
- 12.19. Ar y cyfan, disgwylir i'r Bil gael effaith gadarnhaol ar bobl Cymru wrth i'w ddarpariaethau alluogi'r Ombwdsmon i fod yn fwy ymatebol i anghenion pob dinesydd a mynd i'r afael â'u buddiannau.

Oedran

- 12.20. Mae'r Bil yn darparu rhagor o hyblygrwydd i'r Ombwdsmon helpu'r bobl fwyaf agored i niwed yn ein cymdeithas, gan gynnwys y rheini sy'n agored i niwed oherwydd eu hoedran. Fodd bynnag, ni ystyrir bod y Bil yn cael effaith wahaniaethol mewn perthynas ag oedran.

Anabledd

- 12.21. Mae'r Bil yn cymryd camau rhagweithiol i'w gwneud yn llawer mwy posibl i bawb, gan gynnwys y rheini sydd yn y grŵp gwarchodedig hwn, fynd at

yr Ombwdsmon a dweud wrtho am driniaeth annheg neu wasanaeth gwael. Fodd bynnag, ni ystyrir bod y Bil yn cael effaith wahaniaethol mewn perthynas ag anabledd.

Rhywedd

- 12.22. Ni fernir bod darpariaethau'r Bil ac ymestyn awdurdodaeth yr Ombwdsmon yn cael effaith wahaniaethol mewn perthynas â rhywedd.

Trawsrywedd

- 12.23. Ni fernir bod darpariaethau'r Bil ac ymestyn awdurdodaeth yr Ombwdsmon yn cael effaith wahaniaethol ar unigolion trawsryweddol.

Priodas a phartneriaeth sifil

- 12.24. Ni fernir bod darpariaethau'r Bil ac ymestyn awdurdodaeth yr Ombwdsmon yn cael effaith wahaniaethol mewn perthynas â phriodas a phartneriaeth sifil.

Beichiogrwydd a Mamolaeth

- 12.25. Ni fernir bod darpariaethau'r Bil ac ymestyn awdurdodaeth yr Ombwdsmon yn cael effaith wahaniaethol ar fenywod beichiog nac ar unigolion sydd ar gyfnod mamolaeth neu dadolaeth.

Hil

- 12.26. Ni fernir bod darpariaethau'r Bil ac ymestyn awdurdodaeth yr Ombwdsmon yn cael effaith wahaniaethol ar unigolion yn y grŵp gwarchodedig hwn.

Crefydd a chred neu ddiffyg cred

- 12.27. Ni fernir bod darpariaethau'r Bil ac ymestyn awdurdodaeth yr Ombwdsmon yn cael effaith wahaniaethol ar unigolion yn y grŵp gwarchodedig hwn.

Cyfeiriadedd rhywiol

- 12.28. Ni fernir bod darpariaethau'r Bil ac ymestyn awdurdodaeth yr Ombwdsmon yn cael effaith wahaniaethol ar unigolion yn y grŵp gwarchodedig hwn.

Monitro

12.29. Ni fydd angen cael rhagor o wybodaeth am bobl â nodweddion gwarchodedig mewn perthynas â darpariaethau'r Bil.

Crynodeb - Asesiad Hawliau Dynol ac Asesiad Effaith ar Gydraddoldeb

12.30. Efallai y bydd pobl sy'n dioddef triniaeth annheg neu anystyriol a gwasanaeth gwael yn ystyried eu bod wedi bod yn destun gwahaniaethu o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 neu yr aethpwyd yn groes i'w hawliau dynol. Er enghraifft :

- mae'r Ombwdsmon yn ymchwilio i driniaeth a gafwyd o dan y gwasanaeth iechyd gwladol, sy'n berthnasol i hawliau unigolyn o dan Erthygl 8 y Confensiwn. Er enghraifft, cadarnhaodd yr Ombwdsmon yn rhannol gŵyn bod y Polisi Comisiynu Dysfforia Rhywedd a weithredir yng Nghymru yn aneglur, ac y bu i'r corff sy'n gyfrifol am gymeradwyo'r cyllid ar gyfer triniaeth ar ran y Bwrdd Iechyd fethu ymateb i bryder yr achwynwr a gwneud cais i'r driniaeth barhau. Derbyniodd yr achwynwr ymddiheuriad, ad-daliad o gost y driniaeth a brynwyd yn breifat ynghyd â thaliad i gydnabod yr amser a'r ymdrech i wneud cwyn. At hynny, adolygwyd a datblygwyd y Polisi Comisiynu i sicrhau ei fod yn addas at y diben.
- Mae'r Ombwdsmon yn ymchwilio i ddarpariaeth llywodraeth leol ar gyfer anghenion addysgol arbennig, sy'n berthnasol i nodweddion gwarchodedig oedran ac anabledd ac sydd hefyd yn berthnasol i'r hawl i addysg o dan Erthygl 2 o Brotocol 1 y Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol a Chonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn. Er enghraifft, cadarnhaodd yr Ombwdsmon gŵyn fod awdurdod lleol wedi methu asesu a nodi'n briodol anghenion addysgol plentyn a oedd sawl blwyddyn y tu ôl i'w gyfoedion wrth symud i addysg uwchradd. Canfu'r ymchwiliad nad oedd y plentyn wedi derbyn y gefnogaeth ychwanegol yr oedd arno ei hangen yn ystod ei flynyddoedd yn yr ysgol gynradd. Cytunodd y Cyngor i asesu anghenion y plentyn a thrafod cynllun gyda'i riant ar gyfer gweithredu unrhyw ddarpariaeth ychwanegol a nodwyd.
- Mae'r Ombwdsmon yn ymchwilio i gwynion am yr hawl i dderbyn gohebiaeth yn Gymraeg, sy'n berthnasol i'r hawl i dderbyn gwybodaeth o dan Erthygl 10 y Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol. Yn ystod ymchwiliad er enghraifft, cytunodd cyngor cymuned i ymddiheuro i achwynwr, ymateb i'w gŵyn yn Gymraeg ac ystyried sut i fynd i'r afael â gohebiaeth Gymraeg a geir yn y dyfodol.

- Mae'r Ombwdsmon yn ymchwilio i faterion ynghylch tai, sy'n berthnasol i hawl y person i gartref o dan Erthygl 8 y Confensiwn. Er enghraifft, cadarnhaodd yr Ombwdsmon gŵyn nad oedd y Cyngor yn ymchwilio'n effeithiol nac yn brydlon, nac yn gweithredu'n amserol nac yn ddigonol ynghylch ymddygiad gwrthgymdeithasol a bod methu â gwneud hynny yn golygu i'r Cyngor fethu â rhoi sylw i hawliau dynol ac urddas yr achwynwr, a hawliau ei blant. Argymhellodd yr Ombwdsmon fod y Cyngor yn ymddiheuro i'r teulu, yn cynnig iawndal o £3000 i gydnabod y straen ar y teulu, hyfforddi ei staff i gasglu tystiolaeth a darparu taflen wybodaeth yn cynnwys enw pwynt cyswllt yn y Cyngor ar gyfer unrhyw dystion sy'n cefnogi achos cyfreithiol y Cyngor.

- 12.31. Mae'r Bil yn diogelu ac yn cryfhau rôl yr Ombwdsmon o fynd i'r afael â materion cydraddoldeb a hawliau dynol sy'n deillio o ymchwiliadau. Gall y rôl honno gael effaith uniongyrchol ar y ffordd y darperir gwasanaethau cyhoeddus, a thrwy hynny gael effaith gadarnhaol ar ystod eang o broblemau cydraddoldeb a hawliau dynol.
- 12.32. O ran y broses ymchwilio ei hun, mae'r Bil yn cynnig rhagor o hyblygrwydd i'r Ombwdsmon helpu'r bobl fwyaf agored i niwed yn ein cymdeithas, boed hynny oherwydd anabledd, oedran, ofn, digartrefedd neu unrhyw statws arall. Bydd hyn yn cael rhagor o effaith gadarnhaol ar faterion cydraddoldeb a hawliau dynol nad ydynt, yn y gorffennol, wedi cael eu dwyn i sylw'r Ombwdsmon.

Yr effaith ar y Gymraeg

- 12.33. Nid yw'r Ombwdsmon ar hyn o bryd yn ddarostyngedig i Safonau'r Gymraeg. Fodd bynnag, mae'r Ombwdsmon yn darparu gwasanaeth dwyieithog mewn nifer o ddeunyddiau a gohebiaeth, gan gynnwys gohebiaeth sylfaenol a chylchlythyron, y wefan a'r cyfryngau cymdeithasol, ymgyrchoedd cyhoeddusrwydd, arddangosfeydd a hysbysebu. Mae'n arfer cyffredin gan yr Ombwdsmon i gyfathrebu dros y ffôn, cynnal ymchwiliadau a chyfathrebu yn gyffredinol yn Gymraeg neu'n Saesneg, yn unol â dewis y person sy'n cysylltu ag ef neu'r swyddfa.⁷⁶
- 12.34. Mae adran 71 o'r Bil yn ei gwneud yn ofynnol i'r Ombwdsmon baratoi a chyhoeddi strategaeth ar gyfer y Gymraeg. Mae hefyd yn nodi amserlen

⁷⁶ Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, Polisi Iaith Gymraeg, (y fersiwn ddiweddaraf: Mawrth 2017). Ar gael yn: https://www.ombudsman-wales.org.uk/~/_/media/Files/Documents_cy/Polisi%20Iaith%20Gymraeg%20Adolygiad%20Hydref%202015.ashx [fel ym mis Mehefin 2017]

ar gyfer cyhoeddi'r strategaeth hon ac mae'n gwneud darpariaeth ar gyfer unrhyw ddiwygiadau dilynol y penderfynir bod eu hangen.

- 12.35. Ni fernir bod darpariaethau'r Bil ac ymestyn awdurdodaeth yr Ombwdsmon yn cael effaith wahaniaethol ar y Gymraeg.

Datblygu cynaliadwy

- 12.36. Mae datblygu cynaliadwy yn ymwneud â gwella'r ffordd y gallwn gyflawni ein llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol. Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn nodi'r diffiniad a ganlyn:

Ystyr "datblygu cynaliadwy" yw'r broses o wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru drwy weithredu, yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy, gan anelu at gyrraedd y nodau llesiant.⁷⁷

- 12.37. Nid yw'r Ombwdsmon a'i swyddfa yn gyrrff rhestredig yn y ddeddfwriaeth ac felly nid yw'n ofynnol iddynt gydymffurfio â gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Fodd bynnag, mae'r Bil yn gyson â'i egwyddorion.

- 12.38. Mae 'Cymru sy'n fwy cyfartal' yn un o'r saith nod llesiant a nodir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 a disgwylir i'r Bil gael effaith gadarnhaol ar gydraddoldeb. Bydd rhwystrau sylweddol sy'n deillio o wahaniaethu yn cael eu dileu, gan alluogi'r Ombwdsmon i fynd i'r afael yn well â phroblemau a wynebir gan y bobl fwyaf agored i niwed yn ein cymdeithas.

- 12.39. Mae darpariaethau'r Bil yn gyson â nifer o'r pum egwyddor datblygu cynaliadwy a nodir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Er enghraifft :

- Atal: Bydd pŵer yr Ombwdsmon i ymchwilio ar ei liwt ei hun yn galluogi'r Ombwdsmon i ymchwilio i fethiannau systemig mewn gwasanaethau cyhoeddus, a mynd i'r afael â'r methiannau hynny. Drwy ymgysylltu â darparwyr gwasanaeth, bydd gwaith yr Ombwdsmon yn helpu i atal problemau rhag digwydd eto, gan sicrhau gwelliant yn y gwasanaethau a ddarperir yn y dyfodol; ac
- Integreiddio a chydweithio: Mae'r Bil yn gosod dyletswydd ar yr Ombwdsmon i ymgynghori a chydweithio ag ombwdsmyrn eraill. Mae hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i'r Ombwdsmon gydlafurio ag Archwilydd Cyffredinol Cymru a phobl benodol eraill.

- 12.40. Mae darpariaethau o dan Ddeddf 2005 yn golygu y gall fod yn anodd cael mynediad at wasanaethau'r Ombwdsmon i'r rheini sydd â'r angen mwyaf am wasanaethau cyhoeddus ymatebol. Os na chaiff y Bil ei

⁷⁷ Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, Rhan 2 'gwella llesiant' adran 2 'datblygu cynaliadwy'.

gyflwyno, mae'n bosibl na fydd rhai o'r bobl sydd o dan anfantais fwyaf yng Nghymru yn gallu cael mynediad at wasanaethau'r Ombwdsmon gan olygu na chaiff eu lleisiau eu clywed.

Iechyd a llesiant

12.41. Mae'r Bil yn ailddatgan Deddf 2005 gan ymestyn awdurdodaeth yr Ombwdsmon hefyd. Bydd yr Ombwdsmon yn parhau i gynnal ymchwiliadau i iechyd a gofal cymdeithasol. O dan ddarpariaethau'r Bil, bydd gan yr Ombwdsmon hefyd ddisgresiwn i ymchwilio i'r elfen gwasanaeth iechyd preifat mewn llwybr gwasanaeth iechyd cyhoeddus/preifat. Mae hyn yn galluogi'r Ombwdsmon i ganolbwyntio ar y dinesydd yn ei ymchwiliadau ynghyd ag archwilio cwynion, sy'n cynnwys y GIG ac elfennau gofal iechyd preifat, yn eu cyfanrwydd. Mae hyn yn fantais arwyddocaol o ystyried y boblogaeth sy'n heneiddio a'r integreiddio cynyddol sydd rhwng gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol.

Effaith ar faterion gwledig

12.42. Ni ddisgwylir i ddarpariaethau'r Bil ac ymestyn awdurdodaeth yr Ombwdsmon gael effaith andwyol ar y gymuned wledig.

Asesu cystadleuaeth

12.43. Ni fydd y Bil yn effeithio ar fusnesau, elusennau a/neu'r sector gwirfoddol mewn unrhyw fodd sy'n codi materion sy'n gysylltiedig â chystadleuaeth.

Yr effaith ar fusnesau bach

12.44. Mae darpariaethau'r Bil yn rhoi disgresiwn i'r Ombwdsmon ymchwilio i'r elfen gwasanaeth iechyd preifat mewn llwybr gwasanaeth iechyd cyhoeddus/preifat. Mae hefyd yn rhoi pwerau i'r Ombwdsmon hawlio costau gan ddarparwyr gwasanaethau iechyd preifat ar sail achos wrth achos. Mae hyn yn gymwys i bob darparwr gwasanaethau iechyd preifat, ni waeth beth fo maint y sefydliad, oherwydd eu dyletswydd i ofalu am aelodau'r cyhoedd. O'r herwydd, ni ddisgwylir i ddarpariaethau'r Bil ac ymestyn awdurdodaeth yr Ombwdsmon gael effaith andwyol ar fusnesau bach.

Effaith ar y trydydd sector

- 12.45. Ni ddisgwylir i ddarpariaethau'r Bil ac ymestyn awdurdodaeth yr Ombwdsmon effeithio ar sefydliadau yn y trydydd sector.

Effaith ar breifatrwydd

- 12.46. Ni ddisgwylir i ddarpariaethau'r Bil arwain at newid disgwyliadau unigolion o ran preifatrwydd. Nid yw'n debygol chwaith y bydd newid sylweddol yn y wybodaeth bersonol a gaiff ei chadw gan yr Ombwdsmon.

RHAN 3 – ADOLYGIAD AR ÔL GWEITHREDU

13. Adran 72 – Adolygiad o'r Ddeddf

- 13.1 Mae adran 72 yn rhoi pŵer dewisol i'r Cynulliad i gynnal adolygiad o sut y mae'r Ddeddf yn gweithio ar unrhyw adeg. Mae hefyd yn gosod dyletswydd ar y Cynulliad i gynnal adolygiad o sut y mae'r Ddeddf wedi gweithio yn ystod y pum mlynedd cyntaf.
- 13.2 Pan fo'r Cynulliad yn cynnal adolygiad o dan adran 72, rhaid iddo baratoi adroddiad am ei ganfyddiadau. Rhaid i'r adroddiad gael ei gyhoeddi a'i osod gerbron y Cynulliad.

14. Adolygiad ar ôl gweithredu

- 14.1 Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau, a Phwyllgor Cyllid y Cynulliad sy'n craffu ar waith yr Ombwdsmon ac ystyriaethau ariannol ei swyddfa.

Y Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau

- 14.2 Mae'r Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau yn craffu ar adroddiad blynyddol yr Ombwdsmon fel rhan o'i rôl craffu.
- 14.3 Mae paragraff 16 o Atodlen 1 i'r Bil yn nodi'r gofynion mewn perthynas â chyfrifon yr Ombwdsmon. Mae'r darpariaethau hyn yn cynnwys ei gwneud yn ofynnol i'r Ombwdsmon baratoi cyfrifon yn unol â chyfarwyddydau gan Drysorlys EM, gan gynnwys cyfarwyddydau gan Drysorlys EM o ran y wybodaeth ychwanegol sydd i gyd-fynd â'r cyfrifon, megis manylion ynghylch fformat a strwythur yr adroddiad blynyddol.
- 14.4 Mae paragraff 17 o Atodlen 1 i'r Bil yn nodi'r trefniadau ar gyfer archwilio cyfrifon yr Ombwdsmon. O dan y darpariaethau hyn, Archwilydd Cyffredinol Cymru yw archwilydd statudol cyfrifon yr Ombwdsmon.
- 14.5 Mae'r adroddiad blynyddol yn cynnwys adroddiadau naratif a datganiadau ariannol (neu 'gyfrifon'). Diben yr adroddiadau naratif hyn yw darparu gwybodaeth ynghylch perfformiad ac atebolrwydd sefydliadau. Wrth baratoi'r adroddiadau naratif hyn, bydd gofyn i'r Ombwdsmon gyflwyno asesiad o'r modd y cyflawnwyd ei swyddogaethau, gan gynnwys y swyddogaethau hynny sy'n gysylltiedig â'r pwerau newydd yn y Bil.

- 14.6 Mae gofyn i archwilwyr adolygu'r adroddiad naratif i sicrhau cysondeb â'r wybodaeth arall yn y datganiadau ariannol. Bydd hynny, felly, yn rhoi sicrwydd yn hynny o beth.
- 14.7 Mae paragraffau 16 ac 17 o Atodlen 1 i'r Bil yr un peth â pharagraffau 16 ac 17 o Atodlen 1 i Ddeddf 2005.

Y Pwyllgor Cyllid

- 14.8 Mae paragraff 15 o Atodlen 1 i Ddeddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2005, fel y'i diwygiwyd gan Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006, yn ei gwneud yn ofynnol i'r Ombwdsmon gyflwyno amcangyfrif o incwm a gwariant ei swyddfa. Mae gofyn i'r amcangyfrifon bennu pa adnoddau sydd eu hangen ar yr Ombwdsmon i gyflawni ei ddyletswyddau statudol, ac eithrio cyflog yr Ombwdsmon ei hun (a chostau cysylltiedig) sy'n cael ei dalu'n uniongyrchol o Gronfa Gyfunol Cymru. Caiff y darpariaethau hyn eu hadlewyrchu yn y Bil.
- 14.9 Mae'r Pwyllgor Cyllid yn cyflawni swyddogaethau'r pwyllgor cyfrifol fel y'u nodir yn Rheolau Sefydlog 18.10, 18.11, 19 a 20 Cynulliad Cenedlaethol Cymru.⁷⁸
- 14.10 Mae Rheol Sefydlog 20.23 yn nodi fel a ganlyn:
Rhaid i'r Ombwdsmon gyflwyno'r amcangyfrif o incwm a gwariant sy'n ofynnol o dan baragraff 15 o Atodlen 1 i Ddeddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2005 i'r pwyllgor cyfrifol cyn gynted ag y bo'n ymarferol ond heb fod yn hwyrach na 1 Tachwedd ym mhob blwyddyn ariannol beth bynnag.
- 14.11 O dan Reolau Sefydlog 19 a 20, mae cyfrifoldebau'r Pwyllgor Cyllid yn cynnwys ystyried unrhyw adroddiad neu ddogfen a osodwyd gerbron y Cynulliad ynghylch y defnydd o adnoddau neu wariant o Gronfa Gyfunol Cymru. Mae hyn yn cynnwys cynnal gwaith craffu ar gyllideb y cyrff a ariennir yn uniongyrchol gan Gronfa Gyfunol Cymru.
- 14.12 Bydd y gwaith o graffu ar y gyllideb o dan Reolau Sefydlog 19 a 20 yn cynnwys adolygiad ar ôl gweithredu. Bydd hyn yn cynnwys monitro a gwerthuso'r modd y mae'r Ombwdsmon yn defnyddio'r pwerau newydd. I lywio'r adolygiad, bydd yn ofynnol i'r Ombwdsmon gadw data i nodi ar wahân:
- nifer y cwynion ychwanegol a wnaed o dan bob un o'r pwerau newydd yn y Bil; a'r
 - costau yr eir iddynt yn sgil y darpariaethau newydd yn y Bil. At hynny, bydd yn ofynnol i'r Ombwdsmon egluro unrhyw amrywiadau

⁷⁸ Cynulliad Cenedlaethol Cymru, Rheolau Sefydlog Cynulliad Cenedlaethol Cymru. Ar gael yn: http://www.assembly.wales/NAFW%20Documents/Assembly%20Business%20section%20documents/Standing_Orders/Clean_SOs.cym.pdf

rhwng y costau gwirioneddol a'r costau a nodir yn yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol.

- 14.13 Bydd y gwaith o graffu ar y gyllideb ar gyfer y flwyddyn ariannol lawn gyntaf wedi i'r ddeddf ddod i rym yn cynnwys cymharu costau pontio'r Ombwdsmon â'r amcangyfrifon a nodir yn yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol.
- 14.14 Drwy ei waith a'i ymgysylltiad â chyrrff cyhoeddus eraill yr effeithir arnynt gan y Bil, dylai'r Ombwdsmon geisio cael data neu wybodaeth i ddangos gwerth swyddogaethau swyddfa'r Ombwdsmon a darpariaethau'r Bil, a'r manteision sy'n deillio ohonynt. I gynorthwyo'r gwaith dadansoddi, dylid cael y data/gwybodaeth ar sail gyson gan bob corff cyhoeddus o fewn awdurdodaeth yr Ombwdsmon.
- 14.15 Wrth gyflwyno'r amcangyfrif blynyddol o ran faint o adnoddau sydd eu hangen i gyflawni ei swyddogaethau statudol, bydd gofyn i'r Ombwdsmon nodi ar wahân y costau sy'n gysylltiedig â'r pwerau newydd. Mae angen gwneud hyn ar gyfer y cyfnod a gwmpesir gan y ddyletswydd newydd ar y Cynulliad i adolygu'r modd y caiff y Ddeddf ei gweithredu (gweler Adran 72 o'r Bil). Bydd trefniadau dilynol yn cael eu pennu yn ddiweddarach.

Archwiliadau i'r defnydd o adnoddau

- 14.16 Mae paragraff 19 o Atodlen 1 i'r Bil (sydd yr un fath â pharagraff 19 o Atodlen 1 i Ddeddf 2005) yn datgan y caiff Archwilydd Cyffredinol Cymru gynnal archwiliadau ynghylch pa mor ddarbodus, effeithlon ac effeithiol y defnyddiodd yr Ombwdsmon ei adnoddau i gyflawni ei swyddogaethau.
- 14.17 Mae paragraff 19(4) o Atodlen 1 i'r Bil yn datgan y caiff yr Archwilydd Cyffredinol osod gerbron y Cynulliad adroddiad am ganlyniadau unrhyw archwiliad a gynhaliwyd o dan y ddarpariaeth hon.
- 14.18 Ceir defnyddio'r ddarpariaeth hon fel rhan o'r adolygiad ar ôl gweithredu.

ATODIAD A – NODIADAU ESBONIADOL

Cyflwyniad

Mae'r nodiadau esboniadol hyn yn ymwneud â Deddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2018 a gafodd Gydsyniad Brenhinol ar [nodwch y dyddiad]. Paratowyd y nodiadau esboniadol hyn er mwyn helpu'r sawl sy'n darllen y Ddeddf i'w deall; nid ydynt yn rhan o'r Ddeddf.

Mae angen darllen y nodiadau esboniadol ar y cyd â'r Ddeddf. Nid ydynt, ac ni fwriedir iddynt fod, yn ddisgrifiad cynhwysfawr o'r Ddeddf. Felly os yw'n ymddangos nad oes angen rhoi esboniad neu sylw ychwanegol ar adran neu ran o adran, ni wneir hynny.

RHAN 1
Adran 1: Trosolwg Mae'r adran hon yn rhoi crynodeb sylfaenol o'r Ddeddf.
RHAN 2
Rhan 2: Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru Mae'r rhan hon yn darparu ar gyfer parhad swydd yr Ombwdsmon. Mae'r adran hon hefyd yn cyflwyno Atodlen 1. Atodlen 1 Yn gyffredinol, mae'r Atodlen yn gwneud darpariaeth ynglŷn â swydd yr Ombwdsmon; ei bwerau i benodi staff a chynghorwyr arbenigol; ei bŵer i ddirprwyo; gofynion o safbwynt adroddiadau blynyddol ac eithriadol ac amcangyfrifon o incwm a gwariant ei swyddfa a chyfrifon, prosesau archwilio ac archwiliadau gwerth am arian i'r modd y defnyddir adnoddau swyddfa'r Ombwdsmon. Mae paragraffau 1 i 3 yn gwneud darpariaeth ynghylch penodiad, statws a thymor swydd yr Ombwdsmon. Mae paragraff 4 yn gwneud darpariaeth ar gyfer penodi Ombwdsmon dros dro pan fo swydd yr Ombwdsmon yn wag. Mae is-paragraff (7) yn darparu bod Ombwdsmon dros dro, yn gyffredinol, i gael ei ystyried yn Ombwdsmon yn ystod y cyfnod y mae yn y swydd honno. O ganlyniad, mae Ombwdsmon dros dro yn gallu arfer holl bwerau'r Ombwdsmon, er enghraifft, mewn cysylltiad â chael gwybodaeth a thystiolaeth a chyflwyno dogfennau o dan adrannau 16, 17 a 18. Mae paragraffau 5, 6, 7 ac 8 yn gwneud darpariaeth mewn cysylltiad ag: a) y bobl sydd wedi'u hanghymhwyso rhag bod yn Ombwdsmon (neu'n

Ombwdsmon dros dro),
b) y swyddi ac ati y mae'r Ombwdsmon (neu'r Ombwdsmon dros dro) wedi ei anghymhwyso rhag eu dal tra'i fod yn Ombwdsmon, ac
c) y swyddi ac ati y mae rhywun sydd wedi peidio â bod yn Ombwdsmon (neu'n Ombwdsmon dros dro) wedi ei anghymhwyso rhag eu dal am gyfnod o dair blynedd o'r adeg y mae'n peidio â dal swydd yr Ombwdsmon (neu'r Ombwdsmon dros dro).

Yn ogystal, mae adrannau 16 ac 17 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 yn darparu bod yr Ombwdsmon wedi'i anghymhwyso rhag bod yn aelod o'r Cynulliad.

Mae paragraff 9 yn gwneud darpariaeth mewn cysylltiad â chydabyddiaeth ariannol i'r Ombwdsmon (neu'r Ombwdsmon dros dro).

Mae paragraff 10 yn gwneud darpariaeth i'r Cynulliad dalu treuliau'r Ombwdsmon, i'r graddau nad ydynt yn cael eu talu o incwm sy'n dod i law'r Ombwdsmon.

Mae paragraff 11 yn gwneud darpariaeth i'r Ombwdsmon benodi staff yn unol â'r telerau a'r amodau hynny y mae'n eu hystyried yn angenrheidiol. Nid yw aelodau o staff yr Ombwdsmon yn weision sifil.

Mae paragraff 12 yn galluogi'r Ombwdsmon i geiso cyngor (boed am dâl neu beidio) fel y mae'n ei ystyried yn briodol mewn cysylltiad â chyflawni ei swyddogaethau.

Mae paragraff 13 yn darparu y caiff yr Ombwdsmon awdurdodi unrhyw un i gyflawni ei swyddogaethau ar ei ran. Fodd bynnag, ni chaiff yr Ombwdsmon wneud trefniadau gyda Gweinidogion Cymru, Prif Weinidog Cymru na'r Cwnsler Cyffredinol o dan y Ddeddf hon nac fel arall, i'r naill arfer swyddogaethau'r llall nac i'r naill ddarparu rhai gwasanaethau penodol i'r llall.

Mae paragraff 14 yn gwneud darpariaeth ar gyfer adroddiadau blynyddol ac eithriadol gan yr Ombwdsmon.

Mae paragraff 15 yn gwneud darpariaeth fel bod yn rhaid i'r Ombwdsmon, ym mhob blwyddyn ariannol, baratoi amcangyfrif o incwm a threuliau ei swyddfa i gael ei ystyried gan bwylgor o'r Cynulliad. Darperir bod yn rhaid i'r pwyllgor wedyn osod yr amcangyfrif, gydag addasiadau neu hebddynt, gerbron y Cynulliad.

Mae paragraffau 16, 17, 18 a 19 yn gwneud darpariaeth ynglŷn â'r cyfrifon y mae'n ofynnol i'r Ombwdsmon eu cadw, y broses o archwilio'r cyfrifon hynny gan Archwilydd Cyffredinol Cymru, trefniadau swyddogion cyfrifyddu ac archwiliadau gan Archwilydd Cyffredinol Cymru mewn cysylltiad â pha mor ddarbodus, effeithlon ac effeithiol y mae'r Ombwdsmon wedi defnyddio adnoddau ei swyddfa.

Mae paragraff 20 yn darparu pwerau i'r Ombwdsmon wneud pethau sy'n atodol i fod yn Ombwdsmon. Er enghraifft, mae'n rhoi pŵer i'r Ombwdsmon wneud pethau fel prydlesu swyddfeydd a cherbydau er mwyn ei gwneud yn haws cyflawni swyddogaethau'r Ombwdsmon.

Mae paragraff 21 yn egluro y bydd y sawl sy'n Ombwdsmon y diwrnod cyn i'r Ddeddf hon gael ei phasio yn parhau i fod yn Ombwdsmon ar ôl i'r Ddeddf gael ei phasio (ac na fydd toriad yn nhymor y swydd o saith mlynedd).

RHAN 3

Adran 3: Pŵer i ymchwilio i gwynion

Yn rhinwedd adran 3(1) caiff yr Ombwdsmon ymchwilio i gŵyn yn ymwneud â mater dim ond:

- a) os yw'r gŵyn wedi'i gwneud yn briodol neu wedi'i hatgyfeirio'n briodol ato,
- a
- b) os oes ganddo hawl i ymchwilio i'r mater hwnnw.

Mae adrannau 10 i 14 yn rhestru'r materion y mae gan yr Ombwdsmon hawl i ymchwilio iddynt. Mae adran 3(2) yn nodi'r amgylchiadau pan fo cwyn yn cael ei gwneud yn briodol i'r Ombwdsmon. Mae adran 3(3) yn nodi'r amgylchiadau pan fo cwyn yn cael ei hatgyfeirio'n briodol at yr Ombwdsmon gan awdurdod rhestredig.

Mae adran 3(4) yn galluogi'r Ombwdsmon i dderbyn cwyn os yw'n ystyried ei bod yn rhesymol gwneud hynny, hyd yn oed os oes gofynion penodol o ran y ffordd y mae wedi ei gwneud neu ei hatgyfeirio nad ydynt wedi'u cyflawni. Mae adran 3(5) a (6) yn rhoi disgrisiwn eang i'r Ombwdsmon benderfynu pa un a yw am gychwyn ymchwiliad, parhau ag ymchwiliad neu ddod ag ymchwiliad i ben.

Mae adran 3(7) yn ei gwneud yn eglur y caiff yr Ombwdsmon gychwyn neu barhau ag ymchwiliad i gŵyn hyd yn oed os yw'r gŵyn wedi'i thynnu'n ôl. Mae hyn yn cynnwys y sefyllfa, er enghraifft, pan fo cwyn wedi ei gwneud mewn cysylltiad â chymau gweithredu awdurdod rhestredig sy'n effeithio ar fwy nag un person, ond pan mai'r gŵyn sydd wedi'i thynnu'n ôl oedd y gŵyn 'arweiniol'. Mewn achosion o'r fath, os yw'r gŵyn 'arweiniol' wedi cael ei thynnu'n ôl, mater i'r Ombwdsmon fydd cychwyn ymchwiliad neu barhau ag ymchwiliad fel y gwêl yn dda.

Adran 4: Pŵer i ymchwilio ar ei liwt ei hun

Mae'r pŵer hwn yn caniatáu i'r Ombwdsmon ymchwilio i fater pa un a yw wedi cael cwyn ai peidio. Felly, mae'n caniatáu i'r Ombwdsmon gychwyn ymchwiliad.

Mae hyn yn cael effaith sylweddol ar y modd y dehonglir y Ddeddf – pan gaiff y gair "ymchwiliad" ei ddefnyddio yn Rhan 3, gall olygu naill ai ymchwiliad o dan adran 3 neu ymchwiliad o dan adran 4. Er enghraifft, mae adran 17 yn gymwys "mewn perthynas ag ymchwiliadau a gynhelir o dan y Rhan hon". Felly, mae adran 17 yn gymwys o ran ymchwiliad o dan adran 3 yn ogystal ag ymchwiliad o dan adran 4.

Yn yr un modd â'r pŵer o dan adran 3, dim ond i ymchwilio i faterion y mae gan yr Ombwdsmon hawl i ymchwilio iddynt y caniateir defnyddio'r pŵer yn adran 4. Mae adrannau 10 hyd 14 yn nodi'r materion y caniateir ymchwilio iddynt.

O dan adran 4, caiff yr Ombwdsmon ymchwilio i faterion a ddigwyddodd cyn i'r Ddeddf gael Cydsyniad Brenhinol, neu ar ôl hynny.

Ystyr Cydsyniad Brenhinol yw pan fydd y Frenhines yn cytuno'n ffurfiol i wneud y Bil yn Ddeddf. Mae dyddiad y Cydsyniad Brenhinol ar gyfer pob Deddf i'w gael ar ddechrau'r Ddeddf, ar ôl y teitl hir.

Adran 5: Meini prawf ar gyfer ymchwilio ar ei liwt ei hun

Cyn y caiff yr Ombwdsmon ddefnyddio'r pŵer yn adran 4 i gynnal ymchwiliad ar ei liwt ei hun, rhaid i'r meini prawf yn adran 5 gael eu bodloni.

Yn gyntaf, mae'n rhaid i ymchwiliad ar ei liwt ei hun fod er budd y cyhoedd. Yn ogystal, rhaid bodloni un o'r meini prawf a ganlyn:

(a) rhaid iddi fod yn debygol y bydd rhywun sy'n agored i niwed (person hyglwyf) neu sydd dan anfantais yn dioddef anghyfiawnder neu galedi;

(b) rhaid i'r ymchwiliad ymwneud â methiant systemig a all achosi i rywun ddioddef anghyfiawnder neu galedi (wrth benderfynu a yw'r maen prawf hwn yn cael ei fodloni, rhaid i'r Ombwdsmon ystyried unrhyw gwynion y mae wedi'u cael.)

Mae gan Weinidogion Cymru bŵer i ddiwygio'r meini prawf trwy reoliadau, gan ddilyn gweithdrefn gadarnhaol y Cynulliad.

Adran 6: Dulliau amgen o ddatrys materion

Mae'r adran hon yn rhoi pŵer eang i'r Ombwdsmon gymryd camau i ddatrys materion heb symud ymlaen at ymchwiliad ffurfiol. Mae'r pŵer hwn ar gael i'r Ombwdsmon ei ddefnyddio yn lle'r pŵer i ymchwilio neu'n ychwanegol ato.

Adran 7: Pwy sy'n cael cwyno

Mae adran 7(1)(a) yn darparu bod gan aelod o'r cyhoedd ("y person a dramgwyddwyd") hawl i gwyno wrth yr Ombwdsmon dim ond os yw'n honni ei fod wedi dioddef anghyfiawnder neu galedi o ganlyniad i gamweinyddu

neu fethiant yn y gwasanaeth.

Nid unigolion yn unig a gaiff gwyno i'r Ombwdsmon. Felly, er enghraifft, gallai cwmnïau neu gyrff corfforaethol eraill gwyno i'r Ombwdsmon.

Ni chaiff awdurdodau rhestredig sy'n gweithredu yn rhinwedd eu swyddogaeth fel awdurdodau rhestredig gwyno i'r Ombwdsmon (adran 7(2)).

Fodd bynnag, nid yw hyn yn rhwystro rhywun sydd, er enghraifft, yn gyflogai i awdurdod rhestredig rhag gwneud cwyn, ar yr amod ei fod ef neu hi yn gwneud y gŵyn fel unigolyn.

Mae rhestr o'r awdurdodau rhestredig yn Atodlen 3.

Adran 8: Gofynion: cwynion a wneir i'r Ombwdsmon

Os bydd rhywun yn dymuno gwneud cwyn i'r Ombwdsmon, rhaid i'r gŵyn fodloni gofynion adran 8(1) (er bod gan yr Ombwdsmon ddisgresiwn o dan adran 3(4) i ymchwilio i faterion pan nad yw'r gofynion hyn yn cael eu bodloni).

Mae adran 8(1)(b) yn darparu mai'r terfyn amser ar gyfer gwneud cwyn i'r Ombwdsmon yw blwyddyn i'r diwrnod y caiff y person a dramgwyddwyd ei hysbysu gyntaf o'r materion y gwneir cwyn amdanynt.

Ond nid yw adran 8(1) yn nodi pob un o'r union ofynion wrth wneud cwyn; ac eithrio'r gofyniad sy'n ymwneud â therfynau amser, bydd y gofynion yn cael eu nodi mewn canllawiau a gyhoeddir gan yr Ombwdsmon. Felly, dylai pobl sy'n dymuno gwneud cwyn ddarllen y canllawiau hynny, a fydd yn eu helpu.

Os bydd y canllawiau yn pennu y caniateir gwneud cwyn ar lafar, mae is-adrannau (4) hyd (9) yn pennu gofynion ychwanegol. Mae hyn yn cynnwys egluro wrth yr unigolyn dan sylw oblygiadau gwneud cwyn yn briodol (h.y. y gallai cwyn sy'n cael ei gwneud yn briodol arwain at ddechrau ymchwiliad gan yr Ombwdsmon), a chadarnhau a yw'r unigolyn am i'r gŵyn symud ymlaen i fod yn un sy'n cael ei gwneud yn briodol. Os nad yw'n dymuno i'r gŵyn gael ei thrin yn un sy'n cael ei gwneud yn briodol, yna ni chaiff yr Ombwdsmon ymchwilio i'r mater fel pe bai wedi cael cwyn am y mater (ond caiff yr Ombwdsmon ymchwilio i'r mater o dan y pŵer i ymchwilio ar ei liwt ei hun yn adran 4).

Adran 9: Gofynion: cwynion a atgyfeirir at yr Ombwdsmon

Mae'r adran hon yn darparu y caiff awdurdod rhestredig atgyfeirio cwyn at yr Ombwdsmon, ond dim ond os caiff ei gwneud gan rywun a fyddai wedi bod â hawl i wneud y gŵyn honno'n uniongyrchol i'r Ombwdsmon.

Rhaid i'r gŵyn fod wedi cael ei gwneud i'r awdurdod o fewn blwyddyn i'r diwrnod y cafodd y person a dramgwyddwyd ei hysbysu gyntaf o'r mater y

gwneir cwyn amdano. Rhaid i'r atgyfeiriad hefyd ddigwydd cyn diwedd cyfnod o flwyddyn sy'n dechrau ar y diwrnod y gwnaed y gŵyn i'r awdurdod rhestredig.

Yn ogystal, rhaid i'r atgyfeiriad fod ar ba ffurf bynnag y mae'r Ombwdsmon yn ei nodi mewn canllawiau a gyhoeddir, a rhaid iddo gynnwys pa wybodaeth bynnag a nodir yn y canllawiau hynny. Felly, dylai awdurdodau rhestredig sydd am atgyfeirio cwyn ddarllen y canllawiau hynny i'w helpu yn hyn o beth.

O dan adran 3(4) mae gan yr Ombwdsmon ddisgresiwn i dderbyn atgyfeiriad pan nad yw'r naill neu'r llall o'r terfynau amser (neu'r ddau) wedi eu bodloni, pan nad yw'r atgyfeiriad ar y ffurf sy'n ofynnol neu pan nad yw'r atgyfeiriad yn cynnwys y wybodaeth ofynnol.

Adran 10: Materion y caniateir ymchwilio iddynt

Mae adran 10(1) yn darparu bod gan yr Ombwdsmon, yn amodol ar adrannau 11 hyd 14, yr hawl i ymchwilio i'r materion a ganlyn:

- a) camweinyddu gan awdurdod rhestredig (heblaw darparwr gwasanaethau iechyd preifat) mewn cysylltiad â 'chamau gweithredu perthnasol';
- b) methiant honedig mewn 'gwasanaeth perthnasol' a ddarperir gan awdurdod rhestredig (heblaw darparwr gwasanaethau iechyd preifat);
- c) methiant honedig gan awdurdod rhestredig (heblaw darparwr gwasanaethau iechyd preifat) i ddarparu 'gwasanaeth perthnasol'; neu
- d) materion sy'n ymwneud â gwasanaethau iechyd preifat.

Mae adrannau 10(1)(d) a (2) yn caniatáu i'r Ombwdsmon ymchwilio i faterion penodol sy'n ymwneud â gwasanaethau iechyd preifat. Mae hyn yn cael effaith sylweddol ar y modd y dehonglir y Ddeddf – bob tro y caiff y gair "ymchwiliad" ei ddefnyddio yn Rhan 3 o'r Ddeddf, caiff gynnwys ymchwiliad i wasanaethau iechyd preifat. Er enghraifft, byddai'r ddyletswydd i gyhoeddi adroddiad ar ymchwiliadau o dan adran 19 yn berthnasol i achosion pan fo'r Ombwdsmon wedi ymchwilio i wasanaethau iechyd preifat.

Yn adran 76(1), mae'r diffiniad o 'gwasanaethau iechyd preifat' yn cynnwys triniaeth feddygol a gofal nyrsio. Yn adran 76(1), diffinnir 'darparwr gwasanaethau iechyd preifat' fel a ganlyn:

- (a) ysbyty annibynnol sy'n darparu gwasanaethau iechyd preifat, a
- (b) gweithwyr iechyd proffesiynol sydd â mynediad i staff a chyfleusterau'r GIG (heblaw o dan gontractau cyflogaeth y GIG) sy'n darparu gwasanaethau iechyd preifat.

Mae adran 10(2) yn diffinio ym mha amgylchiadau y caiff yr Ombwdsmon ymchwilio i wasanaethau iechyd preifat. Yr amgylchiadau hynny yw:

- (a) rhaid i'r unigolyn fod wedi cael triniaeth feddygol ar ffurf camau gweithredu perthnasol gan awdurdod rhestredig (heblaw darparwr

gwasanaethau iechyd preifat);

(b) rhaid i'r unigolyn hefyd fod wedi cael gwasanaethau iechyd preifat;
ac

(c) ni all yr Ombwdsmon ymchwilio'n effeithiol nac yn gyflawn i'r camau gweithredu perthnasol heb iddo hefyd ymchwilio i'r gwasanaethau iechyd preifat.

Felly, mae adran 10(2) yn gweithredu fel ffrwyn ar y pŵer i ymchwilio i wasanaethau iechyd preifat, gan ei bod yn cyfyngu ar yr amgylchiadau lle y caniateir ymchwilio i wasanaethau iechyd preifat.

Mae adrannau 11 hyd 14 yn gosod cyfyngiadau ychwanegol ar y materion y caniateir ymchwilio iddynt.

Diffinnir 'camau gweithredu perthnasol' yn adran 10(4) a diffinnir 'gwasanaeth perthnasol' yn adran 10(5). Mae'r diffiniadau, yn y bôn, wedi'u cynllunio i sicrhau mai dim ond y swyddogaethau y mae awdurdodau rhestredig yn eu cyflawni fel cyrff cyhoeddus y gellir ymchwilio iddynt. Yn achos awdurdod rhestredig sy'n dod o fewn cwrpas adran 10(4)(e), mae gan yr Ombwdsmon hawl i ymchwilio i achos honedig o gamweinyddu wrth gyflawni swyddogaethau gweinyddol yr awdurdod hwnnw. Mae Llywodraeth Cymru yn awdurdod o'r fath, ac mae adran 10(4)(e) yn golygu, er enghraifft, nad oes gan yr Ombwdsmon hawl i ymchwilio i swyddogaethau deddfwriaethol neu farnwrol Llywodraeth Cymru.

Yn achos unigolyn neu sefydliad a ychwanegir at Atodlen 3 ("awdurdodau rhestredig") i'r Ddeddf, drwy reoliadau o dan adran 30(2), mae adran 10(4)(d) ac adran 10(5)(d) yn darparu mai dim ond camau gweithredu y mae'n eu cymryd neu wasanaeth y mae'n ei ddarparu wrth gyflawni swyddogaethau y pennwyd yn y rheoliadau eu bod yn dod o fewn cylch gwaith yr Ombwdsmon y mae gan yr Ombwdsmon hawl i ymchwilio iddynt.

Effaith is-adran (7) yw bod swyddogaeth weinyddol unigolyn a benodir gan awdurdod rhestredig i fod yn aelod o staff 'tribiwnlys perthnasol' yn cael ei thrin fel swyddogaeth weinyddol yr awdurdod rhestredig, ac felly y bydd y swyddogaeth yn dod o fewn cylch gwaith yr Ombwdsmon. Ystyr 'tribiwnlys perthnasol' yw tribiwnlys a bennir gan reoliadau a wneir gan Weinidogion Cymru (adran 76(1)).

Adran 11: Eithrio: materion nad ydynt yn ymwneud â Chymru

Mae adran 11(1) yn darparu na chaiff yr Ombwdsmon ymchwilio i fater sy'n ymwneud â'r modd y mae awdurdod rhestredig yn cyflawni ei swyddogaethau heblaw o ran Cymru. Mae adran 11(2) yn ei gwneud yn eglur nad yw'r cyfyngiad hwn yn berthnasol i Lywodraeth Cymru, oherwydd, ar y cyfan, mae popeth a wna Llywodraeth Cymru yn ymwneud â Chymru.

Mae adran 11(3) yn sicrhau nad oes unrhyw amheuaeth bod unrhyw un o swyddogaethau awdurdod rhestredig mewn cysylltiad â'r Gymraeg neu

unrhyw agwedd arall ar ddiwylliant Cymru i gael ei hystyried fel pe bai'n cael ei chyflawni o ran Cymru ac, felly, nad yw'n cael ei heithrio o awdurdodaeth yr Ombwdsmon gan adran 11(1).

Adran 12: Eithrio: rhwymediau eraill

Yn gyffredinol, ni chaiff yr Ombwdsmon ymchwilio i gŵyn am fater os oes gan (neu os oedd gan) y person a dramgwyddwyd hawl i apelio, neu i gael atgyfeirio neu adolygu ei achos (fel y'i pennir) neu hawl i rwymedi trwy gyfrwng achos mewn llys barn (adran 12(1)). Fodd bynnag, os bydd yr Ombwdsmon yn fodlon nad yw'n rhesymol, yn yr amgylchiadau penodol, disgwyl i'r person a dramgwyddwyd arfer (neu fod wedi arfer) yr hawl honno i apelio, neu i atgyfeiriad, adolygiad neu rwymedi, caiff yr Ombwdsmon ddewis ymchwilio i'r gŵyn (adran 12(2)).

Mae adran 12(3) a (4) yn darparu bod yn rhaid i'r Ombwdsmon fod yn fodlon ynglŷn â'r camau a ganlyn, oni bai ei fod yn fodlon ei bod yn rhesymol iddo ymchwilio i'r mater heb iddynt gael eu cymryd:

- a) mae'r person a dramgwyddwyd (neu rywun sy'n gweithredu ar ran yr unigolyn hwnnw) wedi dod â'r mater i sylw'r awdurdod rhestredig dan sylw, a
- b) mae'r awdurdod rhestredig wedi cael cyfle rhesymol i ymchwilio i'r gŵyn ac ymateb iddi.

Adran 13: Materion eithriedig eraill

Mae adran 13(1) yn darparu na chaiff yr Ombwdsmon ymchwilio i'r materion sydd wedi'u heithrio a restrir yn Atodlen 2 i'r Ddeddf. Mae adran 13(2) yn caniatáu i Weinidogion Cymru, trwy reoliadau, ychwanegu at y cofnodion sydd i'w gweld, o bryd i'w gilydd, yn Atodlen 2 i'r Ddeddf, neu ddileu neu newid y cofnodion hynny. Rhaid i'r Cynulliad ymgynghori â'r Ombwdsmon cyn gwneud rheoliadau o'r fath (adran 13(3)).

Mae adran 13(5) yn sicrhau nad oes unrhyw amheuaeth y caiff yr Ombwdsmon, er gwaethaf y materion eithriedig yn Atodlen 2, ymchwilio i'r modd y mae awdurdod rhestredig wedi gweithredu unrhyw weithdrefn a sefydlwyd i archwilio cwynion neu i adolygu penderfyniadau. Felly, er enghraifft, ni chaniateir i'r Ombwdsmon ymchwilio i fater sy'n ymwneud â phenderfynu ynglŷn â swm rhent (paragraff 5 o Atodlen 2 i'r Ddeddf). Mae adran 13(5) yn sicrhau nad yw hyn yn ei atal rhag ymchwilio i'r modd y cafodd cwyn ynglŷn â phenderfyniad ar swm rhent ei hystyried o dan weithdrefn gwyno awdurdod.

Atodlen 2

Mae'r Atodlen hon yn gwneud darpariaeth ynghylch materion sydd wedi'u heithrio o awdurdodaeth yr Ombwdsmon.

Adran 14: Penderfyniadau a wnaed heb gamweinyddu

Mae adran 14(1) yn darparu na chaiff yr Ombwdsmon gwestiynu rhinweddau unrhyw benderfyniad a wnaed gan awdurdod rhestredig wrth arfer unrhyw ddisgresiwn, os gwnaed y penderfyniad hwnnw heb gamweinyddu. O ganlyniad, ar yr amod nad oes unrhyw oedi, rhagfarn, esgeulustod, ysgelerder ac ati mewn cysylltiad â'r penderfyniad (gan gynnwys pan fo'r penderfyniad yn ymwneud â methiant honedig yn y gwasanaeth), nid oes gan yr Ombwdsmon hawl i gwestiynu'r penderfyniad hwnnw. Felly, os yw awdurdod rhestredig wedi gwneud penderfyniad polisi, heb gamweinyddu, gan bwysu a mesur yr holl faterion perthnasol (gan gynnwys adnoddau, er enghraifft), nid oes gan yr Ombwdsmon hawl i gwestiynu'r penderfyniad hwnnw.

Fodd bynnag, yn rhinwedd is-adran 14(2), nid yw is-adran 14(1) yn gymwys i'r graddau y gwneir penderfyniad o ganlyniad i arfer barn broffesiynol sydd, ym marn yr Ombwdsmon, yn arferadwy mewn cysylltiad â darparu:

- (a) gofal iechyd, neu
- (b) gofal cymdeithasol.

Bwriedir i hyn gwmpasu penderfyniadau a wneir o ganlyniad i arfer barn glinigol.

Adran 15: Penderfyniadau i beidio ag ymchwilio neu i ddod ag ymchwiliad i ben

Mae adran 15(1) yn darparu bod yn rhaid i'r Ombwdsmon baratoi datganiad o'r rhesymau dros unrhyw benderfyniad y mae'n ei wneud i beidio â chychwyn ymchwiliad neu i ddod ag ymchwiliad i ben. Mae hyn yn cynnwys y sefyllfa lle mae'r Ombwdsmon, o dan adran 6, wedi datrys mater ac felly wedi penderfynu peidio â chynnal ymchwiliad. O dan adran 15(2), rhaid i'r Ombwdsmon anfon copi o'r datganiad hwnnw at:

- a) y person a dramgwyddwyd (os oes un); a
- b) yr awdurdod rhestredig y mae'r mater yn ymwneud ag ef.

O dan adran 15(3), caiff yr Ombwdsmon anfon copi o'r datganiad at unrhyw un arall.

Caiff yr Ombwdsmon gyhoeddi datganiad o'r fath os bydd gofynion adran 15(4) yn cael eu bodloni. Ni chaiff yr Ombwdsmon ond cyhoeddi datganiad o'r fath os yw o'r farn ei bod er budd y cyhoedd i wneud hynny. Wrth ddod i'w farn, rhaid i'r Ombwdsmon ystyried lles y person a dramgwyddwyd (os oes un) ac unrhyw un arall y mae'n ei ystyried yn briodol.

Pan fo'r Ombwdsmon yn paratoi datganiad sy'n:

- a) enwi unrhyw un (heblaw'r awdurdod rhestredig dan sylw); neu

b) yn cynnwys unrhyw beth sydd, ym marn yr Ombwdsmon, yn debygol o olygu bod modd adnabod unrhyw un ac y gellir, ym marn yr Ombwdsmon, ei hepgor o'r datganiad heb amharu ar ei effeithiolrwydd,

mae adran 15(7) ac (8) yn darparu mai dim ond os yw er budd y cyhoedd i gynnwys enw neu nodi manylion o'r fath y caiff yr Ombwdsmon gynnwys gwybodaeth o'r fath yn y fersiwn o'r datganiad y mae'n ofynnol iddo ei anfon neu y mae wedi'i rymuso i'w anfon neu y mae yn ei gyhoeddi. Wrth ddod i'w farn, rhaid i'r Ombwdsmon roi ystyriaeth i les y person a dramgwyddwyd (os oes un) ac unrhyw un arall y mae'n ei ystyried yn briodol.

Yn achos y fersiwn o'r datganiad y mae'n ofynnol i'r Ombwdsmon ei anfon, o dan adran 15(2), at y person a dramgwyddwyd (os oes un) a'r awdurdod rhestredig, ni ragwelir y byddai'n anodd i'r Ombwdsmon ddangos ei bod er budd y cyhoedd i gynnwys gwybodaeth o'r fath. Y rheswm am hyn yw ei bod yn debygol, mewn achosion o'r fath, y bydd budd cyhoeddus cryf yn y ffaith fod y partïon hynny'n gwybod beth yw enwau'r bobl y mae angen cyfeirio atynt yn y datganiad ym marn yr Ombwdsmon, a phwy ydynt. Yn wir, mewn llawer o achosion yr unig rai y mae datganiad o'r fath yn debygol o'u henwi neu o nodi pwy ydynt yw'r person a dramgwyddwyd, yr awdurdod rhestredig a gymerodd y camau gweithredu sy'n destun yr ymchwiliad, a'r cyflogeion perthnasol (e.e. os mai cyflogai i'r awdurdod rhestredig a gymerodd y camau gweithredu yr achwynir amdanynt).

Adran 16: Gweithdrefn ymchwilio

Mae adran 16(1) yn nodi'r gofynion ar gyfer ymchwiliadau o dan adran 3 (h.y. ymchwiliadau yn dilyn cwyn).

Mae adrannau 16(2) hyd 16(7) yn nodi'r gofynion ar gyfer ymchwiliadau o dan adran 4 (h.y. ymchwiliadau gan ddefnyddio'r pŵer i'r Ombwdsmon gynnal ymchwiliad ar ei liwt ei hun), sy'n cynnwys gofyniad i'r Ombwdsmon baratoi 'cynnig ymchwilio' ac anfon y cynnig ymchwilio at yr awdurdod rhestredig sy'n destun yr ymchwiliad, a rhoi cyfle i'r awdurdod rhestredig a phersonau eraill fynegi barn am y cynnig ymchwilio. O dan adran 16(5), rhaid i gynnig ymchwilio nodi'r rhesymau dros yr ymchwiliad a sut mae meini prawf adran 5 wedi'u bodloni (h.y. y meini prawf ar gyfer ymchwiliadau'r Ombwdsmon ar ei liwt ei hun).

Ar y llaw arall, nid oes rhaid i'r Ombwdsmon baratoi cynnig ymchwilio yn yr amgylchiadau a nodir yn adran 16(3) a (4). Mae hyn yn golygu nad oes rhaid i'r Ombwdsmon baratoi cynnig ymchwilio os yw wedi cynnal ymchwiliad i fater yn flaenorol (naill ai mewn ymateb i gŵyn o dan adran 3 neu ar ei liwt ei hun o dan adran 4) a'i fod yn cynnal ymchwiliad newydd i fater sydd â chysylltiad sylweddol â'r ymchwiliad blaenorol.

Fodd bynnag, hyd yn oed os nad oes rhaid i'r Ombwdsmon baratoi cynnig ymchwilio, mae adran 16(7)(b) yn dal i'w gwneud yn ofynnol i'r Ombwdsmon ddod â'r ymchwiliad i sylw'r rhai sy'n destun yr ymchwiliad a rhoi cyfle iddynt

wneud sylwadau.

Mae adran 16(8) yn ei gwneud yn ofynnol i bob ymchwiliad gael ei gynnal yn breifat.

Mae adran 16(9) yn darparu mai mater i'r Ombwdsmon, yn amodol ar y gofynion uchod, yw penderfynu ar y weithdrefn ar gyfer cynnal ymchwiliad. Er enghraifft, gallai'r Ombwdsmon sefydlu gweithdrefnau gwahanol ar gyfer gwahanol fathau o gwynion a gallai, mewn unrhyw achos penodol, wro oddi wrth unrhyw weithdrefnau o'r fath a sefydlwyd os yw o'r farn bod hynny'n briodol.

Mae adran 16(10)(a) yn ei gwneud yn glir y caiff yr Ombwdsmon gynnal unrhyw ymchwiliadau y mae o'r farn eu bod yn briodol. Mae adran 16(10)(b) yn darparu mai mater i'r Ombwdsmon yw penderfynu a ganiateir i rywun gael ei gynrychioli'n gyfreithiol neu gael ei gynrychioli mewn rhyw ffordd arall (e.e. gan eiriolwr annibynnol).

Mae adran 16(12) yn grymuso'r Ombwdsmon i wneud taliadau tuag at dreuliau pobl sy'n ei gynorthwyo mewn ymchwiliad, ar yr amod yr eir i'r treuliau hynny'n briodol, ac i dalu lwfansau penodol. Mater i'r Ombwdsmon yw penderfynu a yw'n briodol gwneud taliadau o'r fath neu osod unrhyw amodau ar daliadau o'r fath.

Mae adran 16(13) yn ei gwneud yn gwbl glir nad yw'r ffaith fod yr Ombwdsmon yn ymchwilio i fater yn effeithio ar ddilysrwydd unrhyw gamau gweithredu a gymerir gan yr awdurdod rhestredig mewn cysylltiad â'r mater yr ymchwilir iddo. Nid effeithir ychwaith ar unrhyw bŵer neu ddyletswydd sydd gan yr awdurdod rhestredig i gymryd camau gweithredu ychwanegol mewn cysylltiad â'r mater hwnnw.

Adran 17: Gwybodaeth, dogfennau, tystiolaeth a chyfleusterau

Mae gan yr Ombwdsmon bwerau eang i'w gwneud yn ofynnol i ddangos gwybodaeth neu ddogfennau mewn cysylltiad ag ymchwiliad (adrannau 17(2) a 17(3)) ac i'w gwneud yn ofynnol i rai pobl benodol roi iddo unrhyw gyfleusterau y gall yn rhesymol fod arno'u hangen (adran 17(4)). Gall fod angen y ddarpariaeth olaf, er enghraifft, pe byddai ar yr Ombwdsmon angen defnyddio caledwedd neu feddalwedd gyfrifiadurol benodol i edrych ar ddogfennau neu wybodaeth a ddarparwyd.

Mae gan yr Ombwdsmon yr un pwerau â'r Uchel Lys o safbwynt, ymhlith pethau eraill, cymryd tystiolaeth gan dystion (adran 17(3)).

Mae adran 17(5) yn amddiffyn y bobl hynny y caiff yr Ombwdsmon fynnu eu bod yn darparu tystiolaeth neu'n dangos gwybodaeth neu ddogfennau. Ni chaiff yr Ombwdsmon ei gwneud yn ofynnol i berson o'r fath roi unrhyw dystiolaeth na chyflwyno unrhyw ddogfennau na ellid gorfodi'r person hwnnw i'w rhoi neu eu cyflwyno gerbron yr Uchel Lys.

Mae adran 17(6) yn atal y Goron rhag dal gwybodaeth yn ôl ar y sail ei bod yn ddarostyngedig i rwymedigaeth i'w chadw'n gyfrinachol neu i gyfyngiad ar ei datgelu.

Effaith adran 17(7) yw na all y Goron, o safbwynt pŵer yr Ombwdsmon i fynnu cael tystiolaeth neu gyflwyno gwybodaeth neu ddogfennau, ddibyynu ar ei breintiau na'i himiwneddau arbennig i drechu hawl yr Ombwdsmon i weld gwybodaeth o'r fath nac ar yr amddiffyniad y byddai adran 17(5) fel arall yn ei roi.

Adran 18: Rhwystro a dirmygu

Mae adrannau 18(1) a 18(2) yn galluogi'r Ombwdsmon i dystio i'r Uchel Lys fod unigolyn, yn ei farn ef, wedi ei rwystro ef (neu aelod o'i staff ac ati) heb esgus cyfreithlon wrth iddo gyflawni ei swyddogaethau o dan Ran 3 neu fod yr unigolyn wedi gweithredu mewn modd a fyddai'n gyfystyr â dirmyg llys, pe byddai'r weithred wedi'i chyflawni mewn cysylltiad ag achos yn yr Uchel Lys.

Ni chaiff yr Ombwdsmon roi tystysgrif o'r fath os yw'r rhwystr neu'r dirmyg honedig yn codi yn unig oherwydd bod yr unigolyn dan sylw wedi cymryd rhyw gamau gweithredu ychwanegol mewn cysylltiad â'r mater yr ymchwiliwr iddo (gweler adran 18(3) ac adran 16(13)).

Os bydd yr Ombwdsmon yn cyhoeddi tystysgrif o'r fath, caiff yr Uchel Lys ymchwilio i'r mater ac os bydd yr Uchel Lys yn dyfarnu bod yr unigolyn dan sylw wedi rhwystro'r Ombwdsmon, caiff yr Uchel Lys ymdrin ag ef neu hi fel pe bai wedi cyflawni dirmyg o ran yr Uchel Lys (adran 18(5)).

Adran 19: Pŵer i fynnu costau oddi wrth ddarparwyr gwasanaethau iechyd preifat

Mae adran 19 yn rhoi pŵer i'r Ombwdsmon fynnu costau oddi wrth ddarparwyr gwasanaethau iechyd preifat pan fo'r darparwr wedi gwneud y canlynol:

- (a) rhwystro'r Ombwdsmon; neu
- (b) rhywbeth a fyddai'n gyfystyr â dirmyg llys pe byddai'r ymchwiliad yn achos yn yr Uchel Lys.

Y costau y gellir eu mynnu yw'r costau ychwanegol yr aeth yr Ombwdsmon iddynt o ganlyniad i'r cyfryw gamau gweithredu gan y darparwr. Cyn mynnu costau o'r fath, rhaid i'r Ombwdsmon roi hysbysiad priodol i'r darparwr, sy'n cynnwys rhoi gwybodaeth am bethau fel cyfanswm y costau, y dyddiad talu, a hawl y darparwr i apelio i'r llys ynadon.

Adran 20: Adroddiadau ar ymchwiliadau

Mae adran 20(1) yn darparu bod yn rhaid i'r Ombwdsmon baratoi adroddiad ar ei ganfyddiadau, ar ôl cynnal ymchwiliad, ac anfon copi o'r adroddiad hwnnw at y bobl a bennir yn adran 20(2), oni bai ei fod yn penderfynu cyflwyno adroddiad o dan y weithdrefn amgen a nodir yn adran 26.

O safbwynt rhywun sy'n ddarparwr gwasanaeth iechyd teulu yng Nghymru neu'n ddarparwr annibynnol yng Nghymru, mae'n ofynnol i'r Ombwdsmon anfon ei adroddiad at y darparwr (fel yr awdurdod rhestredig) ac at y bobl hynny y mae'r darparwr wedi ymrwymo i gontract â hwy i ddarparu'r gwasanaethau sy'n destun y gŵyn, neu wedi ymrwymo i'w darparu iddynt neu wedi gwneud trefniadau â hwy i ddarparu'r gwasanaethau hynny. Mae'n ofynnol i'r Ombwdsmon anfon copi o'r adroddiad at bawb y mae (neu yr oedd) y darparwr wedi ymrwymo i gontract â hwy i ddarparu unrhyw wasanaethau, neu y mae (neu yr oedd) wedi ymrwymo i ddarparu unrhyw wasanaethau iddynt neu wedi gwneud trefniadau â hwy i ddarparu unrhyw wasanaethau (adran 20(2)(d) ac (e)).

Caiff yr Ombwdsmon gyhoeddi ei adroddiad os bydd gofynion adran 20(4) yn cael eu bodloni. Ni chaiff yr Ombwdsmon ond cyhoeddi adroddiad o'r fath os yw o'r farn ei bod er budd y cyhoedd i wneud hynny. Wrth ddod i'w farn, rhaid i'r Ombwdsmon roi ystyriaeth i les y person a dramgwyddwyd (os oes un) ac unrhyw un arall y mae'n ei ystyried yn briodol.

Pan fo'r Ombwdsmon yn paratoi adroddiad sy'n:

- a) enwi unrhyw un (heblaw'r awdurdod rhestredig dan sylw); neu
- b) yn cynnwys unrhyw beth sydd, ym marn yr Ombwdsmon, yn debygol o olygu bod modd adnabod unrhyw un ac y gellir, ym marn yr Ombwdsmon, ei hepgor o'r adroddiad heb amharu ar ei effeithiolrwydd,

mae adran 20(7) ac (8) yn darparu mai dim ond os yw er budd y cyhoedd i gynnwys enw neu nodi manylion o'r fath y caiff yr Ombwdsmon gynnwys gwybodaeth o'r fath yn y fersiwn o'r adroddiad y mae'n ofynnol iddo ei anfon neu y mae wedi'i rymuso i'w anfon neu y mae yn ei gyhoeddi. Wrth ddod i'w farn, rhaid i'r Ombwdsmon roi ystyriaeth i les y person a dramgwyddwyd (os oes un) ac unrhyw un arall y mae'n ei ystyried yn briodol.

Yn achos y fersiwn o'r adroddiad y mae'n ofynnol iddo ei anfon, o dan adran 20(1)(b), at y person a dramgwyddwyd (os oes un) a'r awdurdod rhestredig ac ati, ni ragwelir y byddai'n anodd i'r Ombwdsmon ddangos ei bod er budd y cyhoedd i gynnwys gwybodaeth o'r fath. Y rheswm am hyn yw ei bod yn debygol, mewn achosion o'r fath, y bydd budd cyhoeddus cryf yn y ffaith fod y partïon hynny'n gwybod beth yw enwau'r bobl y mae angen cyfeirio atynt yn yr adroddiad ym marn yr Ombwdsmon, a phwy ydynt. Yn wir, mewn llawer o achosion yr unig rai y mae adroddiad o'r fath yn debygol o'u henwi neu o nodi pwy ydynt yw'r person a dramgwyddwyd (os oes un), yr awdurdod rhestredig a gymerodd y camau gweithredu sy'n destun yr adroddiad, a'r

cyflogeion perthnasol (e.e. oherwydd mai cyflogai'r awdurdod rhestredig a gymerodd y camau gweithredu sy'n destun yr adroddiad).

Adran 21: Rhoi cyhoeddusrwydd i adroddiadau

Mae adran 21(1) i (4) yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau rhestredig sy'n cael copi o adroddiad o dan adran 20(1)(b) wneud trefniadau penodol ar gyfer rhoi cyhoeddusrwydd i adroddiadau o'r fath.

Mae'n ofynnol i'r awdurdod rhestredig, o fewn terfynau amser penodedig, sicrhau bod copïau o'r adroddiad ar gael yn un neu ragor o'i swyddfeydd a thrwy ei wefan (os oes un). Mae gan y cyhoedd hawl i archwilio'r adroddiad, gwneud copïau ohono, a'i weld ar wefan yr awdurdod (os yn berthnasol), yn rhad ac am ddim. Byddai'r hawl i wneud copïau yn cynnwys lawrlwytho copi electronig oddi ar wefan yr awdurdod. Mae gan y cyhoedd hawl hefyd i fynnu bod yr awdurdod rhestredig yn darparu copïau o'r adroddiad, a chaiff yr awdurdod godi swm rhesymol amdanynt. Mae'n drosedd i unrhyw un rwystro aelod o'r cyhoedd yn fwriadol wrth iddo ef neu hi arfer yr hawliau hyn (adran 21(7) ac (8)).

Ar ôl ystyried budd y cyhoedd a budd y person a dramgwyddwyd (os oes un) ac unrhyw un arall sy'n briodol yn ei farn ef, caiff yr Ombwdsmon roi cyfarwyddyd na ddylai'r gofynion cyhoeddusrwydd fod yn berthnasol mewn cysylltiad ag adroddiad penodol (adran 21(9) a (10)). Mae gan yr Ombwdsmon y pŵer hefyd i roi cyfarwyddyd i awdurdodau rhestredig o ran cyflawni eu swyddogaethau o dan adran 21 (adran 21(5) a (6)).

Adran 22: Rhoi cyhoeddusrwydd i adroddiadau: darparwyr gofal iechyd

Mae adran 22 yn gwneud darpariaeth ar gyfer cymhwyso adran 21 gydag addasiadau yn achos awdurdodau rhestredig sydd wedi'u rhestru yn rhinwedd y ffaith eu bod yn ddarparwyr gwasanaethau iechyd teulu yng Nghymru neu'n ddarparwyr annibynnol yng Nghymru. Effaith yr addasiadau yw mai'r sawl y mae'r darparwr wedi ymrwymo i gontract ag ef neu'r sawl y mae wedi gwneud trefniadau ag ef i ddarparu'r gwasanaethau perthnasol (neu'r sawl y mae wedi ymrwymo i ddarparu'r gwasanaethau iddo), yn hytrach na'r awdurdod rhestredig (h.y. y darparwr gwasanaeth iechyd teulu neu'r darparwr annibynnol) sy'n gyfrifol am fodloni'r gofynion cyhoeddusrwydd.

Adran 23: Camau gweithredu ar ôl cael adroddiad: ymchwiliad i awdurdod rhestredig

Os yw'r Ombwdsmon yn cyflwyno adroddiad (o dan adran 20), yn dilyn ymchwiliad, bod unrhyw berson wedi dioddef anghyfiawnder neu galedi o ganlyniad i'r camau gweithredu sy'n destun yr ymchwiliad, mae adran 23 yn darparu ei bod yn ofynnol i'r awdurdod rhestredig dan sylw ystyried adroddiad yr Ombwdsmon a rhoi gwybod iddo pa gamau y mae wedi eu cymryd neu y mae'n bwriadu eu cymryd mewn ymateb, a hefyd o fewn pa

gyfnod y bydd yn cymryd unrhyw gamau y mae'n bwriadu eu cymryd. Mae'n rhaid i'r awdurdod rhestredig gyflwyno'r hysbysiad o fewn mis i'r diwrnod y mae'n cael yr adroddiad neu unrhyw gyfnod hwy y mae'r Ombwdsmon yn ei nodi yn ôl ei ddisgresiwn.

Adran 24: Camau gweithredu ar ôl cael adroddiad: ymchwiliad i ddarparwr gwasanaethau iechyd preifat

Mae adran 24 yn gymhellant i ddarparwr gwasanaethau iechyd preifat i: (a) peidio â bod yn destun adroddiad o dan adran 20, a (b) cymryd camau gweithredu priodol mewn ymateb i unrhyw adroddiad a gyhoeddwyd o dan adran 20(4) mewn perthynas â'r darparwr gwasanaethau iechyd preifat. Y rheswm am hyn yw bod yn rhaid i awdurdodau rhestredig eraill roi sylw i unrhyw adroddiadau o'r fath ac unrhyw gamau gweithredu o'r fath (da neu ddrwg) a gymerwyd gan y darparwr gwasanaethau iechyd preifat pan fyddant yn ystyried ymrwymo i gontract am wasanaethau gyda'r darparwr gwasanaethau iechyd preifat.

Adran 25: Diffyg gweithredu ar ôl cael adroddiad

Os bydd yr Ombwdsmon yn fodlon bod yr awdurdod rhestredig wedi diystyru ei adroddiad yn fwriadol a hynny heb esgus cyfreithlon, caiff yr Ombwdsmon, o dan adran 25(1), ddyroddi tystysgrif i'r perwyl hwnnw i'r Uchel Lys.

Adran 26: Adroddiadau: gweithdrefn amgen

Nid yw'r weithdrefn gyflawn o gyflwyno adroddiad o dan adrannau 20 hyd 23 yn berthnasol os yw'r Ombwdsmon yn penderfynu cyflwyno adroddiad o dan y weithdrefn amgen a nodir yn adran 26.

Os daw'r Ombwdsmon i'r casgliad, ar ôl ymchwiliad:

- a) nad oes unrhyw berson wedi dioddef anghyfiawnder neu galedi o ganlyniad i'r mater a oedd yn destun yr ymchwiliad; neu
- b) bod person wedi dioddef anghyfiawnder neu galedi o'r fath a bod yr awdurdod rhestredig dan sylw yn cytuno i weithredu argymhellion yr Ombwdsmon o fewn y cyfnod a ganiateir (fel y'i diffinnir yn adran 26(3)), caiff yr Ombwdsmon benderfynu cyflwyno adroddiad o dan y weithdrefn amgen o dan adran 26, ond dim ond os yw'n fodlon nad yw budd y cyhoedd yn ei gwneud yn ofynnol iddo gyflwyno adroddiad o dan y weithdrefn gyflawn a nodir yn adrannau 20 hyd 23.

Mae'r un cyfyngiadau o ran enwi neu allu adnabod unigolion yn berthnasol i adroddiad o dan y weithdrefn amgen yn yr adran hon ag i adroddiad o dan adran 20 (adran 26(9) a (10)).

Adran 27: Adroddiadau arbennig

O dan adran 27, caiff yr Ombwdsmon gyhoeddi adroddiad arbennig os nad yw'r awdurdod rhestredig wedi cymryd y camau gweithredu gofynnol nac wedi gweithredu'r argymhellion gofynnol mewn ymateb i: (a) adroddiad a wneir o dan adran 20, (b) adroddiad a wneir o dan adran 26, neu (c) ar ôl datrys mater.

Er enghraifft, gallai awdurdod rhestredig beidio â rhoi gwybod i'r Ombwdsmon, o fewn mis i gael adroddiad adran 20, am y camau y mae wedi eu cymryd neu y mae'n bwriadu eu cymryd mewn ymateb i'r adroddiad. Mewn achosion o'r fath, caiff yr Ombwdsmon gyhoeddi adroddiad arbennig (adran 27(2)(a)).

Caiff yr Ombwdsmon hefyd, er enghraifft, gyhoeddi adroddiad arbennig os yw awdurdod rhestredig wedi rhoi'r hysbysiad o dan adran 23 o fewn yr amserlen a nodir yno ond nad yw'r Ombwdsmon yn fodlon:

- a) ar y camau a gymerwyd neu a gynigiwyd gan yr awdurdod rhestredig; neu
- b) cyn diwedd pa gyfnod y mae'r awdurdod rhestredig wedi datgan y bydd yn cymryd y camau hynny; neu
- c) bod yr awdurdod rhestredig wedi cymryd y camau y dywedodd y byddai'n eu cymryd o fewn y cyfnod penodedig.

Caiff yr Ombwdsmon wneud pa bynnag argymhellion sy'n briodol yn ei farn ef mewn adroddiad arbennig, o ran y camau gweithredu y mae o'r farn y dylid eu cymryd i unioni'r anghyfiawnder neu'r caledi a ddioddefwyd gan y person a dramgwyddwyd ac i atal anghyfiawnder neu galedi tebyg rhag cael ei achosi eto (adran 27(8)(b)).

Mae adran 27(9) yn nodi at bwy y mae angen i'r Ombwdsmon anfon copi o adroddiad arbennig. Mae'r gofynion yn dibynnu a oedd yr adroddiad gwreiddiol yn adroddiad llawn o dan adran 20, yn adroddiad a wnaed o dan adran 26.

Adran 28: Adroddiadau arbennig: atodol

Mae adran 28 yn gwneud darpariaethau ychwanegol o safbwynt adroddiadau arbennig. Yn arbennig, mae'r un cyfyngiadau o ran enwi neu allu adnabod unigolion yn berthnasol i adroddiad arbennig ag i adroddiad o dan adran 20 (adran 28(4) a (5)) ac mae adran 28(6) yn darparu bod adrannau 21 a 22 (gofynion i roi cyhoeddusrwydd i adroddiadau) yn gymwys i adroddiadau arbennig.

Os cyhoeddir adroddiad arbennig ynglŷn â darparwr gwasanaethau iechyd preifat o dan adran 28(1)(a), rhaid i awdurdodau rhestredig (heblaw darparwyr gwasanaethau iechyd preifat) roi sylw i'r adroddiad hwnnw wrth ystyried a ddylai ymrwymo i unrhyw gontract ar gyfer gwasanaethau gyda'r darparwr gwasanaethau iechyd preifat.

Gall awdurdodau rhestredig gydymffurfio â'r ddyletswydd hon drwy edrych a oes adroddiad wedi'i gyhoeddi o dan adran 28(1)(a) mewn cysylltiad â'r darparwr gwasanaethau iechyd preifat.

Adran 29: Adroddiadau arbennig sy'n ymwneud â Llywodraeth Cymru a Chomisiwn Cynulliad Cenedlaethol Cymru

Rhaid i adroddiad arbennig sy'n ymwneud â Gweinidogion Cymru neu Gomisiwn Cynulliad Cenedlaethol Cymru gael ei osod gerbron y Cynulliad.

Adran 30: Awdurdodau rhestredig

Mae'r adran hon yn cyflwyno Atodlen 3, sy'n rhestru'r bobl a'r sefydliadau (y cyfeirir atynt yn y Ddeddf fel "awdurdodau rhestredig") y gall yr Ombwdsmon gynnal ymchwiliad iddynt.

Mae adran 30(2) yn rhoi'r pŵer i Weinidogion Cymru, trwy reoliadau, ddiwygio Atodlen 3 trwy ychwanegu awdurdodau rhestredig, cael gwared arnynt neu newid y disgrifiad ohonynt. Cyn gwneud y rheoliadau hynny, rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r Ombwdsmon ac unrhyw rai eraill sydd, yn eu barn hwy, yn briodol (adran 30(4)). Mae adran 30(3) yn darparu y caiff gorchymyn sy'n ychwanegu awdurdod rhestredig at Atodlen 3 gymhwyso'r Ddeddf i'r unigolyn neu'r sefydliad hwnnw gydag addasiadau.

Mae'r pŵer i wneud gorchymyn o dan yr adran hon yn destun cyfyngiadau penodol a nodir yn adrannau 31 a 32.

Atodlen 3

Mae'r Atodlen hon yn rhestru'r rhai sy'n dod o fewn cylch gwaith yr Ombwdsmon.

Adran 31: Cyfyngiadau ar bŵer i ddiwygio Atodlen 3

Mae adran 31(1) yn atal rheoliadau o dan adran 30(2) rhag newid statws Llywodraeth Cymru na Chynulliad Cenedlaethol Cymru fel awdurdodau rhestredig.

Mae adran 31(2) hyd (5) yn nodi'r meini prawf y mae'n rhaid eu bodloni cyn y caiff Gweinidogion Cymru ychwanegu rhywun fel awdurdod rhestredig o dan adran 30(2). Felly, caniateir ychwanegu at y rhestr yn Atodlen 3, dim ond:

a) os yw'r sawl sydd i gael ei restru yn cyflawni swyddogaethau o ran Cymru (nid yw "o ran Cymru" yn golygu bod yn rhaid i'r swyddogaeth gael ei chyflawni'n gorfforol yng Nghymru, er mai dyna fydd yn digwydd yn y rhan fwyaf o achosion). Nid oes ots bod y person hefyd yn cyflawni swyddogaethau ac eithrio o ran Cymru; a

b) os yw rhai o'r swyddogaethau neu bob un ohonynt mewn maes lle mae

gan Lywodraeth Cymru hefyd swyddogaethau. Er enghraifft, os bydd swyddogaethau rhywun ym maes amaethyddiaeth, mae'n gymwys i gael ei restru (gan dybio bod y meini prawf eraill yn cael eu bodloni) oherwydd bod gan Lywodraeth Cymru swyddogaethau yn y maes hwnnw. Bydd cwmpas y cyfyngiad hwn yn newid dros amser wrth i'r meysydd y mae gan Lywodraeth Cymru swyddogaethau ynddynt newid; ac

c) os yw'r sawl sydd i gael ei restru yn dod o fewn cwmpas adran 31(3), (4) neu (5).

Mae adran 31(6) yn atal Gweinidogion Cymru rhag ychwanegu at Atodlen 3 trwy reoliadau:

- a) Awdurdod Iechyd Arbennig sy'n cyflawni ei swyddogaethau yn Lloegr yn unig neu'n bennaf; neu
- b) diwydiant neu ymgymeriad sydd wedi'i wladoli.

Adran 32: Darpariaethau mewn rheoliadau sy'n ychwanegu personau at Atodlen 3

Mae adran 32 yn darparu bod yn rhaid i Weinidogion Cymru, wrth ychwanegu at y rhestr, bennu yn y rheoliadau pa rai o swyddogaethau'r sawl a ychwanegir sy'n dod o fewn cylch gwaith yr Ombwdsmon.

Adran 33: Pŵer i ddyroddi canllawiau

Mae adran 33(1) yn rhoi pŵer i'r Ombwdsmon roi canllawiau i awdurdodau rhestredig ynglŷn ag arferion gweinyddol da. Bydd hyn yn galluogi'r Ombwdsmon i bennu meincnodau ar gyfer awdurdodau rhestredig. Mae gan yr Ombwdsmon hefyd bŵer i roi canllawiau i awdurdodau rhestredig yn ymwneud â gweithdrefnau ar gyfer ymdrin â chwynion (gweler adrannau 34 hyd 40).

Mae adran 33(3) yn darparu ei bod yn ofynnol i awdurdodau rhestredig roi sylw i ganllawiau'r Ombwdsmon o dan adran 33 wrth gyflawni eu swyddogaethau. Ni ddylai awdurdodau rhestredig wroddi wrth y canllawiau hynny oni bai bod rheswm da dros wneud hynny. Wrth gyflawni ei swyddogaethau mewn cysylltiad â mater o dan y Ddeddf hon, caiff yr Ombwdsmon ystyried i ba raddau y mae awdurdod rhestredig wedi cydymffurfio â'i ganllawiau o dan adran 33, os o gwbl.

Adran 34: Digolledu'r person a dramgwyddwyd

Mae'r adran hon yn rhoi pŵer i awdurdodau rhestredig dalu iawndal i rywun sydd wedi gwneud cwyn i'r Ombwdsmon, neu y gwnaed cwyn i'r Ombwdsmon ar ei ran, mewn cysylltiad â'r mater sy'n destun y gŵyn.

Efallai y bydd gan rai awdurdodau rhestredig bwerau eisoes a fyddai'n ddigon eang at y diben hwn (gweler er enghraifft y pŵer sydd ar gael i amryw

gyrff llywodraeth leol sy'n gweithredu o dan adran 92 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000). Bydd adran 41 yn sicrhau y bydd gan bob awdurdod rhestredig bŵer o'r fath. Nid yw'n dibynnu ar fod yr Ombwdsmon yn ymchwilio i'r gŵyn a chyflwyno adroddiad ac felly, er enghraifft, gellid defnyddio'r pŵer pan fo'r Ombwdsmon wedi cynorthwyo'r ddwy ochr i ddod i gytundeb cyfeillgar ynglŷn â datrys y mater.

RHAN 4

Adran 35: Ymdrin â chwynion: datganiad o egwyddorion

Mae'r adran hon yn ei gwneud yn ofynnol i'r Ombwdsmon gyhoeddi datganiad o egwyddorion sy'n ymwneud â gweithdrefnau'r 'awdurdodau rhestredig' yn Atodlen 3 ar gyfer ymdrin â chwynion. Rhaid i'r Ombwdsmon ymgynghori ynglŷn â'r datganiad cyntaf o'r fath ac unrhyw newidiadau perthnasol iddo, a rhaid cael cymeradwyaeth y Cynulliad cyn cyhoeddi'r rhain.

Yn ôl is-adran (12) ystyr "gweithdrefnau ymdrin â chwynion" yw gweithdrefnau awdurdodau rhestredig ar gyfer archwilio cwynion neu adolygu penderfyniadau mewn cysylltiad â chymau gweithredu a gymerwyd gan awdurdod rhestredig pan fo'r mater dan sylw yn un y ceir gwneud cwyn i'r Ombwdsmon yn ei gylch, ac y caiff yr Ombwdsmon ymchwilio iddo o dan y Ddeddf hon.

Mae is-adran (2) yn ei gwneud yn ofynnol i bob awdurdod rhestredig fod â gweithdrefn (neu weithdrefnau) ymdrin â chwynion o ran camau gweithredu a gymerir gan yr awdurdod rhestredig hwnnw, a rhaid i'r gweithdrefnau hynny gydymffurfio â'r datganiad o egwyddorion a gyhoeddwyd.

Mae is-adran (3) hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdod rhestredig sydd â chyfrifoldeb statudol am weithdrefn ymdrin â chwynion mewn cysylltiad ag awdurdod rhestredig arall neu a weithredir gan awdurdod rhestredig arall, sicrhau bod y gweithdrefnau hyn yn cydymffurfio â'r datganiad o egwyddorion.

Adran 36: Gweithdrefn enghreifftiol ar gyfer ymdrin â chwynion

Mae'r adran hon yn galluogi'r Ombwdsmon i gyhoeddi gweithdrefnau enghreifftiol ar gyfer ymdrin â chwynion ("gweithdrefnau enghreifftiol") ar gyfer awdurdodau rhestredig. Rhaid i weithdrefnau enghreifftiol hefyd gydymffurfio â'r datganiad o egwyddorion a gyhoeddir gan yr Ombwdsmon. Mae is-adran (6) yn sicrhau bod yn rhaid i awdurdodau rhestredig a bennir o dan adran 37(1) gydymffurfio ag unrhyw newidiadau a gyhoeddir i'r weithdrefn enghreifftiol berthnasol, ond mater i'r Ombwdsmon yw penderfynu a ddylai roi cyfarwyddyd i'r awdurdod rhestredig ailgyflwyno disgrifiad o'i weithdrefn ymdrin â chwynion o dan adran 39(1).

Os bydd yr Ombwdsmon yn tynnu gweithdrefn enghreifftiol yn ôl, mae unrhyw fanylebau cysylltiedig o dan adran 37(1) yn peidio â chael effaith.

Adran 37: Gweithdrefnau enghreifftiol ar gyfer ymdrin â chwynion: manyleb awdurdodau rhestredig

O dan yr adran hon caiff yr Ombwdsmon bennu unrhyw awdurdod rhestredig y mae gweithdrefn enghreifftiol yn berthnasol iddo. Rhaid i awdurdod rhestredig a bennir fod â gweithdrefn ymdrin â chwynion sy'n cydymffurfio â'r weithdrefn enghreifftiol berthnasol. Ar ôl cael ei bennu, rhaid i'r awdurdod rhestredig gyflwyno disgrifiad o'i weithdrefn ymdrin â chwynion, gan roi ystyriaeth i'r weithdrefn enghreifftiol, o fewn chwe mis.

Caiff yr awdurdod rhestredig, gyda chydsyniad yr Ombwdsmon, ddatgymhwyso agweddau ar y weithdrefn enghreifftiol os yw hyn yn angenrheidiol er mwyn gallu gweithredu'n effeithiol. Gellir dirymu'r manylebau ar unrhyw adeg.

Adran 38: Datganiadau o beidio â chydymffurfio

Mae'r adran hon yn galluogi'r Ombwdsmon i ddatgan nad yw gweithdrefn awdurdod rhestredig penodedig ar gyfer ymdrin â chwynion yn cydymffurfio â'r weithdrefn enghreifftiol berthnasol. Os nad yw'r awdurdod wedi'i bennu, mae'n galluogi'r Ombwdsmon i ddatgan nad yw'r weithdrefn yn cydymffurfio â'r datganiad o egwyddorion. Rhaid i'r Ombwdsmon roi rhesymau ysgrifenedig a chaiff hefyd bennu newidiadau a fyddai'n caniatáu i'r datganiad gael ei dynnu'n ôl. Rhaid i'r awdurdod rhestredig anfon disgrifiad o'i weithdrefn ymdrin â chwynion at yr Ombwdsmon o fewn dau fis i'r datganiad, ar ôl ystyried y rhesymau dros beidio â chydymffurfio ac unrhyw newidiadau a bennir gan yr Ombwdsmon.

Adran 39: Cyflwyno disgrifiad o weithdrefnau ymdrin â chwynion: cyffredinol

Mae'r adran hon yn rhoi pŵer i'r Ombwdsmon ei gwneud yn ofynnol i awdurdod rhestredig gyflwyno disgrifiad o'i weithdrefn ymdrin â chwynion cyn pen tri mis, neu gyfnod arall sy'n briodol ym marn yr Ombwdsmon. Mae cyfnod byrrach yn cael effaith hyd yn oed os nad yw'r cyfnod a roddir yn adran 37(3) neu 38(4) wedi dod i ben eto.

Hefyd, mae'n ofynnol i awdurdod rhestredig ddarparu gwybodaeth ychwanegol os gofynnir iddo wneud hynny. Mae hyn yn galluogi'r Ombwdsmon i gael disgrifiad digonol o weithdrefn awdurdod rhestredig ar gyfer ymdrin â chwynion.

Adran 40: Gweithdrefnau ymdrin â chwynion: hybu arferion gorau etc

Mae'r adran hon yn gosod dyletswyddau ar yr Ombwdsmon mewn cysylltiad â'r modd y mae awdurdodau rhestredig yn ymdrin â chwynion, sef (1) monitro arferion, (2) hybu arferion gorau a (3) annog cydweithrediad a rhannu arferion gorau.

Rhaid i awdurdodau rhestredig gydweithredu â'r Ombwdsmon wrth arfer y dyletswyddau hyn ac eithrio i'r graddau nad oes ganddynt y pwerau angenrheidiol i sicrhau y cydymffurfir â'r ddyletswydd, neu fod y ddyletswydd yn anghyson ag unrhyw ddeddfiad arall.

Adran 41: Gweithdrefnau ymdrin â chwynion: cymhwyso a dehongli

Mae'r adran 41(1) yn darparu nad yw'r dyletswyddau yn adrannau 34(2) a (3) a 37(2) yn gymwys i'r graddau nad oes gan yr awdurdod rhestredig perthnasol y pwerau angenrheidiol i sicrhau y cydymffurfir â'r dyletswyddau, er enghraifft pan fo corff arall yn gyfrifol am benderfynu ar y gweithdrefnau sydd i'w dilyn, neu am eu cymeradwyo.

Yn ogystal, nid yw'r dyletswyddau yn adrannau 34(2) a (3) a 37(2) yn gymwys i'r graddau eu bod yn anghyson ag unrhyw ddeddfwriaeth arall.

Mae hyn yn berthnasol i'r graddau, er enghraifft, y darperir yn benodol ar wyneb darn arall o ddeddfwriaeth fod yn rhaid rhoi gweithdrefnau perthnasol awdurdod rhestredig ar waith mewn ffordd sy'n anghyson â'r dyletswyddau hyn, neu gynnwys darpariaeth sy'n anghyson â'r dyletswyddau hyn.

Mae adran 41(2) yn darparu nad yw'r gyfundrefn ymdrin â chwynion yn adrannau 35 hyd 40 yn berthnasol i ddarparwyr gwasanaethau iechyd preifat.

RHAN 5

Adran 42: Materion y mae'r Rhan hon yn gymwys iddynt

Mae adran 42 yn nodi'r tri mater y mae Rhan 5 yn gymwys iddynt: (1) camau gweithredu a gymerwyd gan ddarparwr cartref gofal mewn cysylltiad â darparu llety, gofal nyrsio neu ofal personol mewn cartref gofal yng Nghymru; (2) camau gweithredu a gymerwyd gan ddarparwr gofal cartref mewn cysylltiad â darparu gofal cartref yng Nghymru; a (3) camau gweithredu a gymerwyd gan ddarparwr gofal lliniarol annibynnol mewn cysylltiad â darparu gwasanaeth gofal lliniarol yng Nghymru.

Nid yw Rhan 5 yn gymwys i gwynion y gellir ymdrin â hwy o dan Ran 3 o'r Ddeddf hon, nac i faterion a ddisgrifir yn Atodlen 4 (materion sydd wedi eu heithrio o awdurdodaeth yr Ombwdsmon). Caiff Gweinidogion Cymru ddiwygio Atodlen 4 drwy reoliadau, ond rhaid iddynt ymgynghori â'r Ombwdsmon cyn gwneud hynny.

Mae'r termau a ddefnyddir yn yr adran hon yn cael eu diffinio yn adrannau 61 hyd 63.

Atodlen 4

Mae'r Atodlen hon yn gwneud darpariaeth ynghylch materion sydd wedi'u heithrio o awdurdodaeth yr Ombwdsmon.

Adran 43: Pŵer i ymchwilio i gwynion

Mae adran 43 yn adlewyrchu'r dull gweithredu cyffredinol a gymerir yn adran 3. Yn rhinwedd adran 43(1) a (2) caiff yr Ombwdsmon ymchwilio i gŵyn sy'n ymwneud â mater y mae Rhan 3 o'r Ddeddf hon yn gymwys iddi, dim ond:

- a) os yw'r gŵyn wedi'i gwneud yn briodol neu wedi'i hatgyfeirio'n briodol ato;
a
- b) yn achos cwynion am ddarparwyr gofal lliniarol annibynnol, os yw'r darparwr gofal lliniarol annibynnol wedi cael cyllid cyhoeddus, o fewn y tair blynedd cyn dyddiad y camau gweithredu y mae'r gŵyn yn ymwneud â hwy.

Mae "cyllid cyhoeddus" yn cael ei ddiffinio yn is-adran (3) a'r ystyr yw cyllid oddi wrth Weinidogion Cymru, Bwrdd Iechyd Lleol a sefydlwyd o dan adran 11 o Ddeddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Cymru) 2006, Ymddiriedolaeth GIG neu gyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol yng Nghymru. Gallai hyn, er enghraifft, gynnwys cyllid grant a ddarperir gan Weinidogion Cymru i'r gwasanaeth gofal lliniarol annibynnol.

Mae adrannau 43(4) a 48 yn nodi ym mha amgylchiadau y mae cwyn wedi cael ei gwneud yn briodol i'r Ombwdsmon. Mae adran 43(5) ac adran 49 yn nodi ym mha amgylchiadau y mae cwyn wedi cael ei hatgyfeirio'n briodol at yr Ombwdsmon gan ddarparwr y mae'r gŵyn yn ymwneud ag ef.

Mae adran 43(7) yn galluogi'r Ombwdsmon i ymchwilio i gŵyn os yw o'r farn ei bod yn rhesymol gwneud hynny, hyd yn oed os oes gofynion penodol o ran y modd y dylid gwneud neu atgyfeirio'r gŵyn nad ydynt wedi'u cyflawni.

Mae adran 43(8) a (9) yn rhoi disgrisiwn eang i'r Ombwdsmon benderfynu pa un a yw am gychwyn ymchwiliad, parhau ag ymchwiliad neu ddod ag ymchwiliad i ben. Mae adran 43(10) yn ei gwneud yn eglur y caiff yr Ombwdsmon gychwyn neu barhau ag ymchwiliad i gŵyn hyd yn oed os yw'r gŵyn wedi'i thynnu'n ôl. Gall hyn fod yn briodol, er enghraifft, pan fo achwynydd 'arweiniol' wedi gwneud cwyn am gamau gweithredu gan ddarparwr a'r rheini hefyd wedi effeithio ar bobl eraill, ond ei fod wedi hynny wedi tynnu ei gŵyn 'arweiniol' yn ôl. Mewn achosion o'r fath, gall yr Ombwdsmon ystyried ei bod yn briodol cychwyn ymchwiliad neu barhau ag ymchwiliad, er i'r gŵyn 'arweiniol' gael ei thynnu'n ôl, er mwyn diogelu buddiannau'r bobl eraill.

Adran 44: Pŵer i ymchwilio ar ei liwt ei hun

Mae'r pŵer hwn yn caniatáu i'r Ombwdsmon ymchwilio i fater pa un a yw wedi cael cwyn ai peidio. Felly, mae'n caniatáu i'r Ombwdsmon gychwyn ymchwiliad.

Mae hyn yn cael effaith sylweddol ar y modd y dehonglir y Ddeddf – pan gaiff y gair "ymchwiliad" ei ddefnyddio yn Rhan 5, gall gyfeirio naill ai at

ymchwiliad o dan adran 43 neu ymchwiliad o dan adran 44.

Yn yr un modd â'r pŵer o dan adran 43, dim ond i ymchwilio i faterion y mae gan yr Ombwdsmon hawl i ymchwilio iddynt o dan Ran 5 y caniateir defnyddio'r pŵer yn adran 44. Mae adran 42(1) yn nodi'r materion y ceir ymchwilio iddynt o dan Ran 5, ac mae adran 44(2) yn cadarnhau bod yr amodau ychwanegol sy'n gymwys yn achos cwynion am ddarparwyr gofal lliniarol annibynnol o dan adran 43(1) a (2), hefyd yn gymwys i ymchwiliadau o dan adran 44.

O dan adran 44(3), caiff yr Ombwdsmon ymchwilio i faterion a ddigwyddodd cyn neu ar ôl i'r Ddeddf gael Cydsyniad Brenhinol.

Ystyr Cydsyniad Brenhinol yw pan fydd y Frenhines yn cytuno'n ffurfiol i wneud Bil yn Ddeddf. Mae dyddiad y Cydsyniad Brenhinol ar gyfer pob Deddf i'w gael ar ddechrau'r Ddeddf, ar ôl y teitl hir.

Adran 45: Meini prawf ar gyfer ymchwilio ar ei liwt ei hun

Cyn y caiff yr Ombwdsmon ddefnyddio'r pŵer yn adran 44 i gynnal ymchwiliad ar ei liwt ei hun, rhaid i'r meini prawf yn adran 45 gael eu bodloni.

Yn gyntaf, mae'n rhaid i ymchwiliad ar ei liwt ei hun fod er budd y cyhoedd. Yn ogystal, rhaid bodloni un o'r meini prawf a ganlyn:

- (a) rhaid iddi fod yn debygol y bydd rhywun sy'n agored i niwed (person hyglwyf) neu sydd dan anfantais yn dioddef anghyfiawnder neu galedi;
- (b) rhaid i'r ymchwiliad ymwneud â methiant systemig a all achosi i rywun ddioddef anghyfiawnder neu galedi. Wrth benderfynu a yw'r maen prawf hwn yn cael ei fodloni, rhaid i'r Ombwdsmon ystyried unrhyw gwynion y mae wedi'u cael.

Mae gan Weinidogion Cymru bŵer i ddiwygio'r meini prawf drwy gyfrwng rheoliadau gan ddilyn gweithdrefn gadarnhaol y Cynulliad.

Adran 46: Dulliau amgen o ddatrys materion

Mae adran 46 yn adlewyrchu adran 6 o'r Ddeddf hon ac mae'n rhoi pŵer eang i'r Ombwdsmon gymryd camau i ddatrys materion a wneir o dan Ran 5 heb symud ymlaen at ymchwiliad ffurfiol. Mae'r pŵer hwn ar gael i'r Ombwdsmon ei ddefnyddio yn lle'r pŵer i ymchwilio neu yn ychwanegol ato.

Adran 47: Pwy sy'n cael cwyno

Mae adran 47 yn seiliedig ar adran 7 o'r Ddeddf hon. Mae'n rhestru'r bobl y caniateir iddynt wneud cwyn i'r Ombwdsmon o dan Ran 5 o'r Ddeddf hon.

Caiff rhywun wneud cwyn os yw ef neu hi yn aelod o'r cyhoedd ("y person a dramgwyddwyd") sy'n honni ei fod wedi dioddef anghyfiawnder neu galedi o ganlyniad i gamweinyddu neu fethiant mewn gwasanaeth, neu os bydd ef neu hi wedi cael ei awdurdodi i weithredu ar ran rhywun o'r fath, neu fel arall os yw'n ymddangos i'r Ombwdsmon ei bod yn briodol iddo ef neu hi weithredu ar ran rhywun o'r fath.

Fodd bynnag, nid unigolion yn unig a gaiff gwyno i'r Ombwdsmon: caiff cwmnïau a sefydliadau hefyd gwyno i'r Ombwdsmon am anghyfiawnder neu galedi a ddioddefwyd gan aelodau o'r cyhoedd, cyhyd ag y bodlonir yr amodau yn is-adran (1).

Mae gan yr Ombwdsmon y pŵer i benderfynu a yw gofynion adran 47 wedi eu bodloni mewn achos penodol.

Adran 48: Gofynion: cwynion a wneir i'r Ombwdsmon

Os bydd rhywun yn dymuno gwneud cwyn i'r Ombwdsmon, rhaid i'r gŵyn fodloni gofynion adran 48(1) (er bod gan yr Ombwdsmon ddisgresiwn o dan adran 43(7) i ymchwilio i faterion pan nad yw'r gofynion hyn yn cael eu bodloni).

Mae adran 48(1)(c) yn darparu mai'r terfyn amser ar gyfer gwneud cwyn i'r Ombwdsmon yw blwyddyn i'r diwrnod y caiff y person a dramgwyddwyd ei hysbysu gyntaf o'r materion y gwneir cwyn amdanynt.

Ond nid yw adran 48(1) yn nodi pob un o'r union ofynion wrth wneud cwyn; ac eithrio'r gofyniad sy'n ymwneud â therfynau amser, bydd y gofynion yn cael eu nodi mewn canllawiau a gyhoeddir gan yr Ombwdsmon. Felly, dylai pobl sy'n dymuno gwneud cwyn ddarllen y canllawiau hynny, a fydd yn eu helpu.

Os bydd y canllawiau yn pennu y caniateir gwneud cwyn ar lafar, mae is-adrannau (4) hyd (9) yn pennu gofynion ychwanegol. Mae hyn yn cynnwys egluro wrth yr unigolyn dan sylw oblygiadau gwneud cwyn yn briodol (h.y. y gallai cwyn sy'n cael ei gwneud yn briodol arwain at ddechrau ymchwiliad gan yr Ombwdsmon), a chadarnhau a yw'r unigolyn am i'r gŵyn symud ymlaen i fod yn un sy'n cael ei gwneud yn briodol. Os nad yw'n dymuno i'r gŵyn gael ei thrin fel un sy'n cael ei gwneud yn briodol, yna ni chaiff yr Ombwdsmon ymchwilio i'r mater fel pe bai wedi cael cwyn am y mater (ond caiff yr Ombwdsmon ymchwilio i'r mater o dan y pŵer i ymchwilio ar ei liwt ei hun yn adran 44).

Adran 49: Gofynion: cwynion a atgyfeirir at yr Ombwdsmon

Mae'r adran hon yn darparu y caiff darparwr atgyfeirio cwyn at yr Ombwdsmon, ond dim ond os caiff ei gwneud gan rywun a fyddai wedi bod â hawl i wneud y gŵyn honno'n uniongyrchol i'r Ombwdsmon.

Rhaid i'r gŵyn fod wedi cael ei gwneud i'r darparwr o fewn blwyddyn i'r diwrnod y cafodd y person a dramgwyddwyd ei hysbysu gyntaf o'r mater y gwneir cwyn amdano. Rhaid i'r atgyfeiriad hefyd ddigwydd cyn diwedd cyfnod o flwyddyn sy'n dechrau ar y diwrnod y gwnaed y gŵyn i'r darparwr.

Yn ogystal, rhaid i'r atgyfeiriad fod ar ba ffurf bynnag y mae'r Ombwdsmon yn ei nodi mewn canllawiau a gyhoeddir, a rhaid iddo gynnwys pa wybodaeth bynnag a nodir yn y canllawiau hynny. Felly, dylai darparwyr sydd am atgyfeirio cwyn ddarllen y canllawiau hynny i'w helpu yn hyn o beth.

O dan adran 43(7) mae gan yr Ombwdsmon ddisgresiwn i dderbyn atgyfeiriad pan nad yw'r naill neu'r llall o'r terfynau amser (neu'r ddau) wedi eu bodloni, pan nad yw'r atgyfeiriad ar y ffurf sy'n ofynnol neu pan nad yw'r atgyfeiriad yn cynnwys y wybodaeth ofynnol.

Adran 50: Penderfyniadau i beidio ag ymchwilio i gwynion neu i ddod ag ymchwiliadau i ben

Mae adran 50 yn darparu bod yn rhaid i'r Ombwdsmon baratoi datganiad o'r rhesymau dros unrhyw benderfyniad y mae'n ei wneud i beidio â dechrau ymchwiliad neu i ddod ag ymchwiliad i ben.

Gellir gwneud penderfyniad o'r fath, er enghraifft, pan fo'r Ombwdsmon wedi datrys mater trwy ddulliau amgen o dan adran 46 ac, felly, wedi penderfynu peidio â chynnal ymchwiliad ffurfiol.

O dan adran 50(2), rhaid i'r Ombwdsmon anfon copi o'r datganiad hwnnw at:

- a) y person a dramgwyddwyd (os oes un); a
- b) y darparwr y mae'r mater yn ymwneud ag ef.

O dan adran 50(3), caiff yr Ombwdsmon hefyd anfon copi o'r datganiad at unrhyw un arall.

Caiff yr Ombwdsmon gyhoeddi datganiad o'r fath os bydd gofynion adran 50(4) yn cael eu bodloni. Ni chaiff yr Ombwdsmon ond cyhoeddi datganiad o'r fath os yw o'r farn ei bod er budd y cyhoedd i wneud hynny. Wrth ddod i'w farn, rhaid i'r Ombwdsmon ystyried budd y person a dramgwyddwyd (os oes un) ac unrhyw un arall y mae'n ei ystyried yn briodol.

Mae adrannau 50(7) ac (8) yn gwahardd yr Ombwdsmon rhag anfon neu gyhoeddi datganiad sy'n nodi:

- a) enw unrhyw un (heblaw'r darparwr y mae'r mater yn ymwneud ag ef); neu
- b) unrhyw wybodaeth sydd, ym marn yr Ombwdsmon, yn debygol o olygu bod modd adnabod unrhyw un ac y gellir, ym marn yr Ombwdsmon, ei hepgor o'r datganiad heb amharu ar ei effeithiolrwydd, oni bai bod yr Ombwdsmon o'r farn ei bod er budd y cyhoedd i gynnwys enw neu manylion y gellir eu defnyddio i adnabod rhywun. Nid yw'r gwaharddiad yn berthnasol

o safbwynt y fersiwn o'r datganiad a anfonir at y person a dramgwyddwyd (os oes un).

Adran 51: Gweithdrefn ymchwilio

Mae adran 51(1) yn nodi'r gofynion ar gyfer ymchwiliadau o dan adran 43 (h.y. ymchwiliadau yn dilyn cwyn).

Mae adrannau 51(2) hyd 51(7) yn nodi'r gofynion ar gyfer ymchwiliadau o dan adran 44 (h.y. ymchwiliadau gan ddefnyddio'r pŵer i'r Ombwdsmon gynnal ymchwiliad ar ei liwt ei hun), sy'n cynnwys gofyniad i'r Ombwdsmon baratoi 'cynnig ymchwilio' ac anfon y cynnig ymchwilio at y darparwr sy'n destun yr ymchwiliad, a rhoi cyfle i'r darparwr a phersonau eraill fynegi barn am yr ymchwiliad. O dan adran 51(5), rhaid i gynnig ymchwilio nodi'r rhesymau dros yr ymchwiliad a nodi sut mae meini prawf adran 45 wedi'u bodloni (h.y. y meini prawf ar gyfer ymchwiliadau'r Ombwdsmon ar ei liwt ei hun).

Ar y llaw arall, nid oes rhaid i'r Ombwdsmon baratoi cynnig ymchwilio yn yr amgylchiadau a nodir yn adran 51(3) a (4). Mae hyn yn golygu nad oes rhaid i'r Ombwdsmon baratoi cynnig ymchwilio os yw wedi cynnal ymchwiliad i fater yn flaenorol (naill ai mewn ymateb i gŵyn o dan adran 3 neu ar ei liwt ei hun o dan adran 4) a'i fod yn cynnal ymchwiliad newydd i fater sydd â chysylltiad sylweddol â'r ymchwiliad blaenorol.

Fodd bynnag, hyd yn oed os nad oes rhaid i'r Ombwdsmon baratoi cynnig ymchwilio, mae adran 51(7)(b) yn dal i'w gwneud yn ofynnol i'r Ombwdsmon ddod â'r ymchwiliad i sylw'r rhai sy'n destun yr ymchwiliad a rhoi cyfle iddynt wneud sylwadau.

Mae adran 51(8) yn ei gwneud yn ofynnol i bob ymchwiliad gael ei gynnal yn breifat.

Mae adran 51(9) yn darparu mai mater i'r Ombwdsmon, yn amodol ar y gofynion uchod, yw penderfynu ar y weithdrefn ar gyfer cynnal ymchwiliad. Er enghraifft, gallai'r Ombwdsmon sefydlu gweithdrefnau gwahanol ar gyfer gwahanol fathau o gwynion a gallai, mewn unrhyw achos penodol, wyro oddi wrth unrhyw weithdrefnau o'r fath a sefydlwyd os yw o'r farn bod hynny'n briodol.

Mae adran 51(10)(a) yn ei gwneud yn glir y caiff yr Ombwdsmon gynnal unrhyw ymchwiliadau y mae o'r farn eu bod yn briodol. Mae adran 51(10)(b) yn darparu mai mater i'r Ombwdsmon yw penderfynu a ganiateir i rywun gael ei gynrychioli'n gyfreithiol neu gael ei gynrychioli mewn rhyw ffordd arall (e.e. gan eiriolwr annibynnol).

Mae adran 51(12) yn grymuso'r Ombwdsmon i wneud taliadau tuag at dreuliau pobl sy'n ei gynorthwyo mewn ymchwiliad, ar yr amod yr eir i'r treuliau hynny'n briodol, ac i dalu lwfansau penodol. Mater i'r Ombwdsmon

yw penderfynu a yw'n briodol gwneud taliadau o'r fath neu osod unrhyw amodau ar daliadau o'r fath.

Adran 52: Gwybodaeth, dogfennau, tystiolaeth a chyfleusterau

Mae adran 52 yn rhoi pwerau eang i'r Ombwdsmon ei gwneud yn ofynnol i ddangos gwybodaeth neu ddogfennau mewn cysylltiad ag ymchwiliad (adrannau 52(2) a (3)) a'i gwneud yn ofynnol i rai pobl benodol roi iddo unrhyw gyfleusterau y gall yn rhesymol fod arno'u hangen (adran 52(4)). Gall fod angen y ddarpariaeth olaf, er enghraifft, pe byddai ar yr Ombwdsmon angen defnyddio caledwedd neu feddalwedd gyfrifiadurol benodol i edrych ar ddogfennau neu wybodaeth a ddarparwyd.

Mae gan yr Ombwdsmon yr un pwerau â'r Uchel Lys o safbwynt cymryd tystiolaeth gan dystion (adran 52(3)).

Mae adran 52(5) yn amddiffyn y bobl hynny y caiff yr Ombwdsmon fynnu eu bod yn darparu tystiolaeth neu'n dangos gwybodaeth neu ddogfennau. Ni chaiff yr Ombwdsmon ei gwneud yn ofynnol i berson o'r fath roi unrhyw dystiolaeth na chyflwyno unrhyw ddogfennau na ellid gorfodi'r person hwnnw i'w rhoi neu eu cyflwyno gerbron yr Uchel Lys.

Mae adran 52(6) yn atal y Goron rhag dal gwybodaeth yn ôl ar y sail ei bod yn ddarostyngedig i rwymedigaeth i'w chadw'n gyfrinachol neu i gyfyngiad ar ei datgelu.

Effaith adran 52(7) yw na all y Goron, o safbwynt pŵer yr Ombwdsmon i fynnu cael tystiolaeth neu gyflwyno gwybodaeth neu ddogfennau, ddibynnu ar ei breintiau na'i himiwneddau arbennig i drechu hawl yr Ombwdsmon i weld gwybodaeth o'r fath o dan adran 52(5).

Adran 53: Rhwystro a dirmygu

Mae adrannau 53(1) a (2) yn galluogi'r Ombwdsmon i dystio i'r Uchel Lys fod unigolyn, yn ei farn ef, wedi ei rwystro ef (neu aelod o'i staff ac ati) heb esgus cyfreithlon wrth iddo gyflawni ei swyddogaethau o dan Ran 5 neu fod yr unigolyn wedi gweithredu mewn modd a fyddai'n gyfystyr â dirmyg llys, pe byddai'r weithred wedi'i chyflawni mewn cysylltiad ag achos yn yr Uchel Lys.

Os bydd yr Ombwdsmon yn cyhoeddi tystysgrif o'r fath, caiff yr Uchel Lys ymchwilio i'r mater ac os bydd yr Uchel Lys yn dyfarnu bod yr unigolyn dan sylw wedi rhwystro'r Ombwdsmon, caiff yr Uchel Lys ymdrin ag ef neu hi fel pe bai wedi cyflawni dirmyg o ran yr Uchel Lys (adran 53(4)).

Adran 54: Adroddiadau am ymchwiliadau

Mae adran 54(2) yn darparu bod yn rhaid i'r Ombwdsmon baratoi adroddiad ar ei ganfyddiadau, ar ôl cynnal ymchwiliad, ac anfon copi o'r adroddiad

hwnnw at y bobl a bennir yn adran 54(3), oni bai ei fod yn penderfynu cyflwyno adroddiad o dan y weithdrefn amgen a nodir yn adran 57. Caiff yr Ombwdsmon hefyd anfon copi o'r adroddiad at unrhyw rai eraill sy'n briodol yn ei farn ef.

Caiff yr Ombwdsmon gyhoeddi ei adroddiad os bydd gofynion adran 54(5) yn cael eu bodloni. Ni chaiff yr Ombwdsmon ond cyhoeddi adroddiad o'r fath os yw o'r farn ei bod er budd y cyhoedd i wneud hynny. Wrth ddod i'w farn, rhaid i'r Ombwdsmon roi ystyriaeth i les y person a dramgwyddwyd (os oes un) ac unrhyw un arall y mae'n ei ystyried yn briodol.

Mae adrannau 54(8) a (9) yn gwahardd yr Ombwdsmon rhag anfon neu gyhoeddi adroddiad sy'n nodi:

- a) enw unrhyw un (heblaw'r darparwr y mae'r adroddiad yn ymwneud ag ef); neu
- b) unrhyw wybodaeth sydd, ym marn yr Ombwdsmon, yn debygol o olygu bod modd adnabod unrhyw un ac y gellir, ym marn yr Ombwdsmon, ei hepgor o'r adroddiad heb amharu ar ei effeithiolrwydd,

oni bai bod yr Ombwdsmon o'r farn ei bod er budd y cyhoedd i gynnwys enw neu fanylion y gellir eu defnyddio i adnabod rhywun.

Nid yw'r gwaharddiad yn berthnasol o safbwynt y fersiynau o'r adroddiad a anfonir at y person a dramgwyddwyd (os oes un) neu at Weinidogion Cymru. Wrth benderfynu a yw er budd y cyhoedd i gynnwys y wybodaeth hon yn y fersiynau eraill o'r adroddiad, rhaid i'r Ombwdsmon roi ystyriaeth i les y person a dramgwyddwyd (os oes un) ac unrhyw un arall y mae'n ei ystyried yn briodol.

Adran 55: Cyhoeddusrwydd pellach i adroddiadau am ymchwiliadau

Mae adran 55 yn darparu y caiff yr Ombwdsmon gyhoeddi hysbysiad ynglŷn ag adroddiad ar ymchwiliad mewn papur newydd neu gyfryngau darlledu / electronig eraill. Rhaid i unrhyw benderfyniad i gyhoeddi hysbysiad o'r fath ystyried budd y cyhoedd, budd y person a dramgwyddwyd (os oes un) a buddiannau unrhyw rai eraill sy'n briodol ym marn yr Ombwdsmon (gweler adran 55(4)).

Caiff yr hysbysiad (ymhlith pethau eraill) gynnwys y materion a bennir yn adran 55(2). Rhaid i'r darparwr y mae'r adroddiad yn ymwneud ag ef ad-dalu i'r Ombwdsmon gostau rhesymol trefnu i gyhoeddi'r hysbysiad, os bydd yr Ombwdsmon yn gofyn iddo wneud hynny.

Adran 56: Camau gweithredu ar ôl i adroddiadau am ymchwiliadau ddod i law

Os yw'r Ombwdsmon yn cyflwyno adroddiad (o dan adran 54), yn dilyn ymchwiliad, bod unrhyw berson wedi dioddef anghyfiawnder neu galedi o

ganlyniad i'r camau gweithredu sy'n destun yr ymchwiliad, mae adran 56 yn darparu ei bod yn ofynnol i'r darparwr dan sylw ystyried adroddiad yr Ombwdsmon a rhoi gwybod iddo pa gamau y mae wedi eu cymryd neu y mae'n bwriadu eu cymryd mewn ymateb, a hefyd o fewn pa gyfnod y bydd yn cymryd unrhyw gamau y mae'n bwriadu eu cymryd.

Mae'n rhaid i'r darparwr dan sylw gyflwyno'r hysbysiad o fewn mis i'r diwrnod y mae'r darparwr yn cael yr adroddiad neu unrhyw gyfnod hwy y mae'r Ombwdsmon yn ei nodi yn ôl ei ddisgresiwn.

Adran 57: Adroddiadau: gweithdrefn amgen

Mae adran 57 yn darparu nad yw'r weithdrefn gyflawn o gyflwyno adroddiad o dan adrannau 54 hyd 56 yn gymwys os yw'r Ombwdsmon yn penderfynu cyflwyno adroddiad o dan y weithdrefn amgen a nodir yn yr adran hon. Os daw'r Ombwdsmon i'r casgliad, ar ôl ymchwiliad:

a) nad oes unrhyw berson wedi dioddef anghyfiawnder neu galedi o ganlyniad i'r camau gweithredu a oedd yn destun yr ymchwiliad; neu
b) bod person wedi dioddef anghyfiawnder neu galedi o'r fath a bod y darparwr y mae'r mater yn ymwneud ag ef yn cytuno i weithredu argymhellion yr Ombwdsmon o fewn y cyfnod a ganiateir (fel y'i diffinnir yn adran 57(3)), caiff yr Ombwdsmon benderfynu cyflwyno adroddiad o dan y weithdrefn amgen o dan adran 57. Fodd bynnag, dim ond os yw'n fodlon nad yw budd y cyhoedd yn ei gwneud yn ofynnol iddo gyflwyno adroddiad o dan y weithdrefn gyflawn a nodir yn adrannau 54 hyd 56 y caniateir i'r Ombwdsmon wneud hynny.

Mae'r un cyfyngiadau o ran enwi neu allu adnabod unigolion yn berthnasol i adroddiad o dan y weithdrefn amgen yn yr adran hon ag i adroddiad o dan adran 54 (adran 57(9) a (10)).

Adran 58: Amgylchiadau lle caiff adroddiadau arbennig eu paratoi

O dan adran 58, caiff yr Ombwdsmon gyhoeddi adroddiad arbennig mewn tri achos:

Achos 1. Mae'r Ombwdsmon wedi dod i'r casgliad mewn adroddiad am ymchwiliad fod rhywun wedi dioddef anghyfiawnder neu galedi o ganlyniad i'r mater a oedd yn destun yr ymchwiliad ond:

- i. nad yw'r Ombwdsmon wedi cael ei hysbysu gan y darparwr, yn unol ag adran 56 (Camau gweithredu ar ôl i adroddiadau am ymchwiliadau ddod i law), o'r camau y mae'r darparwr wedi'u cymryd / y mae'n bwriadu eu cymryd, neu cyn diwedd pa gyfnod y mae'n bwriadu cymryd unrhyw gamau gweithredu, neu
- ii. nad yw'r Ombwdsmon, ar ôl cael ei hysbysu o faterion o'r fath yn unol ag adran 56, yn fodlon ar y camau gweithredu a gymerwyd / y bwriedir eu cymryd neu cyn diwedd pa gyfnod y bwriedir eu cymryd, neu nad yw'n fodlon bod y camau wedi'u cymryd cyn diwedd y cyfnod a ganiateir.

Achos 2. Mae'r Ombwdsmon wedi paratoi adroddiad o dan adran 57 (2) (gweithdrefn amgen) ac nid yw wedi'i fodloni bod y darparwr wedi gweithredu ei argymhellion o fewn y cyfnod a ganiateir; ac

Achos 3. Mae'r Ombwdsmon wedi dod i'r casgliad, wrth ddatrys mater o dan adran 46 (dulliau amgen o ddatrys materion), fod unrhyw berson wedi dioddef anghyfiawnder neu galedi a bod y darparwr wedi cytuno i gymryd camau gweithredu penodol, ac nid yw'r Ombwdsmon yn fodlon bod y darparwr wedi cymryd y camau gweithredu hynny cyn diwedd y cyfnod a ganiateir.

Adran 59: Adroddiadau arbennig

Mae adran 59(1) yn ei gwneud yn ofynnol i'r Ombwdsmon nodi, mewn adroddiad arbennig, y ffeithiau sy'n rhoi hawl iddo baratoi'r adroddiad hwnnw, ac i wneud yr argymhellion sy'n briodol yn ei farn ef o ran y camau gweithredu y mae o'r farn y dylid eu cymryd i unioni'r anghyfiawnder neu'r caledi a ddioddefwyd gan y person ac i atal anghyfiawnder neu galedi tebyg rhag cael ei achosi eto.

Mae adran 59(2) a (3) yn nodi at bwy y mae'n rhaid anfon yr adroddiad arbennig. Mae'r gofynion sy'n berthnasol ar ôl i'r Ombwdsmon ystyried y mater yn flaenorol mewn adroddiad cyflawn o dan adran 54 yn wahanol i'r rhai sy'n berthnasol ar ôl iddo ystyried y mater yn flaenorol trwy'r weithdrefn amgen o dan adran 57 neu drwy gyfrwng dull amgen o ddatrys cwyn o dan adran 46.

Mae adran 59(4) hyd (9) yn gwneud darpariaethau ychwanegol o safbwynt adroddiadau arbennig. Yn benodol, mae'r un cyfyngiadau o ran enwi neu allu adnabod unigolion yn berthnasol i adroddiadau arbennig ag i adroddiad o dan adran 54.

Adran 60: Cyhoeddusrwydd pellach i adroddiadau arbennig

Mae adran 60 yn rhoi'r pŵer i'r Ombwdsmon gyhoeddi hysbysiad am adroddiad arbennig mewn papur newydd neu trwy gyfryngau darlledu ac electronig.

Wrth benderfynu cyhoeddi ai peidio, mae'n rhaid i'r Ombwdsmon ystyried budd y cyhoedd, budd y person a dramgwyddwyd (os oes un) a buddiannau unrhyw un arall sy'n briodol ym marn yr Ombwdsmon. Rhaid i'r darparwr y mae'r adroddiad yn ymwneud ag ef ad-dalu i'r Ombwdsmon gostau rhesymol trefnu i gyhoeddi'r hysbysiad, os bydd yr Ombwdsmon yn gofyn iddo wneud hynny. Os nad yw darparwr yn gwneud hynny, caiff yr Ombwdsmon adennill y costau hyn fel dyled sifil.

Adran 61: Ystyr “cartref gofal” a “darparwr cartref gofal”

Mae adran 61 yn darparu diffiniadau o "gofal", "cartref gofal" a "darparwr cartref gofal" trwy gyfeirio at Ran 1 o Ddeddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016. Mae hefyd yn darparu bod camau gweithredu darparwr cartref gofal yn cynnwys camau a gymerwyd gan staff y darparwr ac eraill sy'n gweithredu ar ran y darparwr.

Adran 62: Ystyr "gofal cartref " a "darparwr gofal cartref"

Mae adran 62 yn darparu diffiniadau o "gofal cartref" a "darparwr gofal cartref". Mae hefyd yn darparu bod camau gweithredu darparwr gofal cartref yn cynnwys camau a gymerwyd gan staff y darparwr ac eraill sy'n gweithredu ar ran y darparwr.

Adran 63: Ystyr "gwasanaeth gofal lliniarol" a "darparwr gofal lliniarol annibynnol"

Mae adran 63 yn darparu diffiniadau o “gwasanaeth gofal lliniarol” a “darparwr gofal lliniarol annibynnol”. Nid yw'r term "gofal lliniarol" yn cael ei ddiffinio. Fodd bynnag, mae'n cael ei ddefnyddio yn gyffredinol i ddisgrifio'r broses o liniaru poen pobl â chyflyrau angheuol, lleddfu poen heb ymdrin ag achos y cyflwr, a gwella ansawdd bywyd cyffredinol pobl sydd â chyflyrau sy'n cyfyngu ar eu hoes. Fel rheol, mae cyflyrau sy'n cyfyngu ar oes yn cael eu disgrifio fel rhai lle mae disgwyliad oes rhywun yn debygol o gael ei gwtogi o ganlyniad i gyflwr neu salwch.

Wrth benderfynu a yw math penodol o ofal yn cyfateb i ofal lliniarol neu beidio, rhagwelir y bydd yr Ombwdsmon yn rhoi rhywfaint o bwys i'r diffiniad o "*palliative care*" sy'n cael ei ddefnyddio gan Sefydliad Iechyd y Byd, sef: "*palliative care is an approach that improves the quality of life of patients and their families facing the problem associated with life-threatening illness, through the prevention and relief of suffering by means of early identification and impeccable assessment and treatment of pain and other problems, physical, psychosocial and spiritual*". Mae'n debygol hefyd y rhoddir pwys i ddiffiniad y Sefydliad Cenedlaethol dros Ragoriaeth mewn Iechyd a Gofal (NICE), sef "*palliative care is the active holistic care of patients with advanced progressive illness. Management of pain and other symptoms and provision of psychological, social and spiritual support is paramount. The goal of palliative care is achievement of the best quality of life for patients and their families. Many aspects of palliative care are also applicable earlier in the course of the illness in conjunction with other treatments*".

Ystyr "gwasanaeth gofal lliniarol" yw gwasanaeth sydd â'r prif bwrpas o ddarparu gofal lliniarol. Felly ni fwriedir i'r term gwmpasu gwasanaethau sy'n darparu rhywfaint o ofal lliniarol ond pan fo gofal o'r fath yn atodol i'r prif wasanaeth sy'n cael ei ddarparu. Fodd bynnag, bwriedir iddo gwmpasu amrywiaeth eang o wasanaethau gofal lliniarol sy'n amrywio o wasanaethau

yn y gymuned i ysbytai gofal lliniarol. Mae adran 63 yn darparu bod camau gweithredu darparwr gofal lliniarol annibynnol yn cynnwys camau a gymerwyd gan staff y darparwr ac eraill sy'n gweithredu ar ran y darparwr.

RHAN 6

Adran 64: Ymgynghori a chydweithredu ag ombwdsmyrn eraill

Mae adran 64(1) a (2) ei gwneud yn ofynnol i'r Ombwdsmon ymgynghori ag ombwdsmyrn penodol eraill pryd bynnag y mae o'r farn y gallai mater fod yn destun ymchwiliad gan yr ombwdsmon arall hwnnw. Pennir yn adran 64(7) â pha ombwdsmyrn eraill y mae'n ofynnol i'r Ombwdsmon ymgynghori. Mae pŵer i Weinidogion Cymru, trwy reoliad, ddiwygio'r rhestr hon o ombwdsmyrn penodol.

Pan fo'n ofynnol i'r Ombwdsmon ymgynghori ag ombwdsmon arall ynglŷn â rhyw fater penodol, caiff hefyd gydweithredu â'r ombwdsmon arall hwnnw ar y mater dan sylw (adran 64(3)). Gall yr ymgynghori a'r cydweithredu gynnwys unrhyw beth sy'n ymwneud â'r mater dan sylw. Nodir yn adran 64(4) enghreifftiau o faterion y gellir ymgynghori a chydweithredu yn eu cylch, sef:

- a) sut y dylid cynnal ymchwiliad; a
- b) ffurf a chynnwys adroddiad yr ymchwiliad a'r broses o'i gyhoeddi.

Mae adrannau 64(5) a (6) yn darparu y caiff yr Ombwdsmon ac unrhyw un o'r ombwdsmyrn penodedig (ac eithrio Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus yr Alban) gynnal ymchwiliadau ar y cyd a chyhoeddi adroddiadau ar y cyd, pan fo ymgynghori o'r fath yn digwydd.

Pan fydd ymgynghori ynglŷn â mater, bydd yr Ombwdsmon yn gallu defnyddio ei bwerau atodol ym mharagraff 20 o Atodlen 1 i'r Ddeddf hon i anfon gwybodaeth at yr ombwdsmyrn eraill. Ar ben hynny, bydd yr Ombwdsmon yn gallu defnyddio'r bwerau atodol hynny i roi gwybod i'r sawl a wnaeth y gŵyn (os oes un) sut y gall ef neu hi wneud cwyn i'r ombwdsmyrn eraill.

Adran 65: Cydweithio â phersonau a bennir

Mae adran 65 yn ymdrin â sefyllfaoedd pan fo'r Ombwdsmon, wrth ymdrin â mater, yn canfod materion a allai gael eu harchwilio gan gomisiynwyr, cynghorwyr statudol, a rheoleiddwyr Cymru (a nodir fel personau a bennir yn adran 65(2)).

Mae'r adran hon yn ei gwneud yn ofynnol i'r Ombwdsmon hysbysu ac ymgynghori â'r personau hynny a bennir ynghylch y mater. Yna caiff yr Ombwdsmon a rhai o'r personau perthnasol a bennir gydweithredu, a chynnal ymchwiliad ar y cyd, a pharatoi adroddiad ar y cyd am y mater.

Adran 66: Cydlafurio â Chomisiynwyr

Mae adran 66 yn cynnwys darpariaeth ychwanegol ynghylch cydlafurio rhwng yr Ombwdsmon a gwahanol Gomisiynwyr, yn achos materion y gallai'r Ombwdsmon neu'r Comisiynydd perthnasol ymdrin â hwy.

Adran 67: Gweithio gydag Archwilydd Cyffredinol Cymru

Mae'r adran hon yn ei gwneud yn ofynnol i'r Ombwdsmon hysbysu ac ymgynghori ag Archwilydd Cyffredinol Cymru ynglŷn â rhai agweddau ar ymchwiliadau, os yw'r Ombwdsmon yn ystyried bod hynny'n briodol.

Yna caiff yr Ombwdsmon ac Archwilydd Cyffredinol Cymru gydweithredu, a chynnal ymchwiliad ar y cyd, a pharatoi adroddiad ar y cyd am y mater.

Adran 68: Datgelu gwybodaeth

Mae adran 68 yn darparu bod gwybodaeth a gafwyd yn ystod ymchwiliadau neu a gafwyd gan bersonau eraill a bennir mewn perthynas â materion neu mewn cysylltiad â hwy, i'w chadw'n gyfrinachol ac eithrio mewn rhai amgylchiadau. Yn adran 68(2), ceir rhestr o amgylchiadau pryd y caniateir datgelu gwybodaeth o'r fath.

Mae adran 68(6) yn darparu na ellir ei gwneud yn ofynnol i'r Ombwdsmon nac aelod o'i staff nac unrhyw un arall sy'n gweithredu ar ei ran nac sy'n ei gynorthwyo, roi tystiolaeth mewn unrhyw achos (ac eithrio achosion a bennir yn adran 68(2)) ynghylch:

a) gwybodaeth a gafwyd i gynorthwyo'r Ombwdsmon i benderfynu a ddylid ymchwilio, yn ystod ymchwiliad, wrth ddatrys mater, neu mewn cysylltiad â hysbysiad o adran 23; neu b) gwybodaeth a gafwyd gan ombwdsmon arall wrth ymgynghori a chydweithio â'r Ombwdsmon hwnnw.

Adran 69: Datgeliad niweidiol i ddiogelwch Gwladol neu yn groes i fudd y cyhoedd

Mae Adran 69(1) yn darparu y caiff un o Weinidogion y Goron roi hysbysiad i'r Ombwdsmon y byddai, ym marn y Gweinidog, yn niweidiol i ddiogelwch y Deyrnas Unedig neu fel arall yn groes i fudd y cyhoedd pe byddai unrhyw ddogfen neu wybodaeth neu ddogfen neu wybodaeth a bennir yn yr hysbysiad yn cael ei datgelu. Pan fo hysbysiad o'r fath yn cael ei roi, nid yw'r Ddeddf hon yn awdurdodi'r Ombwdsmon, aelod o'i staff nac unrhyw un arall sy'n gweithredu ar ei ran neu'n ei gynorthwyo, i ddatgelu gwybodaeth benodol o'r fath, nac yn ei gwneud yn ofynnol iddynt wneud hynny.

Os oes dyletswydd ar yr Ombwdsmon neu aelod o'i staff ac ati i ddatgelu'r wybodaeth, yn rhinwedd rhyw ofyniad cyfreithiol arall, nid oes dim yn yr adran hon yn ei atal rhag cydymffurfio â'r rhwymedigaeth honno.

Adran 70: Diogelu rhag hawliadau difenwi

Mae adran 70 yn darparu bod braint absoliwt gan y canlynol at ddibenion difenwi:

- a) cyhoeddi (a fydd yn dwyn ei ystyr arferol o fewn y gyfraith sy'n ymwneud â difenwi) unrhyw fater gan yr Ombwdsmon, aelod o'i staff neu berson arall sy'n gweithredu ar ei ran neu'n ei gynorthwyo i gyflawni ei swyddogaethau o dan y Ddeddf hon;
- b) cyhoeddi unrhyw fater mewn unrhyw adroddiad a gyhoeddir gan awdurdod wrth iddo gyflawni ei swyddogaethau o dan adran 20 o'r Ddeddf hon (gofyniad ar awdurdodau rhestredig i gyhoeddi adroddiad yr Ombwdsmon ar ymchwiliad); ac
- c) cyhoeddi mater mewn cysylltiad ag ymchwiliad, pan fo'r mater yn cael ei gyhoeddi yn un o'r dulliau cyfathrebu canlynol:
 - i. cyfathrebu rhwng awdurdod rhestredig fel a bennir yn adran 30 o'r Ddeddf hon, ac Atodlen 3 iddi (gan gynnwys aelod neu aelod cyfetholedig, swyddog neu aelod o staff neu rywun arall sy'n gweithredu ar ran yr awdurdod hwnnw neu'n cynorthwyo i gyflawni ei swyddogaethau) a'r Ombwdsmon (neu ei staff neu bobl sy'n gweithredu ar ei ran neu'n ei gynorthwyo i gyflawni ei swyddogaethau);
 - ii. cyfathrebu rhwng darparwr cartref gofal, darparwr gofal cartref neu ddarparwr gofal lliniarol annibynnol, (gan gynnwys swyddog neu aelod o staff neu rywun arall sy'n gweithredu ar ran y darparwr neu'n ei gynorthwyo i gyflawni ei swyddogaethau) a'r Ombwdsmon (neu ei staff neu bobl sy'n gweithredu ar ei ran neu'n ei gynorthwyo i gyflawni ei swyddogaethau);
 - iii. cyfathrebu rhwng person ac aelod etholedig o Gynulliad Cenedlaethol Cymru; a
 - iv. cyfathrebu rhwng y person a dramgwyddwyd neu berson sy'n gwneud y gŵyn ar ran y person a dramgwyddwyd (os oes un) a'r Ombwdsmon (neu ei staff, neu bobl sy'n gweithredu ar ei ran neu'n ei gynorthwyo i gyflawni ei swyddogaethau).

Mae'r ddarpariaeth hon yn gyffredinol yn ailadrodd amddiffyniad tebyg o dan y ddeddfwriaeth sy'n ymwneud ag ombwdsmon eraill.

RHAN 7

Adran 71: Strategaeth ar gyfer y Gymraeg

Mae'r adran hon yn ei gwneud yn ofynnol i'r Ombwdsmon gyhoeddi strategaeth ar gyfer y Gymraeg. Rhaid i'r strategaeth gynnwys:

- (a) asesiad o'r angen i swyddogaethau'r Ombwdsmon gael eu cyflawni yn y Gymraeg,
- (b) datganiad o'r modd y mae'r Ombwdsmon yn bwriadu diwallu'r angen hwnnw, ac
- (c) unrhyw wybodaeth arall y mae, ym marn yr Ombwdsmon, yn briodol ei chynnwys mewn strategaeth ar gyfer y Gymraeg.

Adran 72: Adolygiad o'r Ddeddf

Mae'r adran hon yn rhoi i'r Cynulliad bŵer dewisol i gynnal adolygiad o sut y mae'r Ddeddf yn gweithio ar unrhyw adeg. Mae hefyd yn gosod dyletswydd ar y Cynulliad i gynnal adolygiad o sut y mae'r Ddeddf wedi gweithio dros y pum mlynedd cyntaf.

Pan fydd y Cynulliad yn cynnal adolygiad, rhaid iddo baratoi adroddiad ar ei ganfyddiadau. Mae'n rhaid i'r adroddiadau gael eu cyhoeddi, a rhaid hefyd eu gosod gerbron y Cynulliad.

Adran 73: Ymchwiliadau a gychwynnir cyn y daw adrannau 3, 4, 43 a 44 i rym

Os yw'r Ombwdsmon ran o'r ffordd drwy ymchwiliad ar y diwrnod y mae'r Ddeddf hon yn cael Cydsyniad Brenhinol, mae'r adran hon yn egluro y bydd yr ymchwiliad yn parhau o dan ddarpariaethau Deddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2005.

Adran 74: Diddymiadau a diwygiadau canlyniadol

Mae'r adran hon yn diddymu Deddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2005, ond:

- (a) mae Deddf 2005 yn parhau i fod yn berthnasol i ymchwiliadau a ddechreuwyd cyn i'r Ddeddf hon gael Cydsyniad Brenhinol (gweler adran 73), a
- (b) mae adran 35 o Ddeddf 2005 yn parhau i gael effaith (mae hyn yn golygu bod y newidiadau a wnaed gan adran 35 o Ddeddf 2005 mewn cysylltiad ag ymddygiad aelodau a chyflogeion llywodraeth leol yn parhau mewn grym ac nid effeithir arnynt).

Adran 75: Cychwyn

Mae'r adran hon yn darparu bod yn rhaid i Weinidogion Cymru wneud rheoliadau i ddod ag adrannau 1 hyd 74 o'r Ddeddf hon i rym.

Trwy beidio â chrybwyll pryd y mae adrannau 75 hyd 80 o'r Ddeddf hon yn dod i rym, daw'r adrannau hynny i rym yn awtomatig ar y diwrnod y caiff y Ddeddf hon Gydsyniad Brenhinol (gweler adran 4 o Ddeddf Dehongli 1978).

Adran 76: Dehongli

Mae'r adran hon yn diffinio termau a ddefnyddir yn y Ddeddf.

Mae adran 76(7) yn galluogi'r Ombwdsmon i ymchwilio i gamau gweithredu a gymerwyd ar ran awdurdod rhestredig yn yr un modd ag y gall ymchwilio i gamau gweithredu gan yr awdurdod rhestredig ei hun.

Adran 77: Cyn-ddarparwyr gofal iechyd, cyn-landlordiaid cymdeithasol, cyn-ddarparwyr gofal cymdeithasol a chyn-ddarparwyr gofal lliniarol: addasiadau

Mae'r adran hon yn rhoi pŵer i Weinidogion Cymru wneud rheoliadau yn addasu'r modd y mae'r Ddeddf yn gymwys mewn cysylltiad â chyn-ddarparwyr gwasanaeth iechyd teulu yng Nghymru, cyn-ddarparwyr annibynnol yng Nghymru a chyn-landlordiaid cymdeithasol yng Nghymru.

Bydd hyn yn rhoi'r pŵer i Weinidogion Cymru addasu'n briodol y ffordd o gymhwyso'r Ddeddf mewn cysylltiad â darparwr gwasanaeth iechyd teulu yng Nghymru, darparwr annibynnol yng Nghymru neu landlord cymdeithasol yng Nghymru, ond sydd wedi peidio â bod yn awdurdod rhestredig o'r fath ers hynny.

Er enghraifft, bydd yn galluogi Gweinidogion Cymru i addasu adrannau 20 (adroddiadau ar ymchwiliadau); adran 21 (fel y mae'n ymwneud â rhoi cyhoeddusrwydd i adroddiadau: darparwyr gofal iechyd); ac adran 23 (camau gweithredu ar ôl cael adroddiad) mewn achosion o'r fath.

Adran 78: Darpariaethau canlyniadol, trosiannol etc

Mae'r adran hon yn caniatáu i Weinidogion Cymru, trwy reoliadau, wneud darpariaeth ganlyniadol, gysylltiedig, atodol, drosiannol, arbed ac ati sy'n angenrheidiol o ganlyniad i'r Ddeddf.

Adran 79: Rheoliadau a chyfarwyddydau

Mae'r adran hon yn cynnwys darpariaeth sy'n berthnasol i unrhyw bŵer yn y Ddeddf i wneud rheoliadau neu i gyhoeddi chyfarwyddyd. Mae adran 79(1) yn darparu y gellir defnyddio offeryn statudol i arfer rheoliadau a wneir o dan y Ddeddf.

Adran 80: Enw byr

Mae'r adran hon yn darparu mai enw byr y Ddeddf fydd Deddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2018.

ATODIAD B – MYNEGAI O OFYNION Y RHEOLAU SEFYDLOG

Rheol Sefydlog		Adran	Tudalennau / paragraffau
26.6(i)	Datgan y byddai darpariaethau'r Bil, ym marn yr Aelod, o fewn cymhwysedd deddfwriaethol y Cynulliad;	Datganiad yr Aelod	Tudalen 2
26.6(ii)	Nodi amcanion polisi y Bil	Pennod 3 – Diben y ddeddfwriaeth a'r effaith y bwriedir iddi ei chael	Mae'r amcanion polisi wedi'u nodi ym mharagraffau 3.28-3.55 yn gynwysedig ar dudalennau 14 hyd 22.
26.6(iii)	Nodi a gafodd ffyrdd eraill o wireddu'r amcanion polisi eu hystyried ac, os felly, pam y cafodd yr ymagwedd a gymerir yn y Bil ei mabwysiadu.	Rhan 2 – Asesiad Effaith Rheoleiddiol Pennod 10 - Opsiynau Polisi	Nodir opsiynau eraill ar dudalennau 49-52.
26.6(iv)	Nodi'r ymgynghori a gafwyd, os cafwyd unrhyw ymgynghori o gwbl, ar y canlynol: (a) amcanion polisi y Bil a'r ffyrdd o'u gwireddu; (b) manylion y Bil; ac (c) Bil drafft, naill ai'n llawn neu'n rhannol (ac os yn rhannol, pa rannau).	Pennod 4 – Ymgynghori	Nodir crynodeb o'r ymgynghoriad ar dudalennau 23 – 26.
26.6(v)	Nodi crynodeb o ddeilliant yr ymgynghori hwnnw, gan gynnwys sut a pham y mae unrhyw Fil drafft wedi cael ei ddiwygio	Pennod 4 – Ymgynghori Pennod 3 – Diben y ddeddfwriaeth a'r effaith y	Mae crynodeb o ganlyniad yr ymgynghoriad ynglŷn â'r Bil drafft wedi'i nodi ym mharagraffau 4.7 - 4.11 ar

Rheol Sefydlog		Adran	Tudalennau / paragraffau
		bwriedir iddi ei chael	dudalennau 24 - 26. Mae paragraff 4.12 ar dudalen 26 yn nodi bod y Bil wedi ei ddiwygio. Rhoddir rhagor o fanylion ym mharagraff 3.22 a Thabl 1 ar dudalennau 11 a 12.
26.6(vi)	Os na chyhoeddwyd y Bil, neu ran o'r Bil, yn flaenorol fel drafft, datgan y rhesymau dros y penderfyniad hwnnw	Pennod 4 - Ymgynghori	Mae paragraff 3.20 ar dudalen 10 yn nodi bod drafft o'r Bil wedi'i gyhoeddi.
26.6(vii)	Crynhoi yn wrthrychol yr hyn y bwriedir i bob un o ddarpariaethau'r Bil ei wneud (i'r graddau y mae angen esbonio hynny neu y mae angen cyflwyno sylwadau ar hynny) a rhoi'r wybodaeth arall sy'n angenrheidiol i esbonio effaith y Bil.	Atodiad A: Nodiadau Esboniadol	Ceir crynodeb o'r darpariaethau yn y Nodiadau Esboniadol ar dudalennau 108 - 143.
26.6(viii)	Nodi'r amcangyfrifon gorau o'r canlynol: (a) y costau gweinyddol gros, y costau cydymffurfio gros a'r costau gros eraill y byddai darpariaethau'r Bil yn arwain atynt; (b) yr arbedion gweinyddol y byddai'r Bil yn arwain atynt; (c) costau gweinyddol net darpariaethau'r Bil; (d) dros ba gyfnodau amser y disgwylid i'r holl gostau ac arbedion hynny godi; ac	Rhan 2 - Aseiad Effaith Rheoleiddiol Pennod 9 - Crynodeb, Aseiad Effaith Rheoleiddiol	Rhoddir crynodeb o'r Aseiad Effaith Rheoleiddiol ym mharagraff 9.1 ar dudalennau 46 - 48. Rhoddir Crynodeb Gweithredol ym mharagraffau 11.8 - 11.20 ar dudalennau 55 - 59.

Rheol Sefydlog	Adran	Tudalennau / paragraffau
	(e) ar bwy y byddai'r costau'n syrthio	Rhoddir costau manwl ym mharagraffau 11.59 - 11.140 ar dudalennau 68 - 94.
26.6(ix)	Unrhyw fanteision ac anfanteision amgylcheddol a chymdeithasol sy'n deillio o'r Bil na ellir eu mesur yn ariannol	<p>Rhan 2 – Aseiad Effaith Rheoleiddiol</p> <p>Pennod 9 – Crynodeb, Aseiad Effaith Rheoleiddiol</p> <p>Ceir crynodeb cyffredinol o'r manteision ar dudalennau 46 - 48. Rhoddir rhagor o fanylion yn y paragraffau a ganlyn. Mae'r seren yn dangos ym mha baragraff y nodir manteision yr opsiwn a ffefrir.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Paragraff 11.20 • Paragraff 11.70 • Paragraff 11.80 ac 11.81* • Paragraff 11.87 • Paragraff 11.99* • Paragraff 11.105 • Paragraff 11.110 ac 11.111* • Paragraff 11.117 • Paragraff 11.123 • Paragraff 11.132 • Paragraff 11.136 ac 11.137*

Rheol Sefydlog		Adran	Tudalennau / paragraffau
26.6(x)	<p>Os yw'r Bil yn cynnwys unrhyw ddarpariaeth sy'n rhoi pŵer i wneud is-ddeddfwriaeth, nodi mewn perthynas â phob darpariaeth o'r fath:</p> <p>(a) y person neu'r corff y rhoddir y pŵer iddo ac ym mha fodd y mae'r pŵer i gael ei arfer;</p> <p>(b) pam y bernir ei bod yn briodol dirprwyo'r pŵer; ac</p> <p>(c) y weithdrefn Cynulliad (os oes un) y mae'r is-ddeddfwriaeth a wnaed neu sydd i'w gwneud wrth arfer y pŵer i ddod oddi tani, a pham y barnwyd ei bod yn briodol ei gosod o dan y weithdrefn honno (ac nid ei gosod o dan unrhyw weithdrefn arall);</p>	Pennod 6 - Y pŵer i wneud is-ddeddfwriaeth	Rhoddir crynodeb o bwerau i wneud is-ddeddfwriaeth yn Nhabl 2 ar dudalennau 31 - 40.
26.6(xi)	<p>Os yw'r Bil yn cynnwys unrhyw ddarpariaeth sy'n codi gwariant ar Gronfa Gyfunol Cymru, ymgorffori adroddiad gan yr Archwilydd Cyffredinol sy'n nodi ei farn ef ynghylch a yw'r tâl yn briodol neu beidio.</p>	Pennod 7 - Codi gwariant ar Gronfa Gyfunol Cymru	Ar dudalen 41 nodir nad yw'r Bil yn codi gwariant ar Gronfa Gyfunol Cymru.
26.6B	<p>Pan fo darpariaethau'r Bil yn deillio o ddeddfwriaeth sylfaenol bresennol, boed at ddibenion diwygio neu gydgrynhoi, rhaid darparu tabl tarddiadau i gyd-fynd â'r Memorandwm Esboniadol er mwyn esbonio'n glir beth yw'r berthynas rhwng y Bil a'r fframwaith cyfreithiol presennol.</p>	Pennod 8 - Tabl tarddiadau	Tudalennau 42 - 45.

Rheol Sefydlog		Adran	Tudalennau / paragraffau
26.6C	Pan fo'r Bil yn cynnig diwygio deddfwriaeth sylfaenol bresennol yn sylweddol, rhaid darparu atodlen i gyd-fynd â'r Memorandwm Esboniadol, yn nodi geiriad deddfwriaeth bresennol sy'n cael ei diwygio gan y Bil, ac yn nodi'n eglur sut y caiff y geiriad hwnnw ei ddiwygio gan y Bil.	Nid yw'r gofyniad yn Rheol Sefydlog 26.6C ynghylch Atodlen o Ddiwygiadau yn gymwys i'r Bil hwn oherwydd nad yw'r Bil yn cynnig gwneud diwygiadau sylweddol i ddeddfwriaeth sylfaenol bresennol.	Amherthnasol